

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

MUSTAFA AYDIN'IN HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

MASTER TEZİ

Hazırlayan
DEMET ALTAN

Tez Danışmanı
Yard. Doç. Dr. F.Ahsen Turan

Ankara-2007

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Demet Altan'a ait Mustafa Aydın'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri adlı çalışma,
jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS
TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)
Başkan: Prof. Dr. Pakize Aytaç
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)
ye: Yard. Doç. Dr. F. Ahsen Turan
Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)
ye: Yard. Doç. Dr. Ali Yakıcı
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖN SÖZ

Kaynağı Türklerin bilinen ilk tarihlerine kadar uzanan ozanlık geleneği XVI. yüzyıldan itibaren isim değiştirerek “âşıklık geleneği” adıyla günümüze kadar devam etmiştir. Âşıkların sanatlarını icra ediş tarzları ve toplum içerisindeki rolleri; siyasi, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak zaman içerisinde değişmiştir. XX. yüzyıl âşıklarının; görgü, bilgi ve tecrübe sahibi olmak, tanınıp üne kavuşmak, para kazanıp geçim sağlamak, gurbete çıkıp edindiği tecrübeleri şiirlerinde dile getirmek gibi birçok ortak özellikleri mevcuttur.

Bütün değişim ve gelişmelere rağmen bu geleneği devam ettirmeye çalışan ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan âşıklarımız bulunmaktadır. Mustafa Aydın da günümüz halk şairlerinden biridir. Kars’ın Selim ilçesine bağlı Beyköy köyünde 1963 yılında dünyaya gelmiştir. Liseyi bitirdikten sonra şehir şehir dolaşarak sanatını icra etmeye çalışmıştır. Mustafa Aydın şu anda Ankara’da ikamet etmektedir.

Mustafa Aydın, şiirlerini saz eşliğinde irticalen, daha çok hecenin 8’li ve 11’li kalıbıyla söylemektedir. Çalışmamızda yer alan 242 şiirin bir kısmını ilk eşinin yazmış olduğu ajandadan, bir kısmını da yazılı olarak kendisinden aldık.

“Mustafa Aydın’ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri” adını verdiğimiz çalışmamız toplam yedi bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın giriş bölümünde Kars’ın tarihinin genel bir değerlendirmesini yaptık. Mustafa Aydın’ın yetiştiği âşıklık geleneğinin ortamını ve özelliklerini Kars’taki âşıklık geleneğiyle ilgili bilgi vererek açıklamaya çalıştık. Mustafa Aydın’ın şiirlerinde kullandığı dilin daha iyi anlaşılabilmesi için de Kars ili ağzının genel özelliklerini verdik ve bölümün sonuna Kars ağzına ait bir de sözlük ekledik.

Birinci bölümde Mustafa Aydın’ın hayatına ve âşıklık geleneğiyle ilgili düşüncelerine yer verdik. Mustafa Aydın, Ankara’da ikamet ettiği için sık sık görüşme imkânımız oldu. Bu görüşmelerde, hayatı ve sanatıyla ilgili birçok

bilgi ve belgeye ulaştık. Mustafa Aydın'ın hayatını anlattığımız bölümde bu görüşmelerde elde ettiğimiz bilgi ve belgelerden yararlandık. Şiirlerinin oluşmasında doğrudan doğruya etkili olan hayat hikâyesini, tarihî seyir içinde inceledik. Kendisinin âşıkler hakkındaki düşüncelerini öğrenerek bir âşığın dilinden günümüzde halk şairlerinin sorunlarını, duygularını, kendilerine ne gibi görevler biçtiklerini açıklamaya çalıştık.

İkinci bölümde şiirlerini şekil yönünden incelerken şiirlerin hane sayılarını, kafiyelerini, rediflerini, duraklarını ve bunların kullanılış şekillerini örneklerle açıkladık.

Üçüncü bölümde şiirlerinin dil ve üslup özelliklerini anlatırken, şiirlerinde kullandığı edebî sanatlar, gramer şekilleri, deyimler , yeni terim ve sözcükler üzerinde durduk.

Dördüncü bölümde şiirlerini şekil ve tür bakımından örneklerle inceledik. Özellikle koşma nazım şeklini çok kullandığı için bu tür şiirleri hem konu bakımından hem de biçim bakımından ayrı ayrı sınıflandırdık.

Beşinci bölümde şiirlerini konu bakımından inceledik. Onun on dört ayrı konuda yazdığı şiirleri örneklerle açıkladık.

Çalışmanın metin bölümünü oluşturan altıncı bölümde incelediğimiz 242 şiiri önce kullanılan ölçüye göre 4'lü, 5'li, 7'li, 8'li, 11'li, 13'lü, 14'lü ve 15'li olarak ayırdık. Ayırdığımız bu şiirleri ilk hanelerinin son harflerine göre alfabetik bir şekilde sıraladık. Ayrıca her şiire ve şiirdeki hanelere numaralar verilerek istatistiksel bir yöntem kullandık. Bu yöntemi, çalışmanın içinde verdiğimiz bilgilerde kullanılan örneklerin sağ tarafına parantez içinde şiir ve hane numaraları vererek çalışmanın tümüne yaydık.

Yapmış olduğumuz bu çalışmayla, yüzyıllar boyunca süren ve Türk Milleti var oldukça varlığını sürdürecektir olan âşıklık geleneğinin ve halk şiirinin günümüz temsilcilerinden biri olan Mustafa Aydın'ı çeşitli cepheleriyle tanıtmayı amaçladık.

Çalışmamızda mutlaka eksiklerimiz mevcuttur. Fakat "Mustafa Aydın'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri" olarak adlandırdığımız bu çalışmanın daha sonra bu alanla ilgili yapılacak çalışmalara yardımcı olmasını temenni ediyoruz.

Bu çalışma sırasında ve her zaman yanımda olup bana destek olan aileme, tezin İngilizce'ye çevrilmesi sırasında yardımlarını esirgemeyen Betül Aksoy'a teşekkür ederim. En yoğun zamanlarında bile bana vakit ayıran tez hocam Yardımcı Doçent Doktor F. Ahsen Turan'a şükranlarımı arz ederim.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	i
İçindekiler	İV
Kısaltmalar Cetveli	XII
GİRİŞ	1
1. KARS TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ	1
1. 1. Kars Adının Kaynağı	1
1. 2. İlkçağdan Ortaçağa Kadar Kars	2
1. 3. Kars'ta İslam Fethi	3
1. 4. Selçuklular Döneminde Kars	3
1. 5. Osmanlılar Döneminde Kars	6
1. 6. Evliya Çelebi'nin Gözüyle Kars	8
1. 7. Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele Yıllarında Kars	9
2. KARS'TA ÂŞIKLIK GELENEĞİ	13
2. 1. Kars'taki Âşıklık Geleneğinin Belli Başlı Özellikleri	16
2. 2. Âşık Fasılları	21
2. 3. Karşılı Âşıkların Ortak Özellikleri	25
2. 4. Karşılı Âşıkların Şiirlerinde İşledikleri Konular	26
2. 5. 20. Yüzyılda Yaşamış ve Yaşamakta Olan Karşılı Âşıklar	26
3. KARS AĞZININ GENEL ÖZELLİKLERİ	32
3. 1. Kars Ağzından Bazı Sözcükler	34
BİRİNCİ BÖLÜM	53
MUSTAFA AYDIN	53
1. HAYATI	53
1. 1. Doğumu ve Ailesi	53
1. 2. Babası	53
1. 3. Annesi ve Çocukluğu	55
1. 4. Eğitimi	56
1. 5. Askerliği	57
1. 6. Mesleği ve Evliliği	57
2. MUSTAFA AYDIN'IN ÂŞIKLIK GELENEĞİ İÇİNDE YER ALIŞI	60

2. 1. Gurbete Çıkması ve Sazla Tanışması	60
2. 2. Âşıklığa Başlaması	60
2. 3. Usta-Çırac İlişkisi	61
2. 4. Mahlas Alması	62
2. 5. Bade İçme ve Rüya Motifi	63
2. 6. Etkilendiği Âşıklar	65
2. 7. Kişiliği	65
2. 8. Şiir Yazması ve Söylemesi	66
2. 9. Katıldığı Şenlikler,Programlar ve Aldığı Ödüller	66
3. ÂŞIKLIK MESLEĞİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ	69
3. 1. Âşıklık Mesleği ve Âşıkların Görevleri Hakkındaki Düşünceleri	69
3. 2. Çevrenin Âşıklara Verdiği Önem Hakkındaki Düşünceleri.....	72
İKİNCİ BÖLÜM	73
ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	73
1. Hane Sayısı	73
2. Şiirlerinde Ölçü ve Duraklar	74
3. Şiirlerinin Kafiye(Uyak) Yapısı ve Redifler	78
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	84
ŞİİRLERİNİN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ	84
1. EDEBÎ SANATLAR	84
1. 1. Teşbih	84
1. 2. İstiare	87
1.3. Mübalağa	89
1. 4. İstifham	92
1. 5. Teşhis	93
1. 6. Tenasüp	94
1. 7. Telmih	95
1. 8. Tariz	97
2. GRAMER ŞEKİLLERİ	98
2. 1. İsimler	98
2. 2. Fiiller	101

2. 3. Argo	102
3. DEYİMLER	104
4.YENİ TERİM VE SÖZCÜKLER	115
5. ANLATIM ŞEKİLLERİ	116
5. 1. Hikâye Yoluyla Anlatım	116
5. 2. Tasvir Yoluyla Anlatım	117
5. 3. Doğrudan Doğruya Anlatım	118
5. 4. Öğüt ve Hitap Yoluyla Anlatım	119
5. 5. Soru Yoluyla Anlatım	121
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	122
ŞİİRLERİNİN ŞEKİL VE TÜR BAKIMINDAN İNCELENMESİ	122
1. ÂŞIK EDEBİYATI NAZİM BİÇİMLERİ VE TÜRLERİ	122
1.1. Koşma	122
1. 1. 1. Güzelleme	127
1.1. 2. Yiğitleme(Koçaklama)	128
1.1. 3.Taşlama	130
1.1.4. Öğütleme	132
1. 2. Semai	134
1. 3. Varsağı	134
1. 4. Destan	136
2. HECE ÖLÇÜSÜYLE YAZILAN DİVAN ŞİİRİ NAZİM BİÇİMLERİ	139
2. 1. Divan	140
2. 2. Satranç	140
2. 3. Müstezat	142
3. ANONİM HALK ŞİİRİ NAZİM BİÇİMLERİ	143
3. 1. Türküler	143
4. DİNÎ-TASAVVUFİ TÜRK EDEBİYATINA AİT NAZİM TÜRLERİ... ..	145
4. 1. İlahi	145
4. 2. Nefes	146
4. 3. Naat	147
4. 4. Münacat	147

BEŞİNCİ BÖLÜM	148
ŞİİRLERİNİN KONU BAKIMINDAN İNCELENMESİ	148
1. MİLLÎ KONULAR	148
1. 1. Vatan Sevgisi	148
1. 2. Bayrak	149
1. 3. Anadolu	150
1. 4. Çanakkale Savaşı	150
1. 5. Cumhuriyet	150
1. 6. Birliğe Davet	151
2. SOSYAL KONULAR	152
2. 1. Aile	152
2. 1. 1. Baba	151
2. 1. 2. Anne	153
2. 1. 3. Eş	155
2. 1. 4. Evlat	155
2. 1. 5. Kardeş	156
2. 2. Eğitim	156
2. 3. Vergi ve Tasarruf	157
2. 4. Siyaset	157
2. 5. Bayramlar	159
2. 5. 1. Nevruz	159
3. DEVLET ADAMLARI	160
3. 1. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Devlet Adamları	160
3.1. 1. Fatih Sultan Mehmet ve Yavuz Sultan Selim	160
3. 2. Türkiye Cumhuriyetindeki Devlet Adamları	161
3. 2. 1. Tansu Çiller	161
3. 2. 2. Kemal Derviş	161
3. 3. Kars'ın Tarihinde Yer Almış Devlet Adamları	161

Melikşah,Alpaslan, Tuğrul Bey,Akkoyunlu Uzun Hasan, Üçüncü Murat, Lala Mustafa Bey, Ahmet Muhtar Paşa,Mihralı Bey,Kazım Karabekir, Deli Halit Paşa, Eyüp Paşa,Enver Paşa

4. DİNÎ VE TASAVVUFÎ KONULAR	164
4. 1. DİN	166
4.1.1. İTİKAT	166
4.1. 1.1. Allah	166
4.1. 1. 2. Melekler	171
4.1. 1. 2. 1. Şeytan	171
4.1. 1. 3. Kitaplar	171
4.1. 1. 4. Peygamberler	172
4.1. 1. 4. 1. Hz.Âdem ve Havva	172
4.1. 1. 4. 2. Hz.Nûh	173
4.1. 1. 4. 3. Hz.Eyüp	173
4.1. 1. 4. 4. Hz. Hızır	173
4.1. 1. 4. 5. Hz.Muhammed	173
4. 1. 1. 5. Âhiret ve İlgili Mefhumlar	174
4. 1. 1. 5. 1.Ahir Zaman	174
4. 1. 1. 5. 2. Yecüc ve Mecüc,Deccal	175
4. 1. 1. 5. 3. Mesih	175
4. 1. 1. 6. Kader	175
4. 1. 2. İBADET	176
4.1. 2. 1. Namazla ilgili Mefhumlar	176
4. 1. 2. 1. 1. Secde	176
4.1. 2. 1. 2. Ezan	176
4. 1. 2. 2. Oruç ile İlgili Mefhumlar	176
4. 1. 2. 2. 1. Ramazan	176
4. 1. 3. AYETLER	177
4. 1. 4. DİĞER DİNÎ MEFHURLAR	178
4. 1. 4. 1. Miraç ile İlgili Mefhumlar	178
4. 1. 4. 1. 1. Miraç ve Refref	178
4. 1. 4. 2. Dua	178
4. 1. 4. 3. Besmele	178

4. 1. 4. 4. Ölüm	179
4. 1. 4. 5. Nur	179
4. 1. 4. 6. Kurban	180
4. 1. 5. DİNÎ ŞAHSİYETLER	180
4. 1. 5. 1. Dört Halife	180
4. 1. 5. 1. 1. Halife	180
4. 1. 5. 1. 2. Hz.Ali	181
4. 1. 5. 2. Ehl-i Beyt	181
4. 1. 5. 3. Bazı Sahabeler	181
4. 1. 5. 3. 1.Hz.Hamza	182
4. 1. 5. 3. 2. Hz.Hasan	182
4. 1. 6. DİNLERLE İLGİLİ MEFHUMLAR	182
4. 1. 6. 1. İman	182
4. 1. 6. 2. Mümin	183
4. 1. 6. 3. İslam	183
4. 1. 6. 4. Ümmet	183
4. 2. TASAVVUF	184
4. 2. 1. VAHDET-İ VÜCÛD ve TEVHİD	184
4. 2. 1. 1. Vahdet-i Vücud	184
4. 2. 1. 2. Tevhid	184
4. 2. 1. 3. Cemal	185
4. 2. 1. 4. Sır(Esrar)	185
4. 2. 1. 5. Nefis	185
4. 2. 2. TASAVVUFİ MERTEBELER VE KAVRAMLAR	186
4. 2. 2. 1. Fenafillâh	186
4. 2. 2. 2. Arif	186
4. 2. 3. BAZI MUTASAVVIFLAR	187
4. 2. 3. 1. Yunus Emre	187
4. 2. 4. DİĞER ŞAHISLAR	189
4. 2. 4. 1. Firavun ve Nemrut	188
4. 2. 4. 2. Rüstem ve Zal	189

5. AŞK	189
5. 1. İlahî Aşk	189
5. 2. Beşerî Aşk	190
6. DERT VE ISTIRAP	195
7. GURBET	197
8. HALDEN MEMNUN OLMAMA	200
9. YEMEK	202
10. ÜLKELER	202
11. DAĞLAR	203
12. ORMAN	206
13. ÇİÇEKLER	207
13. 1. Gül	206
13. 1. 1.Gül ile Bülbül	208
13. 2. Zambak	210
13. 3. Lale,Sümbül	210
13. 4. Menekşe	210
14. KUŞLAR	211
14.1. Kuş	211
14. 2. Şahin	212
14. 3. Güvercin	212
14. 4. Turna	213
ALTINCI BÖLÜM	214
ŞİİRLER	214
Dört Heceliler	214
Beş Heceliler	219
Yedi Heceliler	223
Sekiz Heceliler	230
On Bir Heceliler	288
On Üç Heceliler	393
On Dört Heceliler	396
On Beş Heceliler	401

SONUÇ	406
KAYNAKÇA	413
MUSTAFA AYDIN'LA İLGİLİ RESİMLER	418
ÖZET	424
ABSTRACT	426

KISALTMALAR CETVELİ

A. B: Asım Bezirci
A. P. : Ali Püsküllüoğlu
başk. : Başkaları
bk. : Bakınız
cm. :Santimetre
Haz. :Hazırlayan
Hz: Hazret
m: Metre
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö. : Milattan Önce
M.S. : Milattan Sonra
Ö.A.A. : Ömer Asım Aksoy
s. : Sayfa
SAV: Sallallahu Aleyhi Ve Selem
TRT: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TV: Televizyon
vb. : Ve başkaları, ve benzerleri, ve bunun gibi
Yay. :Yayın

GİRİŞ

1. KARS TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

1. 1. Kars Adının Kaynağı

Kars şehri toprakları, Anadolu'nun en eski yerleşim bölgelerinden biridir.Şehrin adına ilişkin bilgilere ise, ancak M.Ö.II.yüzyılda rastlanmaktadır.Türkiye'de bundan daha eski Türkçe isim taşıyan bir şehrimiz yoktur.

Kaşgarlı Mahmut Kars kelimesi için: "Deve veya koyun yününden yapılan elbise ve karsak derisinden güzel kürk yapılan bir hayvan, bozkır tilkisi." demiştir. (Atalay,1985:273)

Kars adının kaynağı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır.

Birincisi bu adın Türkçe Karsak (Eski Türkçe'de "Karsak" karnının altı beyaz 75-80 cm. boyundaki çöl tilkisinin adıdır. Bu hayvanı totem edindiklerinden Kıpçakların "Karsak " boyuna da bu ad verilmiştir.)kelimesine dayandığı ve Bulgar Türklerinin Velentur Boyunun Karsak oynağının bölgedeki hâkimiyetinin bir hatırası olduğu öne sürülmüştür. (Kırzioğlu,1953:15,Kayabalı-Arslanoğlu,1973:330)

Kars adı ile ilgili ikinci görüş de, "şehrin coğrafi konumuna dayanmaktadır. Buna göre, Gürcistan-Ermenistan sınırında yer alan Kars şehrinin adı, Gürcü dilinde "kapı kenti" anlamındaki "karis kalaki"den geldiğidir." (Yurt Ansiklopedisi,1981:4485)

"Bizans kaynaklarında Kars şehri için yer alan Karuts ve Karuc adı Arap kaynaklarında da aynı şekilde yer almıştır. Osmanlı kaynaklarında da Kars imlasıyla geçmiştir. Osmanlı coğrafyacılarının eserlerinin pek çoğunda burası "Türkmen ülkesi"nde muhkem bir kaleye sahip şehir olarak gösterilmiştir."(Gündüz,2001:515)Ancak bu kaynaklarda Kars adının kaynağıyla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

Bugün Kars, sadece Doğu sınırları içinde olan bir şehrin adı değildir. Dünya'da ve Türkiye'de, 15 yer ismine Kars adı verilmiştir. Kars; Kanada'da

iki kasaba, Türkistan'da bir akarsu, Dağıstan'da bir köy, Ural Irmağı yakınında bir göl, Ural Dağları arasında bir dağ, Bakü bölgesinde bir kışlak, Bursa, Kütahya, Kahramanmaraş, Adana, Silifke, Tortum, Tercan, Afyon ve Ankara'da birer köy adıdır. (Gürel,1988:10)

1. 2. İlkçağdan Ortaçağa Kadar Kars

Kars, Doğu Anadolu'nun en önemli kapısı, çeşitli kültürlerin kavşak noktası, tarihsel ve doğal yolların başlangıç yeri durumundadır. Bu nedenle bölgenin yerleşim tarihi çok eskilere dayanmaktadır.

Yapılan araştırmalar sonucunda Kars yöresinin paleolitik(Kabataş) dönemden başlayarak, Mezolitik Dönem(Ortataş), Neolitik Dönem(Cılalıtaş) ve İlk Tunç Çağına kadar kesintisiz bir kültür silsilesinin mekânı olduğu tespit edilmiştir.

M.Ö.5000-4000 yıllarında Doğu Anadolu ve Azerbaycan'a yerleşen Huriler, Kars'ın bilinen ilk sakinleri olarak kabul edilmiştir. Ancak Kars'ta yazılı tarih Urartularla başlamıştır. "Van bölgesinde bulunan Urartu krallığı M.Ö. 9. yüzyılda Hurrileri yıkarak Kars'ı hâkimiyetleri altına almışlardır."(Taşpınar,1969:20)Bir süre devam eden Urartu hâkimiyetinden sonra şehir M.Ö. 665 yıllarında Aras ve Çoruh boylarına yerleşen İskitlerin eline geçmiştir. İskitler belli bir süre burada egemenliklerini sürdürmüşlerdir. Daha sonra şehirde, M.Ö. II. yüzyıl ortalarından M.S. V. yüzyıl ortalarına kadar Arsaklı Beyliği egemen olmuştur. Kars adının da bu beyliğin isminden kaynaklandığı ileri sürülmüştür. "M.Ö. 120 tarihlerinde bir bölük Bulgar Türk'ü Kars çevresine yerleşmiştir." (Togan,1952:97) Daha sonra şehir M.S. 430 yıllarında Sasani İmparatorluğu tarafından ele geçirilmiştir. Kars, uzun zaman çeşitli devletler arasında bir mücadele sahası olmuş ve bunun sonucunda da zaman zaman devletler arasında el değiştirmiştir.

1. 3. Kars'ta İslam Fethi

Kars şehrinin bir bölümü 646'da kendiliğinden Araplara teslim olmuştur. Ama halkı Selçukluların gelişine, 1060'lara değin, 420 yıl boyunca Hristiyan kalmıştır. Kars halkı, kendilerini Ortodoks Bizanslıların dinsel baskılarından kurtaran Arap yönetiminden hoşnut kalmış hatta Bizanslıların bölgeyi yeniden topraklarına katması üzerine yöre halkı Arap ordusuna başvurarak onlardan, bölgeyi Bizanslıların elinden kurtarmalarını istemişlerdir. Araplar bir süre Kars'ta egemen olmuştur. Bundan sonra Araplarla Bizanslılar arasındaki çekişme kısa aralıklarla devam etmiştir.” İmparator Jüstinianus zamanında Arapların iç kavgalarından yararlanan Bizanslılar, Anadolu'nun doğusunu yeniden ellerine geçirmişlerdir. 686 yılında Erzurum'u almışlardır. Bu sırada Kars yeniden Bizanslıların egemenliği altına girmiştir.”(Yalçın,1969:26) Emevi halifesi Abdülmelik döneminde Arap ordusu Bizanslıları yöreden çıkarmıştır. (693) Bu tarihten sonra bölge kesin olarak Arap yönetimi altına girmiştir. 771 yılında ağır vergilerden bunalan Hristiyan Türkler, Araplara karşı ayaklanmışlardır. Bu ayaklanma sonucunda gönderilen Arap ordusuna yenilmişlerdir. Bu yenilgi sonucunda Araplar yöre Hristiyanlarının başına Bagratlı Aşut'tu getirmişlerdir. Bagratlılar, Bagaran'a (bugünkü Kilittaşı) yerleşmiş, bu durum 1045'e kadar sürmüştür. Bu tarihte Bizans imparatoru Kars'ı kendisine bağlamış ve bölgeye asker yerleştirerek Türklerin ileri hareketlerini durdurmaya çalışmıştır. 646 yılından Türklerin gelişine kadar Kars toprakları, Araplar ve Bizanslılar arasında sürekli el değiştirmiştir.

1. 4. Selçuklular Döneminde Kars

Tuğrul Bey'in amcasının oğlu Kutalmış, Tuğrul Bey'den ayrı bağımsız bir beylik kurmak amacıyla Anadolu'ya girmiştir.1053'te Kars'ı ele geçirerek yağmalamış; ama Tuğrul Bey'in Anadolu'ya geldiğini öğrenince Azerbaycan'a geri dönmüştür.Tuğrul Bey'in 1054'teki Anadolu seferi pek başarılı olmamış ancak Selçuklular, 1055-1056'da Şeddadlı Şavura yönetimindeki güçlerle Ani

bölgesine akınlar düzenleyerek Bizans sınırını zorlamışlardır.” 1058’de Çağrı Bey’in oğlu Yâkûfî’nin emrindeki Selçuklu kuvvetleri Kars’ın kenar mahallelerini ele geçirip yağmalamış; fakat şehri alamadan Ani üzerine yürümüştür. Alpaslan’ın Ani üzerine hareketi esnasında Kars’ta hüküm süren Vanand Prensi Gagik, Alp Aslan’a ve Selçuklu ailesine itaatini bildirmiştir. Bu suretle Kars herhangi bir askerî harekât olmadan Selçuklu topraklarına katılmıştır.”(Yinanç, 1944:51)

Kars bu fetihle tarihimizde önemli bir yer edinmiştir. ”Kars, Oğuz Türkleri tarafından ilk fethedilen ve yerleşilen bölgedir. Alpaslan’ın Kars’ı ele geçirmesi sonucu Türkler kısa sürede Anadolu’ya yerleşmeye başlamışlardır. Bugünkü Türkiye toprakları üzerinde ilk Cuma ezanını ve hutbesini Kars’ta Ani şehrinde Alpaslan okutmuş ve ilk Cuma namazını da bu şehirde Fethiye Camisinde kıldırmıştır. Bu olay Türk İslam tarihinin en büyük zaferlerinden biri olarak kabul edilmiştir.”(Arslanoğlu,1986:6) Gelecekte Akdeniz ve Karadeniz’e hâkim olacak, büyük Müslüman Türkiye’nin de temelleri bu zaferle atılmıştır. (Kırzioğlu,1953:546)

Büyük Selçuklu sultanları arasında cereyan eden muharebelerden faydalanan Gürcü kralı David, ilk defa meydana çıkarak, 1115 senesinde Türklere karşı taarruza geçmiştir. Selçuklular bu sırada haçlılar cephesinde cihat ile meşgul bulundukları için canlanan Gürcülere karşı Artuk’un oğlu İl-Gazi’yi görevlendirmişlerdir. Fakat bu Türk Bey’i Gürcülere mağlup olmuştur. Alpaslan’ın Ani’yi verdiği Şeddadi hükümdarı Ebû’l-Esvâr Gürcü taarruzları karşısında mukavemet edemeyeceğini düşünerek Ani Kalesi’ni Erzurum Saltuklu hükümdarına 60000 dinar mukabilinde satmaya karar vermiştir. Bu haberi öğrenen Ani Hristiyanları, Kral David’i davet ederek şehri 1124 yılında ona teslim etmişlerdir. Böylece Sultan Alpaslan’ın 1064 ‘te fethedip 60 yıl Müslümanların elinde kalan Kars, artık Gürcülerin hâkimiyetine girmiştir. (Turan,1980:6-7)

“1074’te Gürcü krallığına bağlı olan şehir 1080 yılında Melikşah zamanında Kol Muharebesi ile buralardaki Bizans ve müttefiki Gürcü-Ahbaz Bağaratlıların hâkimiyetine son verilmiştir.”(Kırzioğlu,1952:362) Kars Melikşah zamanında kesin olarak Selçuklu hâkimiyetine girmiştir.

“Melikşah 1092’de ölünce oğulları arasında taht kavgaları başlamıştır. Kars ve çevresi Gürcüler ile Türk beylikleri arasında rekabet sahası durumuna gelmiş. Kafkasya’nın kuzeyinden gelip Kur ve Çoruh boylarına yerleşen Kıpçak Türklerinin Abazalar ve Bağaratlı Krallığını canlandırması Şeddadiler ve Saltukluları sarsmıştır. 1153 yılında Kıpçak Gürcü akınlarıyla şehir tahrip edilmiştir.” (Dulkadir,1997:30) ”Bu dönemde şehrin bir müddet Saltukluların hâkimiyetinde kaldığı ve İzzeddin Saltuk’un veziri Fîrûz Akay tarafından kalesinin tamir ettirildiği Kars Kalesi’nde bulunan 1153 tarihli bir kitâbeden anlaşılmaktadır. Şehir XII. yüzyıl ortalarında Ani emirleri olan Şeddâdilerin hâkimiyeti alanına dahil olmuştur. Ancak bu durum uzun sürmemiş ve Kars, Ahlatşahların elinde bulunduğu sıralarda yine Gürcüler tarafından istila edilmiştir.” (Gündüz, 2001:516) 1201 yılında da Kars, Anadolu Selçuklu Devleti’nin yönetimi altına girmiştir.

1239’da Gürcistan seferine çıkan Moğollar, kısa zamanda Tiflis, Gürcistan, Ani ve Kars’ı ellerine geçirmişlerdir. Bütün kentler yağmalanarak yakılmıştır. Halkın büyük bölümü tutsak edilmiş. Moğollar, 1243 Köseadağ Savaşı’ndan sonra, Anadolu Selçuklularını tümüyle kendilerine bağlamışlardır.

1239-1355 arasında 116 yıl boyunca Kars, Moğolların yönetimi altında kalmış. Bunun 1239-1256 arası, Cengizli valilere, 1256’dan sonrası da İlhanlılara bağlı olarak geçmiştir. İlhanlılar Döneminde ise Kars şehrinin merkezi sayılan Ani, bazı vergilerden bağışık tutulmuştur. 1335’e değin Moğollar’ın yönetiminde kalan Kars, 1356’da Altınordu Hükümdarı Canı Bey’in hâkimiyeti altına girmiştir. Daha sonra bir süre Celayir ve Karakoyunluların egemenliği altında kalmıştır.1387’de yöre Timur ordularının istilasına uğramış. Timur’un ölümü üzerine 1406’da Karakoyunlular Kars bölgesini de geri almış, yine Ani vilayetine bağlamışlardır. (Yurt Ansiklopedisi,1981:4492)Karakoyunlularla Akkoyunlular arasındaki savaşlarda Kars eski önemini yitirmiştir. Harap ve bakımsız bir şehre dönüşmüştür. Kars, 1468 yılında Akkoyunlu Uzun Hasan’ın eline geçmiştir. (Yalçın,1971:30)

1. 5. Osmanlılar Döneminde Kars

Kars yöresinin Osmanlılara geçişi ise Kanuni Sultan Süleyman dönemine rastlamaktadır.(1534) Aslında Osmanlılar İran meselesiyle ilgilenmeğe başladıktan sonra Kars'la da münasebette bulunmak zorunda kalmışlardır. Yavuz Sultan Selim'in İran üstüne seferini bu bakımdan bir başlangıç saymak yerinde olur. I.Selim Tebriz'den dönerken Kars'ın idaresini elinde bulunduran Sevindik Han kendisine bağlılığını bildirmişse de Kars meselesi ancak I.Selim'in oğlu Kanuni devrinde halledilmiştir. 1524 İrakeyn Seferi başlangıcında Kanuni'nin vezir-i âzamı İbrahim Paşa, Kars ve çevresini Osmanlı İmparatorluğu'na katmıştır.

“Uzun mücadeleler ve istikrarsızlıklar döneminde Kars şehri ve kalesi büyük ölçüde harap olduğundan Osmanlılar zamanında hızlı bir tamirata girişilmiştir. 1548'de Kars Kalesi'nin tamiri ve güçlendirilmesi sırasında Safevîler şehre saldırmışlar ve kaleyi yeniden tahrip etmişlerdir. Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu şehzade Bayezid'in isyan edip Safevilere sığınmasından sonra onun teslim edilmesine karşılık olarak yüklü miktarda altınla birlikte Kars şehrinin İran'a verilmesi vaad edilmiştir. Ancak Osmanlılar Kars'ın teslimi hususunda yavaş davranmışlardır. 1565 yılında yapılan sınır tashihiinde Kars, İran'a bırakılmıştır. 1576'da Kars, yeniden Osmanlı topraklarına katılmıştır. Kars, gerek Anadolu'dan İran, Azerbaycan ve Gürcistan üzerine yapılacak seferlerde gerekse adı geçen yerlerden Anadolu'ya yapılacak saldırılarda önemli bir stratejik konuma sahip olduğundan sık sık baskına ve tahribata uğramıştır. 1579'da III.Sultan Murad'ın fermanı ile büyük bir ordu oluşturarak Kars'a gelen Lala Mustafa Paşa, kalenin ve şehrin tamirine çalışmıştır. Bu sırada şehirde cami, okul, hamam, su yolu, değirmen ve evler yapılmıştır.” (Gündüz,2001:516) Kars şehri 1064 yılına kadar Osmanlıların elinde kalmıştır. “Şehir 1064'te Şah Abbas tarafından ele geçirilmiştir. Ancak Şah Abbas Kars'ı yağma ile yıktırılmış üç ay sonra da geri çekilmiştir. Osmanlılar, Yeniçeri ve Celali isyanları ile bunaldıklarından, ancak 1616'da Kars Kalesi'ni ordu eliyle yeniden imar edebilmişlerdir. 1635 Revan Seferi'nde Kars'ı gören ve

İçkalesini gezen IV.Murad, ertesi yıl şehrin tahkimatını geliştirmiştir.” (Türk Ansiklopedisi, 1974:359)”...1639 yılında İranlılarla Kasr-i Şirin Anlaşması imzalanmıştır.” (Atak, 1946:19)” 1664 depremi şehri oldukça etkilemiş. Bu deprem sırasında birçok cami ve ev yıkılmıştır. Nâdir Şah, yeniden başlayan Osmanlı İran mücadelesi sırasında 1734 yılında iki defa, 1745 yılında bir defa Kars’ı kuşatmışsa da ele geçirememiştir.” (Gündüz, 2001:516)

Kars, Osmanlı-Rus harplerinin başlangıcına kadar İranlılar ile yapılan savaşlarda ve Osmanlı-Rus harplerinden itibaren de Ruslarla yapılan savaşlarda en büyük askeri üs olmuştur. (Kırzioğlu,1953:546)

Kars XIX. yüzyıldan sonra da Osmanlılar ve Ruslar arasındaki savaşlara sahne olmuş ve bu savaşların sonuçları doğrudan doğruya Kars’ı etkilemiştir. ”Kars, XIX. yüzyıl boyunca, Çarlık Rusya’nın saldırı tehdidini her an üzerinde duymuş bir sınır sancağıdır. 1801’de Tiflis’e yerleşip Gürcistan’a hâkim olan Ruslar, 1805’te Kars eyaletine komşu Penbek kesimini de almıştır. 1807’de III.Selim tahttan indirilince ilk defa Kars’a saldıran Ruslar, halkın direnişiyle karşılaşınca 1807’de Kars’tan çekilmek zorunda kalmıştır. Donanması yanmış ve Yeniçeri Ocağı kaldırılmışken Osmanlılar’a saldıran Ruslar, General Paskeviç kumandasında, Kars’ı ancak az bir topçu ve şehir halkından gönüllüler korurken, on günlük savaş sonunda 7 Temmuzda şehri ve 15 Temmuzda İçkaleyi zaptederek, ateşe verip yakmışlar ve halkı yağmalamışlardır. Ertesi yıl Erzurum ve Bayburt’u da kolayca alan Paskeviç ordusu, Edirne Muahedesi’ne göre, 1830 ilkbaharında Arpa Çayı ötesine çekilmişse de Kars’ın kuzeyindeki 250 yıllık Çıldır eyaleti merkezi Ahıska ve altı sancağı savaş tazminatı yerine çarlığa bırakılmıştır.” (Türk Ansiklopedisi,1974:360) Kırım Harbi sırasında üçüncü kez Kars’a saldıran Ruslar büyük bir bozguna uğramışlardır. Bunda yine halkın büyük bir emeği olmuştur. Hatta Kars’ın bu zaferi üzerine Sultan Mecid, vekiller heyeti kararı ile Kars’a ve şehir halkına, mahkeme siciline yazılmak üzere Gazi unvanını vermiş ve üç yıl vergi ile askerlikten muaf tutmuştur. 1877 yılında dördüncü kez Kars’a saldıran Ruslar, ağır toplarla şehri işgal etmişlerdir. ”93 Harbi diye de anılan bu savaşta Kars, yine zor günler geçirmiş. Önemli savaşlara sahne olmuştur. Yine de Karslı kahramanlığını göstererek, yiğitçe direnmesini

bilmiş. Kafkas Cephesi'ndeki Gazi Ahmet Muhtar Paşa Rusları bozguna uğratarak, Çar kuvvetlerini ezmiştir. Düşman kuvvetlerinin ezici çoğunluğu nedeniyle yaptığı meydan muharebesini bitiremeden çekilmiştir.” (Gürel,1988:8)

1878'de yapılan Berlin Anlaşması ile Kars Rusya'ya bırakılmıştır. Böylece Osmanlı Devleti Kafkas sınırında önemli bir üssünü kaybetmiştir. ”Kars Sancağı, Çarlık Rusya yönetimine Zakafkasya genel valiliğine bağlı bir oblast (vilayet) olarak katılmıştır. Zakafkasya kıtasının başkenti Tiflis'tir. Çarlık Rusya yönetiminde Kars'ın sınırları Osmanlı dönemine göre büyütülmüştür.” (Ortaylı,1978:344) Kars bu dönemde 40 yıl ana vatandan ayrı yaşamıştır. Fakat Kars, bu dönemde Türklüğünden hiçbir şey kaybetmemiştir. Geleneklerini içinde saklamıştır. Ana vatana bağlılığını türkülerinde haykırmıştır. (Yalçın,1971:34)

Akdeniz'e çıkmak için Kars'ı bir üs olarak kullanmaya başlayan Ruslar, 90 köy ve kasabaya kendi kolonileri ile Ermeni ve Rum hatta Alman ve Yahudi göçmenlerini yerleştirip adlarını değiştirmiştir. Türkler de Ermenilerin şerrinden kurtulmak için komşu köylere göç etmek zorunda kalmışlardır. Sarıkamış felaketi olunca 1915'ten başlayarak üç ayda 70 köy halkını kırmışlar, 30'dan çok köyü taramışlardır. Bu yağmaya ve kırgına Rum ve Ermeniler de katılmıştır. (Türk Ansiklopedisi,1974:360)

1. 6. Evliya Çelebi'nin Gözüyle Kars

Ünlü gezgin Evliya Çelebi Seyahatname'sinde öncelikle Kars'ın İran sınırında bir eyalet ve eskiden Erzurum'un sancağı olduğunu belirtmiştir. Kars'ın, paşa makamı olup 7 zeamet ve 102 tımarının da olduğunu ifade ettikten sonra Kars'la ilgili gözlemlerine şu şekilde devam etmiştir:

“Kars, nice kez arpalık yoluyla tuğlu vezirlere verilmiştir. Paşasının padişahı 600.000 akçe hissesi vardır. Defter kethüdası, defter emini ve diğer memurları yoktur.

Cebelileriyle ve paşa askeriyle 3.000 seçkin askeri olur. İran hanlarına karşı defalarca karşı koymuşlardır. Alaybeyisi, Çeribaşısı, 300 akçe payesiyle

kadısı, kale dizdarı ve yedi azabağası, üç oda yeniçerisi, bir oda cebecisi, bir oda topçusu vardır. Çorbacıları neferler ile birlikte Erzurum'da dururlar. 1.500 kale neferi vardır.

Kars Kalesi yüksek bir dağın eteğinde, iç kalesi ise bir tepe üzerinde kurulmuştur. Aşağı kale düzlüktedir. Beş kat sağlam sur sayılır. Kale kapısı doğuya bakar. Kale içinde dizdar evi, 200 neferlik levent evleri, cephaneleri vardır. Bu orta hisarda çarşı, pazar, han, hamam yoktur. Kaleden aşağıdaki varoş büyük hisardır. İki kat sağlam surdur. Üç kapısı vardır. Erzurum'a bakana Su Kapısı ya da Çeri Kapısı, Kağızman'a açılana Orta Kapı, doğuya açılana Behram Paşa Kapısı denir. Kale duvarının üzerindeki karakollarda gece gündüz nöbetçi ve gözcüler olup her gece kale duvarını meşaleler ile aydınlatırlar. Varoş hisarının yüksekliği pek fazla değildir. Çok sağlam taştan yapılmıştır. Aşağı kalenin çevresi Behram Paşa Kapısı'ndan Orta Kapı'ya kadar göldür. Tatlı suyu vardır. Bir taraftan kaleye girmek asla mümkün değildir. Kalenin etrafında 220 kule, 2.080 beden vardır. Çevresi 5.700 adımdır.

Bu kalede esnaf ve seçkin kişilerin oturduğu 3.000 kadar ev vardır. Camileri ve mescitleri 47 mihraptır. Su Kapısı'nın iç yüzünde ve Orta Kapı'nın iç tarafındaki hamamları pek güzeldir. İmareti yoksa da ev sahipleri çok cömert olduklarından gelip gidenler için nimetleri boldur. Gariplere ilgi gösterip ikramda bulunurlar. Toprağı verimli ürünü boldur. Kâgir bedesteni yoktur ama 200 dükkânı vardır. Kışı çok sert geçer ve bu nedenle bağ ve bahçesi yoktur. Tahıllar bol miktarda yetişir. Halkı çok zinde olup ticaret ve tarım ile geçinir." (Çelebi,2005:385-394)

1. 7.Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele Yıllarında Kars

Birinci Dünya Savaşı öncesine baktığımız zaman Kars'ın 93 Harbinden beri Rusya'nın işgali altında olduğunu görüyoruz. Bu işgalden sonra Rusların yöre halkı üzerinde yoğun bir biçimde Ruslaştırma politikası başlamıştır. Ancak buna karşı yöre halkı Osmanlı kimliğini korumaya çalışmıştır.

Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki yönetimi işgal altındaki bölgelerde yoğun bir propaganda ve örgütlenme çalışmasına başlamıştır. Teşkilat-ı Mahsusa adıyla kurulan bu örgütün en yoğun çalışma yerlerinden birisi de Kars olmuştur. Birinci Dünya Savaşına girilirken Teşkilat-ı Mahsusa işgal altındaki bölgede önemli bir etkinlik kazanmış ve Osmanlı ordularının buraya yönelecek bir harekâtını içerden desteklemeye hazırlanmıştır.

Kars'ın tarihinde yer alan en önemli olaylardan birisi de Sarıkamış Harekâtıdır. Bu harekât aynı zamanda bir facia olarak da adlandırılmaktadır.

Sarıkamış Faciası: I. Dünya Savaşı başladıktan sonra tarafsız kalan Osmanlı Devleti, daha sonra Almanya'nın yanında yer alarak savaşa girmek zorunda kalmıştır.

"Almanların Türkiye ile ittifak yaparak elde etmek istedikleri gaye, Enver Paşa'nın hayallerini gerçekleştirmek değil, kendi üzerindeki Rus baskısını mümkün olduğu kadar azaltmaktır. Almanlar, Anadolu'nun doğusunda Osmanlı kuvvetlerinin derhal harekete geçmesi için yoğun girişimlerde bulunmuşlardır." (Öklem,1985:55) Almanya'nın zoruyla ve iktidardaki bazı İttihat ve Terakki yöneticilerinin ön ayak olmasıyla Osmanlı Devleti, Kasım 1914'ün başında Rusya'ya savaş ilan etmiştir. 3. Ordu'nun 40 yıldan beri Rus işgali altında olan Artvin'i geri alması Enver Paşa'yı yüreklendirmiştir. Sarıkamış'a güçlü bir saldırı düzenlenmesi ve Rusya içlerine girilmesi için askeri hazırlıklara başlanmıştır. Komutayı eline alan Enver Paşa 29. tümenle Sarıkamış'a yönelmiştir. Daha sonra kesin saldırıya geçmeyerek 9. ve 10. kolorduların yetişmesini beklemiştir. Bu durum savaşın yazgısını değiştirmiş, bekleme süresi içinde Ruslar Sarıkamış'a çok sayıda güç yığmışlardır. Türk kolorduları, Sarıkamış ve Allahüekber Dağlarını aşarken, şiddetli kar yağışı ve tipi nedeniyle korkunç kayıplara uğramıştır. Her iki kolordunun toplam asker sayısı 60.000'den 10.000'e düşmüştür. Askerlerin değil saldıracak ayakta bile duracak gücü kalmamıştır. Ama yine de küçük bir güçle Sarıkamış'a girilmiştir. Ancak bu durum bir iki saat sürmüştür. Enver Paşa'nın Sarıkamış Harekâtı Türk birliklerinin on binlerce kaybıyla sona ermiştir. Bu, Osmanlı-Rus savaşları için de bir dönüm noktası olmuştur. Ruslar bundan sonra Kars yöresinde yoğun bir baskıya

girişmişlerdir.1915'in ilk aylarında çok sayıda Türk köyü yakılıp yıkılmıştır. Buralardan, Anadolu içlerine yeni göçler olmuş. Rusların Doğu Anadolu'yu sürekli baskı altında tutmaları Kars ve yöresinin Anadolu ile bütün bağlantısını kesmiştir. Aynı dönemde Ermeni ayrılıkçıları da etkinliklerini arttırmıştır. (Yurt Ansiklopedisi,1981:4498-4499) Bu baskıların sonucunda "Türkler de Tehcir Kanunu çıkarmak suretiyle bu emel ve niyetleri sonuçsuz bırakmıştır. Böylece Sarıkamış Harekâtı Ermeni meselesinin de çözümünü hızlandırmıştır." (Özdemir, 2003:55)

1917 Sovyet Devrimi, Rus işgali altındaki bölgelerin yazgısını değiştirmiştir. Lenin, zaman geçirmeksizin barış görüşmelerine başlamış ve 3 Mart 1918 Brest-Litovsk Anlaşması'yla Kars yeniden Türk topraklarına katılmıştır. Ancak Ruslar geri çekilirken yerlerini Ermenilere bıraktıklarından Türk ordusu 23 Nisan 1918'de ileri harekâta geçerek Kars'ı Ermenilerden almıştır.

"Mondros Mütarekesi imzalandıktan sonra Türk ordusunun 1914 sınırlarına geri çekilmesi hükmü gereği Kars boşaltılmış, bu esnada Kars'ta bulunan Yâkup Şevki Paşa şehri teslim etmemek için direnmişse de İstanbul'un işgal edilmesine bahane oluşturacağı bildirildiğinden daha fazla karşı koyamamıştır. Kars ve çevresini Ermeni ve Gürcü saldırılarına karşı korumak ve bölgenin haklarını milletlerarası alanda savunmak amacıyla Karslılar tarafından 5 Kasım 1918'de Kars İslam Şûrası kurulmuştur. Şûra, 17-18 Ocak 1919'da topladığı kongre ile adını Cenûb-ı Garbî Kafkas Hükûmet-i Muvakkata-i Milliyesi olarak değiştirmiştir. 12 Nisan 1919'da Kars İngiliz işgaline uğramış. Hükûmet dağıtıldığı gibi üyeleri tutuklanarak Malta'ya sürgüne gönderilmiştir. İngilizler Kars'ın denetimini Ermenilere bırakmışlar. I.Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulduktan bir müddet sonra, XV. Kolordu kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'yı doğu cephesi kumandanlığına tayin etmiştir." (Gündüz,2001:516) "Sultan Alp Aslan'ın 1064 yılındaki fethi ile Anadolu'da Türkiye'nin ilk temeli atılan, Kanuni Sultan Süleyman döneminde kendi isteği ile Anadolu-Türk birliğine katılan ve bugünkü Türkiye'nin en eski serhad beldesi olup, pek çok destani Türk kahramanlıklarına sahne olan, Anadolu'daki Türk-Rus savaşlarında birinci derecede rol oynayan "Doğu

Kilidi” Kars, 30 Ekim 1920’de Kâzım Karabekir yönetimindeki Türk orduları tarafından gerçek sahiplerine kazandırılmıştır.” (Kırzioğlu,1958:5) ”Kâzım Karabekir Paşa Ermenileri Kafkas tarafına göndermiştir. Ermenilerle 3 Aralık 1920’de imzalanan Gümrü Anlaşması ile bölge Ermeni tehdidinden kurtulmuştur.1921 yılında Moskova ve Kars Anlaşmalarıyla yapılan son sınır tahsisleri sayesinde de Kars, yeni Türk Devleti’nin sınırları dahilinde kalmıştır. Cumhuriyet devrinde de il merkezi olmuştur.” (Gündüz,2001:516)

2. KARS'TA ÂŞIKLIK GELENEĞİ

Milletlerin tarih sahnesine çıktıktan sonra, “varlıklarını, bütünlüklerini ve farklılıklarını koruyan, ihtiyaçlarını her anlamda karşılayan ve süreklilik vasfı gösteren düzenler gelenek olarak adlandırılır. Bunların sayısı, fonksiyonları ve yapı özellikleri, ait oldukları milletlerin gelişme durumlarına ve ihtiyaçlarına göre değişir. Sayıları, özellikleri ve fonksiyonları ne olursa olsun, bir milletin hayatında yer alan geleneklerin tümü, o milletin kültürünü meydana getirir.” (Yıldırım,1998:81-82) Âşıklık geleneği de “geniş bir coğrafyaya yayılan ve pek çok kültür ve dinin tesiri altında kalan, ayrıca farklı medeniyet seviyelerinde ve her zaman hareket halinde yaşayan Türk milletinin millî geleneğe bağlı edebiyat geleneği” (Günay,1986:1) içinde oluşmuştur.

Âşıklık geleneği yapılan araştırmalara göre, Türklerin ana yurdu Orta Asya'da ortaya çıkarak, savaş ve göç gibi sebeplerle Asya'dan Avrupa içlerine kadar Türk milletinin var olduğu tüm bölgelere götürülmüştür.

Âşıklık geleneği hakkında mühim çalışmalar yapmış olan Umay Günay bu sahada çalışan araştırmacıların hemen hepsinin eldeki yazılı kaynaklara dayanarak bu edebiyatın XVI. asırda teşekkül ettiğini söylediklerini ifade ettikten sonra, âşık edebiyatının teşekkülüyle ilgili düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır: “İslamiyet'in kabulü ile terk edildiği kabul edilen Ozan-Baksı geleneğinin beş asır sonra birdenbire İslami biçimde ortaya çıkması kanaatimizce mümkün değildir. Bu edebiyatın geçiş devri ile ilgili örneklerinin şimdiye kadar tespit edilememiş olması şanssızlıktır. İslamiyet'in kabulünden sonra yeni bir yurt edinme gayreti ve mücadelesi içinde olan Türklerin bu dönemde yeni dini benimseme ve yayma çabası ile bugün tekke edebiyatı adı ile anılan tarzda eser vermeleri ve bunlara daha çok itibar etmeleri makul bir düşüncedir. Ancak unutulmamalıdır ki bu konudaki ilk eserler de Arap-Fars Edebiyatından daha sonraki yüzyıllarda alınan nazım şekilleri ve nazım unsurları ile değil millî nazım şekillerimiz ve unsurlarımız dahilinde meydana getirilmiştir. Ozan-Baksı geleneği ise bu arada bir ölçüde tekke tarzında tesirli olurken diğer taraftan yok olmama çabası göstermiş ve kendi kural ve

kalıplarını daima sahip olduğu bir esnekliği kullanarak yeni şartlara uydurmuştur. XIV. yüzyılda yazıya geçirildiği kabul edilen Dede Korkut Hikâyelerindeki ozan tipi ve şiir icra geleneği ayrıca hikâye kahramanlarının zaman zaman karşılaştıkları olayları ve duygularını anlatmak için sazlarını ellerine alarak deyişler söylemeleri XVI. yüzyıldan günümüze kadar izlediğimiz âşık edebiyatından farklı değildir. Ozan-Baksı geleneğinin hususiyetlerinden olan büyücülük, hekimlik, din adamlığı gibi hususiyetler İslamiyet'ten sonra terk edilmiştir. Âşıklar eğitimciliği ve sanat temsilciliğini üstlenmişlerdir... Eldeki yazma nüshalara göre XVI. yüzyılda teşekkül ettiği kabul edilen biyografik halk hikâyeleri, âşıkların hazırladıkları halk hikâyeleridir. Hikâyesi ve deyişleriyle bir edebiyatın aniden son şekli ile teşekkül etmesi kanaatimizce mümkün değildir. Yazılı kaynaklarda kesin şeklini kazanmış ve işlenmiş edebiyat örnekleri olarak XVI. yüzyılda görülmeye başlayan âşık edebiyatının en geç XIV. yüzyılda teşekkül etmeye başladığını Dede Korkut Hikâyelerine dayanarak söyleyebiliriz. Bugün de canlı olarak yaşadığı Doğu Anadolu Bölgesi ve Azerbaycan bu geleneğin başlangıçtan beri merkezi olarak düşünülebilir.” (Günay,1986:21-22)

Umay Günay'ın da tespit ettiği gibi “Doğu Anadolu Bölgesi'nin âşıklık geleneğimizde önemli bir yeri vardır. Bu bölgede XIX. ve XX. yüzyıllarda âşıklık geleneğinin Bayburtlu Zihni, Çıldırlı Şenlik, Kağızmanlı Hıfzı, Posoflu Zülali ve Sümmani gibi kuvvetli temsilcileri yetişmiştir. Bunların her birisi birer büyük âşık ve geleneğin ustasıdır. Bu âşıklar hikâye ve şiirleriyle de edebiyatımıza büyük katkı sağlamışlardır.” (Aslan, 1975:XII) “Âşıklarımız orada en güzel koşmaları söylemişler, en zor muammaları çözmüşler, en acımasız atışmalarla birbirlerini ölçmüşlerdir.” (Nasrattınoğlu,1987:7)

Doğu Anadolu'da bu geleneğin en önemli merkezlerinden birisi hiç şüphesiz ki Kars'tır. Serhat şehrimiz olarak da adlandırılan Kars, âşıklık geleneğinin teşekkülüne uygun bir tarihî ve kültürel mirasa sahiptir.

Kars tarih boyunca birçok kültüre kucak açmış, nice savaşımlara ve barışlara sahne olmuştur. Kimi zaman acıların kimi zaman da sevinçlerin sel olup aktığı bu şehirde âşıklar, halkın sesi olmuştur. Yapılan zulümlerde Kars,

âşıkların sözüyle dile gelip ağlamış, her kurtuluştta ise yine âşıklarla dile gelip sevinmiştir.

Kars yöresinin tarihî ve kültürel değerlerini ortaya koyan çok kıymetli çalışmalara imza atmış olan Fahrettin Kırzioğlu “Dede Korkut Oğuznâmeleri” adlı çalışmasında Kars ve çevresini, âşıklık geleneği ile ilgili mühim bilgiler edindiğimiz, Dede Korkut Hikâyelerinde geçen yer adlarından birisi olarak göstermiştir. (2000:58-132) Ayrıca Kars yöresinde kullanılan şahıs isimleri de göstermektedir ki yöre insanı Dede Korkut Hikâyelerini ve kahramanlarını tanımaktadır. “Basılı ve yazma (Ankara’daki)1595 Ahıska Tahrir Defteri’nden çıkarılan Azgur’dan Çıldır ile Posof’a kadar köylülerce yüzlerce adaşı olan 77 erkek köylü Hristiyan Kıpçak Türk adı, onların ana dili ile soylarını belirtmeye yeter.Bunlardan ilk 11 ad, Dede Korkut Oğuznâmeleri’nde geçen ve bunları kullananların o Oguznâmeleri de bildiğini gösteren adlardır:1) Bayındır, 2) Kozan, 3) Sal, 4) Korkut, 5) Bayrek/Beyrek, 6) Kanduralı 7) Mamuk, 8) Amıran, 9) Boğaç, 10) Arız, 11) Becan...(Kayabalı-Arslanoğlu,1973:380)

Kars ve çevresi mekân olarak sadece Dede Korkut Hikâyelerinde değil aynı zamanda büyük halk hikâyelerinde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Kerem ile Aslı¹ gibi büyük halk hikâyelerinde yer ismi olarak Kars ve çevresi geçmektedir. XVI. yüzyılda teşekkül ettiği tahmin edilen bu hikâyelerde mekân olarak Kars ve çevresinin gösterilmesi, âşıklık geleneğinin merkezi olarak Kars ve çevresinin gösterilmesi düşüncesine katkı sağlamaktadır.

Kars, âşıklık geleneği içerisinde hem icra mekânı hem de âşıklık geleneğinin teşekkülü bakımından önemli bir yere sahip olmasına rağmen, bu şehirdeki âşıklık geleneğiyle ilgili elimizde yeterli derecede kaynak bulunmamaktadır.Bunun başlıca sebebi, geleneğin yazılı değil de sözlü bir şekilde oluşturulması ve yaşatılması olarak kabul edilebilir.

¹ Daha geniş bilgi için bkz.Şükrü Elçin, Kerem ile Aslı Hikâyesi.Akçağ Yay.Ankara.2000 s.52-54

2.1. Kars'taki Âşıklık Geleneğinin Belli Başlı Özellikleri

Kars'taki âşıklık geleneği ayrı bir çalışma konusu olduğu için biz burada sadece Kars'taki âşıklık geleneğinin belli başlı özelliklerini vereceğiz.

Kars'taki âşıklık geleneğinin kendine özgü bazı özellikleri vardır: Âşıklar, yaptıkları programlarda bazı kurallar uygulamaktadırlar. Bu kuralları en iyi uygulayan âşık, kendini en iyi derecede yetiştirmiş ve âşıklık geleneğini en iyi şekilde özümsemiş olan âşıktır. Kars'taki âşıklık geleneğiyle ilgili çalışmalar yapmış olan Salih Şahin, genellikle köylerde yapılan aşıklı eğlence gecelerinde âşığın tek başına geceyi idare ettiğini belirttikten sonra bu gecelerde yapılan programlarla ilgili şu bilgileri vermiştir: "Âşık, halk tam anlamıyla toplandığında eline sazını alıp kendine ayrılan yerde ve ayakta dolaşmaya başlar. Programına başlamak, etrafını kontrol altında tutmak ve dikkatleri üzerinde toplamak için, dik dik ağır adımlarla yürür ve kendine olan güvenini gösterir. Tüm dikkatleri üzerinde toplayıp, ustalığını göstermesine sıra gelen âşık, sunacağı program ve hikâyelerinde, programının sonuna kadar şu âşıklık geleneklerine bağlı kalır:

a) Ustadname (Ser Suhane): Konuşmanın başında, hikâyelere geçmeden, ön söz ve temel atma anlamında, uzunca manzum biçimde söylenen sözlere ustadname (Ser Suhane) denir. Bu ustadnamelerin önemi oldukça büyüktür. Eski dönemlerde okur- yazar olmayan halk, bu ustadnamelerden kendilerine göre anlam ve ölçü çıkarıp tecrübe kazanır, onu benimser ve eğitilirlerdi.

b) Hikâye: Öncelikle âşık hikâyenin kahramanlarını tanıtır. Elinde sazı dolaşarak hikâyesini değişik ses tonlarıyla anlatan âşık, her kahramanın ayrı sesini ve tavrını da kendi canlandırır...Kahramanlar; genellikle cesaretli, mücadeleci, gözü pek, iyi niyetli, herkese yardım eden, kültürlü, kendini çok iyi yetiştirmiş, gitgide yiğitleşen bir tiptir...Âşık, söylediği hikâyenin şiirini halkın en çok sevdiği bir ozan makamı ile söyler, sonra şiirin özelliklerine göre makamlar değişir.

c) Duvakapma: Mutlu sonla biten hikâyelerde 40 gün 40 hece düğün yapılır. O bölgede herkes bu sevince ortak olur. Saz şairi, bu durumda

sevgilileri veya maşuku över ona muhannes (güzelleme) söyler. Bu bölüme duvakkapma denir. Duvakkapma bölümünün de bitiminden sonra âşık, "Hekâtımız (hikâyemiz) burada bitti. Allah hekâtımızın ustası....'na rahmet etsin, hepimizin de muradını versin." deyip hikâyesinin ustasına dua eder. Daha sonra çevresindekilere sağlık, mutluluk, hayırlı günler diler...Devletimize, askerlerimize, şehitlere, gazilere, Atatürk ve diğer devlet adamlarına, ulusumuza olan katkılarından dolayı minnet ve saygılarını belirtir, tanrıdan rahmet diler." (1985,51-58)

Kars'ta başka bir âşıklık geleneği ise karşılaşmadır. "Kendini iyi yetiştiren, güçlülüğüne inanan bir saz âşığı, kendine olan güvenini kazanmak, kendini ispatlayıp ün yapmak amacı ile bazı âşıklarla karşılaşma yapar. Bu karşılaşmalarda belli kurallar olur ve karşılaşan âşık, basamak halinde karşılaşarak, üstat âşığa kadar gider... Karşılaşma yapacak iki âşık, büyükçe bir odada buluşurlar. Sazlı sözlü karşılıklı *nazire* denen atışma başlar. Gelenekler göz önüne alınarak ya önce söze yaşlı âşık başlar ya da misafir olana söz hakkı verilir. Böyle bir ortam yok ise, sınavı yöneten kurulca bir ayak verilip bu ayağa göre, yaşlı âşığa söz hakkı verilir. Verilen ayak(kafiye) hedef alınarak söze başlayan âşık, muhatabına bir dörtlük söyler ve sorular sorarak ondan cevap bekler. Karşılıklı soru-cevap atışması sonunda cevabı veremeyen, isteneni bulamayan âşık, yenilgiyi kabul edip ortaya konan ödülü kaybettiği gibi elindeki sazını da yenilgi delili olarak bırakır gider... Bazen de âşıklara muamma denilen gizli bilgiler sorulur. Kutu içinde bir eşya, mendil içinde bir yazı gibi sırların bilinmesi istenir. Bu oldukça güç bir yarıştıdır... Zamanımızın saz âşıkları ise, yenip ötekinin sazını almadan ziyade, verilen ayakta ve istenen konuda, kendi kültürlerini gösterip, irticalen güçlü olduklarını ispat ederler. Zamanımızda, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Şeref Taşlıova ve İlhami Demir irticalen güçlü ozanlar olarak bilinir..." (Şahin,1985:72-74)

Kars yöresi âşıklık geleneğinin günümüze kadar güçlü bir şekilde gelmesine ve Kars yöresi âşık fasıllarının belli bir düzen içerisinde icra edilmesine katkı sağlayan en büyük üstat Âşık Şenlik'tir". XIX yüzyılın sonlarında yaşamış olan Şenlik'in âşıklık sanatı ile âşık şiiri, değişik bir çehre,

yeni bir merhale kazanmıştır. Bilhassa Karslı âşıklardan Şenlik'in tesirinde kalmayan, onun şiirlerinden ilham ve örnek almayan bir âşık yoktur. Tasnif etmiş olduğu üç büyük türkölü hikâyesi (Bunlar: Latif Şah, Sevdâkâr Şah ile Gülenaz Hanım, Salman Bey ile Turnatel Hanım'dır.) bu bölgenin çok sevilen ve anlatılan hikâyeleridir. Bölge âşıklarının hikâye anlatma teknik ve üslupları Şenlik'in aynıdır. ...Âşık Şenlik, bugün memleketimizde büyük âşıklar yetiştiren okulun gerçek hocasıdır. Şenlik, Azeri sahasından aldığı birçok unsuru Anadolu'ya yayarak, âşık edebiyatımıza yenilik getirmiş, bu tarzın gelişip daha mükemmel eserler vermesine yardım etmiştir." (Aslan,1975:XL)

Metin Özarslan, bugün Erzurum ve Kars çevresinde devam etmekte olan Doğu Anadolu Bölgesi âşıklık geleneği icra töresinin Âşık Şenlik ve Âşık Sümmani'nin icralarına göre gelişme gösterdiğini belirtmiş ve düşüncelerine şu şekilde devam etmiştir. "... Âşık fasıllarının icra ve seyrinde Âşık Şenlik ve Âşık Sümmani'nin karşılaşmalarının etkileri hissedilmektedir... Konu ile ilgili araştırmalarda tespit edilen bilgiler ışığında iki âşığın karşılaştıklarında deyişmelerini aşağıdaki "divan" ile başlattıkları ve birbirlerini sınadıkları bilinmektedir.

Şenlik	Derdim ondur dokuzunu demezem ağyare men Sekizinde bir arzum var yediden avare men Beş benim kisb ü kârımdır dörde kıldım temenna İkiye muhabbetim var yalvarıram bire men
Sümmanî	Elestü bezminde geldim Hak ile ikrara ben Hamdolsun, hamd ü senalar düşmedim inkâra ben Âdemi âdem eyleyen arifin irfan imiş Ya niçün can feda kılmam öyle bir Hünkâra ben
Şenlik	Otuz iki derdim vardır kırk sekiz dava ile Üç yüz altmış altı burca on iki sahra ile Çardır mezhep çardır kitap çar gönül sevda ile Okudum ezber eyledim çıkmadım kenara men

Sümmanî Otuz iki farzı beyan kırk sekiz cumayile
 Üç yüz altmış altı gündür tam on iki ay ile
 Okudum ezber eyledim ilm ile imla ile
 Tasdik ve ikrar eyledim düşmedim inkara ben

Şenlik Elli dört farzın içinde demim var devranım var
 Yetmiş bin mahbub içinde bir şah-ı hubanım var
 Altı bin altı yüz altmış altı dert dermanım var
 Şenlik'em ta haşre kadar yâr oldum o yâre men

Sümmanî Elli dört farzı beyan eyledim ayet be ayet
 Yetmiş bin mahbub içinde Habib-i Nur-ı Ahmet
 Altı bin altı yüz altmış altı ayet beyinat
 Sümmanîyem gulam oldum böyle haznedara ben
 (Özbek 1969; Özder 1972; Kartarı1977)

Bu divan günümüzde de Doğu Anadolu bölgesi âşıkları tarafından sık sık söylenmektedir. Özellikle günümüz âşıkları arasında usta malı olarak bu iki büyük âşığa ait verimleri bilmeyen âşık yok gibidir. Erzurum ve Kars yöresi âşıklarının icralarına ezgi açısından bakıldığında da Kars yöresi âşıklarının Âşık Şenlik, Erzurum yöresi âşıklarının da Âşık Sümmanî tavrı ve edasıyla çalıp çağırma kaygısı görülmekte ise de bu durum çok kesin sınırlarıyla belirginleşmemiştir. Birbirlerinden, ayakta dolaşarak veya oturarak çalıp söylemenin ve icralarında kullandıkları kimi âşık havalarının dışında çok belirgin farkları olmayan iki şehir âşıklarının aynı gelenek dairesi içinde bulunduklarını söylemek mümkündür. Günümüzde gerek Erzurum'da gerek Kars'ta ve gerekse bu yöreler dışında Doğu Anadolu âşıkları, herhangi bir sebeple icra ettikleri âşık fasıllarında "usta malı divan" olarak yukarıda verilen Âşık Şenlik - Âşık Sümmanî karşılaşması divanı, diyalog şeklinden ayırarak da söylemektedirler. (Özarslan,2001:65-66)

Umay Günay da, Doğu Anadolu'daki âşık fasıllarının düzenini ve bu düzenin dayandığı prensipleri şu şekilde açıklamıştır: "Âşıklık geleneğinin

canlı olarak yaşadığı Doğu Anadolu, Güney Anadolu ve İç Anadolu bölgelerinde özellikle Erzurum ve Kars çevresinde yaşayan âşıklar arasında “Karşılaşma”, “deyişme”, “atışma” veya “karşıberi” gibi adlar alan sistemli deyişmeler en az iki âşığın dinleyici huzurunda veya herhangi bir yerde karşı karşıya gelerek, birbirlerini sazda ve sözde belli prensipler içinde denemeleri esasına dayanmaktadır.” (Günay,1986:56)

Kars yöresi âşıklık geleneğinde, halk hikâyeleri de önemli bir yer tutmaktadır. “Kars ve dolaylarında hâlâ genç âşıklar, ustalarının sanatlarını devam ettirmektedirler. Bunlar sade anlatmakla kalmıyorlar, hikâyeleri de tasnif² ediyorlar. Hikâyeler sadece kahvelerin değil, köylerde bilhassa kış mevsiminde yapılan toplantıların, düğün günlerinin başlıca eğlence vasıtalarındandır. Hikâyeciliği gerek eski üslubu devam ettirerek gerekse yeni şartların zaruri kıldığı değişikliklere uğratarak yaşatan âşıklar” (Boratav,1946:48) bulunmaktadır. Kars yöresi âşıklarına göre hikâye bilmeyen ve âşık meclislerinde hikâye anlatmayan âşık, iyi bir âşık sayılmaz ve âşıklık geleneğini iyi icra edemez. “Bugün memleketimizde yaşayan halk hikâyelerinin çoğunlukla bu bölgede (Doğu Anadolu) yaşamış âşıkların tasnifi olduğu dikkat çekmektedir. (Aslan,1975:XXXVII)

Kars’ta âşıkların sanatlarını icra ettiği mekânların başında düğünler ve kahvehaneler gelmektedir.

Kars yöresi âşıklık geleneğinin göçebe ve yarı göçebe kültüre dayanmasının tabii bir sonucu olarak geleneğin icracıları köylü, en önemli icra mekânları da köy düğünleri ve köy odaları olmuştur. Bundan dolayı Kars köylerinde yapılan düğünlerde muhakkak âşık meclisi oluşturularak fasıllar icra edilmiştir. “...Hatta düğün anlaşması sırasında dahi, damat tarafından, gelin tarafınca şart olarak bir âşık istenmektedir.” (Şahin,1985:51)”... Kars’ta neredeyse âşiksiz toy yapılmamaktadır.” (Özarslan,2001:90)

² Kars yöresi âşıklarının hikâye tasnif etmeleri hakkında bkz. Pertev Naili Boratav, Halk Hikâyeleri ve Hikâyeciliği, Ankara, 1946, MEB s. 48-59

“Türklerin hayatında, özellikle yerleşik hayata geçtikten sonra kahvehaneler mühim bir yer tutmuştur. Buralar bir nevi dinlenme, sohbet meclislerinin kurulduğu, sözlü gelenek şiir sanatının yaşadığı mekânlar haline gelmiştir. Özellikle uzun kış geceleri ve bilhassa Ramazan ayı içinde, buraları, bir kültür merkezi halini almıştır. Eğlenceler tertip edilmiş, saz şairleri, meddahlar gelip dağarcıklarını boşaltmış, dinleyenlere hoşça vakit geçirtmeğe çalışılmıştır.” (Yıldırım,1998:191) Kahvehaneler, Kars yöresi âşıklık geleneği içinde de önemli bir yere sahip olmuştur. Aynı zamanda kahvehaneler, usta-çırak ilişkilerinin en yoğun yaşandığı mekânlar olarak gelenek içerisinde yer almıştır. Ancak günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte kahvehaneler de eski önemini yitirmeye başlamıştır.

Âşık makamlarının da âşıklık geleneği içinde önemli bir yer bulunmaktadır. Âşıklar hikâyelerini ve şiirlerini belli bir müzik eşliğinde söylerler. Bu ezgilere ozan makamları denilir. Kars, âşık makamlarının çok zengin olduğu bir yerdir. Âşıklar programlarında bu makamları uygularlar. Bu makamlar duygu ve düşüncelerin yanı sıra yörenin sosyal hayatını ve tabiat özelliklerini de dile getirirler. Yapılan araştırmalar sonucunda Kars ve çevresinde 160 makamın olduğu tespit edilmiştir. (Şahin,1985:99)

2. 2. ÂŞIK FASILLARI

Âşıkların belli bir topluluk önünde, belli bir düzen içerisinde yaptıkları yarışmalara denir.

“Bir âşık faslı bütünüyle usta malı ile geçilebileceği gibi doğaçlama parçalardan da oluşabilir.” (Batur,1998:228) Bu fasılların en önemli özelliğinden birisi de belli bir düzen içinde yapılmasıdır.

“Belli bir dinleyici huzurunda yapılan âşık fasıllarının bugün Doğu Anadolu’da yaşayan şekli ile takip edilen düzeni şöyledir:

1. Hoşlama, merhabalaşma gibi deyimlerle anılan giriş bölümünde âşıklar dinleyicileri selamlamak ve hoş geldiniz demek için çok kere “hoş geldiniz”, “safa geldiniz”, “merhaba” gibi rediflere bağlı ayaklarla karşılıklı söyledikleri koşma dörtlükleri veya ayrı ayrı söyledikleri divaniler yer alır.

2. Hatırlatma, canlandırma denilen bu bölümde âşıklar kendilerinden önce yaşamış ve sevilen âşıkların deyişlerini sıra ile söylerler.

3. Tekellüm, âşık fasıllarının en geniş ve en çok hüner isteyen bölümüdür. Bu bölüm kendi içinde 8 gruba ayrılmaktadır. Her fasılda bu sekiz grubun her birinin yer alması şart değildir.

a. Geleneğe göre en yaşlı veya ev sahibi durumunda olan âşık “düz ayak” veya “geniş ayak” denilen kafiyei sağlayacak kelimelerin bol olduğu bir ayakla deyişmeyi açar.

b. Öğütme adı verilen tekellümün bu ikinci kısmında düz ayakla iki âşık birbirine nasihatle yol gösterir ve tecrübelerini birbirlerine anlatırlar.

c. Bağlama –muamma, âşık karşılaşmalarında çok önemli sayılan bu bölümde iki âşık birbirlerini dinî, tasavvufi ve İslami menkıbeler konusunda imtihan ederler. Bu bölümde çok kere zor ayaklara da başvurulur. Âşıklar birbirlerini hem bilgi hem de sanat yönünden zorlarlar.

ç. Sicilleme, çok kere bağlama bölümüne iddialı giren âşıklardan biri başarısız olduğu takdirde mat eden âşık karşısındakini hicvetmek için onun soy ve kişiliğini tenkit eder, ona acı sözler söyler. Sicillemede deyişler karşılıklı değildir.

d. Yalanlama, âşık fasıllarında yalan söylemeğe dayanan en çok inanılmaz yalanları bulup söyleme sanatı, aynı zamanda kelime hazinesindeki zenginliği ortaya koyma bakımından da ilgi çekici bir bölümdür.

e. Taşlama veya takılma denilen bu bölümde âşıklar bir topluluğun, bir yerin veya birbirlerinin kusurlarını, ayıplarını, kötü ve çirkin taraflarını veya kendilerine garip gelen olayları dile getirirler.

f. Tüketmece veya daraltma gibi terimlerle ifade edilen bu bölümde zor ayakların yanında dudak değmez adı verilen b, p, m, f, v gibi dudak ünsüzlerinin yer almadığı ayaklarla deyişme yapılır. Birbirlerinden üstün

olduklarını bu bölüme kadar ispatlayamayan âşıklar bu zor ayaklardan biri veya birkaçı ile deyişerek hünerlerini göstermek için bu tarzı seçerler.

g. Uğurlama veya methiye gibi isimlerle anılan tekellümün bu son kısmında âşıklar birbirlerini rahatlatmak beraberliği kabul etmek için güzelleme adı verilen birer koşma söyledikten sonra gene bir koşmanın dörtlüklerini paylaşarak birbirlerini meth ederler veya ayrı ayrı müstakil birer deyişle işi tatlıya bağlarlar.” (Günay, 1986:57-71)

Âşık fasılları içerisinde söylenmesi zor olan ve Mustafa Aydın'ının da, yukarıda düzenini verdiğimiz âşık fasılları içerisinde söylediği üç tane leb (dudak) değmezine çalışmamızda yer verdik. Mustafa Aydın bu şiirlerinde genellikle tasavvufî konuları işlemiştir.

LEB DEYMEZ

İnsan gelir, hayat yaşar.
Gelir geri, gider insan.
Hayat gider, canlı şaşar.
Yaşar insan, şaşar insan.(66/1)

Senin adın candan candır.
Adın, şanın aşka şandır.
Candan aşka gelen kandır.
Candır, şandır, kandır insan.(66/2)

Aydın senin aşkın arar.
Senin tatlı dilin karar.
Aşkın dili cana yarar.
Arar, karar, yarar, insan.(66/3)

DUDAK DEYMEZ

Yaz gelince dağlar taşlar,
 Al yeşil içinde kalır.
 Gözlerinden akar yaşlar.
 Sel yeşil içinde kalır. (83/1)

Yiğitlerin narasında,
 El çek gizli yarasında.
 Çalılardan arasında.
 Dal yeşil içinde kalır. (83/2)

Alın yazı, adı kader.
 Yâri alır gizli keder.
 Nerden gelir nere gider?
 Yol yeşil içinde kalır. (83/3)

Aydın'ı ağlatan yârdır.
 Dağların eteği kardır.
 Çiçeklerin yanı hardır.
 Gül yeşil içinde kalır. (83/4)

DUDAK DEYMEZ

Yazın yaylalarda çiçekler açar.
 Kış gelince dağlar kar ile yaşar.
 Aşkın yarasına kalınca naçar.
 Aşk ehli âşıklar sır ile yaşar. (193/1)

Her şey açık seçik ayet içinde.
 Acı tatlı geçer hayat içinde.
 Hayatını yaşa izzet içinde.
 Cihanda insanlar ar ile yaşar. (193/2)

Aydın oğlu aşkı getirir dile.
 Dediler yâr gele yaşların sile.
 Can canandan ayrı çekiyor çile.
 Gönül işi sırlar yâr ile yaşar. (193/3)

2. 3. Karslı Âşıkların Ortak Özellikleri

Karslı âşıkların bazı ortak özellikleri vardır. Karslı âşıkların birçoğu gurbete gitmiştir. Bu yüzden şiirlerinin çoğunda memleketlerine olan özlemlerini dile getirmişleridir.

Usta âşıkların çoğu derin bir dinî bilgiye sahiptirler. Âşıklığa başlamalarının yanı sıra imamlik da yapmışlardır. Maddi sıkıntılar çekmişler, sevdiklerini alamamışlar ya da hayali bir güzele vurulup gerçek aşkı bulduklarını sanıp mutlu olamamışlar ve birkaç evlilik yapmışlardır. (Şahin, 1985:109)

Kars tarih boyunca birçok savaşa sahne olduğundan dolayı âşıkların çoğu bu savaflara tanık olmuş, yapılan zulümleri, yakılan- yıkılan köyleri görmüşlerdir. Ya da âşıklar, bunları büyüklerinden dinleyerek büyümüşlerdir. Bu yapılanlarla ilgili hissettiklerini de destanlar şeklinde anlatmışlardır.

Âşıklık geleneğini oluşturan önemli bir bölüm de rüya ve bade içme motifidir. Âşıklar maddi ve manevi bir sıkıntı sonunda çoğunlukla kutsal sayılan bir yerde uyku ile uyanıklık arasında görülen rüyada bir pirin elinden içilen bade veya yenilen bir gıda maddesi ile şiir söyleme ve saz çalma kabiliyeti kazanırlar. Halk şairleri gördükleri bu rüya ile olgun bir kişiliğe kavuşurlar, rüya sonunda hem tanrı aşkı hem sevgilinin aşkı ile yanarlar. Bunun yanında derin bir din bilgisine sahip olurlar. Uyandıklarında başlarından geçenleri anlatarak âşık olduklarını ispatlarlar ve çevrelerinden saygı görmeye başlarlar. (Günay, 1986:23)

Karslı bazı âşıklar da yukarıda açıklamaya çalıştığımız şekilde âşıklığa başladıklarını belirtmişlerdir. Bunlardan bazıları şunlardır: Çıldırılı Âşık Şenlik, Kağızmanlı Hıfzı, Posoflu Müdami, Kağızmanlı Cemal Hoca...

Gördüğü rüya sonucunda veya yaşadığı olayların tesiri ile âşıklığa başlayanlar bu geleneğin kurallarını usta bir âşığın yanında ders alarak öğrenmişlerdir. Kars'ta "saz şairi olacak kişi, küçük yaşta kendisi için uygun bir usta saz âşığının yanına verilir. "Çırak" adı alan bu çocuk, ustasıyla birlikte dolaşır. Ustasının icra gücünü, anlatım tarzını ve okuduğu manzumelerini dinleyip, onu hedef alır. Ustasından ilk önce 13-14 perdeli sazın üst perdelerinde çıkan DİVANİ denilen makamı öğrenen çırak, öğrendiği sözleri bu makama uygulayarak okumaya başlar. Çırak, 16 ile 32 makam arasında makam öğrenirse, ozanlığa adım atmış sayılır... (Şahin,1985:111)

2. 4. Karanlı Âşıkların Şiirlerinde İşledikleri Konular

Karlı ozanlar eski çağlardan beri, halkın his ve duygularını, kendi yaratıcı güçleri ve yeteneklerini de katarak dile getirmişlerdir. Bulundukları bölgenin öz dilini ve halkın anlayabileceği şive ile ifade ederek, daha çok etkili olmayı, eski edebiyat ürünlerinin zamanımıza kadar gelmesini başarmışlardır. Sosyal, kültürel ve ekonomik olayları dile getirerek, halkın dili, kulağı ve kalbi olan ozanlarımızın, şiir ve hikâye türü eserlerini incelediğimizde özellikle bazı konularda bütünlük olduğunu görürüz. (Şahin,1985:17)

Karlı âşıklar genel olarak şiirlerinde; tabiat güzellikleri, din, savaş, gurbet, fakirlik, geçimsizlik, sevgili gibi konuları işlemişlerdir.

2. 5. 20.yüzyılda Yaşamış ve Yaşamakta Olan Karlı Ozanlar

Âşıklık geleneğinin giderek önemini kaybettiği bu günlerde, çok köklü bir geçmişe ve geniş bir tesir sahasına sahip olan Kars'taki âşıklık geleneği hâlen yaşamaya devam etmektedir. Özkul Çobanoğlu, Kars yöresi âşıklık geleneğinin elektronik kültür ortamlarının bu kadar yaygın olduğu günümüzde dahi devam etmesini XIX. yüzyılda Kars'ta yaşanan siyasî ve kültürel olaylara bağlamaktadır: "...Bu safhadan sonra sözlü kültür ortamı

âşıklık geleneğinin gittikçe Kars ve Erzurum merkezli olarak Doğu Anadolu'ya çekildiğini ve uzun yıllar oralarda hayatiyetini muhafaza etmekte olduğunu görmekteyiz. Bunun sebeplerinden birisi de 1877-1878 Türk-Rus Savaşından sonra Kars, Ardahan ve Batum'un Rus işgaline uğraması sebebiyle sosyokültürel değişmelerin ve klasik veya sözlü kültür ortamı âşık edebiyatı geleneğinde İstanbul'da ve diğer büyük şehirlerde meydana gelen değişimleri oluşturan tesirlerin yaşanmasına müsait olmamasıdır. Son derece önemli hususlardan birisi de, Ruslar'ın işgal ettikleri bölgede ilköğretim düzeyi dışındaki okulların tamamını kapatmaları ve ilkokullarda da yazmayı değil sadece okumayı öğretmeyi teşvik etmeleri, hatta Türkiye'den Kur'an-ı Kerim ve Mevlid-i Şerif dışında hiçbir materyalin girişine müsaade etmemeleri gibi sebeplerle âşıkların sözlü kültür ortamında belki de Türk kültür tarihi içinde en kuvvetli bir biçimde arttığı yarım asra yakın bir nevi yeniden doğuş dönemi yaşamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Başka bir açıdan bakıldığında Anadolu ve Rumeli'den ayrılışıyla da, Gürcistan, Ermenistan ve Kuzey Azerbaycan başta olmak üzere bütün Kafkas bölgesinde yaşayan Türk ve gayri Türk kütelleri arasında süregelen âşıklık geleneğiyle temasa geçiş başka bir ifadeyle tekrar bütünleşme gibi özelliklere de sahip olan Kars, şüphesiz işgalin getirdiği sun'i sınırları aşacak ve çevresindeki bölgeleri de etkileyecekti. Bu bölgelerin başında da Erzurum gelmektedir. Bu bölgenin son derece yoğun geçen kış iklimi ve coğrafi özelliklerini sıralamamak ve buna dayalı alternatif eğlence biçimlerinin kabulünün zorluğuna işaret etmemek çizdiğimiz tabloyu eksik bırakmak olur.” (2000:145-146)

XX. yüzyılda Kars'ta, bu geleneği devam ettirmiş ve ettirmekte olan Karslı âşıklardan bazıları şunlardır:

Veli Akbulak (Âşık Cenân)

1946 yılında Arpaçay'ın Kuyucak köyünde doğdu. İlkokulu bitirdi. Köyün imamı olan babasından din dersleri aldı. Köy odasında toplanan âşıkları ilgiyle izledi. Onlardan âşıklık geleneğinin tüm inceliklerini öğrendi. Yüzyıllardan beri söylenen türkülerini çalıp söylemeye başladı. Geçim sıkıntısı

nedeniyle gurbet yollarına düştü. Destanlar yazdı. Ozan iki kez 1985 yılında Konya’da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı’na katıldı. Halk şiirinde divan tarzında güzel örnekler sunan bir ozanımızdır. (Halıcı,1992:31)

Murat Çobanoğlu

1940 yılında Kars’ta doğdu. Babası Kars’ın usta âşıklarından Gülistan’dır. Konya’da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı’nda atışma, en güzel memleket türküsü, taşlama, şiir, hikâye, türkü, yılın yedi şiiri, dudak değmez ve muamma dallarında sürekli birincilik ödülleri kazandı. Folklor alanında çalışmalar yapmaktadır. Sayısız halk hikâyelerini sazıyla dile getirmektedir. Ünü Türkiye geneline yayılmıştır. Güzel sesi, mızrabındaki yetenek, âşıklık bilgisi, eski halk edebiyatımızdan ve usta âşıklardan kazandığı kültür ve buna bağlı becerisi Murat Çobanoğlu’na bir ayrıcalık ve üstünlük kazandırmıştır.

Tüm hayatını sazına ve şiire, âşıklık geleneğine adayan Çobanoğlu Kars’ta “Çobanoğlu Halk Ozanları Kahvesini” kurdu. Pek çok çırağa emek vererek, geleneği yaşatarak yeni âşıklar yetiştirmesi halk edebiyatımız açısından büyük bir övünç kaynağı olmuştur. (Halıcı,1992:140-141)

Müdamî

Asıl adı Sabit Ataman’dır. Posof’un Demirdöğen köyünde doğdu. (1918) Eğitimi imam olan babasından aldı. Babasıyla birlikte köylerde müezzinlik ve Kur’an kursu hocalığı yaptığı sıralarda şiire yöneldi. ”Şemsinur” adlı rüyasında gördüğü birine âşık oldu. Bu ondaki âşıklık istidadını daha da arttırdı. Bilhassa Yusufelili âşık Huzûrî ile kısa süreli beraberliğinden sonra oldukça kuvvetli bir âşık oldu. Âşıklık geleneğinin bütün icaplarını yerine getiren, saz şiirinin her dalında, her türünde ölümsüz örnekler veren, geleneğin zor dallarından biri olan tekellüm, satranç, tecnis, musammat, koşma söylemede usta olan Âşık Müdamî aynı zamanda üstad bir hikâyeciydi. (Kalkan,1991:284)

Şeref Taşlıova

Kars'ın Çıldır ilçesine bağlı Gülyüzü köyünde doğdu. Öğretmeni Hasan Kartarı'nın teşvikiyle düğünlerde toplantılarda türkü söylemeye başladı. Âşık Gülistan Usta ve Müdamî'ye çıraklık etti. Bu ünlü âşıklardan gerek saz, gerek deyiş söylemenin inceliklerini, ustalıklarını öğrendi. 20.yüzyıl âşıklarının en tanınmışlarından. Çevre halk edebiyatı ürünlerini inceleyen, eski âşıkların hayatı ve deyişleri hakkında bilgi sahibi olan Taşlıova şenlik ve yarışmaların aranan âşıklarından biri olmuştur. Şiirlerinin bir kısmı Kültür Bakanlığı tarafından "Gönül Bahçesi" adı altında yayınlandı. (Kalkan,1991:448)

İLHAMİ

1934'te Arpaçay'a bağlı Büyük Çatma köyünde doğmuş, 3 Mayıs 1987'de vefat etmiştir. Asıl adı Hamit Demir'dir. Köyünde biraz ilkokula, biraz da Kuran kursuna devam etmiştir. İlk şiirlerini 11-12 yaşlarında söylemiştir. Bunda, Âşık Latif ile gördüğü rüyanın tesiri olmuştur. Son çeyrek yüzyılın en usta ve güçlü âşıklarından biridir. Atışma ve dudakdeğmezdeki gücünü bütün âşıklar kabul etmektedir. Aynı zamanda bir musannif olan İlhami üç de hikâye tasnif etmiştir. *Suhap ile Medina Sultan, Muhammed Şah ile Narmina, Kahraman Kasım ile Pakize Sultan*. (Sakaoğlu,1989:233)

Maksûdî

1961 yılında Kars'ın Arpaçay İlçesinin Taşlıdere köyünde doğdu. Asıl adı Maksud Koca'dır. 12 yaşında saz öğrenen Maksûdî âşıklık geleneğinin kurallarını, halk hikâyelerini, âşık makamlarını babasından öğrenmiştir. Reyhanî, Feymânî ve Çobanoğlu gibi âşıkların etkisinde kalmıştır. Bir ara "Feryâdî" mahlasını da kullanmıştır. (Kalkan,1991:539)

Âşık Murat Yıldız (Karahanlı)

1922 yılında Kars'ın Arpaçay ilçesi Karahanlı köyünde doğdu. Köyünün adından dolayı "Karahanlı" mahlasıyla tanındı. Küçük yaşta bir kıza âşık olması yüzünden türkü söyleyip, şiir yazmaya başladı. Daha sonra Âşık

Kasım ve Gülistan Çobanoğlu'ndan ders almaya başladı. Kendini ozanlığın gelenekleri konusunda yetiştirdi. Ozanlık makamlarını en iyi uygulayanlardan olan Karahanlı, Kars'taki güçlü ozanlar arsında yer almaktadır. Yazdığı “Murat Şah ve Gülişan Hanım”, “Muhlis Bey ve Zernişan Hanım” ve “ Ahmet Bey ile Gülgez Hanım” adlı öyküleri ile de isim yapmıştır. (Şahin,1985:273)

Mansur Alyansoğlu

1956 yılında Kars'ın Selim ilçesine bağlı Baykara köyünde dünyaya geldi. İlk saz derslerini amcası Rüstem Alyansoğlu'ndan aldı. Âşıklık geleneğini de ondan öğrendi. 1974 yılında İzmir radyosunun düzenlediği bir yarışmada derece aldı. Ozanın okuduğu türkülerden birçok band ve plâk yapılmıştır. (Halıcı, 1992:41)

Âşık Sadi Değer

1927 yılında Kars'ın Susuz ilçesinin İncesu köyünde dünyaya geldi. Sesinin güzel oluşu nedeni ile halkın sevgisiyle ozanlık ruhu kazandı. Üç yıl evli kaldığı eşi Senem ile sudan bir sebepten dolayı ayrıldı. Yüreğini ebedi yakan bir ayrılığa giren Sadi Değer, hep ayrılık ve hasretlik üzerine şiirler yazdığı için yörede ona *Hasreti* mahlası takıldı. Hasretlik başta olmak üzere, tabiat ve güzellik üzerine çok sayıda koşma yazmıştır. Kars'ta tanınmış ozanlar arasına giren Hasreti, yurt çapındaki yarışmalara katılarak adını duyurdu.Hasreti “Muamma” dalında altın saz ödülü almıştır. (Şahin,1985:276)

Âşık Mihmânî

Asıl adı Muhittin Cuya'dır. Âşık Mihmânî 1935 yılında Kars'ın Mezra köyünde doğmuştur. Çocukluktan beri saza ve söze ilgi duyan Mihmânî Karslı ustaları dinleyerek çıraklık ve kalfalık dönemlerini atlatarak önce usta malı eserler okumuş, daha sonra kendi deyişlerini dile getirmiştir. Kendini kanıtladıktan sonra “Âşık Mihmânî” mahlasını kullanmaya başlamıştır. Fazla bir eğitimi yoktur. Şiirlerini doğaçlama söyler. Bu nedenle atışmalarda başarılıdır. Âşık, Geleneksel Türkiye Âşıklar Bayramı'nda “Hikâyeli Türkü” dalında ikincilik ödülü kazanmıştır. (Halıcı,1992:99)

Bunların dışında 20. yüzyılda Kars'ta; Dursun Ceylani (Âşık Ceylani), Ali Nevruz Çiçek (Âşık Nevruz Ali), Yusuf Sezai, Zülâli (Yusuf Kökten), Cemal Hoca (İsmail Cemal Turan), Kağızmanlı Hıfzı (Recep Hıfzı), Âşık Gülistan Çobanoğlu, Ali Dadaşoğlu (Âşık Dadaşoğlu), Veysel Deniz (Âşık Şahbazoğlu), Muhlis Denizer, Âşık Dursun Doğan, Âşık Ali Rıza Ezgi, Âşık Çırağı (Nuri Cihan), Çoşkun Kırdudu, Arif Hikmet Ataman (Âşık Ârifi), Mehmet Avcı, Âşık Mahmut Işık, Âşık Laçın Aladağlı, Erzade Kapan, Nuri Cihan Karataş, Arif Çiftçi, Bahattin Yıldızoğlu, Sait Küçük, Sabri Yokuş, Günay Yıldız, Kemal Devrani, Bahri Yıldız, Mahmut Karataş, Âşık Hasreti (Sudi Değer) Sefer Akyüzoğlu, Enser Şahbazoğlu, Âşık İslam Erdener, Sabri Şimşekoğlu, Âşık Mehmet Hicrani, Veysel Şahbazoğlu, Âşık İsmail Avcı, Bayram Denizoğlu, Bekir Bektaş, Dursun Cavaklı (Âşık Divâne), Dursun Doğan, Dursun Durdağı (Burhanî), Zeynelabidin Makas(Zeynel), Yener Yılmazoğlu, Veli Akbulak, Vahit Üstündağ (Köroğlu), Üzeyir Aziz Göktekin, Umut Sucu, Turgut Yılmaz, Terhan İnan, Selahattin Dünder (Âşık Dünder), Sebahattin Dülger, Özgür Virani, Orhan Karadağlı, Mürsel Uğursu (Mürsel Sinan), Mühendis Karabulut (İrfan Karabulut), Musa Ünlü, Musa Avcı, Mihrali Tepelioğlu, Mevlüt İhsani Şafak, Mehmet Satak, Mehman Deniz (Mehmani), Mahir Altuntaş, Kurşun Saraç (Ummani), Kurbanî Kılıç, Kasım Aslan (Şenlikoğlu), Kağızmanlı Mahmut Demirci, İsmail Cengiz (Azerî), İsmail Kurt (Laçinoğlu), İlgar Çiftçioğlu, Emrah Nar (Âşık Emrah Naroğlu), Erzade Kapan(Azatlı), Fikret Akçelik, Fikret İnanlı (Fikret Ünal), Şah Senem Bacı ...gibi âşıklar da yaşamış ve yaşamaktadır.³

³ Daha geniş bilgi için bkz. Feyzi Halıcı "Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri", Emir Kalkan "XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri", İsmail Özmen "Alevi Bektaşî Şairleri Antolojisi", Salih Şahin "Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri", Ferhat Aslan "Kars Yöresi Âşıklarında Usta-Çırak İlişkileri"

3. KARS AĞZININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Kars ağızı, Türkiye ağız haritasında Doğu Grubu ağızları içinde gösterilmektedir. Bu ağız bölgesi, kuzeydoğuda Artvin merkez, Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli ilçelerini içine alır. Sınır çizgisi, Rize ve Trabzon'un güneyinden geçer. Erzurum arasındaki idari sınır, aynı zamanda bu ağız bölgesinin de kuzey sınırıdır. Gümüşhane'yi kuşatan sınır çizgisi, bu ile bağlı Torul ilçesinin kuzeyinden bir kavisle güneye doğru uzanır. Doğu grubu ağız bölgesi içinde, bu ağızların ayırıcı temel özelliklerine kısmen veya tamamen karşı koyan küçük ağız grupları bulunmaktadır. Bölgeye sonradan gelip yerleşmiş bulunan bazı topluluklar, yerli halka karışmadıkları için ağız özelliklerini günümüze kadar korumuşlardır.

Kars ağızı da, bölgeye sonradan gelip yerleşen toplulukların ağızlarını muhafaza etmeleri sebebiyle Doğu Grubu ağızıyla bazı aykırılıklar gösterir.

Kars'ın Hanak ilçesinde yaşayan Alevi Türkmen topluluğunun ağız özellikleri, ne Kars yerli ağızına ne de Azeri ve Terekeme ağızına benzer. Muhtemelen 1800 yılından sonra Rus savaşlarıyla nüfusu azalan Kars topraklarına yerleşmek üzere Kahramanmaraş'ın güneyinden göç eden bu Türk topluluğu, Alevî oldukları için yerli halkla kaynaşmamış ve ağız özelliklerini günümüze kadar muhafaza etmiştir. Bölgeye muhtemelen aynı yıllarda, Sivas taraflarından göç eden bir Türkmen topluluğu da Kars'ın Kağızman ve Selim ilçelerinin bazı köylerine yerleşmiş bulunmaktadır. Bu Türkmenler, Kars yerli ağızı ile konuşmalarına rağmen, ağız özellikleri yerli ağızı tarafından tam olarak eritilememiştir. Yine Kars'ın Susuz, Arpaçay, Selim ilçeleri ile Kars merkezine bağlı köylerde yaşayan Terekemelerle, Sürmeli Çukuru içinde yer alan Tuzluca, Iğdır, Aralık ilçeleri ile Arpaçay ve Kars merkezine bağlı köylerde yaşayan Azerilerin ağız özellikleri de, Doğu Grubu ağız bölgesinin ayırıcı temel özelliklerine yer yer aykırılık gösterir. (Karahanlı,1996:54-55)

Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu da (1942:XII) Kars'ın doğu sınırlarımızın sonu olması ve coğrafik durumu dolayısıyla Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan Türklerine bazen bir geçit, bazen de daimi bir barınma yeri olduğunu belirtmiş ve Kars ili ağzını şu şekilde tasnif etmiştir:

A. YERLEŞMİŞ TÜRK URUKLARI AĞIZLARI

1. Karakoyunlu uruğu ağzı
2. Karapapah yahut Terekeme uruğu ağzı
3. Dünbüllü yahut Çarlıhçı
4. Kacar uruğu ağzı
5. Türkmen “ “
6. Ayrım “ “
7. Afşar “ “
8. Bayat “ “
9. Yerli öz Kars ahalisi ağzı
10. Muğan Türkleri ağzı

B. YENİ GELEN TÜRK UNSURLARI AĞIZLARI

1. Ahıska ağzı
2. Ahalkelek “
3. Kazahlı “
4. Karabağlı “

- 5. Erivanlı “
- 6. Borçalı “
- 7. Genceli “
- 8. Gökçay “
- 9. Makûli “
- 10. Nahçıvanlı “

Kars ili ağızlarıyla ilgili araştırmalar yapan Prof. Dr. A. Bican Ercilasun (2002:2) da Kars'ın etnik yapısından dolayı tek bir ağız olmadığını her biri ayrı yönden Kars sınırları dışına taşan beş ağız olduğunu söylemiştir. Bu ağızları;

- 1. Kars yerli ağızı,
- 2. Ardahan – Posof yerli ağızı
- 3. Hanak Türkmenleri ağızı
- 4. Kars Âzerileri ağızı
- 5. Kars Terekemeleri ağızı olmak üzere beşe ayırmıştır.

Kars ili ağızı, Prof. Dr. Leyla Karahan'ın (1996) incelemesine göre, Doğu grubu ağızlarının 2. grubu içinde; Erzurum merkez, Aşkale, Ovacık, Narman, Pasinler, Horasan, Hınıs, Tekman, Karayazı, Erzincan merkez, Tercan, Çayırlı, Kemah, Refahiye, Gümüşhane ile birlikte değerlendirilmektedir.

3. 1. Kars Ağızından Bazı Sözcükler

Burada, Kars ağızı hakkında, Prof. Dr. A. Bican Ercilasun'un yapmış olduğu Kars İli ağız araştırmaları esas alınarak bazı sözcüklere yer verilmiştir.

-A-

Abadan: Mâmure

Açar: Anahtar

Ağal: Anılmak

Ağyar: Yabancı

Ahdafa: İbrik

Akoz: Saban izi

Allaha bah: Allah aşkına

Andır: Uğursuz

Aranı Turanı gez-: İrani Turanı gezmek

Ayah: Defa

Azar: Dert,sıkıntı

-B-

Bağman: Bahçıvan

Bağrı çatda: Ödö patlamak

Banta: Yabani armut

Bardan düş-: Meyva vermemek

Basır-: Gömmek

Bayah: Demin,az önce

Bedire: Kova

Befat: Vefat

Belend ol-: Gark olmak

Beli: Evet

Beyeban: Çöl

Bibi: Hala

Boyul: Bu defa

Boylum: Bu defa

Buhar: Baca

Bürkü: Çok sıcak ve sıkıntılı hava

-C-

Cahal: Genç

Cam: Pencere

Canı başdan diğne-: Can kulağı ile dinlemek

Cazı: Cadı

Cendeh: Cesed

Cer çağırtdır-: Tellâl çağırtmak

Cevan: Genç

Cındır: Perişan,pejmürde

Cıngır: Su kabı

Cır-: Yırtmak

Cırı cındırır: Yırtık pırtık

Coşa gel-: Coşmak

-Ç-

çağıllat-: Boşaltmak,oymak

Çalı çolu: Çalı malı

Çapar: Jandarma

Ças dur-: Hazır durmak

Çeper: Çit

Çez-: Çözmek,açıklamak

Çığılat-: Çağırttırmak

Çılpı: Çırpı,küçük dal parçaları

Çıra: Çekirdek

Çiloy: Gem

Çimdir-: Birisini yıkamak

Çiyin: Omuz

Çömçe: Kepçe

-D-

Dadah-: Mama

Dal: Sırt,arka,arka taraf

Dam: Ev

Dan-: Doğmak,inkâr etmek

Danga: Silah

Danış-: Konuşmak

Danışih: İfade

Dat-: Tadı gelmek

Dehan: Ağız

Demal: Küçük yaban eriği

Des: El

Desdamaz: Abdest

Desdele-: Yakasından tutup sarsmak

Dığırır-: Yuvarlamak

Didar: Yüz

Dizin kirişi gırıl-: İyice yorulmak,halsiz kalmak

Dunnan tuna aş-: Batırıp çıkarmak

Düş-: İnme

Düz: Doğru

Düzen: Dalavere, oyun

-E-

Edalet: Âdil

Eğme: Biçilmiş buğdayları yığmakta kullanılan eğri ağaç dalı

Ehedini kes-: İflahını kesmek

Ennağı: İdâre âmiri

Epbeh: Ekmek

Er: Koca, zevc

Erin-: Üşenmek

Esgeteh: Kadın

Eşih: Evin dışarısı

Eşkerede: Âşikâr

Eveti: Acele

Evcah: Ev, barınılan yer

Eyceme: İyice

Eyle-: Durdurmak

Eyleş: Beklemek

Eyin: Sırt

-F-

Farş et-: Faş etmek,açığa vurmak

Felankes: Filan kimse

Fere: Yetişkin kimse

Fırran-: Dönmek

Fırtlah: Sümük

Filtih: Parça

-G-

Gabah: Ön,karşı,ön taraf

Gada: Kaza,dert(Gadan alım şeklinde kullanılır.)

Gaggıla-: Gülp oynaşmak

Gaga: Baba

Gamandar: Kumandan

Garabaş: Hizmetçi

Garavelli: Güldürücü küçük fıkra

Gargış töh-: Beddua etmek

Gargışı keç-: Bedduası tutmak

Gartol: Patates

Gaş: Kemer

Gav-: Kovmak

Gavah: Ön,karşı,ön taraf

Gavurga: Bir çeşit et yemeği

Gayır: Yapmak

Gayıt-: Geri dönmek

Gılça,gılçah: Bacak

Gılıh: Hal,durum,vaziyet

Gırah: Kenar

Gırh guruh: Kırıntı

Goçah: Yiğit

Gonah: Misafir

Gor: Mezar

Goşun: Ordu,asker

Göğceh: Güzel

Gul: Köle

Guş: Kulak

Günaha batır-: Günaha sokmak

Günahı gel-: Acımak

-H-

Hacalet: Utanma

Haçar: Anahtar

Hafi: Gizli

Hagıl: Akıl

Haki pay: Huzur, kat

Haldan sal-: Halsiz bırakmak

Hamı: Herkes

Hancarı: Nasıl

Hansı: Hangisi

Hammısı: Hepsi

Harava: Araba

Harda: Nerde

Hasıl ol-: Ulaşmak

Haşıl: Undan yapılan bir çeşit yemek

Heç heçine: Boşu boşuna

Hekat: Hikâye

He mi: Değil mi

Hırda: Küçük

Hobban-: Sıçramak,zıplamak

Höllük: Tepe,toprak yığını

-I-

Ilha: Kenar

Iralan-: Irgalamak

Irbih: İbrik

-İ-

idaresini kes-: İflahını kesmek

İley: Ön taraf

İllaş: İlaç

İreli: İleri,ön taraf

İremdar: Remilci,falcı

İres: Rast

İsdol:Sandalye

-K-

Kahda: Muhtar

Keçel: Kel

Kef: Keyif

Kelle: Uç

Keman: Yay

Keniz: Hizmetçi kadın

Kerantı: Tırpan

Kese: Kestirme

Koh: Küçük ev, bağ evi

Kom: Koyun ağılı

Kotan: Büyük pulluk

Köçde-: Göç etmek

Küleş: Buğday yığını

Külüng: Çabuk, tez

Küze: Küçük testi

-L-

Lâle: Vezir-i Âzam

Lapatga: Büyük kürek

Layla, laylay: Ninni

Lehenk: Masallarda geçen bir çeşit hayvan

Leppih: Küçük yassı taş

Libas: Elbise

-M-

Mal: Sığır cinsinden büyükbaş hayvanlar

Mal bazar et-: Mal satmak

Malumat et-: Rezil etmek

Marı mur: Yılan ve karınca

Maşna: Makina

Maşrıb: Doğu

Mazı: Dingil

Mehle: Mahalle

Meni: Mani

Merahlan: Endişe etmek

Mihman: Misafir

-N-

Nağıl: Masal

Nan u nemet: Tuz ekmek

Nar: Ateş

Nazanı senem: Güzel,nazik

Neçe: Nasıl,ne kadar

Nemerlih: Geline verilen hediyeler

Nene: Anne, yaşı kadın

Ne tevir: Nasıl

Norvuz: Nevruz

Nöker: Hizmetkâr

-O-

Ortancıl: Oratanca

0tah: Oda

otar-: Otlatmak

o vede, o ğada: O zaman

-Ö-

Ötür-: Bırakmak

Öy: Ev

Özge: Yabancı, başka

Öz özüne: Kendi kandine

-P-

Paltar: Elbise

Pata: Örme çarık

Paydos ol-: Bitmek sona ermek

Payız: Güz mevsimi

Peşgeş: Armağan

Peşle-: Takip etmek

Peşnamaz: İmam

Pey: Köy evi

Pompul: İbik

Puğar: Pınar

Pusat: silah

-S-

Sahla-: Korumak

Sal-: Bırakmak,göndermek

Salyan:Tahsildar

Seçil-: Ayrılmak

Seda: Ün,şöhret

Seh et-: Safa sürmek,eğlenmek

Seki: Sedir

Seti: Kova

Sobalah: Bir çeşit başlık

Sorah: Mektup

Söypele-: Sohbet etmek

Sümüh: Kemik

-Ş-

Şagga: Yarı parça

Şam: Mum,kandil

Şana: Yaba

Şavgı: Işık

Şele: Arka yükü

Şenelt-: Şenlendirmek

Şennih: Toplanmış olan ahali

Şişlih: Düğün için hazırlanan yemek, piriñç,şeker,yemiş v.b.

Şum et-: Tarla sürmek

-T-

Tafşır-: Ismarlamak,emanet etmek

Tala-: Yağmalamak

Tap-: Bulmak

Tapbaca: Bulmaca

Tapşır-: Ismarlamak,yerine getirmek

Tat: Yabancı

Tav taviyat: Huy,tabiat

Tazece: Şimdi

Tazeden: Yeniden,tekrar

Telis: Çuval

Ter: Heybe

Tez-: Kaçmak

Tığ: Kavga

Tırtol: Kavga

Toj voj get-: Paldır küldür gitmek

Toy: Düğün

Töre: Âdet,gelenek

Töre-: Türemek çoğalmak

Tulazal-: Fırlatmak

Tük:Tüy

Tümen: Bir para birimi

-U-

Uca: Yüce

Uğar-: Onarmak

Um-: Beklemek

Un ufah ele-: Parça parça eylemek.

Urum: Gâvur

Uşah: Çocuk

-Ü-

Üçün: İçin

Üsdülüh: Arabanın üst kısmı

Üşen-: Gücenmek

Üz-: Koparmak

Üzü goylu: Yüzü koyun,yüz üstü

-V-

Vade: Zaman

Variyet: Varlık,zenginlik

Vaziyetsiz: Halsiz,keyifsiz

Vede: Zaman

-Y-

Yabanalıh: Uzak,ıssız yer

Yağal-: Yanılmak

Yahçı: Güzel,iyi

Yalazuh: Yalnız

Yallı: Halay oyunu

Yaman: Kötü

Yay: Yaz mevsimi

Yahya-: Yıkamak

Yeer: Eyer

Yeke: Büyük kocaman

Yel yepelek: Rüzgar gibi

Yengi: Yeni

Yer-be-yer: Yer yer

Yeri-: Yürümek

Yet-: Ulaşmak

Yezne: Damat

Yığ: Toplamak

Yıhılmış: Ev

Yolu eline al-: Yola revan olmak

Yoz: Besili büyükbaş hayvan

Yoz-: Dinlendirmek

Yu-: Yıkamak

Yumru: Yuvarlak

Yun-: Yıkanmak

Yuha: Yufka

Yuhu: Uyku

Yun: Yün

Yüğür-: Koşmak

Yüngül: Hafif

Yüür: Koşmak

-Z-

Zad: Şey

Zarb: Darbe, vuruş

Zenan ehli: Kadın

Zer: Altın

Zır: Perişan

Zıyımet: Kıymetli

Zirzibil: Çer çöp

BİRİNCİ BÖLÜM

MUSTAFA AYDIN

1. HAYATI

1. Doğumu ve Ailesi

Mustafa Aydın, 30 Ocak 1963 yılında Kars ilinin Selim ilçesine bağlı Beyköy Köyünde dünyaya gelmiştir.

“Aslımı sorana belge sunarım.
Beyoğlu Beyköylü Mustafa Beyim.
Ecdadımı yedi göbek sayarım.
Beyoğlu Beyköylü Mustafa Beyim.” (156/1)

Mustafa Aydın'ın babasının adı Ali, annesini adı ise Zeynep'tir. Bu çiftin altı tane çocuğu vardır. Mustafa Aydın bunların dördüncüsüdür. Kardeşlerinin isimleri şu şekildedir:Ablasının ismi Nadya'dır. (Mustafa Aydın, bu ismin orada yaşayan Ruslardan etkilenilerek konulduğunu düşünmektedir.) Fakat nüfus cüzdanındaki ismi Nadime olarak geçmektedir. Abilerinin ismi Arif ve Recep, kardeşlerinin ise Abdurrahman ve Salih'tir. Yaşadıkları bölgede, ilginç bir ad koyma geleneği vardır. Erzurum'un Horasan ilçesinde mutasavvıf olan Hacı Ahmet Baba adında birisi yaşamış. Hacı Ahmet Baba'nın oğullarından birisi köylerine geldiğinde, o sırada dünyaya gelen çocuğa gelen kişinin adı verilmiş. Mustafa Aydın doğduğu zaman da Mustafa Baba köye geldiği için ismini Mustafa koymuşlar.

1. 2. Babası

Mustafa Aydın'ın babası köyde ziraat ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Ayrıca 200 hanelik köyde marangozluk da yapmaktadır. Kendisi de 9- 10

yaşlarına kadar babasının yanında marangozlukla, ziraat ve hayvancılıkla uğraşmıştır. Babası köyde, köylünün her işine karşılık beklemeden koşan bir insandır. Onun için sadece insanların ona “Allah razı olsun.” demeleri yeterlidir. Her iş elinden geldiği için köy halkı ona Ali Usta diye hitap etmektedir. Ali Usta gönlü sevgiyle dolu bir insandır.

Gözlerinde umut, sevgi zerresi,
Kalbimi ısıtır buğulu sesi.
Mustafa Aydın'ı korur gölgesi.
Aklı olan bilir kıymetin baba. (92/5)

Bu dünyada iyilik için yaşardı.
Komşuların her işine koşardı.
Bazen durup gençliğine şaşardı,
Hayat yolu gayet dar Ali Usta, (101/2)

Nur yüzlü babacan anlı pak durur.
Gönlü gayet engin, yapmazdı gurur.
İnsan sevgisiyle başı dik yürür.
Her hünerde elin var Ali Usta, (101/5)

Mustafa Aydın, babasını “iyilik meleği” olarak görmektedir. Babasının kendi işini bırakıp zor durumda olan insanlara yardıma koşması ve herkesi insan gözüyle görüp hiç kimseyi incitmemesi Mustafa Aydın'ın ruhunun olgunlaşmasına büyük bir katkı sağlamıştır.

Yaşının ilerledikçe babasının emeğini daha iyi fark ettiğini söylemektedir. Mustafa Aydın, halk içindeki yerini, ana ata ocağından aldığı kültüre borçlu olduğunu düşünmektedir.

1. 3. Annesi ve Çocukluğu

Mustafa Aydın annesini koruyucu meleği olarak görmektedir. Her ne kadar babasını şefkat dolu bir insan olarak görse de annesini kendine daha yakın hissetmiştir. Annesi Mustafa Aydın'ı hep "mıççem" diye sevmiştir. Belki de annesini erken kaybettiği için ona olan hasreti ve özlemi şiirlerine daha çok yansımıştır.

Ne zaman annesi aklına gelse hep şu olayı hatırlamaktadır: Mustafa Aydın askerdeyken izin alıp memleketine dönmüş. Fakat köy yolları kapalı olduğu için evine gidememiş. Bunu duyan annesi "Oğlum buralara kadar gelmiş. O gelemiyorsa ben giderim." demiş. Bir fırtınalı günde yola çıkmışlar. Babası "Sen bu havada gelemezsin. Ben senin selamını götürürüm. " diyerek annesini geri göndermiş. Bunu duyan Mustafa Aydın, Balıkesir'e gidinceye kadar ağlamış. Hemen oturup annesine bir mektup yazmış ve mektubuna da şu şiiri eklemiş:

Bir umudum var yaşarım.
Ben anamı çok severim.
Okşadıkça gül açarım.
Ben anamı çok severim. (57/1)

Hayat biter hasret bitmez.
Üç dal kırık üçü yetmez.
Ceylanı var bize katmaz.
Ben anamı çok severim. (57/2)

Gizli sırrın bilemedim.
Gurbet elden gelemedim.
İnan sensiz gülemedim.
Ben anamı çok severim. (57/3)

Nice seven bana eşit.
 Dert var bende çeşit çeşit.
 Anam çekmiş çekmez taşıt.
 Ben anamı çok severim. (57/4)

Asker oldum soramadım.
 İzin aldım varamadım.
 Ay geçince duramadım.
 Ben anamı çok severim. (57/5)

Mustafa'nın bu sızısı,
 Sevda bitmez tek mazisi.
 Bir koyunun beş kuzusu,
 Ben anamı çok severim. (57/6)

Mustafa Aydın, çocukluğunda annesi, babası ve kardeşleri tarafından çok sevilip korunmuştur. Bunda okumasının çok büyük bir etkisi olmuştur. Ailesinde okuyan tek çocuk olduğu için ona çok hürmet ve saygı göstermişler. Bu da onun içindeki sevgi tomurcuklarının yeşermesini ve daha sonraki yaşantısında sevgi dolu bir insan olmasını sağlamıştır.

1. 4. Eğitimi

Mustafa Aydın ilkokulu köyünde, ortaokulu Sarıkamış'ta, liseyi de Sarıkamış ve Erzurum'da okumuştur. Liseyi bitirdikten sonra da muhasebe eğitimi almıştır. Mustafa Aydın öğrenci olduğu yıllarda saz çalmayı kendi kendine öğrenerek türkü söylemeye başlamıştır. Bu arada liseler arası yapılan spor ve şiir yarışmalarında da birincilikleri olmuştur. Mustafa Aydın, o yıllarda hem okul hem spor hem de saz çalıp şiir söylemeyi bir arada sürdürmeye çalışmıştır.

1. 5. Askerliği

Askerliğini1983 yılında Balıkesir Orduevinde yapmıştır. Askerlik d6n6ř6 1990 yılına kadar Erzurum'da kalmıştır.

1. 6. Mesleği ve Evliliği

Mustafa Aydın 1986 yılında Erzincan Adliyesinde g6reve başlamış. Çok kısa bir s6re sonra bu işten ayrılmıştır. İş başvurusu yapmak için birçok sınava girmiş ve çoğunu da kazanmış; fakat işbaşı yapmamıştır. 6nk6 bir kuruluşa bağlı kalarak çalışmanın 6şıklık ruhuna ters geldiğini d6ř6nm6řt6r. şu anda Mesam Derneğine bağlıdır. T6rkiye 6şıklar ve Yazarlar Derneğinin kurucu 6yesidir. 2006 yılının Haziran ayından itibaren faaliyete geçen bu derneğin başkan yardımcılığı g6revini de y6r6tmektedir.

21.06.1992 tarihinde ilk eşi Melek Hanım ile evlenmiş. İlk eşini hazin bir kaza sonrası 1998 yılında kaybetmiştir.

Mustafa Aydın, Melek Hanım ile tanışıp evlenişini ve onu kaybedişini ř6yle dile getirir: "Asker d6n6ř6 annem, oğlum evlen m6r6vvetini g6reyim, mutluluğunu tadayım, 6l6m Allah'ın emridir, demişti. Ben anneme evlenmeyeceğimi; 6nk6 adını ifşa etmediğim 'Karçiçeği' diye andığım birinin hayatımda olduğunu s6yledim. Annem:'iek tez solar.' dedi. O sıralarda Avrupa seyahatim için Ankara'ya geldim. K6lt6r Bakanlığında kayıtlıydım. Vize almak için belge aldım. Alman Konsolosluğuna m6racaat ettim. Bu arada K6lt6r Bakanlığında uzman araştırmacı olarak alışan Melek Hanım ile tanıştım.

Melek Hanım, Çorum Osmancık doğumlu olup Gazi Eğitim Fak6ltesi mezunuydu. Melek Hanım'ı anneme anlattım. O sıralarda annem hastalandığı için hastaneye kaldırılmıştı.

Bir fırtınalı kiş g6n6 şubat 1992 yılında annemi ziyarete gittim. Kızak ile ancak Beyk6y k6y6ne ıkabildim. Orada 6 g6n kaldım. Annemin duasını alıp geri d6nd6m.

Ankara'ya döndüğümde Avrupa'ya gitmekten vazgeçtim. Melek Hanım ile nişan yapıp Haziran 1992 tarihinde evlendim. Bu arada annem rahmetli oldu. Temmuz 1993 yılında Ferhat İsmail adını verdiğimiz ilk çocuğumuz dünyaya geldi. Bu arada Melek Hanım, Milli Eğitim Bakanlığında önce Ayaş, sonra Sincan İmam Hatip Lisesinde, Arapça-Kuran -ı Kerim öğretmeni olarak görev yaptı. İkinci çocuğumuz Esra Müberra Haziran 1997 yılında dünyaya geldi.

Okulların tatil zamanı yaklaştı. Ben 7. kasetimi yapacaktım. Bir rüya gördüm rüyamda arabanın dört tekeri çamura batmış, yok olmuştu. Melek Hanım son sınavlara katıldığında ben İstanbul'daydım. Rüyamı anlattım. Melek Hanım:'Bana araba alma beni haca götür.' dedi. İkinci gece de bir rüya gördüm. Rüyamda arabamın arka ve ön tamponları kırılmıştı. Kaset çıkarttığım firma sahibine dedim ki bir kaset çıkaracağım kasete 'Hasretinden Öleceğim' adını ver."

Mustafa Aydın'ın önsezisinden hareketle, "Hasretinden Öleceğim" ismini istemesi kaset firması tarafından dikkate alınmamış,kasete "Asker Mektubu" ismi konulmuştur.

Mustafa Aydın sözlerine şöyle devam eder: " 8 Temmuz akşamı çocuklar ve Melek Hanım ile yola çıktık. Ankara'dan memlekete gidiyorduk. Sabah namazında Erzincan'a girdik. Güneş yeni doğarken Tercan'da baraja doğru, bilirkişi raporuna göre 55 m uçmuşuz. Uyanınca 11 aylık kızım Esra'yı arabanın arka tekerleri arasında buldum. Oğlum arka kapıya sıkışmıştı. Melek Hanım'ı karşı dağda buldum.

Rüyamda tekerlekler yok olmuştu. Ailemizin temeli hanımı orda kaybettim. Tamponları da çocukların ayakları çatlamış, kırılmıştı diye yorumladım.

Melek Hanım'ın cenazesini köye götürdüm. O sırada "Anne, sağlığında doya doya göremediğin gelininin ancak cenazesini getirdim." diyordum." Mustafa Aydın, eşi Melek Hanım'ın ölümünden duyduğu acıyı aşağıdaki şiirinde şöyle dile getirir:

GURBET ELLERDE

Öyle bir zaman bırakıp gittin.
Bensiz garip kaldın gurbet ellerde.
Gönlümün bağında gül gibi bittin.
Çiçek açtın soldun gurbet ellerde.

Bir sabah girmiştik can pazarına.
Yüreğimi koydun köy kenarına.
Dualar gönderdim toy mezarına.
Yarım garip öldün gurbet ellerde.

Çeyizini bohçaladım, bağladım.
Nazlı yârim baş ucunda ağladım.
Yüreğimi hasretinle dağladım.
Bağrımızı deldin gurbet ellerde.

“Oğlum Ferhat anam nerde soruyor?
On bir aylık Efram artık yürüyor.
Ders verdiğin öğrenciler soruyor.
Ebedi mi kaldın gurbet ellerde.”

“Çok muhabbet tez ayrılık getirdi.
Melekler meleğim alıp götürdü.
Nazar mıydı yuvamızı batırdı?
Bizi derde saldın gurbet ellerde.” (103)

Mustafa Aydın ikinci evliliğini Ankaralı Sakine Hanım ile 01.06.1999'da yapmıştır. Mustafa Aydın Sakine Hanım ile kırılmış bir şişeyi onarmaya çalıştığını söylemektedir. İkinci eşi Sakine Hanım için yazdığı şiirde ise şöyle der:

Aklımı başımdan bir güzel aldı.
 Allahım ben şimdi ne yapacağım?
 Mutfak kapısından girdin içeri.
 Mustafa bir daha dönmedin geri.

2. MUSTAFA AYDIN'IN ÂŞIKLIK GELENEĞİ İÇİNDE YER ALIŞI

2. 1. Gurbete Çıkması ve Sazla Tanışması

Mustafa Aydın, ortaokul yıllarında amcasının oğluyla İzmir'e gitmiştir. Amaçları orada çalışıp para kazanmaktır. İzmir'de geçim sıkıntısı nedeniyle köylerinden gelen iki abisi bulunmaktadır. Onların işi iyidir. Mustafa Aydın, burada bir süre garsonluk yapmış. Daha sonra inşaatta çalışmıştır. Biriktirdiği paralarla kendine bir saz almıştır. Hiç kimseden yardım almadan saz çalmayı kendi kendine öğrenmiştir.

Gurbet motifini şiirlerinde çok işlemesinin ana sebeplerinden biri de küçük yaşta gurbete çıkıp hayatın zorluklarıyla karşılaşması olarak açıklanabilir. Belli bir süre sonra gurbette yapamayacağını anlayınca köyüne dönüp okuluna devam etmiştir. Kendi ayaklarının üzerinde durmak için bu süre içerisinde hem okumuş hem de çalışmıştır.

2. 2. Âşıklığa Başlaması

İlkokul yıllarında hiçbir şiir ezberlemeden irticalen birkaç dize de olsa şiir söylemeye başlamıştır. Zaten ondaki farklılığı çevresindeki insanlar da hissedip söylemişlerdir. O sıralarda ağır bir hastalık geçirmiştir. Bu hastalıktan sonra çok hassas davranmaya başlamış, duygusallaşmıştır. Daha sonra köyde, yaşıtı olan bir gencin trafik kazasında can vermesi üzerine bir destan söylemiştir. 1976 yılında bölgenin önemli âşıklarından birisi olan Âşık Mevlüt İhsani'yle tanışmıştır. Bu tanışma âdeta onun hayatında dönüm noktası olmuştur. Özünde var olan kabiliyet bu tanışmadan sonra bilgiyle de donanmıştır. Doğu Anadolu'daki âşıklık geleneğini ve bu geleneğin nasıl

yaşatıldığını ondan öğrenmiştir. Mustafa Aydın, çocukluğundan beri rüyalar görmektedir. Rüyasında gördüğü ve kendisinin “Karçiçeği” adını verdiği kızla birlikte yüreğine bir alev topu düşmüştür. Uykusuz ve gözyaşıyla dolu gecelerin ardından kalbinden gelen sözler sazıyla birlikte teker teker dökülmeye başlamıştır. Onun ifadesine göre: “Artık sevgi güneşinin ısıltıları, gönlünün penceresinden sızarak kalbini istila etmiş ve ruhunu sarmıştır.” Askerlik dönüşü vuslata ereceğini düşündüğü Karçiçeği’ne kavuşamamanın verdiği ıstırapla sazını alarak diyar diyar dolaşmaya başlamıştır.

2. 3. Usta-Çırak İlişkisi

Âşık edebiyatında yüzyıllar boyu yaşatılan geleneklerden biri de çırak yetiştirme geleneğidir. Âşıkların yanlarına çırak alma geleneği, bilhassa XIX. yüzyılda yaygın olarak yaşatılmıştır.

Âşık, çıraklık döneminde ustasından saz ve söz dersi alır. Onun nezaretinde meclislere dinleyici olarak iştirak eder. Âşıklığın icra töresine ait hususları öğrenir. Katıldığı meclislerde, dinlediği yeni âşıklar ve onların söyledikleri verimleri; bu arada geleneğe ait terimleri öğrenir. Gezdiği gördüğü yerlerdeki her şeyi ustasının gözetiminde, ezberine yerleştirir. Söz ve ezgi kalıplarını beller, bunları pekiştirmek için sürekli olarak usta malı şiirleri, ezgileri ile beraber ezberler ve onları icra etmeye çalışır. İcrada meydana gelebilecek eksik veya yanlışlar ustası tarafından düzeltilir. Bu safhada âşık aday, âşıklık adap ve erkânına ait bilgilerin öğretildiği çıraklık dönemini geçirmiş olur. (Özarslan,2001:108)

Mustafa Aydın da yakın bir akrabasının aracılığıyla 1979 yılında Âşık Mevlüt İhsanî¹ ile tanışmıştır. O yıllardaki siyasi olaylardan dolayı Âşık Mevlüt İhsanî kendisiyle ancak bir yıl sonra ilgilenebileceğini söylemiştir. Mustafa Aydın, bir yıl sonra gittiğinde Âşık Mevlüt İhsanî onu sadakatinden ve

¹ Daha geniş bilgi için bkz. Salih Şahin “Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri” 1985.Ankara. s. 257-261

samimiyetinden dolayı kabul etmiş ve yetiştirmeye başlamıştır. Mustafa Aydın, âşıklık geleneğini ve bu geleneğin özelliklerini ondan öğrenmiştir. Ustası ona bu geleneğin inceliklerini ve sırrını anlatmış. Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı gibi halk hikâyelerini ondan dinleyerek şiirlerinde bunları işlemeye başlamıştır. Onunla birlikte fasıllara ve hikâye meclislerine katılmıştır. Bu meclisler ve fasıllar aracılığıyla belli ölçülerde geleneğe hâkim olmaya başlamıştır. Mustafa Aydın'da önceden de âşıklık yeteneği var olduğu için çiraklık dönemi çok uzun sürmemiştir.

2. 4. Mahlas Alması

Ferdiyetin kendini gösterdiği zamanlardan itibaren cemiyette belli dinî-bediî fonksiyonu olan şairler, aynı zamanda kollektif ruh ve zihniyetin tercümanı olan şiirlerini dinleyici veya okuyucu zümrelerinin hafızalarına emanet ederken kaynağı totem devrine çıkabilen şahsiyetlerini korumak, saklamak, dikkati çekmek ve belki sanatlarını ebedîleştirmek gibi düşüncelerle “mahlas/tapşıma”yı kullanmaya başlamışlardır. Türk halk şairleri divan şairlerinde de görüleceği üzere, kelimelerin mana, şekil ve ahenk unsurlarından faydalanarak kabul ettikleri “mahlas/tapşıma”larla dinleyicilerle okuyucuların zihinlerinde mistik ve esrarlı bir portre çizmeğe çalışırlar. Mahlas alma 1) Şeyh Pîr tesiriyle 2) Üstatlar İmamlar tarafından 3) Kendi kendine olmak üzere üç şekilde görülmektedir. (Elçin, 1997:44-48)

Mustafa Aydın'ın mahlas alması belli bir olay veya duruma göre olmamıştır. Ustası Mevlüt İhsanî kendisine “Aydınoğlu” mahlasını vermiştir. Mustafa Aydın bu mahlasın orijinal olmadığını düşünerek bu mahlası kullanmamıştır. Şiirlerinde birden fazla mahlas kullanmaktadır. İncelediğimiz şiirlerinde kullandığı mahlaslar ve bu mahlasların sayıları şu şekildedir:

Aydın:8,

Mustafa:177,

Mıstık:1,

Musti: 1,

Mustafa Aydın:33, şiirinde kullanmıştır.

6 şiirinde ise mahlas kullanmamıştır. Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi şiirlerinde en fazla “Mustafa” mahlasını kullanmıştır.

2. 5. Bade İçme ve Rüya Motifi

Âşıklık geleneğinde karşımıza çıkan en önemli motiflerden birisi de bade içme motifidir. Bu motifin, Türkler’in İslamiyet öncesi gelenekleriyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. “Âşıkların mesleğe giriş törenleri, âşık olmak için seçilmeleri ile Şamanların mesleğe girmek için seçilmeleri ve mesleğe girme törenleri arasında sıkı bir benzerlik olması tabidir. Düşte sanatçılık vergisine kavuşma, hatta aşk dolusu içme, Bahşılının, Akınların ve Manasçıların hayatında da görülüyor.” (Başgöz, 1986:28-29)

Erman Artun da bu görüşe katılmış ve düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir: Âşık edebiyatı geleneği içinde sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişte önemli role ve fonksiyona sahip olan rüya motifi, Orta Asya Türk kültüründe yer alan Şamanlığa giriş törenlerinin İslamiyet ve Osmanlı kültürü altında sembolleşerek rüya motifine dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır. (2001:69)

İslamiyet’in kabulünden bir süre sonra küçümsenen ve eski saygıdeğer yerlerini kaybeden ozanlar, bu rüyalarla din büyüklerinden aldıkları ruhsat sayesinde toplum içindeki eski yerlerine kavuşmuşlardır. Âşık edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır. Âşıkların gerçek hayat hikâyelerini incelediğimizde rüya görene kadar belli bir süre ya usta bir âşığın yanında çıraklık yaptıklarını veya âşık fasıllarının sık sık icra edildiği, halk hikâyelerinin anlatıldığı yerlerde yetiştiklerini görmekteyiz. (Günay, 1986:110)

Ortaya çıkışları ve muhtevaları aynı olan (aşk-sanat) rüya motifi belli bir plana sahiptir.

a. Bu rüyaların hepsinde rüya manevi veya maddi büyük bir sıkıntının ardından görülmektedir.

b. Rüya büyük sıkıntının ardından hemen görülmezse kahramanın sıkıntılarından kurtulmak üzere Tanrıya yalvarması sonucunda ortaya çıkmaktadır.

c. Örneklerin pek çoğunda rüya kutsal mevkilerde uyurken görülmektedir. Mezar ve pınarlar rüyaların en çok görüldüğü müşterek mevkilerdir.

d. Rüya kutsal bir kişi veya kişiler bazen bir genç kızın elinden kahramana aşk badesi sunarlar. Hızır, İlyas, üçler, kırklar, üç derviş, bir pir, sadece yaşlı bir adam veya yaşlı bir kadın rüyalarda yer alan kutsal kişilerdir. Kutsal kişilerin çeşitlilik göstermelerine rağmen rüyadaki rolleri hep aynıdır.

e. Kahraman kutsal kişinin elinden badeyi içtikten sonra vücudunu bir ateş sarar. Düşer, bayılır, ağzından kanlı köpük gelir. Bu halde 3-6-7 gün kalır.

f. Herkes kahramanın deli olduğunu düşünürken yaşlı bir kadın veya erkek sazın teline dokunur.

g. Saz sesiyle kahraman gözlerini açar. Sazı eline alır, kendine verilen mahlasla irticalen şiirler söylemeye başlar. Böylece hem badeli hem de Hak âşığı olur. (Günay, 1986:13)

XVI. asırdan bu yana yazıya geçirilen âşık hikâyelerinde tespit edilen bu kompleks rüya motifi bugün yaşayan âşıklar arasında hâlâ görülmekte ve buna inanılmaktadır. (Günay, 1986:110) Bazı âşıklar gelenek gereği rüyalarını anlatmamakta, bazıları rüyasını hatırlayamamakta, bazıları her gece rüyasında saz çaldığını söylemekte, bazıları pir elinden dolu içtiğini söylemektedir. Bazı âşıklar da badeli âşıklığa inanmamaktadır. (Artun, 2001:67)

Mustafa Aydın da badeli âşıklığa inanmamaktadır. Badeli âşıklıkla ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade eder: "Rüya görmek gerekli değildir. Rüya görülse de olur görülmese de. Özellikle çağımızda böyle bir şey yoktur. Rüya sevginin hanesidir. 'Bad' seher vakti esen rüzgar demek. Yani âşık, bade içtim demekle aşkın rüzgarı başımdan esti demeye çalışıyor. Bade, içilen bir madde değildir. Bade içilmez, yaşanır; çünkü bade bir sevgidir. Rüya sen bir şey içtiğine inanıyor musun? Rüya susuyorsun. Çok yanıyorsun. Sana su içiriyorlar. Ama sen buna kanmıyorsun. O an aslında öyle bir durum yok. Bunu söyleyenler kendilerine iftira etmiş olurlar. Çünkü yatıyorsun. Uyumak yarı ölüm demektir. Yarı ölü durumdayken böyle bir şey yapmanın imkânı yok.

Evet rüya görürsün. Bu bir kızın hayali olur. Bir gün bu kızla gerçek hayatta karşılaştığın zaman da o rüya bununla birleşir. Aslında bade içme motifiyle ilgili anlatılanların hepsi birbirine benzemektedir. Günümüze gelene kadar renk değiştirmiştir. Bir pirin veya güzelin elinden bade içebilirsin; ama önemli olan ona adapte olabilmen ve sadık kalabilmendir.”

2. 6. Etkilendiği Âşıklar

Mustafa Aydın'ı derinden etkileyen bir âşık olmamıştır. Bir âşığı dinleyerek veya onun eserinden etkilenerek şiirlerini yazmaz. "Ciltlerce dolusu kitap okusam bile şiir söylediğimde hiçbirisi aklıma gelmez. O an gözyaşlarım, parmaklarımdaki mızrapla vurduğum telle anlaşılır. Bundan sonra da sözler birer birer dökülür.”

Necip Fazıl Kısakürek, Rıza Tevfik Bölükbaşı ve Orhan Şaik Gökyay onun okuduğu ve beğendiği şairlerdir. Özellikle Niyâzî Mısırî'nin münacatının kendisini çok etkilediğini belirtmektedir. Mutasavvıflardan ise Mevlana'yı ve Yunus Emre'yi okumaktadır.

2. 7. Kişiliği

Mustafa Aydın; kişiliğinin, karakterinin, ahlakının şiirlerine yansıdığını düşünmektedir. Hakkı savunup, hakikati yaşamaya çalışmaktadır. Kendi ruh yapısını ise şu şekilde açıklar: "Sevincimi de hüznümü de her yerde rahatlıkla ortaya koyarım. Bir sıkıntım varsa hemen belli ederim. Gerekirse gözyaşımı da dökerim. O sıkıntıyı içimde biriktirmem. Çünkü içime attım mı içimi parçalarım. Çok sabırlıyım. Fakat sinirlenilmeyecek bir zaman da sinirlenir, sinirlenilecek zaman da sinirlenmem. Aklımla hareket etmem. Gönlümle kalbimle hareket ederim. Birini kırdığımda günlerce ağlarım. Bir deniz kabarması gibi yüreğim kabarır. İnsanların dertleriyle dertlenirim. Onların acılarını dile getirdiğimde onlarla birlikte ağlarım. Eğer birisiyle de dövüşmem gerekiyorsa da dövüşürüm.”

2. 8. Şiir Yazması ve Söylemesi

Mustafa Aydın, şiir söylemeden önce herhangi bir hazırlık yapmaz. "Şiir bir ilham işidir. İyi bir âşık da her şeyden ilham alıp şiirler yazabilmelidir. Yetenek, birikim ve ilham sonucu şiir yazılır. Hayatın bir sürü renkleri vardır. Âşığın bütün bu renkleri işlemesi lazım. "Mustafa Aydın gördüğü, okuduğu, duyduğu vb. her şeyden etkilenecek şiirlerini yazar. Şiir yazarken realist olmaya dikkat eder. Her ne kadar gönlüyle hareket ettiğini söylese de şiirlerindeki konuların gerçekçi olmasına özen gösterir. Ülkemizde ve dünyada yaşanan her şey onun şiir yazmasına vesile olur. Dünyada yapılan haksızlıklar, savaşlar, insanların zalimce öldürülmesi vb. olaylar onun sazını ve sözünü harekete geçiren etkenlerdir.

Mustafa Aydın şiirlerini saz eşliğinde irticalen söylediği için birçok şiirini yazıya geçirememiştir. İlk eşi Melek Hanım onun şiirlerini türlerine göre tasnif edip bir ajandaya yazmasına rağmen onun vefatından sonra böyle düzenli bir çalışma yapılmamıştır.

2. 9. Katıldığı Şenlikler,Programlar ve Aldığı Ödüller

Mustafa Aydın birçok program ve şenliğe katılmıştır. Katılımlarından dolayı da birçok ödüle layık görülmüştür. Şu anda da bu tür programlara katılmaya devam etmektedir. Katıldığı programlar ve aldığı ödüllerden bazıları şunlardır:

-İlk ödülünü 1980 yılında Atatürk Üniversitesinin hazırlamış olduğu Âşıklar Bayramı'nda almıştır.

-1982'de yapılan Geleneksel 1. Ağrı Aşıklar Bayramı'na türkü dalında katılıp başarılı olduğu için **başarı belgesi**,

-Erzurum Halk Ozanları Kültür Derneği tarafından düzenlenen 2. Geleneksel Türkiye Aşıklar Yarışması'nda koçaklama tarzında Mevlüt İhsanî ve Temel Turabî ile birlikte dereceye girip ödül almıştır.

-Selçuk Üniversitesi tarafından 1988 tarihinde Konya'da düzenlenen 2. Âşıklar Şöleni'ne katılan Mustafa Aydın'a **başarı ve onur belgesi**,

-Selçuk Üniversitesi tarafından 1989 tarihinde Konya'da düzenlenen 3. Âşıklar Şöleni Ustamalı Türkü dalında Aşık Sümmani Ödülü'nü alan Mustafa Aydın'a **başarı ve onur belgesi**,

-1994'te 14. Uluslar arası Çorum Hitit Fuar ve Festivali'ne katkılarından dolayı Çorum valisi Mustafa Yıldırım ve Çorum Belediye Başkanı, aynı zamanda festival komite başkanı Prof. Dr. Arif Ersoy tarafından **onur belgesi**,

-1994 yılında Ankaralı Halk Aşıkları ve Araştırma Derneği tarafından **teşekkür belgesi**,

-Yine 2000 tarihinde yapılan Türk Dünyası 3. Aşıklar Şöleni'ne katkılarından dolayı Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek ve Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Yahya Akengin tarafından **katılım beratı**,

-1996 yılında Ümraniye Belediye Başkanı Mehmet Bingöl tarafından Ümraniye 4. Kültür ve Sanat Şenliği'ne katkılarından **dolayı teşekkür belgesi**,

-1997 yılında Tayyare Kültür Merkezinin katkılarıyla hazırlanan Âşıklar Şöleni'ne katkılarından dolayı **teşekkür ve takdir belgesi**,

-Konya Büyükşehir Belediyesi 36. Aşıklar Bayramı'na katkılarından dolayı Mustafa Aydın'a **teşekkür belgesi**,

-1999 yılında Bursa'da düzenlenen 4. Aşıklar Şöleni'ne katkılarından dolayı **teşekkür ve takdir belgesi**,

-Konya Kültür ve Turizm Vakfı Derneği ve TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı tarafından TBMM 75. Yıl Aşıklar Bayramı'na katkılarından dolayı **teşekkür belgesi**,

--Gaziosmanpaşa Belediyesinin düzenlediği kültürel etkinliklere katıldığı için **başarı belgesi**,

-25. ve 27. Konya Altınbaşak Kültür ve Sanat Etkinliklerine katıldığından dolayı **teşekkür belgesi**,

-2003'te Türkiye Yeşilay Cemiyeti Gebze Şubesi tarafından Yeşilay çalışmalarına yapmış olduğu katkılarından dolayı **teşekkür belgesi**,

-2005 yılında Gönen Belediye Başkanı tarafından 16. Ömer Seyfeddin haftasına yaptığı katkılardan dolayı **katılım belgesi**, almıştır.

Bunların dışında 2003 yılında Kastamonu Belediyesi Başkanlığı tarafından düzenlenen Türk Dünyası Günleri, 2004 yılında Tarsus'ta düzenlenen Geleneksel Üçüncü Karacaoğlan Şelale Şiir Akşam Etkinlikleri, 2005 yılında Otlukbeli Belediyesinin düzenlediği Otlukbeli Savaşı'nın 532. Yıldönümü Şenlikleri ve Kültürel Etkinlikleri, 2006 yılında Çayır Ova Belediyesi Âşıklar Şöleni vb. birçok programa da katılmıştır.

Mustafa Aydın sadece Türkiye'de değil, yurt dışında da yaklaşık on ülkeyi dolaşarak bu ülkelerde yaşayan yurttaşlarımıza bu geleneği tanıtop yaşatmaya çalışmıştır.

Günümüz âşıkları daha geniş halk kitlesine hitap edebilmek için kasetler çıkarmakta, televizyon programlarına katılmaktadırlar.

Mustafa Aydın'ın çıkarmış olduğu 10 kaset, 5 CD, 2 VCD bulunmaktadır. Bunları tanıtım amacıyla da 5 tane klip çekmiştir.

Mustafa Aydın TRT, Kanal 5, Samanyolu TV, Halay TV, Gala TV gibi birçok televizyon programına da katılmıştır.

Bunlarla birlikte birçok kitap ve çalışmada Mustafa Aydın'la ilgili bilgi bulunmaktadır. Ayrıca çoğu gazetede Mustafa Aydın'la ilgili haber yazılmıştır.

3. ÂŞIKLIK MESLEĞİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

3. 1. Âşıklık Mesleği ve Âşıkların Görevleri Hakkındaki Düşünceleri

Halk şairliği eski Türklerden günümüze kadar gelen bir gelenektir. Eski Türkler'de halk şairlerinin izlerini birtakım törenler etrafında görmekteyiz. Bu törenlerin idarecisi baksı- ozan adı verilen din adamı-şairlerdir. (Kalkan,1991:17) M. Fuad Köprülü, bunların toplum içerisindeki görevlerini şu şekilde açıklamıştır: "Muhtelif zaman ve mekânlarda bunlara verilen ehemmiyet ve kıymet derecesi, kıyafetleri, kullandıkları musikî aleti, yaptıkları

muhtelif işlerin şekli, tabii değişiyordu; fakat “semadaki ma’budlara türlü maksadlarla kurban takdim etmek, ölünün ruhunu yerin dibine göndermek, fenalıklar, muhtelif hastalıklar ve ölümler gibi habis cinler tarafından gelen işleri efsunla menetmek, hastaları tedavi eylemek, bazı ölümlerin ruhunu semaya yollamak, hatıralarını yaşatmak gibi vazifeler hep ona aitti.” (2003:94)

Zamanla bu kişilerin görevleri daralmış, dinî ve sihri törenlerin idaresi kam ve baksılara, şairlik görevi ise ozanlara kalmıştır. Ozanlar ellerinde kopuzlarıyla diyar diyar dolaşıp halkı eğlendirip bilgilendirmiş, onlara diğer insanlardan ve olaylardan haber getirmişlerdir.

Ozanların halk arasında çok büyük değerleri oluşmuştur. Örneğin Dede Korkut onlardan bahsederken “kolca kopuz götürüp, elden ele, beğden beğde ozan gezer. Er nakesin, er cömerdin ozan bilür.” demektedir. (Gökyay, 1979: 49)

XV. yüzyılın ortalarına kadar süren ozanlık geleneği ozan kelimesinin anlam kaymasına uğramasıyla ve tasavvuf cereyanının etkisiyle de yerini âşık kelimesine bırakmıştır. Âşık adını verdiğimiz şairleri de bu geleneğin temsilcileri olarak gösterebiliriz. Âşıkların kökleri gerilere doğru uzatılarak ozanlara bağlanabilir. Hatta bazı özellikleri onlardan alıp geliştirdikleri söylenebilir. Âşıklar da ozanlar gibi bir topluluk önünde çalgıyla şiir söylerler, hece ölçüsünü ve yarım uyağı kullanırlar. Halk edebiyatının belirli tür ve şekillerini kullanırlar. (Bezirci,1990:30)

Dede Korkut Kitabı’nın yazıya geçirildiği dönemde ozanların toplumun itibarlı bir zümresini meydana getirdiğini ve düğünlerin onların kopuzu eşliğinde yapıldığını, beylerin cömertliği ve kendi marifetleri nispetinde kendilerine “boynuzu burma koçlar” hediye edildiğini, bey evlerinden yemek yiyerek, onların eski kaftanlarını giyerek hayatlarını devam ettirdiklerini, ilden ile beyden beye, “çağrıldıkları” yerlere giderek sanatlarını icra ettiklerini anlıyoruz. Ozanlığın âşıklığa dönüştükten sonra da bu özelliklerinin devam ettiğini, gerek âşıkların hayat hikâyelerinden, gerekse halk hikâyelerindeki âşık tipinden hareketle rahatlıkla söyleyebiliriz. (Oğuz, 2000:42)

Bu geleneksel ortaklığa karşın, ozanlarla onların torunları olan âşıklar arasında bazı ayrımlar vardır: “Ozan eskiden şâir olduğu kadar da büyücü, hekim, din adamı ve müzisyendi; âşık ise yalnızca çalgılı şâirdir. Ozan kopuz çalardı; âşık ise saz çalar. Ozan dinsel törenlerin bir ögesi idi; âşık ise –tekke ve tasavvuf şairleri sayılmazsa- genellikle din dışı (profane)dır.” (Köprülü, 1940:38)

Bugün ise âşıkların sadece saz çalıp şiir söyleyen, bucak bucak gezen insanlar olduklarını söyleyemeyiz. Âşıkların da bugün kendilerine yükledikleri birçok görev ve sorumlulukları vardır. Mustafa Aydın, bugün de eskiden olduğu gibi âşıkların görevlerinin devam ettiğini düşünmektedir. Mustafa Aydın âşıklardan topluma yön veren, halka yol gösterici gibi görevlerini layıkıyla yerine getirmelerini istemektedir. Ona göre iyi bir âşık sosyal konulara karşı duyarsız kalmamalı, toplumun sesi olmalıdır.

Mustafa Aydın’a sorduğumuz “Âşık kimdir?” sorusuna Mevlüt İhsani’nin şu mısralarıyla cevap verdi. “Sorma âşıklar kimin nesidir. Âşıklar Allah’ın hediyesidir. Ruhun arzusudur, kalbin sesidir. Ne ölçen hisseder, ne tartan anlar.”

Âşığın bir başka tanımını da şu şekilde yapar: “Âşık soyut değerlerle mürekkep gönül adamıdır. Günümüz nesline âşıklığı bu şekilde ifade etmemiz gerekiyor. O zaman gençlerimiz aşkı anlar. Âşık gönül adamı olmalıdır. Eğer bir âşık, gönül adamı olursa ve kalbiyle hareket ederse ondan kimseye zarar gelmez. Âşıktaki sevgi olmazsa çevresindeki kişilere de sevgiyi yansıtamaz. Âşık her konuda bilgi sahibi olmalıdır. “İrticalen her dalda şiir söyleyebilmelidir. Etrafındakilere de gönül gözüyle bakmasını bilmelidir.”

Mustafa Aydın, âşıklar arasındaki çekişmeden şikâyet etmektedir. Ona göre âşıklar bir araya gelip birlik ve beraberlik içerisinde yaşamalıdır. Bu gelenekte rekabet olmamalıdır. Bunu bir eksiklik olarak görmektedir. Âşıkların diğer âşıklara bakış açılarını değiştirmedikleri , “yalnız ben varım, en büyük benim” gibi düşüncelerini yok etmedikleri sürece bu birlik ve beraberliğin olamayacağını savunmaktadır.

Mustafa Aydın âşıklığı bir meslekten çok kutsal bir görev olarak görmektedir. Ona göre âşıklık para kazanmak için yapılmamalıdır.

Mustafa Aydın'a göre günümüzde âşıkların temel görevi bu geleneği en güzel şekilde devam ettirmek olmalıdır.

Mustafa Aydın âşıklık mesleği içinde müziğin de önemli bir fonksiyona sahip olduğunu belirtmektedir.

Türk müzik aletleri arasında Çinliler'in Hyu_pu (veya K'ung_hou,K'ong_heou) adı ile zikrettikleri kopuz, bozkır Türk folklorunda çok mühim yeri olan bir çalgı idi. Destanlar, kahramanlık menkabeleri, aşk türküleri saz şâirleri tarafından kopuz çalınarak söylenirdi. Asya Hunları'ndan beri bütün Türkler arasında en çok tanınmış olduğu anlaşılan bu basit fakat tatlı sesli saz, "kopuz, kobuz" adı ile Uygur metinlerinde ve Divânü Lügat-it Türk'te geçmektedir. (Kafesoğlu,1996:328)

Âşıklık geleneğinde sazın önemli bir yeri vardır. Çoğu âşık şiirlerini sazla söylemektedir. Bu sebeple âşıklar eli kopuzlu eski ozanlara benzetilmektedirler.

Mustafa Aydın sazına çok özen göstermektedir. Fakat sözün sazdan daha etkili olduğunu düşünmektedir. Onun için saz kullanılacak arabanın anahtarıdır. Saz çalmanın bir yetenek işi olduğunu düşünmektedir. Fakat söz olmayınca sazın da bir değerinin olmadığı düşüncesini savunmaktadır. Halk âşığının saz, ses ve söz olmak üzere üç temel unsurunun olduğunu belirtmektedir.

3. 2. Çevrenin Âşıklara Verdiği Önem Hakkındaki Düşünceleri

Osmanlı Devleti içinde yer alan memleketlerde "âşık" halk arasında umumiyetle saz şairlerine verilen isimdir. Yine halk arasında dolaşan birçok menkıbeler, bunların maddi ve cismani aşktan; manevi ve ruhani aşk derecesine yükseldiklerini, saz çalıp şiir söylemeyi de ilahî vasıtalarla öğrendikleri anlatılır. Görülüyor ki bunlar, halkın telakkilerine göre "Hak âşıkları"dır ve ilham kaynakları da daima ilahîdir. Çok serseri ve sefi bir hayat geçiren ve bundan dolayı medrese âlimlerinin şiddetli hücumlarına uğrayan birtakım âşıklar hakkında bile, ölümlerinden sonra – hatta bazen hayatlarında bile- bu türlü halk menkıbelerinin teşekkül ettiğini, tarihî

şahsiyetlerinin bir kudsiyet halesiyle çerçeveslendiğini biliyoruz. Bütün bunlar âşıkların tasavvuf tarikatlarıyla sıkı alakalarından dolayı vücuda gelmiş telakkilerdir ki, onların halk nazarındaki içtimai mevkilerini göstermek bakımından çok dikkate değer. (Köprülü, 1989:167-168)

Osmanlı İmparatorluğu döneminde halk şairlerine bu kadar değer ve önem verilirken günümüz Türkiye'sinde geçmiş dönemlere kıyasla âşıklara gerektiği kadar değer verilmemektedir. Bundaki en büyük sebep kuşkusuz dünyanın özellikle yeni neslin teknolojik gelişmelere paralel olarak hızlı bir tüketim içerisine girmesidir. Mustafa Aydın bundan çok şikâyet etmektedir. Yüzlerce enstrümana karşı kopuzun devamı olan bağlamayla mücadele ettiklerini ifade etmektedir. Edebiyat otoriterleri tarafından tam olarak anlaşılmadıklarını düşünmektedir. Âşıkların farklı şekilde yorumlanıp yansıtılmalarından ve siyasete karıştırılmalarından rahatsızlık duymaktadır. Mesela bir yazarın “bu âşık benim düşünceme ters” diyerek onu yerden yere çalmasını doğru bir davranış olarak görmemektedir.

Mustafa Aydın edebiyat otoriterleri tarafından günümüzde yaşayan âşıkların tespit edilmesi gerektiğini söyleyerek sözlü edebiyatı devam ettiren bu âşıklara devletin sahip çıkması gerektiğini düşünmektedir. Kendilerinden önceki kuşağın bu geleneğin kendileriyle sona ereceği imajını verdiklerini ancak bu geleneğin bugün yaşadığı gibi gelecekte de yaşatılacağına inandığını ifade etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Halk şairleri diğer şairler gibi kendilerine has bir üslup ve yazım şekli ile eserlerini vücuda getirmişlerdir. Hiçbir halk şairi diğerine tamamiyle benzemez. Fakat genellikle aynı kültür ve gelenekten geldikleri için benzeşen yanları da vardır. Şiirlerinde işledikleri tema, kafiye ve ayak kullanımı gibi kriterler âşıkları diğer âşıklardan ayırmamıza yardımcı olur.

Mustafa Aydın'ın bu çalışma dışında yayınlanmayı bekleyen birçok şiiri mevcuttur. Bunların dışında Mustafa Aydın'ın irticalen söyleyip de yazıya geçiremediği şiirleri de bulunmaktadır. Özellikle ilk eşi Melek Hanım'ın vefatından sonra birçok şiirini yazıya geçirmemiş ya da kaybetmiştir.

Çalışmada Mustafa Aydın'ın 242 şiiri incelenmiş ve bu yolla âşığın şiirlerinin şekil özellikleri hakkında belli sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Hane Sayısı

Çalışmamızda kullandığımız şiirlerin hane sayısı bakımından dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

a) İki haneden oluşan şiirler:.....	1 adet
b) Üç haneden oluşan şiirler:.....	112 adet
c) Dört haneden oluşan şiirler:.....	52 adet
d) Beş haneden oluşan şiirler:.....	36 adet
e) Altı haneden oluşan şiirler:.....	21 adet
f) Yedi haneden oluşan şiirler:.....	4 adet
g) Sekiz haneden oluşan şiirler:.....	4 adet
h) Dokuz haneden oluşan şiirler:.....	2 adet
i) On haneden oluşan şiirler:.....	2 adet

ı) On dört haneden oluşan şiirler:..... 1 adet

j) Yirmi haneden oluşan şiirler:..... 1 adet

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi şiirlerinin çoğu üç haneden teşekkül etmiştir. Bunu dört, beş ve altı haneden oluşan şiirler takip etmektedir.

Yedi ve üzeri haneden kurulmuş olan şiirlerin bazıları koşma biçiminde bazıları da destan biçiminde yazılmış şiirlerdir.

On dört şiiri hariç diğer şiirlerinin tamamında haneler dörtlüklerden oluşmuştur.

Dört şiirinin sadece son kıtası beş dizeden oluşan hanelerle yazılmıştır. Üç şiiri müstezat, üç şiiri de yedekli koşma (Azeri dilinde cıgalı tecnis) şeklinde yazılmıştır. Türkü olarak yazmış olduğu iki şiirinin haneleri üç dizeden oluşmaktadır. Bu dizelerle birlikte iki dizelik nakarat bölümü de vardır. Üç şiirinde de haneler dörtlüklerden oluşmakla birlikte iki dizelik nakarat bölümleri de bulunmaktadır.

2. Şiirlerinde Ölçü ve Duraklar

Türklerin İslamiyet'i kabulünden önce başlayarak sözlü ve yazılı ürünlerindeki halk şiirlerinde hece ölçüsü kullanılmıştır. Bu sebeple hece ölçüsü millî ölçü olarak kabul edilmiştir. Gerek anonim gerekse yazarı belli olan halk şiirlerinde genellikle hece ölçüsü kullanılmıştır. Fakat Türk saz şairlerinin daha XVI.asırda başlayan, aruzlu şiir söyleme hevesleri, XVII. asırda biraz daha arttıktan sonra XVIII. asırda daha yaygın bir hareket kıvamını almıştır. Bununla beraber saz şairleri aruzla söyleyişte herhangi bir başarı sağlayamamışlardır.

Mustafa Aydın, şiirlerinin neredeyse tamamını 7'li, 8'li, 11'li, 13'lü, 14'lü ve 15'li hece ölçüsüyle yazmıştır. 4'lü ve 5'li hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri de mevcuttur. İstisna olarak kabul edebileceğimiz bu şiirlerine de çalışmamızda yer verdik. Mustafa Aydın'ın şiirlerinde görmüş olduğumuz durakların yapısı ise hece ölçüsüne göre şu şekildedir:

4 heceli şiirler:

4 heceli şiirlerdeki duraklar (1+3), (2+2), (3+1) şeklinde olur.

5 tane 4 heceli şiiri vardır. Bu şiirler genellikle 2+2 duraklıdır. Ancak aynı şiirin içinde 1+3'lü ve 3+1'li duraktan oluşan dizeler de bulunmaktadır.

“Kaldım / naçar. (2+2)

Gölge / kaçar. (2+2)

Yaprak / açar. (2+2)

Dalım / garip. “ (2/4) (2+2)

“Bu / esrarı, (1+3)

Kuran / vardır. (2+2)

Hak / kararı, (1+3)

Kur'an / vardır.” (3/1) (2+2)

“Olma / tezât, (2+2)

Olursun / mat. (3+1)

Sana / hayat, (2+2)

Veren / vardır.” (3/4) (2+2)

5 heceli şiirler:

5'li hece ölçüsünü kullandığı şiirlerinde 3+2 ve 2+3 duraklarını kullanmıştır. Aynı şiirin içinde her iki duraklanış biçiminde yazılmış dizeler de mevcuttur. 5 tane 5'li hece ölçüsüyle yazılmış şiiri bulunmaktadır

“Mustafa / hâlim, (3+2)

Sohbetli / dilim, (3+2)

Yandı / fitilim. (2+3)

Sönerim / billah.” (6/4) (3+2)

“Hakikat / kolu, (3+2)
 Muhabbet / dolu, (3+2)
 Gel doğru / yolu, (3+2)
 Seç Allah / için.” (10/3) (3+2)

Bir dördlüğünde ise durak 1+4 şeklindedir. Ancak bu şekilde olan durakların bu haliyle kabulü henüz netlik kazanmamıştır. Dörtlük şu şekildedir:

“Yol / kenarından, (1+4)
 Al / çınarından, (1+4)
 Aşk / pınarından, (1+4)
 Konarım / billah.” (6/3) (3+2)

7 heceli şiirler:

7’li hece ölçüsünü kullandığı şiirlerinde 4+3 ve 3+4 duraklarını kullanmıştır.

“Yerin uzak / bilirim. (4+3)
 Bir gün çıkar / gelirim. (4+3)
 Seveda dolu / yüreğim, (4+3)
 Sensiz kalsa / ölürüm.” (11/3) (4+3)

“Bakmayın / nazımıza. (3+4)
 Kum dolar / ağzımıza. (3+4)
 Diyorlar / çöl ayısı, (3+4)
 Engeldir / aşkımıza.” (18/5) (3+4)

8 heceli şiirler:

8’li hece ölçüsünü kullandığı şiirlerinde 4+4, 3+5, 5+3 duraklarını kullanmıştır. Aynı şiirin içinde değişik duraklar da bulunmaktadır.

“Yurt dışında / soydaşlarım, (4+4)
 Yiğitlerim / dadaşlarım, (4+4)
 Yarenlerim / kardaşlarım, (4+4)
 Güle bayram / günlerinde.” (30/2) (4+4)

“Göklerde / uçağın olsun. (3+5)
 Barajın / bereket dolsun. (3+5)
 Gelecekte / neslin gülsün. (4+4)
 Vatandaş / vergini öde.” (31/3) (3+5)

“Ramazanın ilk gecesi, (4+4)
 Gözü yaşıldır nicesi. (5+3)
 Âşığın dilde hecesi. (3+5)
 Affeyle bağışla bizi.” (44/2) (3+5)

11 heceli şiirler:

11’li hece ölçüsünde 4+4+3 veya 6+5 duraklarını kullanmıştır.

“Üç gün oldu / geldim yine / giderim. (4+4+3)
 Bu akşam da / güneş açtı / Geyve’de. (4+4+3)
 Böyle imiş / benim yazım / kaderim. (4+4+3)
 İlk hevesim / geldi geçti / Geyve’de.” (102/1) (4+4+3)

“Gönülden gönüle / armağan olur, (6+5)
 Dilden dile gezer / türkü pınarı. (6+5)
 Köyden şehre iner / güzellik bulur, (6+5)
 İlden ile gezer / türkü pınarı.” (115/1) (6+5)

14 heceli şiirler:

14’lü hece ölçüsünü kullandığı şiirlerinde ise 7+7 durağını kullanmıştır.

“Körfez olay aynası / dünyanın baş belası. (7+7)
 İnsanların azması / fitnenin kaynaması. (7+7)
 Hayatın can pahası / atomun patlaması. (7+7)
 Bu aynanın davası / yer altının menbası.” (233/1)(7+7)

“Dünya gözü önünde / ateşte yanan közüm. (7+7)
 Bosna Hersek’te zulüm / işkence gören özüm. (7+7)
 Orta Doğu’da kalbim / Azerbaycan’da gözüm. (7+7)
 Kalbimi kanatırlar / gözlerimi oyarlar.” (234/1) (7+7)

15 Heceli Şiirler:

6 tane 15 heceli şiiri var.Bu şiirler 4+4+4+3 ve 8+7 duraklıdır.

“Kış gelince / şu dağların / fırtınalı / karı var. (4+4+4+3)
 Şu dağların / eteğinde / yaylanın / baharı var. (4+4+4+3)
 Fırtınalı / yaylanın / bilinmeyen / esrarı var. (4+4+4+3)
 Karı var / baharı var / esrarı var / memleketim”(239/2) (4+4+4+3)

“Mustafa Aydın düşmanı / güldürmeden yaşayın. (8+7)
 Gülün etrafı dikenli / soldurmadan yaşayın. (8+7)
 Sevgi ölçülmez nesnedir / öldürmeden yaşayın. (8+7)
 Âdemin nesli kardeştir / zürriyeti bildirir.”(241/4) (8+7)

3. Şiirlerinin Kafiye(Uyak) Yapısı ve Redifler

Manzum söyleyişlerde en az iki mısra sonunun, kulakta benzer sesler bırakan harf, hece ve kelimelerle bitirildiği görülür. Nazımda, mısra sonlarındaki bu ses benzerliğine kafiye denir. Kafiye her edebiyatta bir ses tekrarı, mısraların ahengini arttıran bir musiki unsurudur. (Banarlı,1998:182) Halk şiirinde uyaklar oldukça zayıftır. Kafiye yapısı çoğunlukla yarım kafiye (bazen sadece redif) üstüne kurulmuştur. Bunun sebebi şiirin yazılı değil sözlü olması ve saz eşliğinde söylenmesidir. (Kabaklı,1997:789)

Mustafa Aydın'ın şiirlerinde de yarım kafiye başta olmak üzere, tam ve zengin kafiye kullanmıştır.

a) *Yarım Kafiye*: Mısra sonlarındaki tek ses benzerliğine dayalı kafiye çeşidine denir.

“Dertler yüreğinde taş oldu ana.
Bütün emeklerin boş oldu ana. **“ş”**: Yarım kafiye
Ömür uçup giden kuş oldu ana.
Gözü yaşlı düştüm gurbet yoluna.” (107/2)

“Rüşvete vurguna dur diyeceksin.
Yasaya yargıya sor diyeceksin. **“r”**: Yarım kafiye
Bu ülkede kanun var diyeceksin.
Ecdadın ruhunu yaşatmalısın.” (171/2)

b) *Tam kafiye*: Mısra sonlarındaki iki ses benzerliğine dayanan kafiye çeşidine denir.

“Kalemim,defterim,kitabım ağaç.
Hayatta her canlı ormana muhtaç. **“aç”**: Tam kafiye
Beşikten mezara olmakta araç.
Orman tabiatın güzelliğidir.” (207/2)

“Yâr buldum hayatın tadını çıkar.
Bazen insan kendi kendinden bıkar. **“ık”** : Tam kafiye
Dünyanın çilesi canını sıkır.
Bir gün de bakarsın ihtiyar olmuş.” (219/2)

c) *Zengin kafiye*: İki den fazla ses benzerliğine dayalı kafiye çeşididir. Bu kafiye çeşidinde en az üç ses benzerliği olmalıdır.

“Baştan esen sevda **yeli**.

Kaç yıl oldu görmeyeli?

“**eli**”:Zengin uyak

Aşkı etti beni **deli**.

Koştı gitti kumru kuşum.” (61/4)

“Sevdan hayatıma girdi **yarıştı**.

Duygularım ömrüm ile **barıştı**.

“**arış**”:Zengin uyak

Durup seyrederken aklım **karıştı**.

Şaştım sana geldim canım sevdiğim.” (145/2)

ç) *Tunç kafiye*: Bir mısraın sonundaki kelime, diğer mısraların sonundaki kelimelerin içerisinde geçerse buna tunç kafiye denir. Mustafa Aydın şiirlerinde tunç kafiye fazla kullanmamıştır.

“Mustafa anasız halim perişan.

Hayatın mührüdür şeref ile **şan**.

“**şan**”:Tunç kafiye

Mutluluk tablosu zevce ü nişan.

Kadere yazılan davettir ana.” (99/4)

“Kaça kaç başladı halk **arasında**.

Mustafa savaşın yüz **karasında**.

“**arasında**”:Tunç kafiye

Kan akar şehidin sırt **yarasında**.

Mezarı ovaya kurulan zeze. (108/8)

d) *Cinaslı kafiye*:Yazılışları, okunuşları aynı; anlamları farklı sözcüklerin mısra sonlarında kafiye olacak şekilde kullanılmasıdır. Mustafa Aydın şiirlerinde çok fazla cinaslı kafiye kullanmamıştır.

“Seyreyledim **yazıya**.

Satır satır **yazıya**.

Kimsenin gücü yetmez.

Kaderdeki **yazıya**.” (15/2)

Redif, halk şiirinin en eski ve en önemli öğelerinden biridir. Halk şairleri redife kafiye den daha çok önem vermişlerdir. Halk şairlerinin bütün duygu, düşünce ve benzetmeleri rediften doğar. Halk şiirinde redif çok çeşitli biçimlerde görülür. Genellikle redif dizenin sonundadır. Kimi zaman dizenin ilk sözcüğü uyak, geri kalan sözcükleri redif olabilir. (Dilçin,1997:80)

Mustafa Aydın'ın şiirlerinde de redifin payı çok fazladır. O neredeyse her şiirinde redif kullanmıştır. Bazısı ek halinde bazısı da sözcük halinde bulunan bu redifler, âşığın kafiye bulmasına ve şiirlerinde belirli bir ahenk oluşturmaya yardımcı olmuştur.

Ek durumundaki redif:

“Hakikati hece**ledim**.

Dağarcığı ince**ledim**. “-ledim”: redif

Çok gurbette gece**ledim**.

Taş ile düz arasında.” (22/2)

Kelime durumundaki redif:

“Düşe kalka cana **doğru**,

Boynu bükük bana **doğru**, “-a doğru”:redif

İssiz yoldan sana **doğru**,

Yürüyorum gözbebeğim.” (54/3)

Nakarat(Kavuştak): Birinci dördlüğün ikinci mısraının ilk ve daha sonraki dördlüklerin son mısraında tekrar edilmesidir. Nakarat, dördlüklerin son dizelerinin aynen tekrarlanması şeklinde de olabilir. Mustafa Aydın şiirlerinde sıkça nakarat kullanmıştır.

Gece gündüz aklımdasın.

Her an seni düşünürüm.

Uzak değil kalbimdesin.

Her an seni düşünürüm. (63/1)

Ben ki garip bir âşığım.

Sen ki benim gün ışığım.

Güzellikler karışığım.

Her an seni düşünürüm. (63/2)

Bir ilahî nur içimde.

Esaretsiz hür içimde.

Aşk ateşi kor içimde.

Her an seni düşünürüm. (63/3)

Mustafa'yı derde salan,

Aşk ile kalbime dolan,

Hayatımı benden alan,

Her an seni düşünürüm. (63/4)

KARDAŞIM

Sessiz sessiz akıp durma karşımda.

Ceyhan suyu nerde benim kardaşım?

Deli dalgaların aşar başımdan.

Ceyhan suyu nettin benim kardaşım? (140/1)

Garibim, gurbeti gezmek istedi.

Sılaya bir mektup yazmak istedi.

Serinlemek için yüzmek istedi.

Ceyhan suyu nettin benim kardaşım? (140/2)

Derin deryalara emsal mi oldun?

Can alıcı kuşa timsal mi oldun?

Yataklı yorganlı kumsal mı oldun?

Ceyhan suyu nettin benim kardaşım? (140/3)

Mustafa Aydın'ı üzüyor nazar.

Anamın babamın yarası azar.

Kim bilir kimlere olmuşsun mezar.

Ceyhan suyu nettin benim kardaşım? (140/4)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

1. EDEBÎ SANATLAR

Türk Edebiyatı nazmında edebî sanatların çok önemli işlevler yüklediklerini görmekteyiz. Şiirin estetik unsurlarının daha sağlam olması, şairlerin kudretlerini göstermeleri gibi sebepler edebî sanatların sanatçılarımız tarafından sıkça kullanılmalarını sağlamıştır.

Mustafa Aydın'ın şiirlerinde edebî sanatların önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz. Mustafa Aydın edebî sanatlar içerisinde teşbih sanatını, diğer sanatlara göre daha fazla kullanmıştır. Teşbih sanatını kullanırken de orijinal benzetmelere yer vermiştir. Bunun yanında diğer edebî sanatlara da sıkça yer vermiştir.

1. 1. Teşbih

Teşbih, sözü daha etkili duruma getirmek için, aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, zayıf olanı güçlü olana benzetme sanatına denir. Mustafa Aydın şiirlerinde kendisiyle, sevdiğiyle ve diğer unsurlarla ilgili benzetmeler yapmıştır. Biz de bunları ayrı ayrı ele aldık.

a) Kendisiyle İlgili Teşbihler

Mustafa Aydın kendisini mecnuna benzetmiştir:

“Mecnunum şu çöllerde” (11/1)

Bir başka şiirinde sevgiliden ayrılışının verdiği ıstırap sonucu kendisini ıssız kalan yollara, yaprak döken dallara benzetmiştir.

“Kız ben senden ayrılalı,

İssız kalan yol gibiyim.

Filiz açmaz hayat dalı,

Yaprak döken dal gibiyim.” (58/1)

Mustafa Aydın başka şiirlerinde de kendisini; yaprağı sararan güllere, yağmura muhtaç çöllere, akan boz bulanık sellere, taze fidana, yolcusu olmayan yollara benzetmiştir.

“Yaprağı sararan güller gibiyim.

Yağmura muhtacım çöller gibiyim.

Akar boz bulanık seller gibiyim.

Gözden süzüyorsun demiştim sana.” (100/2)

“Taze fidan idim kırdın dalımı.

Dağıldı dört yana pay oldu sevdam.” (133/1)

“Yıllar sonra beni görmek isteme.

Yolcusu olmayan yollar gibiyim.

Son ayrılık gözyaşını gösterme.

Akar boz bulanık seller gibiyim.” (157/1)

b)Sevdiği ile İlgili Teşbihler

Mustafa Aydın, her fırsatta sevdiğini övmekte ve onun güzelliğini bizlere teşbihler yoluyla anlatmaktadır.

Mustafa Aydın sevdiğinin yüzünü güle ve aya benzetmiştir.

“Gül yüzüne doyamazdım.” (20/2)

“Kamer yüzlü fakülteli.” (40 /3)

Sevdiğini ceylana benzetmiştir.

“Tezgin ceylana benzerdin.

Dün lisenin güzel kızı.” (39/1)

Sevdiğinin gidişi onun yüreğinde derin yaralar açmaktadır. Onun için sevgili gözün uykusu, toprağın suyu, yemeğin tuzu gibidir.

“Göz uykusuz kalır gibi,
Toprak susuz kalır gibi,
Yemek tuzsuz kalır gibi,
Sen de koyup gitme beni.” (42/2)

Sevgilinin yanağını güle, dudağını da bala benzetmiştir.

“Dün sabah gördüm yüzünü.
Gül yanaklım çok tatlısın.
Unutmadım ilk sözünü.
Bal dudaklım çok tatlısın.” (70/1)

Kokusunu da gül kokusuna benzetmiştir.

“Bir gül gibi kokuyorsun.
Dal budaklım çok tatlısın.” (70/2)

Sevdiğini yağmura, kendisini de kuru toprağa benzetmiştir.

“Sen yağmur misali ben kuru toprak.
Aşkınla suladın yapraklarımı.” (112/2)

Bir başka şiirinde sevdiğinin yanaklarını elmaya, dudaklarını ise kiraza ve bala benzetmiştir.

“Yanakların elma gibi kızarmış.
Dudakların kiraz bal ela gözlüm.” (166/2)

c) Diğer Unsurlarla İlgili Teşbihler

Savaşı duvaksız geline, barışı ise damat aydına benzetmiştir.

“Savaş duvaksız gelin.
Barış damat adayı.” (14/1)

Vatandaşları arıya benzetmiştir.

“Yaşantını bol istersin.
Arı gibi bal istersin,
Okul, köprü, yol istersin.
Vatandaş vergini öde.” (31/2)

Derdi deryaya benzetmiştir.

“Mustafa der bak buraya.
Dert deryadır çık karaya.” (35/3)

Hayatı, renkli bir çarşıya ve rüyası tatsız bir uykuya benzetmiştir.

“Hayat tıpkı renkli çarşı.” (53/3)

“Hayat bir uykudur rüyası tatsız.” (111/2)

Aşk ateşini alevli bir kora benzetmiştir

“Aşk ateşi sönmez bir alevli kor.
Ocağa da sığmaz etrafa saçar.” (200/2)

Dostu dikensiz güle benzetmiştir.

“Kusursuz dost dikensiz gül gibidir” (216/1)

1. 2. İstiare

İstiare, teşbihin asıl öğelerinden sadece biriyle yapılan benzetmedir.

Mustafa Aydın'ın şiirlerinde teşbih kadar istiarenin de önemli bir yeri vardır. Hz. Muhammed'i (SAV) güneşe ve sultana benzetmiştir.

“Güneş doğdu cihana.
Nur yayıldı zamana.
Tüm kainat muhtaçtır.
Şefaatçi sultana.” (12/2)

Batıyı çöl ayısına benzetmiştir.

“Diyorlar çöl ayısı,
Engeldir aşkımıza. (18/5)

Gurbetteki vatandaşlarımızı kuşlara benzetmiştir.

“Mustafa’nın bak yasına.
Bütün kuşlar yuvasına,
Garip olan sılasına,
Gele bayram günlerinde.” (30/3)

Sevdiğini dağ ceylanına benzetmiştir.

“Kara gözlü dağ ceylanım,
Sen de koyup gitme beni.” (42/1)

Sırpları canilere ve katillere benzetmiştir.

“Durdurun şu canileri.
Kötülükten dönün geri.
Yeryüzünün katilleri,
Zulüm ne zaman duracak?” (45/4)

Annesini koyuna, kardeşlerini de kuzulara benzetmiştir.

“Bir koyunun beş kuzusu” (57/6)

Sevgilisini gün ışığına benzetmiştir.

“Ben ki garip bir âşığım,
Sen ki benim gün ışığım.” (63/2)

Sevdiğini güle benzetmiştir.

“Gülüm gitti uzaklara.
Hasret açtı bende yara.” (86/4)

Ömrü temelsiz duvara ve kuşa benzetmiştir.

“Şu temelsiz ömür uçar kanatsız.” (111/2)

İnsanımızı oyuncağa benzetmiştir.

“Yetmez mi bu denli uzun uyumak?
Şerefsiz ellerde oldun oyuncak,” (173/3)

Körfez Savaşı’nı başlatanları çıyanlara benzetmiştir.

“Mezapotamya çıyan taşımakta,” (211/5)

Bu vatan için canını vermiş şehitleri fidan benzetmiştir.

“Nice fidan diktim kıraçlarına.
Çiçekler serpildi yamaçlarına.” (229/9)

Kuveyt’i işgal edenleri yamyamlara, vahşi aslanlara, oradaki halkı ise koyunlara benzetmiştir.

“Adamın sır niyeti işgal etti Kuveyt’i.
İlk gecenin dehşeti yamyamların vahşeti.” (233/3)

“Vahşi aslan saldırırsa karşısında koyun var.” (233/7)

Batıyı apaçi canavarlara benzetmiştir.

“Apaçi canavarlar kan içmeye doymuyor.” (235/6)

1. 3. Mübalağa

Mübalağa, bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir şeyi olduğundan çok büyük ya da küçük gösterme sanatıdır. Mustafa Aydın, özellikle sevdiğiyle ilgili konularda gerçekçi davranmamaktadır. Bunu mübalağalarıyla şiirlerine yansıtmıştır.

Kendisi olmadan bu dünyanın sevdiğine dar geldiğinin anlatmıştır.

“Dünya bensiz ona dardır.” (28/1)

Gurbeti ve sevgiliden ayrılışı gözyaşlarını sele çevirerek anlatmıştır.

“Gidiyorum gurbet ele.
Ayrılığın sır içimde.
Gözyaşlarım döndü sele.
Bir sıkıntı var içimde.” (29/1)

Sevgiliden ne kadar uzaklaşsa da içindeki sevginin hiç bitmeyeceğini şu abartılı ifadeyle dile getirmiştir:

“Mustafa’ya bulunmaz eş.
Bağlandığım bir ile beş.
Yüreğimde sönmez ateş.
Aşk yanar kor içimde.” (29/4)

Sevdiğinden çektiği cefayı anlatmak için abartılı bir ifade kullanmıştır.

“Yaptığına taş dayanmaz.
Kulakların beni duymaz.” (41/2)

Vatanında ayrılamayacağını su sözlerle mübalağa etmiştir.

“Zulümlere uğratsalar,
Hamur gibi yoğursalar,
Parça parça doğrasalar,
Vatanımdan ayrılamam.” (46/2)

Aşk, Mustafa Aydın’ın en büyük dert kaynağıdır. Derdinden dolayı çile çeken ve gözyaşı döken Mustafa Aydın, bunu anlatırken de mübalağalı bir anlatımı tercih etmiştir.

“Sevdan ile gram gram,
Eriyorum gözbebeğim.” (54/2)

“Musti ona kul olurum.
 Bin bir çeşit hâl olurum.
 Görsem yanar kül olurum.
 Nur güzeli seviyorum.” (60/3)

“Aşkın ateşine düşmüş yanarım.” (95/2)

“Sen aslı olalı ben kerem oldum.
 Aşkın ile yandım kül oldum.
 Hasretin çekerek gül gibi soldum.
 Yapağı sararmış gül oldum yârim.” (153/1)

Anne sevgisini de mübalağalı bir şekilde ifade etmiştir.

“Muhabbetle yavru yüzüne bakar.
 Bir teline değsen dünyayı yakar.” (98/2)

Sevdiğinden başkasını sevemeyeceğini mübalağalı bir şekilde anlatmıştır.

“Ela gözlüm senden başka seversem,
 O zaman söksünler tırnaklarımı.
 Gidip kapısına boyun eğersem,
 Zincire vursunlar ayaklarımı.” (112/1)

Mustafa Aydın memleketine karşı büyük bir özlem duymaktadır. Bu özleyişi de mübalağalı bir ifadeyle dile getirmiştir.

“Mustafa hasrettir toprak taşına.
 Kar yerine ateş yağar başına.
 Kan karıştı pınarların yaşına.
 Yaralıdır bizim köyün dağları.” (114/9)

Mustafa Aydın sevdiği için yapacaklarını mübalağaya başvurarak anlatmıştır.

“Sevgililer günü elimde çiçek,
Yollarına yüreğimi döşerim.” (139/1)

1. 4. İstifham

İstifham, sözü sorulan şeye yanıt isteme amacı gütmeyen, duyguyu ve anlamı güçlendirmek için soru biçiminde söylemektir.

Mustafa Aydın, özellikle sevdiğiyle ilgili konuları soru sorarak ifade etmiştir. Mustafa Aydın bu sorulara bazen “evet” bazen “hayır” cevaplarını beklerken bazen de sorunun cevabını zaten bildiğini hissettirir.

Sevdiğine, sitemli bir şekilde çektiklerini ve ıstıraplarını sormuştur.

“Çektiklerim yetmedi mi?
İstirabım bitmedi mi?
Onlar koyup gitmedi mi?
Sen de çık git hayatımdan.” (21/2)

Sevdiği olmadan yaşayamayacağını ve başkasına bakamayacağını ona sorduğu sorularla anlatmıştır.

“Sen de koyup gittin beni.
Ya ben kimi seveceğim?
Canımdan çok sevdim seni.
Söyle kimi seveceğim?” (55/1)

“Benim suçum yalnız seni sevmektir.
Seni seven gönül senden bıkar mı?
Güzelliğin şu âleme örnektir.
Seni öven başkasına bakar mı?” (113/1)

Haksız kazanç sağlayanları eleştirmek için istifham sanatına başvurmuştur.

“Şaibeli ihaleyi kapan kim?

Örtülü ödenek haksız yapan kim?
 Çarpmak çırpamak için etek öpen kim?
 Kalmadı mı hayâ ile ar sizde?” (104/3)

Nefsinin kölesi olmuş vicdansız insanları anlatırken istifham sanatına başvurmuştur.

“Bir adam nefisle düşerse derde,
 İnsan meclisinde yeri olur mu?
 Edebi hayası şerefi nerde?
 Vicdansız insanın arı olur mu?” (221/1)

Aşkından deli olup olmadığını sorular sorarak öğrenmeye çalışmıştır.

“Eli sende değil seni ellerde,
 Görmeye başladım ben deli miyim?
 Nakışın mızrapta, desenin telde,
 Örmeye başladım ben deli miyim?” (180/1)

Dünyada aslında insan hakları ve demokrasinin olmadığını sorduğu sorularla ifade etmiştir.

“Hani insan hakları soykırımı soracak?
 Nerede demokrasi hep güçlü mü vuracak?” (234/3)

1. 5. Teşhis

Teşhis, insan dışındaki varlıklara insan özelliği kazandırmaya denir.

Mustafa Aydın insandan doğaya ve doğadan insana aktarımı başarıyla kullanmıştır. Doğadaki varlıklara insani özellikler vererek teşhis sanatına başvurmuştur.

Dağ ile taş feryat etmiştir.

“Gezdim yalın ayak bir baş.
 Feryat eder dağ ile taş.” (50/4)

Selamını rüzgarla göndermiştir.

“Selam söyledim rüzgara.
Yelden haber gelmez oldu.” (86/4)

“Bıraktığım yerden alayım derken,
El aldı dediler karçıçeğimi.
Haber veren rüzgarları beklerken,
Yel aldı dediler karçıçeğimi.” (120/1)

Kaldırım taşına insani özellikler yükleyerek memleketin durumunu dile getirmeye çalışmıştır.

“Sesimizi sağır sultan duydu ya,
Sen neden duymazsın kaldırım taşı?
Kırk haremi memleketi soydu ya,
Sen banka soymazsın kaldırım taşı.” (116/1)

1. 6. Tenasüp

Tenasüp, aralarında çeşitli anlam ilişkisi bulunan sözcüklerin bir arada kullanılması sanatıdır.

Şâirlerin sık sık başvurduğu tenasüp sanatının örneklerini Mustafa Aydın'ın şiirlerinde de görüyoruz.

Gözle ilgili tenasüb:

“**Kirpikleri** çakmak çakan,
Beni kendi ile yakan,
Kaşlarını çatıp bakan,
Gözüne bir şeyler söyle.” (33/2)

Doğayla ilgili tenasüp:

“**Ormanına kuş** yakışır.
Dağlarına kış yakışır.

Dereler kekik kokuşur.
Cennet yurdum Anadolu.” (87/4)

Renklerle ilgili tenasüp:

“Altı yapraklıdır **beyaz** yanaklı.
Göğsünün deseni **sarı** benekli.
Seni sevmeyenin var mıdır aklı?
Ak meneviş, **sarı, pembe, beyaz** gül.” (132/2)

Suyla ilgili tenasüp:

“Nefsini bilmeyen kendini yakar.
Hikmetle uyanan ibretle bakar.
Çağlayan **nehirler, denize** akar.
Gel sükut sel için büyük **umman** var.” (196/4)

Okul araç-gereçleriyle ilgili tenasüp:

“**Kalemim, defterim, kitabım** ağaç.” (207/2)

1. 7. Telmih

Telmih, söz arasında bilinen bir olaya, fıkraya, atasözüne veya bilinen bir kişiye işaret ederek onu anımsatma sanatıdır.

Mustafa Aydın çeşitli kişileri, olayları, konuları bizlere hatırlatmak için telmih sanatına başvurmuştur.

Leyla ile Mecnun hikâyesine telmih:

“Sevdiğim gül çiçeklerde,
Her an seni arıyorum.
Mecnun gibi bak çöllerde,
Her an seni arıyorum.” (59/1)

“Güldür bahçelerin süsü.
Bülbül ile yoktur küsü.

Mecnun leyli dağ öyküsü.
 Çölden haber gelmez oldu.” (86/3)

Kerem ile Aslı hikâyesine telmih:

“Dağ aşip Aslı’ya giden Kerem’i,
 Öldürdü sevdanın derdi veremi.
 Mecnun ah u zarda buldu çareyi.
 Leyla çadırında Mecnun dağında.” (94/2)

Yusuf ile Züleyha hikâyesine telmih:

“Âşıkın maşuka olur hitabı.
 Seveni anlatır aşkın kitabı.
 Yusuf Züleyha’ya olmadı tabi.
 Ben senin kapına kul oldum yârim.” (153/2)

Sarıkamış faciasına telmih:

“Şu birinci Dünya Savaşı sonunda,
 Enver Paşa Harekatı anında,
 Doksan bin şehidi etti canında.
 Bin dokuz yüz on beş tufanı Kars’ın.” (174/14)

Hastalandığı bir gecede Hz. Eyüp’e telmihte bulunmuştur.

“Hastalar şafağı niçin beklermiş?
 Bu gece anladım sabaha kadar.
 Eyüp’ün derdine sabır eklermiş.
 Şükürle inledim sabaha kadar,” (188/1)

Nuh tufanına telmih:

“Kaç asırlık kıyamet Nuh Nebi tufanıdır.” (235/1)

1. 8. Tariz

Tariz, birine duyulan kızgınlığı veya sitemi belirtmek amacıyla bir sözün karşıt anlamını düşündürecek şekilde kullanılmasına denir.

Mustafa Aydın'ın kimi taşlamalarında tariz sanatından örnekler görebiliyoruz. Hiç emek harcamadan yaşayan insanları eleştirirken tariz sanatından yararlanmıştı.

“Sigaran bittiği zaman,
Ordan burdan otlanırsın.
Başında yükselir duman.
Köşelerden kurtlanırsın.” (72/1)

Birçok şiirinde devletin ileri gelenlerini eleştirirken düşüncelerini tariz yoluyla anlatmıştır.

“Vekiller dertleri dinlemez oldu.
Topraklar çatladı, çiçekler soldu.
Köylü çiftçi tarlasını boş buldu.
Bu sene de hallerimiz perişan.” (168/2)

“Halktan selam vebal taşıyanlara,
Devlet bütçesini soyan var derler.
Milletin sırtında yaşayanlara,
Huzur-ı Bari'de hesap ver derler.” (201/1)

“Hani enflasyonu düşürecektin?
Ülkeyi engelden aşıracaktın.
Mademki tabanın şaşıracaktın.
Güzel yüze ihtiyaç var a beyler.” (223/4)

“Mustafa yaşarız şok üstüne şok.
Batık bankalardan kimin karnı tok?
Eğitim kör, kültür sağır, sağlık yok.
Yüreklerde açtı yara beyler hey!” (225/4)

2. GRAMER ŞEKİLLERİ

Mustafa Aydın şiirlerinde çok fazla mahallî söyleyişlere yer vermemiştir. Bunda öğrenim görmesinin ve çok şehir dolaşmasının da etkisi vardır. Köyde doğmuş bir insan olmasına rağmen köy kültürünü fazla almamıştır. O şiirlerini günümüz Türkçesiyle yazmıştır. Bu yüzden dilinin sade olduğunu söyleyebiliriz. Kendisiyle konuşmalarımızda telaffuzunda da yazı dilinin etkileri olduğunu müşahade ettik.

Kullandığı bazı kelimelerin yazı dilindeki gibi yazıya aktarılmasını istedi. Biz de bu kelimelerin pek çoğunu Yazım Kılavuzu'ndaki şekilleriyle yazdık. Ancak bazı kelimelerde ölçü bozulacağı için herhangi bir değişiklik yapmadık.

Mustafa Aydın'ın şiirlerinde bulunan mahallî söyleyişler, çalışmamızın içinde “isimler”, “fiiller” ve “argo” olmak üzere üç kısımda incelenmiş ve bu söyleyiş şekilleri, şiirlerin metindeki sıralanışlarına göre verilmiştir. Bağlaçlar, edatlar, sıfatlar gibi isim soylu sözcüklere de isimler bahsi içinde değinilmiştir. Ayrıca şiirde bulunan kelimelerdeki ses değişimleri de burada ele alınmıştır. Bizim tespit ettiğimiz bu tür kelimeler şunlardır:

2. 1. İsimler

Yek/Tek

“Yek huzura” (1/4)

Elem/Acı, üzüntü

“Çeksen elem” (4/3)

Çıban/ Vücudun herhangi bir yerinde oluşan yara

“Derin çıbanım” (7/1)

Üryan/ Çıplak

“Doğdum üryanım.” (7/3)

Ziyan/Zarar

“Gelin düştü ziyana.” (14/4)

Gerdan/Vücutun omuzlarla baş arasında kalan ön bölümü

“Gerdanı gül beyazım.” (16/3)

Sine/Göğüs

“Sinesi kar beyazım.” (16/5)

İlmek/Çözülmesi kolay düğüm

“Çözdük atılan ilmeği.” (18/2)

Bacı/Kızkardeş

“Bacımın kanlı gömleği” (18/2)

Dadaş/Erkek kardeş

“Yiğitlerim dadaşlarım” (30/2)

Yaren/Arkadaş

a/e değişmesi:kardaş/kardeş

“Yarenlerim kardaşlarım” (30/2)

Sıla/Gurbet

“Garip olan sılasına” (30/3)

Yâd/Yabancı

“Yâdlar kıskanıp yakınsın.” (31/7)

Mefta/Ölü

“Mezarda meftalar şaşkın.” (32/2)

Pak/Temiz

“Kirlletmesin pak toprağı.” (33/4)

Irak/Uzak

“Yakın edilse ırağım.” (38/4)

Bebe/Bebek

Nenni/Ninni

“Nenni küçük bebe neni”(43/1)

Körpe/Küçük

“Kesti körpe bilekleri.” (45/2)

Binek/Binmeye yarayan hayvan

“Yaya git bindir bineğe.” (48/2)

Pir/Yaşlı

“Pire hizmet Allah'adır.”(48/3)

Amade/Hazır

“Hak emrine ol amade.” (51/2)

Har/Diken

“Gül etrafı hardır kızım.”

Cürüm/Elbise

“Bülbül için var mı cürüm?” (53/4)

Zer/Altın

“Ar insanda zer sarraftan.” (54/5)

Ced/Ata

“Olgunluk göstermiş ceddin.” (71/1)

Meva/meyve

“Bizim köyün mevasını” (61/2)

e/i değişmesi:miyem/miyim

“Ciğer paren değil miyem?” (74/2)

Mahluk/Yaratık

“Her mahluk Rabbini anar.” (79/3)

Nara/Seslenme

“Yiğitlerin narasında” (83/2)

Zevce/Kadın

“Mutluluk tablosu zevce ü nişan” (99/4)

Bohça/İçine çamaşır elbise vb. koyup sarılan dört köşe kumaş

“Çeyizini bohçaladım bağladım.” (103/3)

Teyyare/Uçak

“Ömür teyyaresi uçup gitmekte.” (111/1)

t/d değişmesi:Tiken/diken

“Tiken koklanır mı gülün üstüne?” (112/3)

Hasmına/Bir oyun,dava veya yarışta karşı taraf

“Kıratlı hasmına cirit atardı.” (114/3)

Varyos/Balyoz

“Varyoslar başını ezdi de gitti.” (116/4)

y/ğ değişmesi

“Sen varsın yanımda yalnız deyilim.” (149/1)

Gayri/Başka

“Senden gayri gören gözüm yok benim.” (152/3)

İzbe/Loş,nemli

“Kara izbe kirpiğinde kaşında” (187/3)

Kursak/Kuşların yiyeceklerinin toplandığı torba biçimindeki şişkin organ

“Bu zamanda doymaz kursaklar derler.”(201/4)

m/b değişmesi:Men/Ben

“Men ezzinem yazı ben.” (205)

Riya/kötülük

“İman mümin mayası yok kalbinde riyası.” (233/13)

Nolacak/ne olacak

“Vurdumduymaz milletler görecektir nolacak,” (234/2)

Melun/kötü

“Sebepsiz kan dökenler ya melun ya canidir.”(235/4)

2. 2. Fiiller

Naçar kalmak/Çaresiz kalmak

“Kaldım naçar.” (2/4)

Sakınmak/Olabileceği düşünülen kötülüklere karşı önlemler almak

“Ninem zülfün telini

Bebeden sakınırdı.” (13/1)

Caymak/Vazgeçmek

“Gelin caydı sözünden.” (14/5)

Talan olmak/Yağmalamak

“Bir gün hayat olur talan.” (25/2)

Söz yutmak/söylenecek sözü söylemek

“Mert ol asla sözün yutma.” (33/5)

“i” düşmesi:Kayıp ettim/kaybetmek

“Erken buldum kayıp ettim.” (50/1)

Otlanmak/Emek harcamadan bir şeyleri elde etmek

“Ordan burdan otlanırsın.” (72/1)

Derde salmak/Dert sahibi olmak

“Bizi derde saldın gurbet ellerde.” (103/5)

Etek öpmek/Yalakalık yapmak

“Çarpmak çırpma için etek öpen kim?” (104/3)

Nettin/Ne ettin

“Ceyhan suyu nettin benim kardaşım?” (140/1)

e/i Değişmesi:Diyince/Deyince

“Selam dur diyince şaha kalkardı.” (156/3)

Bela açmak/ istenmeyen durumların yaşanması

“Bu hasret başıma çok bela açtı.” (167/2)

Nara atmak/Bağırarak

“Nâra atıp şimşek gibi çakardım.” (224/1)

Beyin zararını almak/Aklını kaybetmek,düşünememek

“Belirsizlik beyin zararını aldı.” (225/1)

Haber salmak/haber göndermek

“Haber saldık dede ile toruna.” (229/2)

2. 3. Argo

Çöl ayısı / küfür

“Diyorlar çöl ayısı

Engeldir aşkımıza.” (18/5)

Canı /cinayet işlemiş kimse

“Durdurun şu canileri.”

Şişlemek / kama, çakı gibi bir araçla yaralamak

“Şişlenen canlar bizimdir.” (90/5)

Kaçkın / Bir yerden veya bir kişiden kaçmış kimse

“Nerden çıktı üç beş kaçkın?” (32/2)

Avanta / bir kimsenin emek vermeden sağladığı kazanç

“Avantaya alıştı ya.” (32/3)

Namert / Korkak, alçak

“Namertlere iş kalmasın.” (69/1)

Uşak / Erkek hizmetçi

“Olmadılar asla uşak.” (72/3)

Gavur / Müslüman olmayan

“Tepti gavurun süngüsü.” (82/5)

Kulp takmak / Bir şeyi, bir kimseyi kusurlu göstermek için bahane, kusur bulmak

“Kulp takarlar padişahın peşine.” (106/3)

Kalın kafalı/Budala aptal anlayışsız

“Demek kalın kafalıdır anlamaz.” (122/2)

Deyyus/Namussuz

“Haya pahalıdır deyyusluk ucuz.” (173/2)

Ahmak/Budala

“Güneş tutulur mu el ile ahmak?” (173/3)

Leş/ölü

“Leş kargası gibi öter sahtekâr.” (189/4)

Yamyam/İnsan eti yiyen kimse

“İlk gecenin dehşeti yamyamların vahşeti.” (233/3)

Kukla/Kişiliksiz

İt/Köpek

“Kukla liderler besler körfezdeki itleri.” (233/4)

Bunlardan başka Mustafa Aydın'ın şiirlerinde günümüz Türkçesinde fazla kullanılmayan kelimeler de vardır. Şiirlerinde tespit ettiğimiz kelimeler şunlardır: İrtifak, künde, mahbub, mahfuz, ülfet, münezzeh, zürriyet, nedamet, güman, zişan, emraz, tağut, mazbut, muhannet, ukba, vakur, ikrar, intizar, asuman, âti, sırru'l kader, sebahat, suzan...

3. DEYİMLER

Atasözleri ve deyimlerin en önemli gayesi, ifade sırasında konuya en uygun örnekleri verebilmektir. Bu sebeple atasözü ve deyimlerin hemen hepsinin içinde sakladığı anlamlar bulunmaktadır. Bu anlamlar, konuşmacı veya yazar tarafından en uygun anda ve en güzel ifade şekilleriyle şifâhi veya yazılı bir şekilde kullanılırlar. Bu da anlatıcının anlatmak istediklerini daha etkili ve daha kolay bir şekilde ifade etmesini sağlar.

Mustafa Aydın şiirlerinde atasözü kullanmamıştır. Buna karşılık deyimlerin önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. Mustafa Aydın sözlerinin daha etkili olması ve söyleyiş kolaylığı sağlamak amacıyla zaman zaman deyimleri kullanmıştır. Onun şiirlerinde kullandığı deyimler üç değişik kaynaktan araştırılmış olup bu kaynaklara ait bibliyografik bilgiler kullanılan deyimlerin altında kısaltılarak gösterilmiştir. Bu kaynakların açılımı kısaltmalar cetveli bölümünde verilmiştir.

-A-

Acı söz (163/2)

(A.P,s.14)

Acından ölmek (163/3)

(Ö.A.A,s.524/ A.P,s.14)

Açık alın (33/6)

Ağız tadı (68/3,224/2)

(Ö.A.A,s.537, A.P,s.31)

Ah çekmek (142/1)

Alın teri (alın teri dökmek) (163/2)

(Ö.A.A,s.562)

Alın yazısı (83/3)

Allah aşkına (131/3)

(Ö.A.A,s.564 / A.P,s.64)

Allah için (10/1,2,3,4,5)

Allah rızası (100/7)
 Akli başından gitmek (aklını başında olmamak) (161/1)
 (Ö.A.A,s.552)
 Akli çıkmak (47/5)
 Akli ermek (227/5)
 Akli karışmak (145/2)
 Aklına düşmek (145/1)
 (Ö.A.A,s.553/A.P,s.52)
 Aklını başına devşirmek(160/1)
 (Ö.A.A,s.555/A.P,s.55)
 Arada kalmak (141/1)
 Arka çıkmak (233/12)
 (Ö.A.A,s.581/ A.P,s.97)
 Araya girmek (35/3)
 Aşka düşmek (4/1)
 (A.B,s.46/A.P.s.106)
 Aşkından ölmek (139/4)
 (A.P.s.106)
 Ayağa kalkmak (225/1)

-B-

Bağrına basmak (38/1)
 (Ö.A.A,s.611/ A.P.s.134)
 Bağrını delmek (23/3,102/3)
 (Ö.A.A,s.611/ A.P.s.135)
 Bahtı kara (86/5)
 Baş belası (37/1,2,3,4,5)
 Başı belada olmak (167/2)
 (A.P.s.145)
 Başı dik (100/6)
 Baş kesmek (151/3,154/2)
 Başına bin türlü bela almak(başına belayı satın almak) (160/1)

(Ö.A.A,s.620 / A.P.s.147)
 Başına çorap örmek (127/3)
 Başını alıp gitmek (118/9)
 Başını ezmek (116/4)
 (Ö.A.A,s.624)
 Başını taştan taşa vurmak (208/1)
 (A.P.s.154)
 Baş tacı (152/1)
 Bildiğini okumak (211/1)
 (Ö.A.A,s.639)
 Boyun bükme (77/2,169/2)
 (A.P.s.201)
 Boyun eğmek (54/3,112/1,240/2)
 (Ö.A.A,s.661 / A.P.s.201)
 Boz bulanık (185/4)
 Burnunda tütme (162/2)
 (A.P.s.208)
 Bülbül gibi şakıma (115/3)

-C-

Cana kıyma (212/2)
 (A.P.s.215)
 Can çekişme (234/2)
 (Ö.A.A,s.671/ A.P.s.216)
 Canından bezme (62/6,219/3)
 Canını vermek (229/9,10)
 (Ö.A.A,s.675/ A.P.s.220)
 Can pazarı (102/2)
 Canını sıkma (47/5)
 (Ö.A.A,s.675/ A.B, S.92)
 Can vermek (90/1,93/3,154/4)
 (Ö.A.A,s.678 / A.B, s.93/ A.P.s.222)

Can yakmak (211/1,232,233/3,234/4)

Can yoldaşı (152/1,234/2)

(Ö.A.A,s.678/ A.P.s.223)

Cefa çekmek (3/6)

Ciğerine işlemek (147/2)

(Ö.A.A,s.682/ A.P.s.228)

-Ç-

Çamur atmak (141/2)

(Ö.A.A,s.686)

Çare bulunmaz(çaresiz kalmak)(146/2)

Çıkar yol (74/4)

Çile çekmek (4/4,24/3,39/4,52/2,110/4,174/16,193/3)

(Ö.A.A,s.695 / A.B, s.104/A.P.s.245)

Çilesi dolmak (234/2)

-D-

Dara düşmek (3/3,118/8)

(Ö.A.A,s.705 / A.P.s.260)

Deli olmak (61/4,)

Deli divane olmak (152/2)

Ders almak (10/1)

(A.P.s.272)

Dert edinmek (65/2)

Dile getirmek (193/3)

(Ö.A.A,s.719/ A.P.s.279)

Dili dolaşmak (148/2)

Dillere destan olmak (220/3)

Dillere düşmek (dillerde dolaşmak) (167/1)

Diz çökmek (135/2)

(A.P.s.288)

Dört dönmek (109/5)

Dudak bükme (204/1)

(Ö.A.A,s.733)

Düşe kalka (54/3)

-E-

El ele (227/1)

(Ö.A.A,s.753/ A.P.s.319)

Elden ele geçmek (174/3)

(Ö.A.A,s.751)

Elden ele gezmek (115/4)

-G-

Galebe çalmak (174/4)

(A.P.s.362)

Gark eylemek (gark etmek) (232)

Gark olmak (232)

Gönlü kırılmak (55/2)

(A.P.s.379)

Gönlüne düşmek (gönlünü kaptırmak) (164/1)

Gönül bağı (126/2)

Gönül bağlamak (144/1,180/2)

(Ö.A.A,s.802/ A.P.s.380)

Gönül eğlendirmek (115/4)

Gönül kaptırmak (178/3)

(Ö.A.A,s.803)

Göz boyamak (234/4)

(Ö.A.A,s.807/A.P.s.388)

Göze almak (92/2)

Göz kırpmak (114/6)

Göz kırpmadan (154/2)

(Ö.A.A,s.810/ A.P.s.391)

Gözleri dolmak (88/3)
 Gözlerini oymak (234/1)
 (A.P.s.394)
 Göz önünde olmak (189/7)
 Gözü bağlı (145/3)
 Gözünde büyötmek (197/3)
 (A.P.s.399)
 Gözü takılmak (226/3)
 Gözyaşı dökmek (23/1,64/1)
 Gün görmek (49/3,131/2)
 A.P.s.411)

-H-

Haber almak (135/1)
 Haber salmak (haber uçurmak) (229/2)
 Haddini bilmek (149/3)
 (A.P.s.419)
 Hakkını yemek (189/4)
 Hak uğruna (hak yolu) (151/3)
 Hak yemek (233/2)
 (A.P.s.422)
 Hal hatır sormak(hal sormak) (48/6)
 (Ö.A.A,s.837/ A.P.s.422)
 Haram etmek (144/2)
 Hasret çekmek (49/2)
 (Ö.A.A,s.844/ A.B, s.186/ A.P.s.430)
 Hayale dalmak (175/2)
 Hayatını kazanmak (131/1)
 (Ö.A.A,s.849)
 Hayat vermek (3/4)
 Helal etmek (74/3)
 (A.P.s.442)

Hesap sormak (45/1)

(Ö.A.A,s. 856/ A.B, s.192/ A.P.s. 447)

Hesap vermek (201/1)

(Ö.A.A,s.856)

-İ-

İçini kemirmek (165/3)

(Ö.A.A,s.871/A.P ,s. 466)

İple çekmek (123/2)

İşin içinden çıkmak (223 / 2)

(A.P.s.488)

İzini kaybetmek (182/2)

(A.P.s.497)

-K-

Kalbini çalma (162/3)

Kalın kafalı (122/2)

Kana boyamak(boyanmak) (43/1)

(A.B, s.225)

Kanat açmak (139/2)

Kan dökmek (138/2,151/3,154/2,217/2,235/4,241/2)

(Ö.A.A,s. 904 / A.P.s.516)

Kan kusturmak (33/3)

(A.P.s.518)

Kapısını çalmak (50/3)

Kara gün (174/16)

Karşı koymak (160/3)

(Ö.A.A,s. 914 /A.P.s.529)

Kaş çatmak (33/2)

(A.P.s.530)

Kendinden geçmek (68/1)

Kemerini sıkmak (223/2)

Kına yakmak (Kınalar yakmak)(109/1)

(A.P.s.550)

Kıyamet koparmak (151/3)

Kollarını açmak (139/2)

(Ö.A.A,s. 936/ A.P.s.561)

Koku almak (144/3)

(A.P.s.560)

Kucak açmak (91/2)

Kulağına gelmek (146/1)

Kulağına küpe olmak (77/2)

(Ö.A.A,s. 942/ A.P.s.572)

Kulakları çınlasın (100/1)

Kulak vermek (147/1,190/4)

(Ö.A.A,s. 945 / A.P.s.574)

Kul olmak (60/3,153/2)

(A.P.s.574)

Kül olmak (60/3,153/1)

(Ö.A.A,s. 951 / A.P.s.582)

-M-

Mayası bozuk (122/2)

(Ö.A.A,s. 963 / A.P.s.601)

Mesken tutmak (150/3)

Muradına ermek (35/3,158/1,229/10,233/14)

(Ö.A.A,s. 969 /A.P.s. 609)

Murat almak (25/1,74/1,150/3,172/3)

-N-

Naçar kalmak (2/4)

(A.P.s.612)

Nara atmak (224/1)

(Ö.A.A,s. 972 /A.P.s. 614)

-O-

Ocağına düşmek(33/1)
 (Ö.A.A,s. 983)
 Oyuncak olmak (173/3)
 (A.P.s.638)

-Ö-

Örnek olmak (159/4)
 (Ö.A.A,s. 998 / A.P.s.646)

-P-

Peşinden koşmak (227/5)
 (A.P.s.663)
 Pusu kurmak (108/5)

-S-

Saçına ak düşmek (203/2)
 Sağır sultan bile duydu (116/1)
 (Ö.A.A,s. 1024 / A.P.s.681)
 Selam götürmek(selam yollamak) (185/2)
 Selamı sabahı kesmek (182/3)
 (Ö.A.A,s. 1030 / A.P.s.689)
 Sevda çekmek (123/3,146/3,158/2)
 Sırt sırta vermek (227/1)
 (A.P.s.699)
 Sokağa dökülmek (225/2)
 (A.P.s.704)
 Söz tutmak (91/4)
 Sözünde durmak (137/4)
 (Ö.A.A,s. 1046 / A.P.s.712)
 Sözünü tutmak (77/1)

-Ş-

Şaşırp kalmak (161/1)

(A.P.s.726)

Şimşek gibi (224/1)

şükretmek (şükürler olsun) (159/1)

-T-

Tadı damağında kalmak (82/8)

(Ö.A.A,s. 1063 / A.P.s.733)

Tadına varmak (165/4)

Tadı tuzu yok (152/1)

Taşı gediğine koymak (163/1)

(Ö.A.A,s. 1066 / A.P.s.737)

Taş üstünde taş bırakmamak (69/2)

Tatlı dil (66/3)

(Ö.A.A,s. 1067)

Ter dökmek (184/2)

Toprak olmak (49/4)

Toz kondurmamak (69/2)

Tozu dumana katmak (154/1,233/5)

(A.P.s.756)

Tutsak etmek (191/1)

-U-

Umut beklemek (umut beslemek) (236/3)

Uykuda olmak (161/3)

Uzak düşmek (118/3,212/1)

-Y-

Yara açmak (47/1,62/1,192/1,225/4)

Yarasını sarmak (1/1,45/2)

(A.P.s.797)
 Yâr olmak (143/2)
 Yaya kalmak(24/1,58/3,110/6)
 (Ö.A.A,s. 1110 / A.P.s.801)
 Yola düşmek (79/2)
 Yol almak (174/1)
 Yol göstermek (2/5)
 (Ö.A.A, s. 1122)
 Yollara bakmak (64/3,211/4)
 Yollara dökülmek (174/11)
 (A.P.s.817)
 Yollarda kalmak (160/1)
 Yolunu gözlemek (137/3)
 Yolunu şaşırmak (93/1)
 (Ö.A.A, s. 1124/ A.P.s.819)
 Yön vermek (234/5)
 Yurt tutmak (65/2)
 Yuva yapmak (yuva kurmak) (68/1)
 Yüreğini dağlamak (25/3)
 Yüz akı (33/6)
 (A.P.s.829)
 Yüz çevirmek (177/1)
 Yüzü gülmek (77/1,135/1)
 Yüzüne bakmamak (208/2)

-Z-

Zora sokmak (zora koşmak) (225/1)

ÇYENİ TERİM VE SÖZCÜKLER

Mustafa Aydın çağın gelişmelerine ve teknolojinin ilerlemesine bağlı olarak, şiirlerinde bazı yeni sözcükler kullanmıştır. Bu sözcüklere genel olarak siyasi konuları ele alan şiirlerinde ve taşlamalarında yer vermiştir. Gazete ve televizyonu takip eden ve çağın olaylarına karşı kayıtsız kalmayan Mustafa Aydın, bu olaylar karşısında yeni sözcüklere de kayıtsız kalmamıştır. Mustafa Aydın'ın kullandığı ve şiirlerinde de rastladığımız bu sözcük ve terimlerin bazıları şunlardır:

- Atmosfer (233/3)
- Atom (223/1)
- Biyolojik kimyasal silahlar (233/5)
- Bomba (211/1,3)
- Bombardıman (233/9)
- Boykot (116/5)
- Bürokrasi (235/2)
- Dahiliye (96/2)
- Diyalog (48/2)
- Dolar (194/2)
- Enflasyon (31/4,32/4,223/4)
- Entel (40/4)
- Fakülte (40/1,2,3,4,5,179/4)
- Füze (94/3,211/3)
- Hisse senetleri (194/2)
- İ.M.F (223/1)
- Kardiyoloji (96/3)
- Koalisyon (211/3)
- Kozmonot (185/6)
- Kozmik zaman (233/12)
- Küresellik (14/5)
- Maket (233/4)
- Mayın (164/1)

Noter (189/7)
 Operasyon (129/1)
 Ozon (233/13)
 Patriot (233/9)
 Politika (201/4)
 Pop (32/2)
 Pota (194/3)
 Reform (173/4)
 Rota (194/3)
 Senaryo (211/2,234/5)
 Tahviller (194/2)
 Teknik (214/1,217/2)
 Teknoloji (214/1)
 Uçaksavar (233/9)
 Ur (129/2)
 Uydu (191/6)
 Virüs (171/3)

D)ANLATIM ŞEKİLLERİ

Edebî eserlerde, yazarın veya şairin eserinde belirli anlatım tekniklerinden yararlandığı görülmektedir. Mustafa Aydın, şiirlerinde değişik anlatım türlerinden yararlanmıştır. Anlatım şekillerinden en çok, "hikâye yoluyla anlatma", "tasvir yoluyla anlatma", "doğrudan doğruya anlatma" ve "soru yoluyla anlatma" anlatım şekillerini kullanmıştır.

1. Hikâye Yoluyla Anlatım

Mustafa Aydın'ın , özellikle koşmalarında hikâye yoluyla anlatım tekniğini kullanmıştır.

"Postacıya mektup verdim,
 Nazlı yâra versin diye.

Gönülden bir gül gönderdim.
Koklayarak dersin diye.” (35/1)

“Gidip sordum komşulara.
Derler göçtü uzaklara.
Hemen çıktım dar yollara.
Sürünsem de geleceğim.” (50/2)

“Vardım köye viran olmuş.
Sordum bizim evler n’olmuş?
Dağların da rengi solmuş.
Çöl gariban ben gariban.” (65/4)

“Babamı götürdüm hastaneye.
Danışmayı sordum gel dedi bana.
Göze sıra ancak gelir seneye.
O da şansa bağlı bil dedi bana.” (96/1)

“Kardiyoloji bölümüne girince,
Numarayı hemşireye verince,
Doktor bizi karşısında görünce,
Kalp damar ne halde gel dedi bana.” (96/3)

2. Tasvir Yoluyla Anlatım

Dış dünya ile ilgili gözlemlerin gözümüzde canlanacak şekilde anlatılması ile oluşan tekniğe tasvir yoluyla anlatım denir. Kelimelerle resim çizmek olarak da tanımlanabilir.

Mustafa Aydın’ın tasvirlerinde canlılık ve sözcüklerin uyumu dikkati çeken özelliklerdir. Özellikle doğayı ve kendi memleketini anlattığı şiirlerinde bu anlatım tekniğinden yararlanmıştır.

“Yaz gelince dağlar taşlar,
 Al yeşil içinde kalır.
 Gözlerinden akar yaşlar.
 Sel yeşil içinde kalır.” (83/1)

“Kuzeydoğusunda Ardahan, Göle.
 Bahçeleri ilham verir bülbüle.
 Ankut kuşu konmakta Turna göle.
 Açmış gülü Allahu Ekber dağı.” (110/5)

“Yaz gelir başından kalkardı duman.
 Evler yaylalara göçtüğü zaman.
 Sular berrak akar yanmazdı orman.
 Derelidir bizim yurdun dağları.” (114/2)

“Dağlar yüz bin çiçek ile süslenir.
 Koyun kuzu yamacında beslenir.
 Çoban kaval çalar dere seslenir.
 Eteğiniz çayır çimendir dağlar.” (190/3)

3. Doğrudan Doğruya Anlatım

Mustafa Aydın doğru bildiği konularda kimseden korkmadan düşüncelerini açıkça ifade etmiştir. Bu ifade ediş şekli ve özelliği, onun şiirlerinde doğrudan doğruya anlatım tekniğini kullanmasını sağlamıştır.

“Mustafa der atını sür.
 Masa başı oyun durdur.
 Son asrına mührünü vur.
 Gözden akan yaş kalmasın.” (69/5)

“İlim ile tutsak edin,
Kör cehalet cezalansın.
Olgunluk göstermiş ceddin.
Sor cehalet cezalansın.” (71/1)

“Tarihlere şan vermişiz.
Vatan için can vermişiz.
Al bayrağa kan vermişiz.
Beze saldıranlar vardır.” (82/4)

“Vatan,millet,bayrak,namus gururum.
Baş keser kan döker yurdu korurum.
Gözümü kırpmadan çeker vururum.
Şimşekler misal çakar giderim.” (154/2)

4. Öğüt ve Hitap Yoluyla Anlatım

Mustafa Aydın genellikle şiirlerini karşısındaki bir insanla konuşur gibi yazmıştır. Bu anlatım şeklini kullandığı şiirlerinde halka ve bir babanın diliyle kızına ve oğluna seslenmiştir. Özellikle tasarruf konulu şiirlerinde bu anlatım tekniğinden yararlanmıştır.

“Fırtınası eksik olmaz.
Hayat dağı kardır kızım.
Ana, baba yeri dolmaz.
Dar gününde yardır kızım.” (51/1)

“Sözlerimden uzak kalma.
İsraf etme tasarruf et.
Başkasına muhtaç olma.
İsraf etme tasarruf et.” (87/1)

“Vatandaş gereksiz saçma paranı.
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.
Düşün geleceğin bağla yaranı.
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.” (105/1)

“Bütçesine göre lükse gitmeden,
Yiyiniz içiniz israf etmeden.
Zamanı ömrü boşa tüketmeden,
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.” (105/5)

“Sefalettir halim burda yaşanmaz.
Git de hayatını kazan sen oğul.
Dağımız kar sekiz ayı aşılmaz.
Bu hayatın çilesini yen oğul.” (131/1)

“İhtiyatlı kullan sıcak parayı.
Muhafaza eyle soğuk arayı.
Elleme kapanmış gizli yarayı.
Düşmanlar yeniden kaşır diyorum.” (160/2)

“Hasta adam kalkmak için ayağa,
Doğal kaynakları işletmelisin.
Atiyi görerek geçip atağa,
Hemen üretimi başlatmalısın.” (171/1)

“Müslüman teknikte sür yarışını.
Peygamber yolunda gör barışını.
Zulüme uğratma bir karışını.
Atan kan dökerek vatani almış.” (217/2)

5. Soru Yoluyla Anlatım

Mustafa Aydın'ın kullandığı anlatım şekillerinden biri de soru yoluyla anlatımdır. Sorulardaki maksadı, şiirindeki dikkati, o konudaki duygu ve heyecana çekmektir. Bu sayede anlatılmak istenenler insanın zihninde ve vicdanında daha farklı yerlere sahip olurlar. Sorduğu sorulara bazı şiirlerinde karşılık beklemezken bazı şiirlerinde sorunun cevabı zaten bellidir.

“Ağarmayan saçım mı var?
Ağrımayan başım mı var?
Bir dikili taşım mı var?
Sen de çık git hayatımdan.” (21/3)

“Bu hasretlik candan mıydı?
Senden miydi ondan mıydı?
Suçun ucu benden miydi?
Hasretimiz bitmez ana.” (23/2)

“Yazılanlar çark eder mi?
Hayal, rüya fark eder mi?
Bir gün beni terk eder mi?
Derdim sadık yar içinde.” (29/3)

“Bu hasret başıma çok bela açtı.
Sevdiğim gurbeti mesken mi seçtin?
Sensiz kaç ramazan, kaç bayram geçti?
Ay, gün, yaslı yıllarımız perişan.” (167/2)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN ŞEKİL VE TÜR BAKIMINDAN İNCELENMESİ

1. ÂŞIK EDEBİYATI NAZIM BİÇİMLERİ VE TÜRLERİ

1. 1. Koşma

Hece ölçüsünün 8'li, 11'li vb. kalıplarıyla yazılan, muhteva bakımından, aşk, kahramanlık, doğa sevgisi, hiciv, sosyal, siyasal, ekonomi vb. konuları işleyen nazım biçimidir. Nazım birimi dördlüktür. Dördlük sayısı en az ikidir, en fazla diye bir sınırlama yoktur. Kafiye şeması, abab-cccb-dddb-eeeb..., aaab-cccb-dddb-eeeb..., abcb-dddb-eeeb-fffb... biçimindedir.

Koşmalar, Türk halk şairlerinin en çok kullandıkları nazım şekillerinden biridir. Mustafa Aydın da şiirlerinde en çok koşma nazım şeklini kullanmıştır. O koşmalarında genellikle karşısındakiyle konuşur gibi bir üslup tercih etmiştir. Koşmalarında üslubu oldukça sağlamdır. Bu üslubun en önemli özellikleri geniş zaman kipini kullanması ve doğrudan doğruya anlatım şeklini benimsemesidir. Bununla birlikte şiirlerindeki orijinal benzetmeler de onun şiirdeki ustalığını yansıtmaktadır. Buna aşağıdaki koşmalarını örnek olarak verebiliriz:

“Senin için gönlüm eyledim durak.
Gelmezsen açılmaz dalımda yaprak.
Sen yağmur misali ben kuru toprak,
Aşkınla suladın yapraklarımı.” (112/2)

“Bu gizli esrarı görmek isterler.
Beni uzaklara sürmek isterler.
Sevmek suç mu diye vurmak isterler.
Sen yıkmasan beni atom yıkar mı?” (113/2)

“Kalbim yarasına bulunmaz ilaç.

Gözlerin ruhumdan alıyor haraç.
 Bir damla yağmura gönülden muhtaç,
 Harareten yanan çöller gibiyim.” (157/2)

a.Biçim Bakımından Koşmalar

Koşmaları Cem Dilçin (1997) biçim bakımından şu şekilde sınıflandırır:

1.Koşma-Şarkı: İlk dördlüğün ikinci ve dördüncü dizesi öteki dörtlüklerde *nakarât* olarak yinelenen koşmalara denir.

Ayrılık günleri geldi yaklaştı.
Ben gidince nazlı yârim ağlama.
 Zaman mekân deyip yâr uzaklaştı.
Ben gidince nazlı yârim ağlama.

Aşkın ateşine düşmüş yanarım.
 İnan seni hep kalbimde anarım.
 Ömrüm olsa yine sana dönerim.
Ben gidince nazlı yârim ağlama.

Kardan beyaz inan sûtten durusun.
 İnsan değil cennetteki hurisin.
 Ömrüm olsa yine sana dönerim.
Ben gidince nazlı yârim ağlama. (95/3)

2. Tecnis:Bütün uyakları cinaslı olan koşmalara denir.

“Başın kaldır yâra bak.
 Bağrım başı yâra bak.
 Yorgun düştüm yol çıkmaz.
 Sarp uçurum yara bak. (15/1)
 Seyreyledim yazıya.

Satır satır yazıya,
Kimsenin gücü yetmez,
Kaderdeki yazıya. (15/2)

Mustafa der gözlerim.
Bak eladır gözlerim.
Kaç yıl geçti aradan?
Yâr yolunu gözlerim. (15/3)

3. Musammat Koşma: Dizelerinde iç uyak bulunan koşmalara denir. Her dizenin sonundaki uyak, dize içinde belirli duraklarda yenilenir. Mustafa Aydın'ın bu şekilde yazılmış şiiri yoktur.

4. Ayaklı Koşma: Koşmanın ilk dördlüğünün ikinci ve dördüncü, öteki dörtlüklerinin de yalnızca dördüncü dizelerine “ziyade” eklemekle oluşan koşmaya denir. Bu ziyadeler beş heceli olur. Uyak düzeni şöyledir. Ziyadeler ayraç içinde gösterilmiştir.

ba(a)ba(a)-ccca(a)-ddda(a)...

Mustafa Aydın'ın bu şekilde yazılmış şiiri yoktur.

5. Zincirleme (Zincir-bend): Bentlerin dördüncü dizesinin uyaklı sözcüğü, bir sonraki dördlüğün ilk dizesinin başında yinelenen koşmalara denir. Zincirleme biçimi ezberlemeyi kolaylaştırdığından daha çok destan türünde rastlanılır.

Ela gözlüm seni tutsak etmişler.
Bana ömür boyu ceza diyorlar.
Sana seilmeyi yasak etmişler.
Bana yanacaksın **köze diyorlar.** (191/1)

Köze diyorlar ya sevda yarası.
Her gönülden ayrı yanar çırası.
Sevda esirinin aşk macerası,
Karıştı maziye **söze diyorlar**. (191/2)

Söze diyorlar ya derman ve zehir,
Her ikimize de çektirir kahir.
Senin gözyaşların çağlayan nehir.
Bana kurumayan **göze diyorlar**. (191/3)

Göze diyorlar ya dert dolu pınar.
Bu sudan içmeyen içeni kınar.
Bin tane âşığa bir damla sunar.
Bu aşk badesine **rıza diyorlar**. (191/4)

Rıza diyorlar ya ruh onun yeri.
Kalbim durak oldu aklım serseri.
Gönül hikâyesi hayat eseri.
Aşkın kitabını **yaza diyorlar**. (191/5)

Yaza diyorlar ya yazmayla bitmez.
Sevda Mustafa'nın serinden gitmez.
Uydu yerleşemez kozmanot gitmez.
Her gönül bir büyük **feza diyorlar**. (191/6)

Biçim bakımından Cem Dilçin'e göre açıkladığımız koçma çeşitlerinden başka Mustafa Aydın cıgalı tecnis biçiminde de koşmalar yazmıştır.

6. Cıgalı Tecnis(Yedekli Koşma): Doğulu âşıklarda yaygın olan bir türdür. Yedi heceli cinaslı dörtlük, koşmadaki dörtlüklerin arasına yerleştirilir.

Aşkın ile diyar diyar gezerim.
Geniş dünya bir başıma dar geldi.

Ben âşık dar geldi.
Hırka giydim dar geldi.
Yâr yüzüme bakmadı.
Bu da bana dar geldi.

Sen olmazsan tatlı candan bezerim.
Şu yeryüzü sevdamıza dar geldi.

Ayrılık âşığın kolunu bağlar.
Kerem gibi diyar diyar ara dur.

Âşık der ki ara dur.
Gece gündüz ara dur.
Mahşere dek yolu var.
Uzak düştü ara dur.

Aşk hırsız gönül yolumu bağlar.
Belki inadından cayar ara dur.(118)

a.Konuları Bakımından Koşmalar

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Mustafa Aydın en çok koşma nazım şeklini kullanmıştır. O koşmalarında yalnızlık,gurbet,gurbette çekilen sıkıntılar, sılaya özlem, ölüm, sevgiliye kavuşamama, toplumsal olaylar, siyasi düzensizlikler gibi birçok konuyu işlemiştir. Buna bağlı olarak biz de onun koşmalarını konularına bağlı olarak tasnif etmenin daha yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

1. 1. 1. Güzelleme

Aşk ve güzellik üstüne yazılan şiirlere denir. Genellikle sevgilinin güzelliklerinin anlatıldığı bir türdür. Sevgilinin güzelliğinin yanı sıra bir atı, bir yeri veya herhangi bir doğa parçasını övmek amacıyla da yazılabilir.

Mustafa Aydın güzellemelerinde sevdiğinin güzelliğini anlatmıştır. Ancak onun tasvir ettiği güzellik diğer halk şairlerinininki gibi hayalî değildir. O gerçek hayatta sevdiği güzeli tasvir eder. Tabii onun sevdiği güzeller içinde en güzeldir.

“Ne eşi var ne benzeri.
Bir güzeli seviyorum.
Mekândan münezzeh yeri,
Hür güzeli seviyorum.” (60/1)

“Meryem Medineli güzeller başı
Eladır gözleri kalemdir kaşı.
Sevdiğim liseli on altı yaşı.
Arap kızı esmer güzeli Meryem.” (136/2)

“Güzelliğin gören şaşırır yolu.
Bakışların şefkat dolu aşk dolu.
Ben Mecnun sen Leyla aşkımız ulu.
Arap kızı esmer güzeli Meryem.” (136/3)

Mustafa Aydın'ın Anadolu'nun güzelliklerini anlattığı bir güzellemesi de vardır.

“Âşıkların dili sensin.
Cennet yurdum Anadolu.
Bülbüllerin dili sensin.
Cennet yurdum Anadolu.” (87/1)

“Bereketli toprak taşı,
Kınalıdır kirpik kaşı.
Yok dünyada bir tek eşi.
Cennet yurdum Anadolu.” (87/2)

“Nur akıtır pınarları.
Ayaktadır çınarları.
Anlatılmaz hünerleri.
Cennet yurdum Anadolu 87/3)

Mustafa Aydın doğup büyüdüğü yerlerle ilgili özellikle Allahu Ekber dağıyla ilgili doğa tasviri yapmıştır.

“Eteği yaylalar üstü top taşı.
Eser yeli Allahu Ekber Dağı.
Duman çöker şiddetli başlar kışı.
Fırtınalı Allahu Ekber Dağı.” (110/1)

“Sırtını dayamış kudret sırrına.
Sıralıdır bizim köyün dağları.
Seyre doyum olmaz ilkbaharına.
Törelidir bizim köyün dağları.” (114/1)

1. 1. 2. Yiğitleme(Koçaklama)

Kahramanlık, savaş, yiğitlik gibi konularda yazılan koşmanın bir türüdür.

Mustafa Aydın'ın yazdığı koşmalar içerisinde koçaklamaların büyük bir yeri vardır. O düşüncelerini hiç kimseden sakınmadan açık ve samimi bir şekilde ifade etmiştir. Vatanı ve İslam davası onun için korkusuzca savaşı göze almayı gerektirecek davalardır.

“Koç yiğidim gir meydana.
 Er meydanı boş kalsın.
 Selam gönder tüm cihana.
 Namertlere iş kalsın.” (69/1)

“Haklı davasını bırakıp gitmez.
 İnsanlık adına ne yapsa yetmez.
 Asla kötülüğe tahammül etmez.
 Yiğidim, koçağım ,aslanım benim.” (151/2)

“Mustafa can bil Hak uğruna.
 Kıyametler kopar bayrak uğruna.
 Baş keser kan döker toprak uğruna.
 Yiğidim, koçağım ,aslanım benim.” (151/3)

“Allah Allah diye çıksam meydana.
 Yiğit meydanına bakar giderim.
 İsterse katarım tozu dumana.
 Zalimin canını yakar giderim.” (154/1)

Her ne kadar âşık edebiyatında koçaklamalar yiğitlik ve savaş konusunda söylenmiş olsalar da Mustafa Aydın, koçaklamalarında artık günümüzde asıl savaşın bilim ve teknikte olduğunu belirterek ilim bilmenin önemine değinmiştir.

“Gezerim dünyayı ben karış karış.
 Er meydanı koç yiğide görünür.
 Teknoloji çağı teknikle yarış.
 Var meydanı koç yiğide görünür.” (214/1)

“Güreş tutmuş cirit atmış at binmiş.
 Bizim yiğitlerin meydanı kalmış.
 Artık koçaklığın meydanı dönmüş.
 İlim kullanmanın zamanı gelmiş.” (217/1)

Dünyadaki haksızlıklar ve bu haksızlıklar sonucu yapılan savaşların Mustafa Aydın hesabını sormaktadır.

“Bosna-Hersek’te zulmün,
 Hesabını soracağız.
 Şehadet bildik ölümü.
 Gerekse can vereceğiz.” (90/1)

“Payimal olsaydı ırzın,
 İşkence yapmazdı özün.
 Tecavüz edilen kızın,
 Bedelini istiyoruz.” (90/3)

1. 1. 3. Taşlama

Bir kimseyi yermek ya da toplumun bozuk yönlerini eleştirmek amacıyla yazılan şiirlerdir. (Dilçin,1997:339)

Mustafa Aydın taşlamalarında, genellikle vatandaşın sorunlarıyla ilgilenmeyen, bu ülkeyi zor durumda bırakan, ve insanlara ekonomik sıkıntılar yaşatan devletin ileri gelenlerini eleştirmiştir.

“Görmüyorsan vatandaşın halini.
 Gören göze ihtiyaç var a beyler!

İ.M.F. kasabı kesti elini.
 Saran beze ihtiyaç var a beyler!” (223/1)

“Vatandaş parayı göremez oldu.

Elektrik kira veremez oldu.

Güvenip mutfağa giremez oldu.

Ekmek tuza ihtiyaç var a beyler.”(223/3)

Mustafa Aydın, taşlamalarında rüşvetçilik yapanları ve insanların haklarını yiyenleri çok ağır bir şekilde eleştirmiştir. Bu eleştiriden siyasetçiler de nasibini almıştır.

“Mustafa tahammül et sebahattır.

Suçtu örtbas etmek çok kabahattir.

Ceylan derisinde koltuk rahattır.

Basiretsiz siyasetçi var sizde.” (104/4)

“Vicdan onlar için bostanda biter.

Devlet kasaları hepsinden beter.

Artık irtikaba demeli yeter.

Bilmem hangi dine tapar sahtekâr.” (189/6)

“Banka hortumlanıp suyu kurudu.

Esnaf yazar kasa attı yürüdü.

İşçi memur sokaklarda yürüdü.

Artık yeter deyip biz de beşeriz.” (227/2)

“Çiçeksiz göllerde arı bal vermez.

Kurdun yüzü soğuk kuş aklı ermez.

Bu dava vekili gerçeği görmez.

Daha niçin peşlerinden koşarsınız.” (227/5)

Mustafa Aydın; vatanına, milletin öz değerlerine ve dinine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu değerlere önem vermeyenleri taşlamalarında eleştirmiştir.

“Senden önce iki kuşak,
Karakteri sert yumuşak,
Olmadılar asla uşak,..
Sen dört yana katlanırsın.” (72/3)

“Bakın memleket ne oldu?
Bin türlü fitne doldu.
Partiler bahane oldu.
Öze saldıranlar vardır.” (82/6)

“İnandığın gibi hiç yaşamadın.
Yaşamın inancın oldu hiç şaşmadın.
Güman harmanına ulaşamadın.
Tufan ot ekinin biçti ey gafil!” (130/3)

1. 1. 4. Öğütleme

Bir şeyi öğretmek ya da doğruyu göstermek amacıyla söylenen koşmalara denir.

Mustafa Aydın öğütlemelerinde genellikle halka seslenmiştir. Devletin kötü gidişatını engellemek için yapılması gerekenler hakkında halka öğüt vermiştir. Bunların başında tasarruf ve vergi gelmektedir.

“Beş on kuruş katkın destek,
Enflasyonu yere itsek,
Biz de göklere yükselsek,
Vatandaş vergini öde.” (31/4)

“Nimet Rabbin bereketi.
Çaba insan hareketi.
İsraf millet felaketi.
İsraf etme tasarruf et.” (87/2)

“Elektrikte, suda, yeme içmede,
 Giyimde, geçimde, eşya seçmede,
 Güçlü devletleri öne geçmede,
 İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.” (105/2)

Bunlardan başka Mustafa Aydın gençliğin sağlıklı yaşatılması ve çok çalışmamız gerektiğini öğütlemiştir.

“Su akıp gitmesin başı boş bizde.
 Gelenek görenek ahlak hoş bizde.
 Virüsü üretmez köhne baş bizde.
 Gençliği sağlıklı yaşatmalısın.” (171/3)

“Çalışmadan bir şey var olmaz yoktan.
 El açıp da para beklenmez Hak’tan.
 İstikbali arıyorsan topraktan,
 Gökyüzünü dahi kuşatmalısın.” (171/4)

Mustafa Aydın’ın genç bir kıza verdiği öğütler.

“Hak emrine ol amade.
 İffet ile yaşa sade.
 Yüzündeki saf ifade,
 Ak anlında nurdur kızım.” (51/2)

“Yaradana olma asi.
 Kötülerden çekme yesi.
 Yanlışların çirkin sesi,
 Gül etrafı hardır kızım.” (51/4)

1. 2. Semai

Koşmanın sekizli kalıbıyla yazılır. Dörtlük sayısı 3 ile 5 arasında değişir. Aşk, sevgi, doğal güzellikler vb. konular anlatılır. Dörtlük sayısı beşten fazla olanlara da rastlanır.

Mustafa Aydın diğer şiirlerinde olduğu gibi semailerinde de gurbet, sevgili gibi temalar üzerinde durmuştur.

Yollarda geçen bir hayatın öyküsünü anlattığı semaisi.

“Arzu etmiş olamamış.
Yaşadıkça gülememiş.
Bir kuş kadar olamamış.
Bağlar mekân,yollar yuva.” (24/2)

“Mustafa der kamış naçar.
İnsanlardan küsmüş kaçar.
Ümit bekler ömür geçer.
Çağlar mekân,yollar yuva.” (24/4)

Sevgiliden dolayı çektiği acıları anlattığı semaisi.

“Talihsizim dertlerim çok.
Biri hepsinden acı.
Senden başka dermanım yok.
Etme muhannet muhtacı.” (36/1)

“Benliğimi verdim sana.
Aşk ateşi düştü cana.
Gülmek yakışmadı bana.
Kendime oldum davacı.” (36/2)

1. 3. Varsağı

Hece ölçüsünün sekizli kalıbıyla yazılırlar. On bir heceli varsağılar da vardır. Dörtlük sayısı üç ile beş arasında değişir. Varsağılar yiğitçe, mertçe bir üslupla söylenirler.

Mustafa Aydın varsağı türüyle de şiirler vücuda getirmiştir. O, varsağılarında daha çok dünyanın vefasızlığını, yigitlikleri, hastaların acı çekmesini, anneye, babaya olan özlemini ve hasretliği anlatmayı tercih etmiştir.

“Yıllar boyu çekiyorum.
Hasretimiz bitmez ana.
Gözyaşımı döküyorum.
Hasretimiz bitmez ana.” (23/1)

“Eller baba diye güler.
Baba sözün bağrım deler.
Başımıza geldi neler?
Hasretimiz bitmez ana.” (23/3)

“Gençlikte yükseldi şöhreti şanı.
Rakiplere karşı güçlü aslanım.
Pehlivanım boş kanlıca meydanım,
Meydan geçti vefası yok dünyanın.” (170/2)

“Dökülen her damla yatağa kanım,
Çektiren günahım, çeken vicdanım.

Yorgan diken olmuş ürperen canım.
Feryadı önledim sabaha kadar.” (188/2)

“Pehlivandım meydanlara çıkardım.
Künde yapar rakibimi yıkardım.

Nara atıp şimşek gibi çakardım.
Gençlik bana kalmaz oldu bire hey!" (224/1)

1. 4. Destan

Destanlar dörtlüklerden oluşur ve toplam bölüm sayısı yüzü geçebilir. Hecenin 8'li, 11'li vb. kalıplarıyla yazılır. Destanlar konu bakımından kendi içinde de ayrılır. Örnek olarak; savaş, deprem, yangın, salgın hastalık, hayvan destanları... gösterilebilir. Bunların dışında kişisel durum ve olayları anlatan destanlar da vardır.

Destan, Mustafa Aydın'ın şiirlerinde kullandığı nazım biçimlerinden biridir. Mustafa Aydın destanlarında daha çok toplumsal olayları, çarpıklıkları, tarihî ve kültürel değerlerimizi, siyasi düzensizlikleri ve büyük devletlerin kendi çıkarları doğrultusunda haksızca yaptıkları savaşları anlatmıştır. Bosna Hersek, Azerbaycan, Irak, Filistin onun destanlarında yer alan kanayan yaralardır.

"İnsan hakları hani hak yiyen etti fani?
Hayvan diye katleder Filistin'de insanı.
Bu yaranın dermanı tanımalı düşmanı.
Yükselir İslam şanı İsrail durdur kanı." (233/2)

"Ateş küpü cehalet can yakmaya hevesli.
Bosna,Çeçen,Karabağ ağlıyor sesli sesli.
İnşallah bir gün doğar soylu ejdadın nesli.
Uyanmayasın diye gözlerini boyarlar." (234/4)

Mustafa Aydın'ın Körfezle ilgili destanları bu savaşı her yönüyle bize anlatmıştır. Bu destanlarda batı dünyasını çok ağır bir dille eleştirmiştir.

"Adamın sır niyeti işgal etti Kuveyt'i.
İlk gecenin dehşeti yamyamların vahşeti.

Yok mu barış heyeti durdursun rezaleti.
Krizin ticareti can yakar harareti.” (233/3)

“Vahabiler sesledi Birleşmiş Milletleri.
Kukla liderler besler körfezdeki itleri.
Maketle oyalandı müttefik kuvvetleri.
Dolanır heyetleri bilinmez niyetleri.” (233/4)

“Batı hayat kültürü yaşar teokrasiyi.
Kim kimin temsilcisi hakikat zamanıdır.
Bir senaryo yazdılar kutsal yerde gezdiler.
Biberonla bebeğin mezarını kazdılar.” (235/3)

Savaşı, duvaksız geline; barışı da damat adayına benzeterek yazdığı
destanında yine batının menfaatçi düşüncesini görmekteyiz.

“Savaş duvaksız gelin.
Barış damat adayı.
Düğün günü yaklaştı.
Kriz çekti halayı.” (14/1)

“Gelin körfeze kaçtı.
Damat kenar dolaştı.
Petrol girdi araya.
Rakipler karşılaştı.” (14/2)

“Gelin düştü ziyana.
Koymaz damat uyana.
Orta Doğu şaşırdı.
Renksiz duvar boyana.” (14/4)

Mustafa Aydın bütün bu olanlara karşılık bir gün mutlaka barışın geleceğini ve haksızlıkların cezalandırılacağını düşünmektedir.

“Uyan artık ey yiğit asır bizim olacak.
İnsanlığa yön veren düzen hâkim olacak.
Biter mi Filistin’de sürgün katliam sonu?
Dünden bugüne Kıbrıs senaryolara konu.” (234/5)

“Sanırım kanlı biter perdenin son oyunu.
Yıllardır uğraşırlar yavaş yavaş cayarlar.
Öcümüz kanımızdır sanma yerde kalacak.
Hep böyle inanmışız haksız bela bulacak.” (234/6)

Mustafa Aydın destanlarında daha çok savaş konusunu işlemiştir. O destanlarında âdeta bizi savaşın içine çekmiş. Bize sanki o savaşın içindeymişiz gibi bir izlenim vermiştir. Türk milletinin bir destan yazdığı Çanakkale onu dilinde yeniden canlanmıştır. Mustafa Aydın 229’uncu şiirinde Çanakkale Savaşını çok sade ve samimi bir dille anlatmıştır.

“Türk ordusu vatan için var dedi.
Kanlı sırtta düşmanına dur dedi.
Çanakkale hürdür boğaz dar dedi.
Düşman engelini yardı ordumuz.” (229/3)

“Bir kıyamet koptu Çanakkale’de.
Asker silah kaptı Çanakkale’de.
Toprak çok can öptü Çanakkale’de.
Baş verdi korudu yurdu ordumuz.” (229/7)

“Kanlı çizme taktım ayaklarıma.
Destursuz girilmez topraklarıma.
Top sesi geliyor kulaklarıma.

Allah aşkı ile vurdu ordumuz." (229/8)

Mustafa Aydın Kars'ı anlattığı destanında bize Kars'la ilgili bütün tarihi ve bilgileri vermiştir.

"Milattan çok önce tarihi başlar,
Urartu,İskitler zamanı Kars'ın.
Oğuz akınları diktiği taşlar.
Tarihte yol almış kervanı Kars'ın." (174/1)

"Yemek kültüründe haşıl, bozbaşı
Kete, pağaç, hingel, kesmeli aşı
Yemlik, kımı, kuymak, kaz eti, bişi
Özünü anlatır lisanı Kars'ın." (174/19)

2. HECE ÖLÇÜSÜYLE YAZILAN DİVAN ŞİİRİ NAZIM BİÇİMLERİ

Halk şairleri, divan şairlerinden etkilenecek aruz ölçüsüyle şiirler yazmışlardır. Bu etkilenme özellikle XVII. yüzyıldan itibaren giderek artmıştır. Bu yüzyılda klasik şiir çevresine yakın yerlerdeki âşıkların şiirlerinde klasik şiirin etkileri artar. Dil ağırlaşır. Bazı âşıklar divan şiirinin bazı nazım biçimlerini ve aruz ölçüsünü kullanmaya başlar. (Köprülü,1962:391)Halk şiirindeki aruzlu biçimler sayıca azdır. Kalıplar da her biçimin bir tek kalıbı olmak üzere 6'yı geçmez. Saz şairleri aruzu acemice kullanmışlardır. Bu biçimler yalnız ölçülerine göre değil, ezgileri de dikkate alınarak adlandırılır. (Dilçin,1997:354) Bu şairlerin kullandıkları aruzlu şekiller divan, semai, satranç, selis, kalenderi ve vezn-i ahar'dır.

Mustafa Aydın da divan, ve müstezat biçimlerinde şiirler yazmıştır. Ancak bu şiirleri aruz ölçüsüyle değil, hece ölçüsüyle yazmıştır. Bu yüzden bu şiirleri "hece ölçüsüyle yazılmış divan şiiri nazım biçimleri" başlığı altında inceledik.

2 . 1. Divan

Divan; 4 fâ'ilâtün kalıbıyla murabba, gazel, muhammes ve müseddes biçiminde yazılır. Saz şairleri divanî olarak adlandırılırlar. Gazel biçimindeki divanların uyak düzeni aa-xa-xa-xa...murabba biçimindeki divanların uyak düzeni ise aaba-ccca-ddda... şeklindedir. Âşıkların söyledikleri divanlar divan edebiyatındaki divanlardan farklıdır. Âşıklık geleneğindeki divanlar 15 hecelidir. Ancak 14 ve 16 heceli yazılan divanlar da mevcuttur.

Mustafa Aydın divanlarını 15'li hece ölçüsüyle ve murabba biçiminde yazmıştır. Bu divanlarda dinî konuları işlemiştir.

“Ey Yarabbi yardım eyle burada Mustafa'ya.
Bütün İslam âlemine sonra da Mustafa'ya.
Ol Muhammed Mustafa var orada şefaatçi.
Bağışla aziz kulunu arada Mustafa'ya.” (236/1)

“Benim bilip bilmediğim her şey senin nişanın.
Kulda cehd sende muradı çalışana beyanın.
Affedici affetmektir senin en büyük şanın.
Keremin affın gerektir orada Mustafa'ya.” (236/2)

“Der Mustafa hep yalvarmak benim hakkım dünyadan.
Günahlarım yüzüm kara rahmet boldur Huda 'dan.
Korkusuz umut beklerim işlediğim duadan.
Kavuştur hasretin bitsin murada Mustafa'ya.” (236/3)

240, 241 ve 242. şiirlerini de murabba divan biçiminde yazmıştır.

2. 2. Satranç

Genel olarak kaynaklarda satrancın aruzun 4 müfteilün kalıbıyla yazıldığı belirtilir. Fakat Erman Artun satrancı salt bu kalıba bağlamamak gerektiğini belirtir ve düşüncelerini şu şekilde ifade eder: Satrancın(Mef û lû/ me fâ î lû/ fe û lûn), (fâ i lâ tûn/fâ i lâ tûn/ fâ i lâ tûn/ fâ i lûn), (me fâ î lûn/ me fâ î lûn/ me fâ î lûn/ me fâ î lûn), (Müs tef i lâ tûn/ Müs tef i lâ tûn/ Müs tef i lâ tûn/ Müs tef i lâ tûn) gibi kalıplarla ortaya konulmuş pek çok örneği vardır.Bunun yanında hecenin 8, 12, 14, 16 ve 20'li şekli ile de satrançlar yazılmıştır. Dizelerin uyaklı parçaları alt alta dizilince iki Müfteiliün ölçüsünde ve dörtlüklerden oluşan bir şekil ortaya çıkar. İster beyit, dörtlük veya bent halinde, isterse aruzun yahut hecenin muhtelif kalıplarıyla yazılan ve vezn-i ahar yahut başka bir adla isimlendirilmiş olsalar dahi satranç tahtası düzeninde yazılmış bu şiirleri genel olarak satranç diye adlandırmak gerekir. (2001:113) Doğan Kaya da hece vezni ile ortaya konulmuş, vezn-i ahardaki şekle benzer çok sayıda örneğin olduğunu, bunlara şairler tarafından satranç adı verildiğini belirtmiştir. (1997:1)

Mustafa Aydın'ın da şeklen vezn-i ahara benzese de kendisinin satranç olarak adlandırdığı üç tane şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerini 15'li hece ölçüsüyle yazmıştır.

Aşağıdaki örneklerde parçalar yatay çizgiyle belirtilmiştir.

Varlığını / birliğini / kudretini / gözlerim.

Birliğini / tasdik eder / cemalini / özlerim.

Kudretini / cemalini / hikmetini / izlerim.

Gözlerim / özlerim / izlerim / yolu rahman için. (238/1)

Mecnun çölde / aşk sarhoşu / Leyla diye / seslenir.

Aşk sarhoşu / olan insan / Mevla'ya / heveslenir.

Leyla diye / Mevla'ya / kavuşunca / kafeslenir.

Seslenir / heveslenir / kafeslenir / canan için. (238/2)

Mustafa'yı / aydınlatır / Kur'an'daki / ayetin.

Aydınlatır / kâinatı / hak hukuk / beyanatın.

Kur'an'daki / hak hukuk / tasdik eder / hidayetin.

Ayetin / beyanatın / hidayetin / insan için. (238/3)

237. ve 239. şiirler de satranç şeklinde yazılmıştır.

2. 3. Müstezat

Biçim bakımından divan edebiyatındaki ayaklı kalenderîye uymaktadır. Âşıkların yedekli kalenderî olarak adlandırdıkları bu türe bazı âşıklar müstezat da demektedirler. Mısralardan biri uzun biri kısadır. Kısa mısra kafiyesini uzun mısranın son kelimesinden alır. Ancak kafiye alırken anlam yönünden de onu tamamlaması gerekir. Uzun mısralar 13 ve 14'lü heceyle, kısa mısralar ise 5'li ve 6'lı heceyle yazılır. (Aktaran:Artun, 2001:107)

Mustafa Aydın'ın incelediğimiz şiirleri içerisinde üç tane müstezat yer almaktadır. Bu şiirlerin uzun mısraları 13 heceli, kısa mısraları ise 5 hecelidir.

Ben derdime derman aradım gördüm yârı

Sultan bul dedi,

Eğer beni ister isen bırak ağyarı

Subhana gel dedi,

Yoluna gözden ne çıkar verdim başımı

Akıttım yaşıma,

Sakınma aşk ateşinde yaksa da narı

Dermanıdır kıl dedi,

Gel uzak seyretme ruhumun aynası göz

Onu gör birdir öz,

Aslını bulmak muradın etme firarı

Vadinde kal dedi,

Dünya senin için bir süslü dileradır

Bak içi karadır.

Artık nefsin şişesine al kararı
 Bir taşa çal dedi,
 Mustafa Aydın kendi gönlüne verdi söz
 İçimde yansın köz,
 Hiç kimseye vermek istemezsen zararı
 Yaşarken öl dedi. (230)

231 ve 232 nolu şiirler de müstezat şeklinde yazılmıştır.

3. ANONİM HALK EDEBİYATI ÜRÜNLERİ

3. 1. Türküler

Ezgilerle söylenen bir biçimdir. Genellikle 7'li, 8'li ve 11'li hece ölçüsüyle yazılır. Aşk, kahramanlık, gurbet, doğa gibi konular işlenir.

Mustafa Aydın, derdini, neşesini, sevincini çoğu zaman saz eşliğinde dile getirmiştir. O çok küçük yaşlardan itibaren saz çalmaya başlamıştır. Katıldığı her âşık şenliğinde mutlaka yanında sazı da vardır. Şiirleri sazla bütünleşmiş bir şekildedir. Saz ve söz sanatının en önemli iki unsurudur diyebiliriz. Bunun sonucu olarak türkülerinde sağlam bir yapı vardır. Hiçbir müzik ve nota bilgisi almamasına rağmen birçok CD ve kaset çıkarmıştır.

Gönlümde aşkın ateşi,
 Gözümde kan ile yaşı,
 Yâr uğruna koydum başı.

İster kessin ister assın.
 İsterse bağrına bassın.

Mevla'm vermiş bize nimet.
 Nasıl bilemeyiz kıymet?
 Himmet ya sultanım himmet.

Vurgunum yapına senin.
Gelmişim kapına senin.

Dağlar dayanmaz ahıma.
Gidebilsem düz rahıma.
Layık olursam şahıma.

Alnım açık yüzüm aktır.
Benim sevdiceğim Hak'tır. (38)

“Ana size kurban olam.
Sevdiğimden ayırmayın.
Bırakın muradım alam.
Sevdiğimden ayırmayın.” (74/1)

Elimi uzattım pamuk eline.
Gönlümü bağladım zülfün teline.
Kundağını verdim taze geline.

Bebeğim bebeğim nazlı bebeğim.
Mahsun bakar melek yüzlü bebeğim.

Kalbimin sarayı hamaktır uyu.
Gözlerine haram etme uykuyu.
Kuş sütü karışık içirdim suyu.

Bebeğim bebeğim nazlı bebeğim.
Bal dudaklı şeker sözlü bebeğim.

Başımı göğsüne koyup kaldığım.
Kokusunu nefes nefes aldığım.

Mustafa yüzüne bakıp daldığım.

Bebeğim bebeğim nazlı bebeğim,
Kalem kaşlı ela gözlü bebeğim. (144)

4. DİNÎ-TASAVVUFÎ TÜRK EDEBİYATINA AİT NAZIM TÜRLERİ

4. 1. İlahi

Tanrıyı övmek, ona yalvarmak için yazılan şiirlere denir. İlahiler özel bir ezgiyle okunurlar. Mustafa Aydın ilahi tarzında yazdığı şiirlerinde 8'li ve 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Bu şiirlerinde Mustafa Aydın bu dünyanın fâniliğinin ve her şeyin Hak'tan gelip tekrar ona döneceğini yalın ve sade bir dille anlatmaktadır. Allah aşkı, sevgisi, her şeyde ona sığınma ilahilerinde göze çarpan konuların başında gelmektedir.

“Ben senden almışım aşkı sevdayı.
Sen varsın yanımda yalnız deyilim.
Bıraktım dünyada bitmez davayı.
Servetsin şanımda yalnız deyilim.” (149/1)

İlahî aşkı anlattığı şu şiirinde de Mustafa Aydın, doğadaki her şeyin aslında Allah'a ibadet ettiğini ve onu andığını anlatır.

“Tüm kainat sırru'l-kader .
Akli olan şükür eder.
Doğru yürü Hakk'a gider.
Yollar Mevlâ'yı zikreder.” (79/2)

“Âşıklar aşk ile yanar.
Gönül vuslat için kanar.
Her mahluk Rabbini anar.
Diller Mevla'yı zikreder.” (79/3)

“Mustafa yoluna girdi.
 Kavuşunca biter derdi.
 Müminlerin dilde virdi.
 Haller Huda’yı zikreder.” (79/4)

Bütün âlemin fâni olduğunu anlatan ilahi.

“İnsan fâni ömür yalan.
 Bir gün hayat olur talan.
 Bu âlemde var mı kalan?
 Gelen gider bu dünyaya. (25/2)

“Mustafa’yım ağlayarak,
 Gözyaşımı çağlayarak,
 Yüreğini dağlayarak,
 Gelen gider bu dünyaya.” (25/3)

4. 2. Nefes

Bektaşî şairlerin ilahiye verdikleri isimdir. Genellikle Vahdet-i vücud konusu işlenir.

“Duyur ahını.
 Mim selahını,
 Şahlar şahını,
 Sordum da geldim.” (8/2)

“Girince safha,
 Uğrarsın affa.
 Hakk’ı müdafa,
 Eyle efendim.” (9/1)

Aslında divan şiiri nazım türlerinden olan naatları ve münacatları biz burada Dinî-Tasavvufi Türk Edebiyatına ait nazım biçimleri içerisinde değerlendirdik.

4. 3. Naat

Peygamber sevgisinin, ona duyulan hayranlığın ve özellikle ona kavuşma isteğinin anlatıldığı şiirlere denir. Mustafa Aydın peygamber aşkını ve ona kavuşma isteğini, sade bir dil ve samimi bir üslupla dile getirmiştir.

“Güneş doğdu cihana.
Nur yayıldı zamana.
Tüm kainat muhtaçtır.
Şefaatçi sultana.” (12/2)

“Yolumu aydınlatacak,
Nura kavuşmak isterim.
Ümmetini kurtaracak,
Ere kavuşmak isterim.” (56/1)

4. 4. Münacat

Allah’a yalvarış, yakarış amacıyla yazılan şiirlerdir.

Mustafa Aydın münacatlarında Allah’a kavuşma isteği pişmanlık, günahlardan af gibi konuları dile getirmiştir

“Boş eyleme emeğimi.
Boş çevirme dileğimi.
Bütün İslam alemini,
Affeyle bağışla bizi.” (44/3)

“Mustafa’yım budur ahım.
Aciz kaldım çok günahım.
Affet beni sen Allah’ım.
Her an seni arıyorum.” (59/4)

BEŞİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN KONU BAKIMINDAN İNCELENMESİ

1. MİLLÎ KONULAR

Millî meseleler Mustafa Aydın'ın şiirlerinin özünü teşkil eden en önemli hususlardandır. Yüksek öğrenim görmemesine rağmen Mustafa Aydın, çok okuyan bir insandır. Bu sebeple düşüncelerini şiirlerinde rahatlıkla dile getirmiştir. Vatanına, bayrağına, ülkesine karşı olan sevgisini ifade ederken bunu rahatlıkla anlayabiliriz. Millî konular içerisinde değişik konuları işlemiştir. Biz de bunları alt başlıklarla değerlendirdik.

1. 1. Vatan Sevgisi: Üzerinde yaşanan toprakların bir anlam ifade edebilmesi o toprakların vatanlaştırılmasıyla mümkündür. Mustafa Aydın'a göre yaşamın sebebi vatan sevgisidir ve vatan sevgisi bütün sevgilerin üzerindedir. Bu vatan seve seve canlarını veren yiğitlerin kanlarıyla kurtarılmıştır.

“Nice genç yiğitler verdi canını.
Bu vatan uğruna döktü kanını.
Çağlar söyledikçe büyük şanını,
Şahinler yuvası güzel vatanım.” (138/2)

“Anadolu denen yurda âşığım.
Canımdan çok vatanımı severim.
İffete, izzete, ırza ışığım.
Şanımdan çok vatanımı severim.” (179/1)

“Anasız yaşanır yurtsuz yaşanmaz.
Türk-İslam diyarı haktan boşanmaz.

Vatan sevildikçe duygu aşınmaz.
Kanımdan çok vatanımı severim.” (179/3)

Mustafa Aydın vatanını çok sevmektedir. Bu yüzden vatanından ayrı bir hayat düşünemez. Vatanı onun için en büyük saraydır.

“Dört yanım kuşatsalar,
Vatanımdan ayrılamam.
Saraylarda yaşatsalar,
Vatanımdan ayrılamam.” (46/1)

“Yaprağım,çiçeğim,dalım,
Vatansız lal olur dilim.
Ben bülbülü o da gülüm.
Vatanımdan ayrılamam.” (46/3)

1. 2. Bayrak: Genellikle vatan ve bayrak Mustafa Aydın’ın şiirlerinde birlikte işlenmiştir. Vatan ve bayrak onun için ayrılmaz bir ikilidir. Vatan ve bayrak için canını vermeye hazırdır.

“Tarihlere şan vermişiz.
Vatan için can vermişiz.
Al bayrağa kan vermişiz.
Beze saldıranlar vardır.” (82/4)

“Bayrak için vatan için,
Feda olsun al kanımız.” (89/3)

“Mustafa can bil Hak uğruna.
Kıyametler kopar bayrak uğruna,” (151/3)

“Bayrağım ki kanımın rengindedir.
Toprağım ki canımın dengindedir.” (179/2)

1. 3. Anadolu: Mustafa Aydın'a göre Anadolu içinde birçok güzelliği barındıran cennet gibi bir memleketdir. Anadolu'ya olan aşkını ise "aşkım ezel, gönül bağı dökmez gazel" diyerek ifade etmiştir.

"Nur akıtır pınarları.
Ayaktadır çınarları.
Anlatılmaz hünerleri.
Cennet yurdum Anadolu."(87/3)

"Mustafa'yım aşkım ezel,
Gönül bağı dökmez gazel.
Sahilleri başka güzel,
Cennet yurdum Anadolu."(87/5)

1. 4. Çanakkale Savaşı: I.Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun savaştığı cephelerden birisi de Çanakkale Cephesi'dir. Çanakkale'de Türk ordusu büyük bir mücadele vererek kahramanlıklarla dolu bir destan tarihe yazdırmıştır. Çanakkale 250 bin şehidimizin kefansız yattığı, Türk'ün şanına şan kattığı ve bir devrin battığı yerdir. Bu destanlaşan zafer Mustafa Aydın'ı derinden etkilemiş ve bu zafer onun sözleriyle tekrar gözler önüne serilmiştir.

"On sekiz Mart bin dokuz yüz on beşte,
Kanlı bir savaşa girdi ordumuz.
Ayağı denizde başı güneşte,
Kanlı muharebe gördü ordumuz." (229/1)

"Düşmanlar çıkınca Teke Burun'a,
Haber saldık dede ile toruna.
Kimse dayanamaz Türk'ün zoruna.
Conkbayır düzünü sardı ordumuz." (229/2)

“Nice fidan diktim kıraçlarına.
 Çiçekler serpildi yamaçlarına.
 Şehitler kavuştu amaçlarına.
 Severek canını verdi ordumuz.” (229/9)

1. 5. Cumhuriyet: Mustafa Aydın “Cumhuriyet” adlı şiirinde bize cumhuriyetin ilan edilmesini ve cumhuriyetle ilgili düşüncelerini sade bir dille anlatmıştır. Cumhuriyet, ona göre özgür düşüncenin rengidir.

“Bin dokuz yüz yirmi üçte kuruldu.
 Halkın hürriyeti cumhuriyettir.
 Yirmi dokuz ekim günü kan bulan,
 Miletin gayreti cumhuriyettir.” (209/1)

“Milletçe seçilen meclis açıldı.
 Gelişmiş devletin şekli biçildi.
 Özgür düşüncenin rengi seçildi.
 Hayatın kıymeti cumhuriyettir.” (209/4)

1. 6. Birliğe Davet: Mustafa Aydın’a göre bu ülkede yaşayan herkes kardeştir. Bu kardeşlikten birlik ve beraberlik doğacaktır. Ne olursa olsun hepimiz bu ülke için çalışmalıyız.

“Ne Kürt, Türk, Alevi, Çerkez,
 Bu yurttaki kardeştir herkes.” (71/3)

“Daima birlikten dirlik doğuyor.
 Kardeşçe yaşantı zulmü boğuyor.” (228/3)

2. SOSYAL KONULAR

Halk âşıkları, içinde bulundukları toplumun bir ferdi olarak ortaya çıkıp orada gördükleri bozuklukları, aksaklıkları ve problemleri konu edindikleri için bu ismi almışlardır. Hiçbir halk şairi kendisini içinde bulunduğu toplumdan soyutlamamıştır. Halk şâirleri halkın sesi olmaya çalışmışlardır.

Halk şiirinde aşk, tabiat, ölüm, gurbet gibi ferdi temalar ağır basmaktadır. Fakat yine de halk şairleri toplum içinde kendilerine duyulan muhabbetten dolayı kendilerini toplumun sorunlarına karşı görevli saymışlardır. Halk şairi ister köylü, ister kasabalı isterse de şehirli olsun halka faydalı olacak bir takım öğütler vermiştir. Bu öğütler Türk töresinin ahlak ve mertlik anlayışına dayanır. Vefa, yiğitlik, tok gözlülük, cömertlik gibi yüksek ahlaki değerler onların dilinde her zaman bir telkin unsuru olarak görülmüştür. (Kabaklı,1997:792)

Mustafa Aydın da toplumsal olaylar karşısında sessiz kalmamıştır. İnsanımızın çektiği sıkıntılar, yolsuzluk, rüşvet, masum insanların savaşlarda öldürülmesi vb. olaylar onun şiirlerinde yer alan önemli konuların başında gelmektedir.

2.1. Aile

2. 1. 1. Baba: Mustafa Aydın babasına karşı derin bir sevgi ve saygı beslemektedir. Babası onun gözünde en büyük insandır. O toplumun da sevip saydığı Ali Usta'yı bir insanlık örneği olarak görmüştür.

“Her zaman gözümde en büyük insan,
Allah’a yapılır hürmetin baba.
Hayatım boyunca olmuşum hayran.
Sıcak ve samimi niyetin baba.” (92/1)

“Şefkat ile aldın beni koluna.
Ömrünü harcadın evlat yoluna.

Acı söz almadın asla diline.
Lezzetli doyulmaz sohbetin baba.” (92/3)

“Bir insanlık örneğidir yaptığı.
Herkese emeği var Ali Usta.
Hak’tır hakikattir onun taptığı.
Allah’tır sevdiği yâr Ali Usta.” (101/1)

Vatan sevgisini ve hoşgörülü olmayı ondan öğrenmiştir.

“Yurt için ölümü alırdın göze.
Hoşgörülü olmak yerleşti öze.
Vatanı sevmeyi öğrettin bize.
Başıma taç oldu devletin baba.” (92/2)

2. 1. 2. Anne: Mustafa Aydın babasına karşı olduğu gibi annesine karşı da derin bir sevgi beslemiştir. Annesi onun için kutsal bir varlıktır. Şiirlerinde, annesinin sözünü dinlediğini, onun gözyaşlarının kalbine damladığını ifade etmiştir. Mustafa Aydın şiirlerinde öz Türkçe’yi kullanarak annesine “ana” demiştir.

“Gizli sırrın bilemedim.
Gurbet elden geledim.
İnan sensiz gülemedim.
Ben anamı çok severim.” (57/3)

“Ana sözünü tutardım.
Zehir olsaydı yutardım.
Başımı koyup yatardım.
Dizlerine anam senin.” (75/1)

“Yazdım gönül yaprağıma.
Toz kondurmaz yanağıma.
Küpe yapsam kulağıma,
Sözlerini anam senin.” (75/2)

“Mustafa kalp kanamasın.
Ciğerime damlamasın.
Ağlama yaşlar dolmasın.
Gözlerine anam senin.” (75/3)

Annelerin ne gibi zorluklarla karşılaştıklarını, bütün bunlara rağmen o şefkat dolu sevgilerinden vazgeçmediklerini ve bizlerin de bu sebeplerden dolayı onların kıymetini bilmemiz gerektiğini duygu yüklü dizelerinde ortaya koymuştur.

“Pahası biçilmez verilen kıymet.
Dünyanın varlığı erilen Mürvet.
Ayağı altına serilen servet,
Evlat için firdevs, cenettir ana.” (99/3)

“Yavruları için uykusuz kalmış.
Nenni söyleyerek kundağa salmış.
Mutluluk bu diye hayale dalmış.
Allah’ım bin sevap yaz ana için.” (175/2)

Mustafa Aydın’a göre, anneler için bütün güllerde evlat kokusu vardır. Anneler, evlatlarının sırtında taşınsa bile yine de hakları ödenmez.

“Evladın hasreti başın döndürür.
Sevgisi kalplerde ateş yandırır.
Bütün güller kokusunu andırır.
Gönüle yerleşmiş naz ana için.” (175/3)

“Mustafa uğrunda gerek ölesin.
Sırtında taşıyıp yüzü gülesin.
Yine de ödenmez hakkı bilesin.
Diyardan diyara gez ana için.” (175/4)

Ab-ı Hayat: Efsanelere göre ab-ı hayat ölümsüzlük sağlayan bir sudur. Mustafa Aydın bu suyun annesinin kalbinden aktığını söylemiştir. Aslında bir bakıma ab-ı hayat suyunu annesinin sevgisiyle özdeşleştirmiştir.

“Muhabbetle yavru yüzüne bakar.
Bir teline değsen dünyayı yakar.
Ab-ı hayat suyu kalbinden akar.
Rahmet deryasında ırmaktır ana.” (98/2)

2. 1. 3. Eş: Mustafa Aydın iki eşi için de şiirler yazmıştır. Özellikle ilk eşi Melek Hanım'ı bir trafik kazasında kaybetmesi onun şiirlerindeki yoğun lirizmin başlıca sebeplerinden biridir.

“Çok muhabbet tez ayrılık getirdi.
Melekler meleğim alıp götürdü.
Nazar mıydı yuvamızı batırdı?
Bizi derde saldın gurbet ellerde.” (103/5)

2. 1. 4. Evlat: Babasının kendisine nasihat verdiğini şiirinde dile getirmiştir.

“Bin güçlülle hayat içinde yaşarız.
Dertli olduk derman diye koşarız.
Bizler yaya karlı dağlar aşarız.
Ben görmedim bari sen gör gün oğul.” (131/2)

Mustafa Aydın çocuklarını “nazlı bebeğim” diyerek sevmiştir.

Elimi uzattım pamuk eline.
Gönlümü bağladım zülfün teline.
Kundağını verdim taze geline.

Bebeğim bebeğim nazlı bebeğim.
Mahsun bakar melek yüzlü bebeğim. (144)

2. 1. 5. Kardeş: Mustafa Aydın şiirlerinin bazılarında kardeşlerine olan özlemini dile getirmiştir. Mustafa Aydın, bu şiirlerinde de yine öz Türkçe'yi kullanarak kardeş kelimesi yerine "kardaş" sözcüğünü kullanmıştır.

"Kaç yıl oldu görmeyeli resmini?
Ben senin yüzüne hasretim kardaş.
Rüyalarda görüyorum cismini.
Kaşına, gözüne hasretim kardaş." (215/1)

"Eski günlerine kavuşmak için,
Bir parça ekmeği bölüşmek için,
Karşına geçip de konuşmak için,
Diline,sözüne hasretim kardaş." (215/2)

"Mustafa Aydın'a hasret bitiyor.
Virane bağlarda bülbül ötmüyor.
Baba diyarında duman tütmüyor.
Ocakta közüne hasretim kardaş." (215/3)

2. 2. Eğitim: Mustafa Aydın eğitime çok önem vermektedir. Özellikle cehalet onun en büyük düşmanıdır.

"Eğitim ile başına,
Vur cehalet cezalansın." (71/5)
"Cehalet çektirir zarar.
İlme sebat egle karar." (37/4)

2. 3. Vergi ve Tasarruf: Mustafa Aydın “vergi ve tasarruf” konularında halka öğütler vermiştir. Verdiğimiz vergilerin hizmet için tekrar bize döndüğünü, vergilerle devletimizin daha güçlü olduğunu ifade etmiştir. İsrarı da bir milletin sıkılması ve servetin ateşsiz yakılması olarak değerlendirmiştir.

“Vergiler devlete gider.
Vatandaş vergini öde.
Hizmet için sana döner.
Vatandaş vergini öde.” (31/1)

“Sana hizmet borcu kalır.
Vermeyeni suçlu bulur.
Devlet millet güçlü olur.
Vatandaş vergini öde.” (31/5)

“İsraf bir milletin sıkılmasıdır.
Servetin ateşsiz yakılmasıdır.
Maddi ve manevi yıkılmasıdır.
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.” (105/4)

2. 4. Siyaset: Halkın hükümetten, bürokrasiden, yokluktan, rüşvetten, yalandan onları her seçim döneminde kandırmaya çalışan siyasetçilerden duydukları ıstırabı halk âşıkları yansıtmıştır. Mustafa Aydın da siyaset, rüşvet, yolsuzluk vb. konularla ilgili şikâyetini şiirleriyle dile getirmiştir.

“Karışıktır partilerin arası.
Yolsuzluktur yüzlerinin karası.
Düzelmedi memleketin yarası.
Vatandaşın çektiği zarar derler.” (201/2)

Her gelenin kemerini sık demesini, vatandaşlarımızın zor durumda bırakılmasını kokuşmuş siyaset olarak adlandırmıştır.

“Her gelen kemeri sık dedi bize.
 Bu işin içinden çık dedi bize.
 Kokuşmuş siyaset bak dedi bize.
 Sadık söze ihtiyaç var a beyler!” (223/2)

Mustafa Aydın “Güzel yüze ihtiyaç var a beyler.” diyerek siyasetçilerden hesap sormuştur.

“Hani enflasyonu düşürecektin?
 Ülkeyi engelden aşırıacaktın.
 Mademki tabanın şaşırıacaktın.
 Güzel yüze ihtiyaç var a beyler.” (223/4)

Halkımızın bu bozuk siyasete karşı tepkisi âdeta onun dizeleriyle ses bulmuştur.

“Esnafı kudurttuk döktük sokağa.
 Topal ekonomi kalkmaz ayağa.
 Düşünce suç oldu girdi konağa.
 Size de gelecek sıra beyler hey!” (225/2)

“Banka hortumlanıp suyu kurudu.
 Esnaf yazar kasa attı yürüdü.
 İşçi memur sokaklarda yürüdü.
 Artık yeter deyip biz de beşeriz.” (227/2)

“Üretici bağban terk etti bağı.
 Çiftçiyi sarınca kredi ağı.
 Zam furyası yine kurdu tuzağı.
 Alıştık ya her gelişte düşeriz.” (227/3)

2. 5. Bayramlar: Dinî inançların gereği olan bayramlarda eş dost,akraba... bir araya gelerek birlik ve beraberliklerini pekiştirirler ve hasret giderirler. Yurt dışında yaşayıp da bayramlarda Türkiye'ye gelemeyenler Mustafa Aydın için büyük bir üzüntü kaynağıdır.

“Gurbet elde gariplere,
Çile bayram günlerinde.
Sevda çeken elbet düşer.
Dile bayram günlerinde.” (30/1)

“Yurt dışında soydaşlarım,
Yiğitlerim dadaşlarım,
Yârenlerim kardaşlarım,
Güle bayram günlerinde.” (30/2)

“Mustafa'nın bak yasına.
Bütün kuşlar yuvasına,
Garip olan sılasına,
Gele bayram günlerinde.” (30/3)

2. 5. 1. Nevruz: Nevruz, dört mevsimin birincisi olan ilkbaharın başlangıcı, doğanın uyandığı gündür.Türk geleneklerinde nevruz; birliğin, hoşgörünün, barışın, bolluğun, bereketin simgesidir. Bu özel günde kutlamalar yapılır, bereketin başlaması ve bolluğun devamı istenir.

Mustafa Aydın da “Nevruz”adlı şiirinde; Anadolu’da nevruzun ateş yakılarak, tarlaya tohum ekilerek, çalı çırpı yakılıp üstünden atlanılarak, ellere kınalar yakılarak, Ayet el-Kürsi okunarak kutlandığını belirtmiştir. Ayrıca yirmi bir martı gün dönümü saydıklarını ve herkesin evinin etrafını dört defa dönerek demir çubuk ile çizdiğini de ifade etmiştir.

“Anadolu köylüleri nevruzu,
Akşamları ateş yakar kutlardı.

Bereketli geçsin baharı güzü,
Ellerine kına yakar kutlardı.” (109/1)

“Yirmi bir mart gün dönümü sayarlar.
Leylek dönmüş yuvasını ovarlar.
Köylü, çiftçi mahsulünü ayarlar.
Tarlaya tohumu eker kutlardı.” (109/2)

“Altı aylık kara kıştan bıılır.
Akşamüstü dışarıya çıkılır.
Çalı çırpı ile ateş yakılır.
Üstünden atlayıp kutlardı.” (109/3)

“Bahar gelsin yine karlar eriyor.
Kardelenler ovaları bürüyor.
Koyun kuzu meralara yürüyor.
Serin yaylalara çıkar kutlardı.” (109/4)

“Mustafa gün batmış ışıklar söner.
Herkes evin etrafını dört döner.
Demir çubuk ile çizmektir hüner.
Ayet el-Kürsi’yi okur kutlardı.” (109/5)

3. DEVLET ADAMLARI

3. 1. Osmanlı İmparatorluğu’ndaki Devlet Adamları

3. 1. 1. Fatih Sultan Mehmet ve Yavuz Sultan Selim: Mustafa Aydın tarihimizle gurur duymaktadır. Bu tarihin bilinmesi ve bundan ders alınması gerektiğini düşünmektedir. Özellikle Fatih Sultan Mehmet ve Yavuz Sultan Selim bilinmesi gereken kişilerdir. Bunları bilmeyenler vatanımıza saldırmaktadırlar.

“Tarihten nasip almayanlar,
İhlası ikrarı bilmeyenler,
Fatih Yavuz bilmeyenler,
İze saldıranlar vardır.” (82/3)

3. 2. Türkiye Cumhuriyetindeki Devlet Adamları

3. 2. 1. Tansu Çiller: Mustafa Aydın ekonomik sıkıntılar yaşayan halkımızın sorunlarını anlatırken siyasetçilerimizi eleştirmiştir. Bunlardan birisi de Tansu Çiller’dir.

“Âşık Mustafa’nın halis niyeti,
Söylerim arzuhal verin kıymeti.
Ekonomik Çiller Hanım paketi,
Bu sene de hallerimiz perişan.” (168/3)

3. 2. 2. Kemal Derviş: Mustafa Aydın yıllarca yanlış uygulanan ekonomik programlardan artık halkın bıktığını ve sağlam bir çözüm beklediğini anlattığı şiirinde Kemal Derviş’in bu sıkıntıları gideremeyeceğini ifade etmiştir.

“Vatan kurtarmaksa kurbandır özüm.
Alternatif Derviş yetersiz gözüm.
Mustafa bu millet bekliyor çözüm.
Sağlam öze ihtiyaç var a beyler.” (223/5)

3. 3. Kars’ın Tarihinde Yer Almış Devlet Adamları

Melikşah,Alpaslan, Tuğrul Bey, Akkoyunlu Uzun Hasan, Üçüncü Murat, Lala Mustafa Bey, Ahmet Muhtar Paşa, Mihralı Bey,Kazım Karabekir, Deli Halit Paşa, Eyüp Paşa, Enver Paşa: Bir Karslı olarak Mustafa Aydın Kars’ın tarihini çok iyi bilmektedir. Özellikle Kars Destanı adlı şiirinde Kars’ın tarihinde önemli roller oynamış kişilere yer vermiştir.

Tuğrul Bey: Büyük Selçuklu Devleti'nin ilk hükümdarıdır.

Çağrı Bey: Büyük Selçuklu Devleti'nin ikinci hükümdarıdır. Kardeşi Çağrı Bey'le Bizanslıların elinde bulunan Anadolu'ya keşif amaçlı akınlar yapmışlardır.

“Çağrı Bey Bizans'a galebe çaldı.” (174/4)

Alp Aslan: Alpaslan döneminde Büyük Selçuklu Devleti en parlak dönemini yaşamıştır. Özellikle Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır. Türklerin aldığı ilk Anadolu şehri Kars olmuştur. Selçuklu Sultanı Alpaslan şehrin 30 kilometre uzağında, bulunan ve zamanın en önemli şehirlerinden biri olan Ani'yi topraklarına katmıştır.

Melikşah: Büyük Selçuklu Devleti'nin Alpaslan'dan sonra en büyük hükümdarıdır. Özellikle Melikşah döneminde de Kars tamamen Selçukluların egemenliği altına girmiştir.

Nizamülmülk: Hem Alpaslan'a hem de Melikşah'a vezirlik yapmıştır.

“Sürmeli çukuru, lğdır civarı
Nizamülmülk orduların serdarı
Melikşah, Alpaslan, Tuğrul diyarı
Bin altmış dört yılı celvanı Kars'ın

“Melikşah,Alpaslan,Tuğrul diyarı
Bin altmış dört yılı celvanı Kars'ın “ (174/5)

Uzun Hasan: Akkoyunlu Devleti'nin en önemli hükümdarıdır. Bir süre Kars'a da egemen olmuştur.

“Karakoyunlu’lar meskeni kurdu
Akkoyunlu Uzun Hasan’ı Kars’ın.” (174/7)

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kanuni Sultan Süleyman ve Üçüncü Murat döneminde Kars’a seferler düzenlenmiştir.III.Murat döneminde Lala Mustafa Paşa Kars şehrini ve kalesini onarmıştır.

“Kanuni Nahçıvan, Revan’a çıktı .
Üçüncü Murat Han sefere çıktı.
Lala Mustafa Bey mührünü çaktı.
Osmanlı yazılı fermanı Kars’ın” (174/10)

Ahmet Muhtar Paşa ve Mihrali Bey de Kars’ın tarihinde yer almış önemli kişilerdir. Özellikle Ruslara karşı tüm güçleriyle Kars’ı savunmuşlardır.

“Ahmet Muhtar Paşa canla uğraştı,
Karapapak Mihrali Bey savaştı, (174/12)

Kars’ın tarihindeki en önemli olay şüphesiz Enver Paşa’nı komuta ettiği ve on binlerce askerin şehit olduğu Sarıkamış faciasıdır.

“Şu birinci Dünya Savaşı sonunda,
Enver Paşa Harekatı anında,
Doksan bin şehidi etti canında.
Bin dokuz yüz on beş tufanı Kars’ın.” (174/14)

I. Dünya Savaşı sonunda Kars’ın bağımsızlığını kazanmasını sağlayan kişiler arasında Deli Halit Paşa, Eyüp Paşa ve Kazım Karabekir yer almaktadır.

“Kazım Karabekir şark savaşında,
Deli Halit Paşa asker başında.” (108/6)

“Eyüp Paşa askerine seslendi.
Silah alıp dağa taşa yaslandı.
Esirler kurtuldu vatan uslandı.
Akan sular gibi durulan zeze.” (108/7)

“Kazım Karabekir çıktı meydana.
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana.” (174/15)

4. DİNÎ VE TASAVVUFÎ KONULAR

Türk kültürü ve edebiyatının temelinde dinî esaslar ve kabuller vardır. Âşıklar, âşık şiiri geleneği türünde yazdıkları şiirlerinin yanı sıra çok sayıda dinî-tasavvufî şiir de yazmışlardır. Âşıkların bu tür şiirlerinde sıkça kullandıkları dinî ifadeler, terkipler, mazmunlar, dinî-tasavvufî edebiyatta çok işlenmiş, tekrar edilmiş, klişeleşmiş söz ve bilgilerdir. Âşıklar, insanlara öğüt verirken iyiyi, doğruyu, güzeli göstererek dünyanın geçiciliğini anlatarak, gerçek ebedî mutluluğun yolunu dizelerinde dile getirirler. (Artun,2001:165)

Mustafa Aydın geniş bir dini bilgiye sahiptir. Şiirlerinde işlediği dinî temalarda bunu bizlerle paylaşmaktadır. Mustafa Aydın dinî yükümlülükleri yerine getiren ve insanlara bu yükümlülüklerini yerine getirmelerini tavsiye eden bir kişi olarak da karşımıza çıkmaktadır. Allah (Çoğu yerde Hak, Mevla şeklinde), Hz.Âdem, Hz.Havva, Hz.Muhammet, Hz.Ali, Hz.Nuh, Hz.Hızır, Hz.Eyüp, Mesih, dua, Kur'an-ı Kerim, İslam, sır, Firavun, Nemrut, şeytan, kader, ölüm, ayet, besmele, ehl-i beyt, arifler, tagut, secde, ezan, tevhid, fena fillah, miraç, ref ref... gibi dini içerikli unsurlar Mustafa Aydın'ın şiirlerinde sıkça geçmektedir. Mustafa Aydın bu konuları işlerken hep bu dünyanın gelip geçici olduğunu vurgulamıştır. Dünyaya çok fazla önem vermek İslamiyet'te yasaklanmıştır. Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde de dünya hayatının fânî olduğu, önemli olanın baki olan ahiret hayatı olduğu sürekli vurgulanmıştır. Mustafa Aydın da dünyanın fâniliğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Bazı insan murat alır.
Gelen gider bu dünyaya.
Kimi yarı yolda kalır.
Gelen gider bu dünyaya.” (25/1)

“Bir zaman göklere haykırıyordum.
Zaman geçti vefası yok dünyanın.
Zillet zincirini ben kırıyordum.
Devran geçti vefası yok dünyanın.” (170/1)

“Mustafa alasın diye muradı.
Gün geçtikçe bozulur ağız tadı.
Yollar uzun yolcu Hakk’ı aradı.
Kervan geçti vefası yok dünyanın.” (170/3)

Mustafa Aydın’a göre iyi bir Müslüman’da olması gereken özellikler şunlardır:

“Müslüman ahlaklı imanlı yaşar.
Şükredip tevhitle besleniyorum.
Akliselim insan bendini aşar.
Hakk’a yaklaştıkça uslanıyorum.” (159/1)

İyi bir müslümanın kalbinde nefret gülü solmalı ve bunun yerine kalbine sevgi ve hoşgörü dolmalıdır.

“Kalbinizde nefret gülü solmalı.
Yerine hoşgörü sevgi dolmalı
Mustafa âleme örnek olmalı.
İtikat nuruyla süsleniyorum.” (159/4)

Kalbi güzelliklerle dolu bir Müslüman bu güzelliklere doymaz.

“Kalbi rıza dolan gözünü yummaz.
 Bir huşu içinde o tada doymaz.
 Bu yolun yolcusu yemez uyumaz.
 Kal sükut yol için yolcu kervan var.” (196/2)

4. 1. DİN

4. 1. 1. İTİKAT

4. 1. 1. 1. Allah

“Allah; yüce yaratıcının özel ismidir. Bu isim, onun kemal, cemal ve celal sıfatlarının ifade ettiği anlamların tamamını kapsar. Allah’ın diğer isimleri ise Allah’ı tasvir eder.” (Haz.Karagöz;2005:23) Mustafa Aydın şiirlerinde en çok “Allah” ismini kullanmıştır. Bununla birlikte Allahu Te’âlâ’nın isim ve sıfatlarına da işaret etmiştir. Bunlardan bazıları Esmâü’l Hüsna’daki isim ve sıfatlar bazıları da Esmâü’l Hüsna dışındaki Allah’ın sıfatları ve zatı için kullanılan isimlerdir. Esmâü’l Hüsna’dan doğrudan doğruya kullandığı isimler, sıfatlar arasında; Rahman, Kerim, Hakîm, Hakk, Nûr, Cemâl...yer alır. Bunların dışında Allah için: Hekim, Mevla, Rab, Yâr, Canan, Huda, Yaradan, Ey Yarabbi, Ey Yüce gibi ad ve sıfatlar da kullanmıştır.

Allah onun şiirlerinde affediciliği, büyüklüğü yönleriyle görülmektedir. Her şey onun elindedir. O her şeyin dermanıdır. Bu yüzden bütün dualarda onun affını istemektedir.

“Ya Rab senden bu dileğim,
 Affeyle bağışla bizi.
 Dertlidir gönül Melek’im.
 Affeyle bağışla bizi.” (44/1)

“Affedici affetmektir senin en büyük şanın.
 Keremin affın gerektir orada Mustafa'ya.” (236/2)

Aşağıdaki dörtlüğünde Allah'tan af dilerken Allah'ı "hekimlerin hekimi,kâinatın hâkimi" olarak anmıştır.

"Şu eşyanın cümlesisin.
Hekimlerin hekimisin.
Sen kâinatın hâkimisin.
Affeyle bağışla bizi." (44/4)

Kâinatın aslı nurdur diyerek bunu görmeyenleri kör olarak nitelendirmiştir.

"Kâinatın aslı nurdur.
Bunu görmeyenler ködür." (71/2)

Tasavvufa göre bu dünyadaki her şey Allah'ın eseridir. Bu eserin hepsinde Allah'ın izi vardır.

"Benim bilip bilmediğim her şey senin nişanın.
Kulda cehd sende muradı çalışana beyanın." (236/2)

Kâinattaki her şey Allah'ın eseridir. Yaratılanların hepsi her fırsatta Allah'ı zikreder. Çünkü onların asıl yaratıcıları Allah'tır. Ona kavuşmak için hepsi aşk ateşiyle yanmaktadır. Yollar, diller hep Mevla'yı zikretmektedir.

"Tüm kâinat sirru'l-kader .
Aklı olan şükür eder.
Doğru yürü hakk'a gider.
Yollar Mevla'yı zikreder." (79/2)

"Âşıklar aşk ile yanar.
Gönül vuslat için kanar.

Her mahluk Rabbini anar.
Diller Mevla'yı zikreder." (79/3)

Mustafa Aydın, bu dünyada sadece Allah'a sığındığını belirtmiş ve gerektiğinde de onun için seve seve canını verebileceğini söylemiştir. Allah birdir ve tektir. O bütün âlemlerin yaratıcısıdır. Yerin, göğün sahibidir. Onun hikmetinden sual sorulmaz. Herhangi bir mekânla da sınırlandırılmaz.

"Kula karalığım Hakk'a ayanım.
Âlem duysun sana fedadır canım." (150/2)

Kânatı altı günde yaratan,
Kur'an'da zikrolan bir Allah vardır.

Eziz bir Allah vardır.
Kerim yâr Allah vardır.
Yerin göğün sahibi.
Rahman nur Allah vardır.

Hikmetinden sual sorulmaz Mevla.
Mekândan münezzeh bir Allah vardır. (205)

Bu dünyada ruhu Allah'a kavuşturan en büyük kudret Allah aşkıdır. Bu aşk bütün aşklardan üstündür. Mustafa Aydın da sadece Allah'a âşık olduğunu, her yerde onu duyduğu için bir tek ona seslendiğini eşsiz bir kudret ve kâinatın sahibi olduğunu ifade etmiştir.

"Ben âşığım tek Allah'a anılacak canandır.
Tek Allah'a seslenirim her yerde duyar beni.
Anılacak her yerde eşsiz kudret sahibidir.
Canandır duyar beni sahibidir kâinatın." (237/1)

Tasavvufa göre bu dünya bir gurbet yeridir. Allah'tan ayrı oluş ıstırapların en büyüğüdür. Mustafa Aydın ona karşı özlemini “Cemal ve Rahman” sıfatlarını kullanarak dile getirmiştir.

“Varlığını birliğini kudretini gözlerim.
Birliğini tasdik eder cemalini özlerim.
Kudretini cemalini hikmetini izlerim.
Gözlerim özlerim izlerim yolu rahman için.” (238/1)

Mustafa Aydın iyi bir Müslüman'ın Allah için yapması gerekenleri şu şekilde dile getirmiştir.

“Aşkın silahı,
Yandım ilahi.
Nefsinden dahi,
Kaç Allah için.” (10/2)

“Ocak yakmadan,
Candan bıkmadan,
Kanat takmadan,
Uç Allah için.” (10/4)

Bu dünyada Allah'tan başka hiçbir şeyden medet umulmamalıdır. Her şey Allah'a muhtaçtır.

“Ne ağlarsın garip bülbül?
Güliden sana fayda gelmez.
Çaren olsa Hak'tan olur.
Kuldan sana fayda gelmez.” (88/1)

“Dar günde terk eder dostu insanın.
Yaratandan başka yâri olur mu?” (221/3)

“Ey Yarabbi” diyerek Allah’tan yardım dilemiştir.

“Ey Yarabbi yardım eyle burada Mustafa'ya,” (236/1)

“Rahmet boldur Huda’dan” diyerek bu dünyada hep yalvarış içerisinde olmasını hakkı olarak kabul etmiştir.

“Der Mustafa hep yalvarmak benim hakkım dünyadan.

Günahlarım yüzüm kara rahmet boldur Huda 'dan,” (236/3)

Ünlü aşk hikâyesi Leyla ile Mecnun’da Mecnun, Leyla’nın aşkından yani beşerî aşktan ilahî aşka geçmiştir. Mustafa Aydın da bu hikâyeye telmihte bulunarak Mecnun’un Leyla diye Mevla’ya kavuşmasını dile getirmiştir.

“Mecnun çölde aşk sarhoşu Leyla diye seslenir.

Aşk sarhoşu olan insan Mevla’ya heveslenir.

Leyla diye Mevla’ya kavuşunca kafeslenir.

Seslenir, heveslenir, kafeslenir canan için.” (238/2)

Yaratılmışların en mükemmeli insanoğludur. Ancak insanların da eksikleri mevcuttur. Bu eksiklerini tamamlamak için de yapmaları gereken tek şey Hakk’a riayet etmek ve yaradana boyun eğmektir. Bunun için de niyetlerini bilmeleri yeterlidir.

“Kul olan eksik var olmuş muhtaçtır hidayete.

Hakk’a riayet edenler düşmezler nedamete.

Yaradana boyun eğen uğramaz ihanete.

Hoşgörülü insan olup niyetini bil yeter.” (240/2)

4. 1. 1. 2. Melekler

4. 1. 1. 2. 1. Şeytan : Allah insan neslinin ilki Hz. Âdem'i yaratınca meleklerle, ona secde etmelerini emretti. Şeytan hariç hepsi secde ettiler. (Karagöz,2005:620) Şeytan, Hz.Âdem'e secde etmediği için Allah'ın huzurundan ve rahmetinden uzaklaştırılmıştır. Asi ve asiliğinde de iddialıdır. Kötülüğün sembolüdür. Allah'a kavuşmayı engelleyen en önemli faktörlerden biridir. Şeytanın birçok ismi vardır. Mustafa Aydın da bunlardan tağutu kullanarak İslam davası ve Allah aşkı için bu engeli geçeceğini ifade etmiştir.

“İslam davasına Allah aşkına,
Tağut engelini yıkar giderim. (154/3)

Eğer insan nefisini dinleyip aklına yenilirse şeytan hemen ona yaklaşır. Çünkü şeytan ve nefis insanı Allah'tan uzaklaştırır.

“Aklını nefisine köle eyledin,
Şeytan seni asker seçti ey gafil.” (130/1)

Mustafa Aydın insanların arasında gezip vatandaşın huzurunu bozan sahtekârları şeytana yardım eden insanlar olarak görmüştür.

“İnsanların arasında gezerler.
Vatandaşın huzurunu bozarlar.
Çürük ipliklere hülya dizerler.
Şeytanın ipinden tutar sahtekâr.” (189/2)

4. 1. 1. 3. Kitaplar

Kur'an-ı Kerim:Mustafa Aydın'ın şiirlerinde ilahî kitaplardan sadece Kur'an- Kerim'in adı geçmektedir. Mustafa Aydın'a göre Kur'an-ı Kerim, tüm kâinatın muhtaç olduğu ve ders alınması gereken bir kitaptır.

“Ders al Kur'an'dan. (10/1)

Tüm mevcudiyet hükmü Kur'an'a muhtaç." (159/3)

Bir zaman gelecek tüm dünyaya Ku'an-ı Kerim, Allah'ın emrini hakim kılacaktır.

"Bir zaman Kur'an da nasip alacak,
Allah'ın emrini hakim kılacak," (214/8)

Kur'an-ı Kerim'in sözleri Mustafa Aydın'ın kalbine yazılıdır.

"Kalbime yazılı Kur'an'ın sözü" (204/2)

Mustafa Aydın bazı şiirlerinde Kur'an-ı Kerim yerine furkan kelimesini kullanmıştır. Kur'an- ı Kerim ona göre Hakk'ın sesidir.

"Mustafa Aydın inanır furkan Hakk'ın sesidir," (240/3)

4. 1. 1. 4. Peygamberler: Kültürümüzde sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılan resullerin kıssaları, çeşitli nedenlerle sözlerimizde yer bulurlar. Bunlar, İslami ilimler tahsil edilmese bile sözlü gelenek yoluyla kuşaktan kuşlağa aktarılırlar. İşte âşıklar da bunlarla ilgili öğrenim görmeseler de sözlü kültür yoluyla öğrendikleri bu nebilerin yaşantılarına şiirlerinde örnek olarak yer verirler. Muhtelif vesilelerle birçok peygamber Mustafa Aydın'ın şiirlerine konu olmuştur.

4. 1. 1. 4. 1. Hz.Âdem ve Havva: Mustafa Aydın hepimizin kardeş olduğunu Hz. Âdem'den yola çıkarak anlatmıştır. Ona göre hepimizin mayası aynıdır.

"Âdemin nesli kardeştir zürriyeti bildirir." (241/1)

"Âdemin aslıyız mayamız çamur." (134/1)

Hız. Âdem ve Havva'ya aynı dizede yer vermiştir.

“Âdem ile başlar Havva mazisi.” (98/1)

4. 1. 1. 4. 2. Hız. Nuh: Orta Doğudaki savaşı Nuh tufanına benzetmiştir.

“Yine karanlık bastı komşuların odayı.

Kaç asırlık kıyamet Nuh Nebi tufanıdır.” (235/1)

4. 1. 1. 4. 3. Hız.Eyüp: Hız.Eyüp'ün hastalığı karşısında gösterdiği sabrı o da kendi hastalığında göstermiş ve hastalığı yüzünden şikâyet etmemiştir.

“Hastalar şafağı niçin beklermiş.

Bu gece anladım sabaha kadar.

Eyüp'ün derdine sabır eklermiş.

Şükürle inledim sabaha kadar.” (188/1)

4. 1. 1. 4. 4. Hızır: Âb-ı hayatı içip ölmezliğe kavuşan kişi. Peygamber veya veli olduğu hususunda rivayetler bulunmaktadır. Halk inanışlarında da büyük bir yer edinmiştir. Onun darda kalanlara yetişmesi inancı hayli yaygınlaşmıştır.

Mustafa Aydın, Hız. Hızır'la birlikte Methi ve Mesih'e de aynı dizede yer vermiştir.

“Hızır, Methi, Mesih gelir ahir zaman yaklaşır,” (241/3)

4. 1. 1. 4. 5. Hız.Muhammed: Mustafa Aydın'ın şiirlerinde en çok adı geçen peygamber Hız.Muhammed'dir. Şiirlerinde Hız.Muhammed için “sultan, Hazret-i Resul, habibim” gibi ifadeler de kullanmıştır. Mustafa Aydın'a göre

güzelliğin özü Hakk'ın en sevgili kulundan alınmıştır. Mustafa Aydın'a göre peygamberimizin şefaatine ulaşamayan Allah'ın rahmetinden mahrum sayılır.

“Güneş doğdu cihana.
Nur yayıldı zamana.
Tüm kâinat muhtaçtır.
Şefaatçi sultana.” (12/2)

Hak Te'âlâ önce Hz. Peygamber'i yaratmış sonra diğer varlıkların tümünü onun nurundan yaratmıştır. Yer, gök onun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır. Kurtuluş onun yolunda yürümekle gerçekleşecektir. Mustafa Aydın, bu düşüncelerini şiirlerine şu şekilde yansıtmıştır.

“Hakk Te'âlâ kullarına hidayeti bildirir.
İki cihanın selveri Muhammedi bildirir.
Sen olmazsan âlemleri yaratmazdım sevdiğim.
Habibi zişana olan muhabbeti bildirir.” (241/1)

Mustafa Aydın, Allah'tan af dilerken Hz.Muhammed (SAV) adına af istemiştir.

“Kavuşayım muradıma.
Mustafa doymaz tadına.
Hazret-i Resul adına,
Affeyle bağışla bizi.” (44/6)

4. 1. 1. 5. Ahiret ve İlgili Mefhumlar

4. 1. 1. 5. 1. Ahir Zaman: Dünya'nın son zamanı şeklinde kabul edilen ahir zamanda dünyada Müslümanlar azalacaktır. Ahir zamanın yaklaştığını belirten bazı alametler vardır. Bunlardan bazıları Methi ve Mesih'in yeryüzüne inmeleridir.

“Hızır, Methi,Mesih gelir ahir zaman yaklaşır,” (241/3)

4. 1. 1. 5. 2. Yecüc ve Mecüc,Deccal: Ye'cüc ve Me'cüc, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen iki kavim adıdır. İslami inançlara göre kıyametin kopacağını gösteren belirtiler arasında bu iki kavmin ortaya çıkışı da vardır.

Deccal da kıyametin büyük alametlerindendir. Deccal son zamanda dünyaya gelecek olan bir gözü kör Yahudi olarak kabul edilmektedir. Deccal dünyaya geldiğinde tanrılık davasında bulunacak ve Mehdi tarafından öldürülecektir.

Mustafa Aydın da şiirinde bu iki kavmin ortaya çıkacağını ve Deccal'ın şeytanla birleşeceğini ifade etmiştir.

“Yecüc, Mecüc kavmi çıkar deccal şeytan birleşir.” (241/3)

4. 1. 1. 5. 3. Mesih: Mustafa Aydın Hz. İsa yerine onun diğer adı olarak da kabul edilen Mesih'i kullanmıştır. Bir inanışa göre kıyamet yaklaştığı zaman Hz. İsa gökyüzünden yeryüzüne inecektir.

“Mesih göklerden iner küfrün ateşi söner” (233/15)

4. 1. 1. 6. Kader: Mustafa Aydın kadere inanmaktadır. Kaderi alın yazısı olarak kabullenmiştir. Bazı durumlarda kaderin karşısında insanoğlu çaresiz kalabilmektedir. O da bazı şiirlerinde bu çaresizliği kabullenmiştir.

“Kimsenin gücü yetmez,
Kaderdeki yazıya.” (15/2)

“Böyle imiş kader yazım,” (81/2)

“Ana hasret baba uzak yârim yok,
Kardeşlerden ayrı kaldım varım yok,
Yine de kadere intizarım yok,
Bir ayrılık bir hasretlik derdim var.” (195/2)

4. 1. 2. İBADET

4. 1. 2. 1. Namazla ilgili Mefhumlar

Mustafa Aydın, namazla ilgili mefhumlardan sadece secde ve ezana şiirlerinde yer vermiştir.

4. 1. 2. 1. 1. Secde:”Namazda alın, el ayaları, diz ve ayak parmaklarının yere değecek şekilde pozisyon alıp acizlik ve kulluk ifadesi göstermektir.” (Pala, 1998:343) Namaz, secde ve diğer ibadetlerden kasıt Allah’a yaklaşımdır. Mustafa Aydın, secdede Allah’a kavuşma isteğini dile getirmiştir.

“Başım secde ile varsam divana.
Ey yüce kabul et geleyim sana.
Ayrılık uzarsa zor olur bana.
Sana geliyorum kabul et beni.” (125/2)

4. 1. 2. 1. 2. Ezan: Müslümanları ibadete çağırmak için çoğu zaman minareden okunan davet sözleridir. Mustafa Aydın, bu sözlerin ülkemiz topraklarından eksilmemesi için gerekirse canını verebileceğini belirtmiştir.

“Mustafa’yım ezan için,
Feda olsun al kanımız.” (89/3)

4. 1. 2. 2. Oruç ile ilgili Mefhumlar

4. 1. 2. 2. 1. Ramazan: Kamerî ayların dokuzuncusudur. Bu ayda oruç tutmak farzdır. Mustafa Aydın, sadece bir şiirinde ramazan ayına değinmiştir. Aynı şiirin içinde ramazanı “kutsal ay” olarak da nitelendirmiştir. Mustafa Aydın bu ayda Allah’tan af dilemiştir.

“Ramazanın ilk gecesi,
Gözü yaşlıdır nicesi.
Âşığın dilde hecesi,
Affeyle bağışla bizi.” (44/2)

“Bülbülüm öterim şeyda.
Gözyaşlarım akar çayda.
Şu mübarek kutsal ayda,
Affeyle bağışla bizi.” (44/5)

4. 1. 3. AYETLER

Ayet: Delil, işaret, mucize demektir. Mustafa Aydın, şiirlerinde iki tane ayet kullanmıştır. Bununla birlikte bir dizesinde ayetlerin olduğunu belirtmiştir.

“Her şey açık seçik ayet içinde,” (193/2)

“Künfeye kün”, Kur’an-ı Kerim’de Yasin süresinin 82. ayetinde geçmektedir. “Allah ‘ol’ dedi ve oldu, dünya yaratıldı” anlamındadır. Mustafa Aydın da şiirinde “künfeye kün” emri ile kıyametin bildirileceğini ifade etmiştir.

“Künfeye kün emri ile kıyameti bildirir. (241/3)

“Size şah damarınızdan daha yakınız.” İbaresini Kur’an-ı Kerim’de Kaf Suresinin 16. ayetinde “And olsun ki insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.” (Gümüş ve başk.;2003:280) şeklinde geçmektedir.

Mustafa Aydın da şiirinde bu dünyada yalnız olmadığını çünkü kendisine şah damarından daha yakın bir varlığın olduğunu ifade etmiştir.

“Sen ruhuma doğan nurlu akınsın.
 Seni seven söyle neden sakınsın.
 Bana şah damardan daha yakınsın.
 Gezersin kanımda yalnız değilim.” (149/2)

4. 1. 4. DİĞER DİNÎ MEFHURLAR

4 . 1. 4. 1. Miraç ve İlgili Mefhumlar

4. 1. 4. 1. 1.Miraç ve Refref: Miraç, Hz. Peygamber’in Allah’la görüşmesi olayıdır. Miraç genellikle ruhun yükselişi ve manevi yolculuk şeklinde tasvir edilir. Hz. Peygamber, Allah’ın huzuruna önce ona “Burak” adında bir binekle gider. Sonra da refref adında efsanevi bir kuş gelerek Hz. Peygamber’i Allah’ın huzuruna çıkarır.

Mustafa Aydın da ahlak abidesi olarak adlandırdığı Hz. Peygamber’i miraca refrefin götürdüğünü dile getirmiştir.

“İnsanda onur şeref,
 Olursa belli hedef.
 Ahlak abidesini,
 Aldı Miraç’a refref.” (12/1)

4. 1. 4. 2. Dua: Dua, Allah’a yalvarıştır. Dua, bir şeyin olmasını veya olmamasını, kulun acizliğini ve ihtiyacını ifade eden sözlerle istemektir. Mustafa Aydın vefat eden eşi için dualar etmiştir.

“Dualar gönderdim toy mezarına.” (103/2)

Duasının özü Mevla’sına yücelmektir.

“Mevla’ya yücelmek duamın özü” (204/2)

4. 1. 4. 3. Besmele: Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla anlamına gelen "Bismillâhirrahmânirrahîm" ayetinin adıdır. Hz.Muhammed her hayırlı işe besmele ile başlanmasını tavsiye etmiştir. (Haz. Karagöz;2005:67)

İslam inancına göre her önemli işe "Bismillâh" denilerek başlanılır." Besmele insana bir şeyi yapma ve meydana getirme gücü ve iradesi verir." (Uludağ;2005:73) Mustafa Aydın da Fatih Sultan Mehmet'in besmeleyle çağ açtığını söylemiştir.

"Fatih besmeleyle çağ açtı." (214/5)

4. 1. 4. 4. Ölüm: İslamiyet'e göre kâinattaki bütün canlılar ölümü tadacaktır. Mustafa Aydın da "Bu âlemde var mı kalan?" şeklinde soru sorarak bu dünyaya gelen herkesin bir gün öleceğini belirtmiştir.

"İnsan fâni ömür yalan.
Bir gün hayat olur talan.
Bu âlemde var mı kalan?
Gelen gider bu dünyaya." (25/2)

İslamiyet'e göre biz topraktan geldik ve yine toprağa gideceğiz. Mustafa Aydın da bunu "Toprak olmuş eski canlar" diyerek açıklamıştır.

"Nere gitmiş eski hanlar?
Toprak olmuş dünkü canlar." (49/4)

4. 1. 4. 5. Nur: Nur ismi, Esmâ'ül Hüsnâ'dandır. Allah, zatıyla bir nur olup gökleri ve yeri kaplamıştır. Onun ilk yarattığı şey "Nur-ı Muhammedî'dir. Bu nur, âlemin özüdür, yaratılışın sebebi ve her şeyin aslıdır. Muhammedî Nur, her şeyin aslıdır. Muhammedî Nur, Hz. Âdem'in batınına yerleştirilmiş ve ondan diğer peygamberler vasıtasıyla Hz. Peygamber'e ulaşarak zahir olmuştur. Hz. Muhammed'den de, insan-ı kâmillere intikal edecektir. (Tatçı,1990:194)

Mustafa Aydın da şiirinde kâinatın aslının Muhammedî Nur olduğunu belirterek dünyanın onun hürmetine var olduğunu ifade etmiştir.

“Kâinatın aslı nuri Muhammed.
Dünya onun hürmetine var olmuş.
Varlığı ahlakı cihana rahmet.
Büsbütün âleme nazlı yâr olmuş.” (220/1)

“Yaratılışında nur Mustafa’nın,” (220/4)

Mustafa Aydın Allah’ı ruhuna doğan nurlu bir akın olarak kabul etmiştir.

“Sen ruhuma doğan nurlu akınsın.
Seni seven söyle neden sakınsın.” (149/2)

4. 1. 4. 6. Kurban: Kurban, Allah’ın rızasını kazanmak için aracı olan varlıktır. Mustafa Aydın da kendisini Allah için bu dünyaya gelen bir kurban olarak görmüştür.

“Sevdiğim sen için gelen kurbanım.
Bıçak senin, kurban senin koç benim.” (150/2)

4. 1. 5. DİNÎ ŞAHSİYETLER

4. 1. 5. 1. Dört Halife

4. 1. 5. 1. 1. Halife: İnsan-ı kâmil, hakiki mürşit demektir.

Tasavvufa göre yaratılmışların en mükemmeli insandır. İnsan içindeki nefsinin yok ederse meleklerden daha üstün bir seviyeye ulaşabilir. Bunu bilen Mustafa Aydın da insanı yerin halifesi olarak kabul etmiştir.

“İnsan nushayı kübradır yerin halifesidir.
Sen düşürme yerden yere kıymetini bil yeter.” (240/3)

4. 1. 5. 1. 2. Hz.Ali: Mustafa Aydın dört halifeden sadece Hz. Ali'ye şiirlerinde yer vermiştir.

Hz. Ali, Halife Osman'ın şehit edilmesinden sonra hilafet makamına getirilmiştir. Muâviye ile yapılan savaştan sonra halifenin hakem usulüyle seçilmesi kararlaştırıldığında, Hz. Ali taraftarları içinde bu fikre beğenmeyip ordudan ayrılanlar olmuştur. Hariciler adı verilen bu kişiler tarafından Hz. Ali şehit edilmiştir. Hz. Ali'ye edebiyatımızda çokça yer verilmiştir. Özellikle övülecek kişiler birçok bakımdan Hz. Ali'ye benzetilmektedir. Özellikle atı Düldül ve çatal uçlu kılıcı Zülfikâr dolayısıyla çokça anılmaktadır.

Mustafa Aydın, Körfez Savaşını anlattığı şiirinde bu savaşın durdurulması için Hz. Ali'den elinde Zülfikârıyla uyanmasını istemiştir.

“Zülfikâr elinde ya Ali uyan,
Methi Resul yollarına bakıyor.” (211/4)

Başka bir şiirinde de Hz.Ali'yi Allah'ın aslanı olarak nitelendirmiştir.

“Allah'ın aslanı Hz. Ali,” (214/2)

4. 1. 5. 2. Ehl-i Beyt: Mustafa Aydın'a göre şu anki insanlığın içinde sevgi hissi kalmamıştır. Günümüz insanı ehl-i beyte düşman olabilecek kadar kin ve nefretle dolmuştur.

“Ehli beyte düşman olma cesareti işledi,” (241/2)

4. 1. 5. 3. Bazı Sahabeler

4. 1. 5. 3. 1. Hz. Hamza: Hamza, Abdülmuttalib'in oğlu ve Hz. Muhammed'in amcasıdır. Önce İslam dinine karşı iken daha sonra İslamiyet'i kabul etmiştir. İslam kahramanı olarak tanınmaktadır.

Mustafa Aydın haksızlığa karşı çıkılması gerektiğini belirtirken bu tarihî kişiliği örnek olarak göstermiştir.

“Düşün sen Hamza'yı, Rüstem'i, Zâlı,
Haksızın önünde bir kale gibi,” (214/2)

4. 1. 5. 3. 2. Hz.Hasan: Hz. Ali'nin büyük oğlu, Peygamberimizin torunudur. İslam halifelerinin beşincisidir; on iki imamın da ikincisidir.

Mustafa Aydın Körfez Savaşı'nın vahşetini anlatırken Hz. Hasan'ın rahatsız olduğunu belirtmiştir.

“Yok mu Kerbela'da feryadı duyan?
Mezarda rahatsız Hz.Hasan.” (211/4)

4. 1. 6. DİNLERLE İLGİLİ MEFHURLAR

4. 1. 6. 1. İman: İnanma, inanç, İslam dinini kabul ve tasdik etme anlamında kullanılmaktadır.

Mustafa Aydın imanı müminin temiz sevgisi olarak görmüş ve imanı olmayanların da şaşkına döneceklerini dile getirmiştir.

“Âşık Mustafa sesidir.
İman mümin ihlasıdır,” (82/10)

“İmanı olmayan döner şaşkına.
İnşallah çıkarız Hakk'ın köşküne.” (154/3)

Mustafa Aydın'a göre iyi bir Müslüman ahlaklı ve imanlı yaşar.

“Müslüman ahlaklı, imanlı yaşar,” (159/1)

Bazı şiirlerinde de iman yerine “itikat” kelimesini kullanmıştır.

“İtikat nuruyla süsleniyorum.” (159/4)

4. 1. 6. 2. Mümin: İman etmiş, İslam dinine inanmış kişilere denir. Mümin için bu dünya bir zindandır. Müminin en büyük isteği Allah'a kavuşmaktır. Bu yüzden Allah'a kavuşmak için sürekli zikreder.

“Müminlerin dilde zikri,
Haller Huda'yı zikreder.” (79/4)

Mustafa Aydın iman ve mümin kavramlarını çoğu şiirinde birlikte işlemiştir. Ona göre müminin kalbinde kötülük yoktur. Çünkü onun mayasında iman vardır.

“İman mümin mayası yok kalbinde riyası.” (233/13)

4. 1. 6. 3. İslam: Allah'ın katında Hak din İslam'dır. “İslam, ezeli hükümleri kabullenme, nefsin ölmesi, kişinin tüm mevcudiyetiyle Hakk'ı temaşa etmesidir. İslam beden, iman ruhtur.” (Uludağ;2005:190)

Mustafa Aydın Allah'tan kendisiyle birlikte bütün İslam âlemi için de af dilemiştir.

“Bütün İslam âlemini,
Affeyle bağışla bizi.” (44/3)

Mustafa Aydın'ın şiirlerinde İslam genellikle karşımıza bir dava unsuru olarak çıkmaktadır.

“İslam davasına Allah aşkına,” (154/3)

“İslam hâkim olsun hele emretsin.” (198/4)

“Zafer İslam'ındır fermanı gelmiş.” (217/3)

Mutluluğu İslam'dan ayrılmamaya bağlamıştır.

“Ayrılırsan İslam’dan eremezsin murada.” (233/7)

4. 1. 6. 4 Ümmet: Bir peygambere inanıp bağlanan cemaat anlamında kullanılmaktadır. Allah bütün peygamberlere bir dua hakkı vermiştir. Bu hakkı sadece Hz. Muhammed(SAV) kullanmamıştır. O bu hakkını kıyamet günü ümmetinin kurtulması için saklamıştır.

Mustafa Aydın da Hz. Muhammed(SAV)’e olan kavuşma isteğini dile getirirken Onu “ümmetini kurtaracak er” olarak nitelendirmiştir.

“Ümmetini kurtaracak,
Ere kavuşmak isterim.” (56/1)

4. 2. TASAVVUF

4. 2. 1. VAHDET-İ VÜCÛD ve TEVHİD

4. 2. 1. 1. Vahdet-i Vücut: Vahdet-i vücud varlığın birliği anlamındadır. Bizim görebildiğimiz her şey Allah’ın varlığının görünüşünden başka bir şey değildir. Vahdet-i vücud tasavvuf inancının temel felsefesi ve bir çeşit tasavvuf yoludur. Bütün mevcudatın Allah’ın esma ve sıfatlarından ibaret olduğu nazariyesine dayanmaktadır.

“Vahdet-i vücud illallah,” (56/2)

4. 2. 1. 2.Tevhid:Tasavvuf inanışına göre varlık tektir ve bu varlık Allah’tır.

Mustafa Aydın tevhid ile Allah’ı aradığını ve şükrederek tevhitle beslendiğini ifade etmiştir.

“Tevhid ile iman ile,
Her an seni arıyorum.” (59/2)

“Şükredip tevhitle besleniyorum.” (159/1)

4. 2. 1. 3.Cemal: Allah'ın sıfatlarından biridir. Yüz güzelliği Allah'ın lütfu anlamında kullanılmaktadır.

Mustafa Aydın'ın şiirinde seller Allah'ın cemalini görmüştür. Onu zikretmektedirler.

“Cemalini görmüş akar.

Seller Huda'yı zikreder.” (79/1)

Mustafa Aydın bazı şiirlerinde de Allah'a olan özlemini cemâl sıfatını kullanarak dile getirmiştir. (bkz.Allah)

4. 2. 1. 4. Sır(Esrar): Mana itibariyle mevcut olan var-yok arası kapalılık. Hakk'ın gâip hale getirip halka bildirmedığı şey... Kalp marifet, ruh muhabbet, sır temaşa mahallidir. Bu anlamda sır ruhun ruhudur. (Uludağ,2005:317)

Mustafa Aydın'a göre yaratılıştaki sırrı, yine bizi yaratan ve âlemlere rahmet olan “nur” söylemiştir.

“Hasılı insana gerçek esrarı,

Âlemlere rahmet olan nur söyler derler.” (201/5)

4. 2. 1. 5. Nefis:Tasavvufa göre kul ile Allah arasındaki en büyük engel nefistir. Nefis; maddeye bağlıdır, madde aşkı, madde ihtirasıdır. İnsanın kendi içindeki varlığı görebilmesi için nefisini yenmesi şarttır. Nefsi yenmenin ise tek merhalesi aşktır.

Mustafa Aydın'a göre insanların en büyük düşmanı nefsidir. İnsanoğlu nefisini yenerse hem bu dünyada hem de öbür dünyada mutlu olacaktır. Nefsi bilmek ve bunu akılla idare etmek gerekir.

“Aklını nefsine köle eyledin.

Şeytan seni asker seçti ey gafil!

Hayatın boyunca yalan söyledin.
Zaman devran gelip geçti ey gafil!” (130/1)

“Hep ben dedin kendi kendin avuttun.
Nefsini zat ettin putun büyüttün.
Öyle an oldu ki hakkın unuttun.
İnsan senden uzak kaçtı ey gafil!” (130/2)

“Aşktır âşıkları deli eyleyen.
Bir arzu gönülde kalır da gider.
Terk etse nefsinin hakkı söyleyen,
Elbet arzusunu bilir de gider.” (197/1)

4. 2. 2. TASAVVUFİ MERTEBELER VE KAVRAMLAR

4. 2. 2. 1. Fenafillâh: Fenafillâh, kendi istek ve çabalarıyla benliğini ilahî aşta yok eden kişinin ulaşmış olduğu bir mertebedir. Mustafa Aydın da Allah birdir diyerek ilahî aşkla yok olmak istemiştir.

“Gönül ister fenafillah.” (56/2)

4. 2. 2. 2. Arif: Tasavvufi bilgi, kâinatın ve Allah’ın hakikatini kalben keşfetmeye dayalı olup ancak nefsinin terbiye eden kişilerce elde edilebilir. Elde edilen bu bilgiye “marifetullah”; marifetullaha ulaşan kişiye de “arif” denilmiştir. (Tatçı, 1997:9)

Mustafa Aydın insanları arif olmaya çağırmaktadır. Çünkü bu dünya gelip geçicidir. Bu dünyanın güzelliklerine aldanıp ebedî vatanımızı unutmamız gerekir.

“Bu yerde arif ol şaşırma yolu.
Giden geri gelmez oldu dünyada.” (93/1)

“Âşık Mustafa'ya etme kuruntu,
Ruh ayna misali gönül görüntü,
Arifler bu sırra olmuşlar örtü,
Bu sükut hâl için gizli lisan var.” (196/5)

4. 2. 3. BAZI MUTASAVVIFLAR: Mustafa Aydın mutasavvıflardan sadece Yunus Emre'ye şiirlerinde yer vermiştir.

4. 2. 3. 1.Yunus Emre: Türk-İslam kültürünün en büyük mutasavvıflarından biri olan ve etkisi azalmadan hatta artarak devam eden insan sevgisinin en büyük temsilcilerinden Yunus Emre, Mustafa Aydın'ın şiirlerinde büyük bir sevgiyle anılmaktadır. Mustafa Aydın, Yunus Emre'ye “Yunusum” diye hitap etmiştir.

“Taptuğa bağlandı pirim diyerek.
Mürşidine hizmet veren Yunus'um.
Aşkın gömleğini zevkle giyerek,
Zerrelerde hikmet gören Yunus'um.” (165/1)

Yunus Emre'nin gönüllerde taht kurmuş ve asırladır onun yerini dolduran olmamıştır.

“İnsan âleminin gönüllerini,
Feth etti gösterdi karakterini.
Asırlardır dolduran yok yerini.
Gönülden gönüle giren Yunus'um.” (165/2)

Yunus Emre'nin en büyük korkusu günah işlemektir. Hem kalbinde hem de dilinde dua eksik olmamıştır. O bir peygamber âşığıdır. Maşuğu da Kur'an-ı Kerim'dir.

“İçini kemiren tek şey gûnahtı.
 Dili gönlü dua ile refahtı.
 Vicdanı sevapla dolu ferahtı.
 Canlı yarasını saran Yunus'um.” (165/3)

“Zillet zincirini aşk ile kıran,
 Peygamber âşığı maşuku Kur'an,
 İlahî sevginin tadına varan,
 Tek "Çalabı " seçti yaren Yunusum.” (165/4)

Onun felsefesinde kardeşlik ve hoşgörü vardır. O kâinattaki sırrı
 çözmüş ve hakikatin sırrına ermiştir.

“Âşık Mustafa der Hakk'a ikrarı.
 Kardeşlik hoşgörü onun şiarı.
 Seyretti eşyadan gördü esrarı.
 Hakikat sırrına eren Yunus'um.” (165/5)

“Ayrım yapmadan insan severdi.
 Âdemoğulları kardeşim derdi.
 Kâinatın gizli sırrına erdi.
 İlim şehrine gider yolu Yunus'un.” (184/5)

Onun felsefesi ve sevgisi hiçbir zaman için kaybolmamıştır.

“Lezzeti eksilmez tadı bozulmaz.
 Gönül sofrasında balı Yunus'un.
 Bülbül olmayınca gülü sezilmez.
 Muhabbet bağında dalı Yunus'un.” (184/1)

4. 2. 4. DİĞER ŞAHISLAR

4. 2. 4. 1. Firavun ve Nemrut: Firavun, Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz.Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarıdır. Nemrut ise Babil'in kurucusu olup Hz. İbrahim'i ateşe attıran hükümdardır.

Mustafa Aydın bu şahıslara şiirinde telmihte bulunmuştur.

“Artık fark edilmiş zalim oyunu.

Firavun düzeni Nemrut kanunu.

Mustafa Aydın'dan bilanço sonu.

Bir yiğit er muhtar istiyoruz biz.” (228/5)

4. 2. 4. 2. Rüstem ve Zal: Rüstem, Zal'ın oğludur. Baba oğul cesaretleriyle tanınmışlardır.

“Düşün sen Hamza'yı, Rüstem'i, Zâlı,

Haksızın önünde bir kale gibi,” (214/2)

5. AŞK

Âşk, halk şiirinin belli başlı konularından birisidir. Bu aşk, ilahî ve beşerî olmak üzere iki türdür. Fakat Mustafa Aydın'ın şiirlerindeki ilahî aşk tasavvufun bütün inceliklerine nüfuz edecek kadar derin değildir. Âşığın şiirlerinin çoğunda dünyevi aşk teması işlenmiştir.

5. 1. İlahî Aşk

Mustafa Aydın, şiirlerinde yukarıda da belirttiğimiz gibi konu olarak ilahî aşkı çok fazla işlememiştir. Dinî konulu şiirlerine baktığımızda onun Allah'a ve Hz.Muhammed'e (SAV) karşı derin bir sevgiyle bağlı olduğunu

görmekteyiz. O da mutasavvıflar gibi bu dünyayı bir gurbet yeri olarak değerlendirmiş ve vuslat anını beklemiştir. (bk.Dinî Konular)

“Yolumu aydınlatacak,
Nura kavuşmak isterim.” (56/1)

“Âşıklar aşk ile yanar.
Gönül vuslat için kanar.” (79/3)

5. 2. Beşerî Aşk

Mustafa Aydın'ın şiirlerinde beşerî aşk önemli bir yer tutmuştur. O genellikle sevgiliye karşı derin bir özlem duymuştur. Lisede âşık olup da kavuşamadığı ela gözlü sevdiği için sürekli aşk acısı çekmiştir. Bu aşk onun hayatında dönüm noktası olmuştur. Sevdiğine kavuşamadığı için içinde hep bir sızı hissetmiştir. Bu yüzden şiirlerinin çoğunda sevgilisine kavuşamamaktan yakınmıştır.

“Yıllar boyu hasretini çekerim.
Gör sevdiğim saçlarıma ak düştü.
Aşkın ile kanlı yaşlar dökerim.
Ayırdılar kollarıma bağ düştü.” (222/1)

“Ben bu aşk yoluna girdim gireli,
Nereye gideyim yolu görünmez.
Kimi gördüm benim gibi yaralı.
Kaybetmiş yurdunu eli görünmez.” (226/1)

Onun için sevda, gönül bardağını taşıran, gideni düz yoldan şaşıran sebeptir. Sevda, bazen bir cümle bazen de bir bakıştır. Aşkta, gözyaşı desen, ıstırap nakışdır.

“Gönül bardağını taşıran sebep,
Gideni düz yoldan şaşıran sebep,
Saçlarıma aklar düşüren sebep,
Beni taştan taş a çalan sevdadır.” (203/2)

“Gönülden gönüle sevdıyla akış,
Bazen bir cümledir bazen bir bakış.
Gözyaşı desendir, ıstırap nakış.
Sevende gör, çekene bak bana sor.” (210/3)

Mustafa Aydın o kadar çok sevmektedir ki sevdiğini görünce eli ayağı dolaşmakta, nabızı artmakta, ayakları titremektedir.

“Sevda ilmeğini başa örünce,
Hasretin öldürür uzun sürünce.
Kalp atışım nabzım artar görünce.
Ne yapayım seviyorum ben seni.” (127/2)

“Aşk düşündükçe içim ürperir.
Her gün vücudumda bir şeyler erir.
Hak’tan sabır iste inan ki verir.
Neden iki gözüm yaş bahtı karam?” (134/2)

“Sana geleceğim yolum dolaşır.
Sesini duyunca dilim dolaşır.
Ayaklarım titrer elim dolaşır.
Karşında durmaya hazır değilim.” (148/2)

Mustafa Aydın sevdiğinden çok çekmiştir. Sevgilisi onu daima nazıyla, vefasızlığıyla üzmüştür. Bu yönüyle Mustafa Aydın, divan şairlerine benzer. Fakat ikisinin arasında bir fark vardır. O, bir divan şairi gibi hayalinde yaşattığı bir güzeli değil canıyla, canıyla etrafta salınıp gezinen bir güzeli

sevmiştir. Sevdığı gezerken Mustafa Aydın sürekli acı çekmiştir. Onun aşkının ateşinden yanıp kavrulmuştur. O daima sevdiğinin yanında olmasını istemiştir. Ama sevdiği ona çok naz etmiştir.

“Nedir senden çektiklerim?
Dur perişan etme beni.
Meyve verdi ettiklerim.
Bar perişan etme beni.” (41/1)

“Yaptığına taş dayanmaz.
Kulakların beni duymaz.
Bir anın bir ana uymaz.
Kör perişan etme beni.” (41/2)

“Ela gözlüm yaktın aşk ateşini.
Gönül ocağında sönmez köz kalır.
Kuşlar dahi sever koklar eşini.
Senin bana yaptıkların naz kalır.” (206/1)

Mustafa Aydın sevgilisinden uzak kalmaya dayanamamaktadır. Onun için sevgiliden ayrı kalmak ölüm gibidir. Bu acıyı derin bir hüznle anlatmıştır.

“Ciğer parem benden kaçma.
Hasretine dayanamam.
Yüreğimde yara açma.
Hasretine dayanamam.” (47/1)

“Mustafa’yım aklım çıkar.
Sevenlerim dahi bıkar.
Ayrılığın canım sıkar.
Hasretine dayanamam.” (47/5)

“Yüreğimde yanıp burnumda tüter.
 İçimdeki bülbül çok hazin öter.
 Sana hasret olmak ölümden beter.
 Dizinde kalmayı çok istiyorum.” (162/2)

Sevgili için bu kadar çok acı çekmesine rağmen yine de dünyada o tek sırdaşı ve tek çaresidir. Sevdğine de ölmeyi göze alacak kadar bağlıdır. Mustafa Aydın sevgiliyi baş tacı ve can yoldaşı olarak görmüştür.

“Yiyilmez içilmez aşka doyulmaz.
 İğnesi yapılmaz teşhis konulmaz.
 Bu yarama tıpta çare bulunmaz.
 Ela gözlüm çare derler sevdiğim.” (146/2)

“Başımın tacısın can yoldaşımsın.
 İnan sensiz tadım tuzum yok benim.
 Bu dünyada benim tek sırdaşımsın.
 Söyleyecek başka sözüm yok benim.” (152/1)

Ayrılık acısını çok derin yaşadığı için sevgiliye kavuştuğu an onun için mutlulukların en büyüğüdür.

“Sensiz geçen dakikaya üzüldüm.
 Sevenlerin listesine yazıldım.
 Sonsuzluğa kanat açıp süzüldüm.
 Kolların aç sana doğru koşarım.” (139/2)

“Elimde çiçekler solacak diye,
 Heyecanım artacak gelecek diye,
 Mustafa aşkınla ölecek diye,
 Tut elimden yerden yere düşerim.” (139/4)

“Yüz bin kalp birleşir tek vücut olur.
 Bu sevda uğruna bir nefes alır.
 Her gönül aşk ile sevgili bulur.
 Çok mutluyum sana yâr olmaktayım.” (143/2)

Mustafa Aydın, sevdiğinin eşi ve benzeri olmadığını söyleyerek onun güzelliğini övmüştür. Mustafa Aydın'ın sevdiği; şirin sözlü, ela gözlü, günahsız saf bir yüzü olan , kaşı kara, dudakları kiraz gibi özelliklere sahiptir. Mustafa Aydın, sevdiğine hitap ederken “ele gözlüm, sevdiğim, güvercinim, ceylan gözlüm, nazlı yârim, kumru kuşum” gibi kavramları kullanmıştır.

“Mahmur gözler mahsun bakar.
 Ela gözlü fakülteli.
 Dudağından ballar akar.
 Şirin sözlü fakülteli.” (40/1)

“Ne eşi var ne benzeri,
 Bir güzeli seviyorum.
 Mekândan münezzeh yeri,
 Hür güzeli seviyorum.” (60/1)

“Mahsun bakan gözü vardı.
 Günahsız saf yüzü vardı.
 Mustafa'ya sözü vardı.
 Şaştı gitti kumru kuşum.” (61/5)

“Bakışların yüreğimde ,
 Açtı yara ceylan gözlüm.
 Muradına eremedim.
 Kaşı kara ceylan gözlüm.” (62/1)

“Güvercinim nazlı yârim,
Mutluluklar bizim olsun.
Artık bitsin intizarım.
Hayatta hep yüzün gülsün.” (77/1)

“Gözlerine bakan destan yazarmış.
Seni gören âşık gurbet gezermiş.
Yanakların elma gibi kızarmış.
Dudakların kiraz bal ela gözlüm.” (166/2)

Mustafa Aydın çeşitli vesilelerle halk hikâyeleri kahramanlarımızın yaşadıkları sergüzeştleri anmıştır. Bazen sadece onların hikâyesine yer vermiş bazen de kendisini onlara benzetmiştir.

Sevdiğinin kapısına kul olmasını, Yusuf ile Züleyha hikâyesine telmihte bulunarak anlatmıştır.

“Yusuf Züleyha’ya olmadı tabi,
Ben senin kapına kul oldum yârim.” (153/2)

O aşkı bize Aslı ile Kerem, Leyla ile Mecnun hikâyeleriyle anlatmıştır.

“Dağ aşıp Aslı’ya giden Kerem’i,
Öldürdü sevdanın derdi veremi.
Mecnun ah u zarda buldu çareyi.
Leyla çadırında Mecnun dağında.” (94/2)

6. DERT VE İSTIRAP

Mustafa Aydın’ın şiirlerindeki konularından biri de dert ve ıstıraptır. Mustafa Aydın, şiirlerinde özellikle kişisel ıstıraplarını dile getirmiştir. Şiirlerinde sanki bizimle dertleşmiştir. Karçıçeğine kavuşamamanın verdiği acıyı ve ilk eşini gözleri önünde bir trafik kazasında kaybedip iki çocuğuna

bakmak zorunda kaldığını düşünürsek onun bu halini biraz daha fazla anlarız. Şiirlerinde çektiği bu acılardan dolayı kendini gariban olarak nitelendirmiştir.

“Ne gelen var ne de giden.
Yol gariban ben gariban.
Hasretine tutsak beden.
Hal gariban ben gariban.” (65/1)

“Böyle imiş kader yazım.
Yüreğimde derin sızım.
Anasızdır oğlum kızım.
Benim gönlüm yaralıdır.” (81/2)

“Mustafa'nın var efkârı.
Kayıp ettim nazlı yârı.
Gurbette kaldı mezarı.
Benim gönlüm yaralıdır.” (81/3)

“Oğlun Ferhat anam nerde soruyor?
On bir aylık Esram artık yürüyor.
Ders verdiğin öğrenciler soruyor.
Ebedî mi kaldın gurbet ellerde.” (102/4)

“Ah çektim saçımı aklar bürüdü.
Yıllar ile gözyaşımı paylaştım.
Obacılar yaylalara yürüdü.
Yollar ile gözyaşımı paylaştım.” (142/1)

Halk şairleri hiçbir zaman sevgililerine kavuşamazlar. İçlerinde hep bir ayrılık acısı vardır. Mustafa Aydın'ının “Karçıçeği” adını verdiği sevdiğine kavuşamamanın verdiği hüznle dillendirdiği tüm şiirlerinde coşkun bir lirizm hâkimdir.

“Bu sevda uğruna koymuş idim ser.
Kavuşmaya yemin ettik beraber.
Mustafa’yı verem etti son haber.
El aldı dediler karçıçeğimi.” (120/3)

“Kimse bilmez içimdeki derdimi.
Sevdalıyım perişanım dertliyim.
Vefasız yar muradına erdi mi?
Sevdalıyım perişanım dertliyim.” (158/1)

7. GURBET

Türk tarihinin Orta Asya döneminden itibaren süregelen göç hadisesi, göçebe toplum yapısından yerleşik toplum yapısına kavuşuncaya kadar insanımızın yerleşik bir hayata kavuşmasını engellemiştir. Yerleşik hayata geçtiğimiz zaman bile içimizdeki bu gurbet sızısı hep kalmıştır. Bu sızı, edebî eserlerimize de gurbet teması olarak yansımıştır.

Âşık edebiyatında da âşıkların gurbete çıkıp sevgililerini aramaları, çeşitli illeri dolaşmaları ve buralarda yapılan yarışmalara katılmaları âşıklık geleneği olarak kabul edilmiştir. Gurbete çıkmak âdeta âşık olmanın bir gereğidir diyebiliriz. Bu yüzden âşık edebiyatı ürünlerinin çoğunda gurbet teması işlenmiştir. Ulaşım imkânlarının kısıtlı olduğu yıllarda âşıkların memleketlerine ve sevdiklerine kavuşamamalarının verdiği acı onların şiirlerinde ve sazlarında dile gelmiştir.

Hatta bu ürünler bölgelerin kendine has musiki anlayışlarıyla da yıllar yılı söylenegelmiştir.

Mustafa Aydın da çok küçük yaşlarda memleketi olan Kars’ın Selim ilçesine bağlı Beyköy’den ayrılmıştır. Bu yüzden onun şiirlerinin çoğunda gurbet ve hasret temaları yer almıştır. Çoğu zaman şiirlerini bu gurbet ellerde yüreğindeki acıyla ve özlemle yazmıştır.

“Hasretim doğduğum yere.
 Gözyaşı kattım seline.
 Ormanlar koynunda dere.
 Akıp gider yar eline.” (34/1)

“On iki yaşımdan beri,
 Gurbetin kahrını çektim.
 Kaldım bir kemik bir deri.
 Ağladım göz yaşı döktüm.” (64/1)

“Kaldım gurbet elde yalnız başıma.
 Kan karıştı gözlerimde yaşıma.” (161/2)

“Ne sorarsın otuz yıllık mazimi?
 Bir ayrılık bir hasretlik derdim var,
 Hasret olma her gün açar sızımı.
 Bir ayrılık bir hasretlik derdim var.” (195/1)

“Çile var gurbetin neşelerinde.
 Gül solmuş sılanın meşelerinde.
 Mustafa da gurbet köşelerinde,
 Bir ayrılık bir hasretlik derdim var.” (195/3)

“Nemli rutubetli otel köşesi,
 Gurbet geceleri yoktur neşesi.
 Gözyaşımla dolu yaşam şişesi.
 Ne olur kırmayın döner ummana.” (97/4)

Mustafa Aydın bazı şiirlerinde de gurbetten şikâyet etmiştir.

“Kimi konuşturdum acizdir senden.
 Bir zaman sevdiğim ayırdın benden.

Herkes şikayetçi bugünden dünden.
Ayrılık,hasretlik,gurbetlik derdi.” (119/2)

“Acı, tatlı gelmiş idik bu çağa.
Bütün dostlarımdan düştüm uzağa.
En son Mustafa’yı koydun tuzağa.
Ayrılık,hasretlik,gurbetlik derdi.” (119/3)

Gurbet, dinî-tasavvufî Türk edebiyatında da çok işlenmiştir. Tasavvufa göre insanın asli vatanı ruhlar âlemidir. İnsan buraya misafir olarak gönderilmiştir. Ruh daima asli vatanı olan varlık âlemine özlem duymaktadır. Bu kavuşma da ancak ölümle olacaktır. Mustafa Aydın da şiirlerinde bu hasreti ve özlemi sıkça dile getirmiştir.

“Ey sultanlar sultanı,
Aşkın ile gezerim.
Beklerim vuslat anı.
Aşkın ile gezerim.” (17/1)

“Mustafa gönül dolduran,
Bana nefsimi bildiren,
İki cihanda güldüren,
Bire kavuşmak isterim.” (56/4)

“Bağlıdır el bağlıdır kol,
Göster geleyim sana yol.
Sen bana Rab ben sana kul,
Her an seni arıyorum.” (59/3)

“Gelene gidene her şeye kadir,
Sana geliyorum kabul et beni.
Bu keder,bu çile bu hasret nedir?
Sana geliyorum kabul et beni.” (125/1)

8. HALDEN MEMNUN OLMAMA

Mustafa Aydın özellikle devleti yönetenlerin işlerini iyi yapmamalarından şikâyet etmektedir. Mustafa Aydın düşüncelerini çok açık ve net bir şekilde ifade etmiştir. Türk milleti kanıyla, canıyla aldığı bu vatanda kötü yönetilmeyi hak etmemektedir.

“Bizdeki bu sabır sizdeki zulüm,
Bu asil millete yapılmaz gülüm.
Memur bu gidişle bekliyor ölüm.
Emekliyi mezarda mı yaşarız?” (227/6)

Mustafa Aydın özellikle kendi kültürümüzden ve değerlerimizden uzaklaşarak bizi bir kukla haline getirenleri sert bir ifadeyle eleştirmiştir.

“Ahlaksızca hareketi gafile,
Yavaş yavaş başlatanlar utansın.
Hayâsızlık nasıl olmuş defile,
Rezaleti işletenler utansın.” (173/1)

“Ahlak kavramına kalırsan aciz,
İffet dükkânına koyarlar haciz.
Hayâ pahalıdır deyyusluk ucuz.
Genç nesile aşlatanlar utansın.” (173/2)

“Yetmez mi bu denli uzun uyumak?
Şerefsiz ellerde oldun oyuncak.
Güneş tutulur mu el ile ahmak?
Sana ceddin taşlatanlar utansın.” (173/3)

Mustafa Aydın, dünyada sıkıntı çeken insanların olduğunu belirtmiş ve bu durumdan şikâyet etmiştir.

“Nereye bakarsan hep çile dolu,
Ağlayanlar gülmez oldu dünyada.” (93/1)

“Bir hayat kavgası bir renkli dünya.
İmkânı olanlar gidiyor Ay’a.
Ben taşlı yollarda yürürken yaya,
Gönül rahat bulmaz oldu dünyada.” (93/2)

“Şu koca dünyanın ömrü sökülmüş,
Zaman geçmiş çağlar ihtiyar olmuş.
Gül bahçenin yaprakları dökülmüş.
Hazan değmiş bağlar ihtiyar olmuş.” (218/1)

Mustafa Aydın, dünyada demokratik bir düzenin olmayışından ve batının emperyalist görüşünden şikâyet etmiştir.

“Demokrasi diyenler,
İnsan hakkı yiyenler,
Zulmün arkasındadır,
Zalimleri övenler.” (18/2)

“Ey insan hakları ey demokrasi!
Özgürlük dünyanın neresinde var?
Siyasi düzende din teokrasi,
Bu da batılının yöresinde var.” (194/1)

“Milletler versin karar uygarlık nizam arar.
Dünyada zulüm varken insanlık çeker zarar.
İnsanlık dramını kim nasıl unutacak?
Medeni canavarlar petrole kan batacak.” (235/5)

9. YEMEK

Âşıklarımızın en önemli görevlerinden biri kültürel ürünlerimizin nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktır. Bu ürünlerimizin en önemli öğelerinden birisi de yemeklerimizdir. Mustafa Aydın da Kars'la ilgili destanında bize o yörenin yemeklerinin ismini saymıştır.

“Yemek kültüründe haşıl, bozbaşı,
Kete, pağaç, hingel, kesmeli aşı,
Yemlik, kımı, kuymak, kaz eti, bişi,
Özünü anlatır lisanı Kars'ın.” (174/19)

10. ÜLKELER

Ülkemiz sınırları dışından yaşayan Türklerin sorunları Mustafa Aydın'ın işlediği konulardan biridir. O, dünyadaki hiçbir olaya kayıtsız kalmamıştır. Din kardeşlerinin zulüm görmelerine ve herkesin bu duruma sessiz kalmasına şiddetle karşı çıkmıştır. Onlara yapılan haksızlıkları sindirememiştir. Dünyadaki bu zulme ve savaşa olabildiğince sesini yükseltmeye çalışmıştır. Bu olaylardan derin bir üzüntü duymuştur. Mustafa Aydın düzeltemediği ne varsa diliyle söylemeye çalışmaktadır. Onun elinden gelen, kalemiyle bu konuları yazmak, saziyla seslendirmek ve bu yolla bizleri uyarmaktır. Çeçenistan, Karabağ, Azerbaycan, Gürcistan, Afganistan, Kuveyt, Kıbrıs, Türkistan, Filistin, Bosna-Hersek... gibi ülkelerin acıları onun sazında ve sözünde dile gelmiştir.

“Azarbaycan, Gürcistan,
Perişan Afganistan.
Kuveyt, Filistin, Kıbrıs,
Kendine gel Türkistan.” (18/3)

“Hayvan diye katleder Filistin'de insanı.” (233/2)

“Adamın sır niyeti işgal etti Kuveyt’i.” (233/3)

“Dünya gözü önünde ateşte yanan közüm.
Bosna Hersek’te zulüm işkence gören özüm.
Orta Doğu’da kalbim Azerbaycan’da gözüm.
Kalbimi kanatırlar gözlerimi oyarlar.” (234/1)

“Bosna, Çeçen, Karabağ ağlıyor sesli sesli.” (234/4)
“Biter mi Filistin’de sürgün katliam sonu?
Dünden bugüne Kıbrıs senaryolara konu.” (234/5)

“Bosna Hersek zulüm gördü.
Hesabını kim soracak? “ (45/1)

11. DAĞLAR

Zirveleri gökleri deler gibi yükselen ve başları bulutlar içinde kaybolan dağlar; Türk kültüründe yerin direği, Tanrı’ya en yakın yol, her şeyin ortası ve yerin düğümü olarak kabul edilmiştir.

Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan dağ motifi âşık edebiyatında da bir tabiat motifi olarak sayısız şiire konu olmuştur. Dağlar kimi şair için yiğit durağı, aslan yatağıdır. Ancak genellikle âşıkların şiirlerinde dağ; yüceliği, başlarında duman eksilmeyişi, tipisi-boranı ile tehlikeli, mor sümbülleri, çiğdem çiçekleri ile sevimli oluşu, çıkıp yücesinden seyran edilişi ile insanın içine ferahlık veriş ve her şeyden çok da sevgilinin yaylası oluşları gibi özellikleriyle yer almıştır.

Mustafa Aydın’ın incelediğimiz şiirlerinde de dağ; başının dumanlı oluşu, yazın ve kışın farklı özellikler göstermesi gibi özelliklere sahiptir. Dağ aynı zamanda şiirlerinde, dertleştiği bir motif olarak da karşımıza çıkmaktadır. O şiirlerinde derdini dağlara anlatmıştır.

“Hayat duvarımın yıkık köşesi.
Gönlümün kalmadı artık neşesi.
Bizim yaylaların var endişesi.
Derdimi dağlara söyler giderim.” (178/2)

“Bizim ele bahar gelmiş yaz gelmiş.
Şimdi gezilecek zamandır dağlar.
Dağlar çektiklerim bana az gelmiş.
Başım sizin gibi dumandır dağlar.” (190/1)

“Dağlar kış gelince kar ile yaşar.
Yazın yaylalara sevenler koşar.
Sular harıl harıl çağlayıp coşar.
Bir tarafın yeşil ormandır dağlar.” (190/2)

Dağlar her feryadı duymuştur. Âşıklar, dağlara yaslanarak sazlarını çalmıştır. Bazen de insanlar gibi ağlamıştır.

“Dağlar her feryattan nasibin almış.
Âşıklar yaslanıp sazını çalmış.
Kiminin muradı yarıda kalmış.
Kulak ver ağlayan insandır dağlar.” (190/4)

“Dağlar Mustafa’yı kara düşürür.
Hasret içerime yara düşürür.
Bir ah alır bin efkâra düşürür.
Derdini anlatan lisandır dağlar.” (190/5)

Bazı şiirlerinde dağlar sevgili ile arasında bir engel olarak anlatılmıştır.

“Dağ başında soğuk vardı,
Geçit vermez duman kardı,

Her tarafı avcı sardı,
Düşme dara ceylan gözlüm.” (62/3)

“Dağların ardında yârin mekânı,
Mustafa yoluna koymuştur canı,” (94/3)

“Ben de şu feleğin işine şaştım.
Sensiz geçen zaman ile savaştım.
Ağlayarak karlı dağlardan aştım.
Kimse gelip halim sormuyor Meyro.” (186/2)

Bazen de dağları ömre benzetmiştir.

“Ömür dağa benzer kar yalan imiş.” (216/1)

Dağları, Mustafa Aydın yüce varlıklar olarak nitelendirmiştir.

“Mesken tutun yüce dağlar ardını.” (150/3)

“Seni alıp çıksam yüce dağlara.” (222/2)

Çoğu şiirinde dağlar, kış mevsiminde dumanlı ve karlıdır. Bazen bu kar dağların başında bazen de eteğindedir.

“Dağların eteği kardır.” (83/4)

“Dağ başında kış misali.” (84/2)

“Dağlarına duman çöktü kış geldi.” (126/1)

“Şimdi bizim dağlar duman kar derler.” (201/3)

“Duman çökmüş dağlar ihtiyar olmuş.” (218/3)

12. ORMAN

Ormanlar bir milletin en değerli hazinelerinden biridir. Aynı zamanda toplumun kültürel düzeyini de ormanlar gösterir. Ağacı ve yeşili sevmek hem kültürümüzde hem de dinimizde sıkça geçmektedir. Mustafa Aydın da herhalde bu düşünceden etkilenmiş olsa gerek ormanlarımızın öneminden bahsetmiştir.

“Yeşil fidan bozkırların süsüdür.
Orman tabiatın güzelliğidir.
İnsan hayatının hoş neşesidir.
Orman tabiatın güzelliğidir.” (207/1)

“Göklerde uçacağım kanadım odur.
Denizlerde gemim,dümenim odur.
Ayrılmaz bir parça muradım odur.
Orman tabiatın güzelliğidir.” (207/3)

“Dereler koynuna orman yaslansın.
Şu çıplak dağları fidan süslesin.
Ağaç dallarında kuşlar beslensin.
Orman tabiatın güzelliğidir.” (207/4)

“Gönüller neşesi yeşillik yurdu.
Mustafa fidanı hep böyle gördü.
Dağlara taşlara seslendi sordu.
Orman tabiatın güzelliğidir.” (207/5)

13. ÇİÇEKLER

Doğayı seven âşık, tabiatta kendisi etkileyen çiçekleri, onların özelliklerini benzetme unsur olarak kullanmıştır. Çiçekler onun için âdeta sevgilinin güzelliğini tamamlayan dekor gibidirler.

13. 1. Gül: Gül; inceliği, nazikliği, kısa ömürlü oluşu, rengi, bülbül ile olan münasebeti...gibi özellikleriyle asırlardır çoğu şair ve yazara ilham kaynağı olmuştur. Özellikle klasik edebiyatımıza tek başına hâkim olacak bir unsur varsa o da güldür diyebiliriz.

Dini Tasavvufi Türk Edebiyatındaki yeriyle de diyebiliriz ki Türk-İslam kültürü baştan sona gül kokmaktadır.

Bir klasik edebiyatı mazmunu olarak gül, Mustafa Aydın'ın şiirlerinde hemen hemen bütün özellikleriyle işlenmiştir. Divan şairleri kadar ince işlenmese de gül onun şiirlerinde en çok adı geçen çiçektir. Gül onun şiirlerinde geniş bir benzetme alanı bulmuştur.

Sevgili genel olarak güle benzetilmiştir.

“Güle benziyorsun demiştim sana.” (100/4)

Gülün sevgilinin özelliklerini ifade için benzetildiği en önemli unsur yüzdür. Genellikle sevgili gül yüzlü olarak tabir edilir. Mustafa Aydın da sevdiğinin yüzünü güle benzetmiştir.

“Gül yüzüne doyamazdım,” (20/2)

Bazen de sevgilinin yanağı güle, kokusunu da gül kokusuna benzetmiştir.

“Gül yanaklım çok tatlısın.” (70/1)

“Bir gül gibi kokuyorsun,” (70/2)

Mustafa Aydın kendini sararan güllere benzetmiştir.

“Yaprağı sararan güller gibiyim.” (157/3)

Gül her ne kadar güzelliğiyle gönüllere taht kurmuşsa da dikenleri ile her güzelin bir kusuru olduğunu belirten en güzel sembollerden birisi olmuştur. Mustafa Aydın da insanların kusursuz olmadıklarını gülün dikenlerini örnek vererek anlatmıştır.

“Kusursuz dost dikensiz gül gibidir.
Kim demiş ki gülde har yalan imiş.
Gül dikensiz insan kusursuz olmaz.
Ömür dağa benzer kar yalan imiş.” (216/1)

13. 1. 1.Gül ile Bülbül: Gülün en fazla münasebet halinde bulunduğu unsur bülbüldür.”... Gül ile bülbülün aşkları dillere destandır. Gül, bülbülün sevgilisidir. Âşık da sevgili denen gül karşısında şakıyıp duran bir bülbüldür... (Pala,1998:156)

Mustafa Aydın'ın şiirlerinde de gül ile bülbül ayrılmaz ikilidirler. Bazen bülbül; gülden haber bekler, fayda gelmeyeceğini bile bile gül için ağlar, onun için feryat eder ve kanayan kanatları için gülden yardım ister.

“Bülbülümün intizarı,
Gülden haber gelmez oldu.” (86/1)

“Ne ağlarsın garip bülbül,
“Gülden sana fayda gelmez,” (88/1)

“Garip bülbül gülüm diye öter ya,” (166/3)

“Bülbül gülü için ötsün.” (34/2)

“Bülbül oldum kanatlarım kanadı.
Tiken ortasında gül kurtar beni.” (123/3)

“Bülbüller ağlıyor güle hasretim.” (155/2)

Mustafa Aydın kimi şiirlerinde kendisini bülbüle benzetmiştir.

“Bülbül gibi arttırdılar zarımı.” (107/3)

“İçimdeki bülbül çok hazin öter.” (162/2)

Mustafa Aydın vatanına olan sevgisini anlatırken kendisini bülbüle, vatanını da gül bahçelerine benzetmiştir.

“Kan kokan laleler emanet bana,
Kanımın damlası güzel vatanım,
Sen gül bahçeleri ben bülbül sana,
Mecnun'un Leylası güzel vatanım.” (138/1)

Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatında gül öncelikle Allah'ın ve Allah'ın birliğinin işaretidir. Hak âşıkları da bülbül olarak kabul edilir. Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatımızda ikinci olarak gül remzi ile kastedilen Hz.Muhammed'dir. Özellikle gülün kokusu onun teri olarak kabul görmüştür. Mustafa Aydın da Hz.Muhammed'e (SAV) olan sevgisini dile getirirken gülün bu özelliklerinden yararlanmıştır.

“Ar ile yaşamak destan dillere.
Sevgisi nakşolmuş tüm gönüllere.
Terinden bir zerre düştü güllere.
Bülbüller aşk ile bergüzar olmuş.” (220/3)

13. 2. Zambak: Zambakgiller familyasından; soğanı pullu, dik gövdeli, güzel ve iri çiçekli bir bitkidir. 50 kadar türü vardır. Çiçekleri beyazdır. Mustafa Aydın sevgilinin nişan bohçasının zambak gibi koktuğunu ifade etmiştir.

“Yârin zambak kokan nişan bohçası,” (226/2)

13.3.Lale,Sümbül: Lale, zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde türlü renkte bir süs bitkisidir”...Lale yabani bir çiçek oluşu, çabuk solması, suya ihtiyaç duyması vb. özellikleriyle şiirlerde çok sözü edilen bir çiçektir...” (Pala,1998:252)

Sümbül de yine zambakgillerden, soğanla üretilen, çiçekleri kokulu ve türlü renkli, çok yıllık bir süs bitkisidir. Sümbül şekli ve kokusu itibariyle sevgilinin saçlarına benzetilir. Genellikle bu özelliğiyle edebiyatımızda yer almıştır.

Mustafa Aydın’ın şiirlerinde lale ile sümbülü birlikte kullanılmıştır. Hatta bazen onlara gül de eşlik etmiştir. Onların kokusu mis kokusu gibidir. Lale, sümbül onun şiirlerinde gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır.

“Yaz gelince ovalarda lale sümbül gül biter.” (239/1)

“Lâle sümbül açınca mis kokusu cana yeter.” (239/1)

“Lâle sümbül boyun bükmüş.” (65/6)

13. 4. Menekşe: Dağlarda, taşlık yerlerde, çalı ve duvar diplerinde yetişen hoş kokulu, mor renkli bir bahar çiçeği. Rengi, kokusu sapının inceliği ve eğri duruşu, deste deste toplanışı dayanıklı olmayışı vb. yönleriyle edebiyatımıza konu olmuş bir çiçektir. Özellikle sevgilinin kokusunu anlatmak için kullanılır. Mustafa Aydın menekşenin mor açan çiçeğine ve kokusuna şiirinde yer vermiştir. Hatta şiirinde ovalarda mor menekşe açınca bülbüller sevinçten ötmeye başlamıştır.

“Mor menekşe koku vurmuş yüzüne.” (114/5)

“Ovalarda mor menekşe açınca bülbül öter,” (239/1)

14. KUŞLAR

Sanatta tabiat unsurlarının, hayvanların ve kuşların birer sembol olarak kullanılması Totemizm ve Şamanizm gibi inançların canlı görüldüğü eski devirlere kadar gitmektedir. Bu unsur veya sembollerin bazıları az çok mahiyet değiştirerek birer konu ve motif olarak zamanımıza kadar gelmiştir. (Elçin,1997:63)

Mustafa Aydın da şahin, güvercin, turna gibi kuşlara şiirlerinde yer vermiştir. Bunlar genellikle onun şiirlerinde benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

14. 1. Kuş: Türk kültüründe kuş motifi şamanizme kadar dayanır. Eski Türklerdeki, şamanın ve bir kısım ruhun gerektiğinde kuş şekline girebileceğine dair inançlar İslamiyet’in kabulünden sonra da devam etmiştir. Bununla birlikte birçok edebi eserimizde de bu motif işlenmiştir.

Mustafa Aydın’ın incelediğimiz şiirlerinin altı tanesinde bu motife rastladık. Bu şiirlerin hepsinde kuş birer benzetme unsuru olarak kullanılmıştır.

Üç şiirinde kendisini kuşlara benzetmiştir.

“Yuvada kuş olabildim.” (53/1)

“Kanadım yok kuşlar gibi.” (78/1)

“Kanatsız bir kuş misali.” (84/2)

Bir şiirinde de ömrü kuşa benzetmiştir.

“Ömür uçup giden kuş oldu ana.” (107/2)

Bir diğer şiirinde ise insanlar kuşlara benzetilmiştir.

“Olmaz imiş garip kuşun yuvası.” (185/3)

Bir şiirinde de sevdiğine kumru kuşum diye hitap etmiştir.

“Gözlerine bakamadım.
Uçtu gitti kumru kuşum.
Kınasını yakamadım.
Göçtü gitti kumru kuşum.” (61/1)

14. 2. Şahin: Edebiyatımızda şahinin yüksek uçan bir kuş olma özelliğine çok yer verilmiştir.

Mustafa Aydın da şahinin bu özelliğini kullanarak onun gibi yüksek uçtuğunu ifade etmiştir.

“Şahin gibi yüksek uçtum.” (53/1)

Vatanını güzelliklerini söylerken de onu aynı zamanda şahinler yuvası olarak da görmüştür.

“Şahinler yuvası güzel vatanım.” (138/2)

14. 3. Güvercin: Güvercinin, insanlar arasında barış ve sevgi remzi olarak dolaştığına inanılır. Güvercin genellikle yumuşaklık, saflık, ürkeklik, sessizlik gibi özellikleriyle şiirlerde yer almaktadır. Mustafa Aydın da güvercinin bu özelliklerinden yararlanarak sevdiğine “güvercinim” diye hitap etmiştir.

“Güvercinim nazlı yârim.” (77/1)

“Güvercinim kanat beyaz.” (77/3)

14. 4. Turna: Turna, halk ananemize göre mübarek, akıllı, her hareketi doğru, mukaddes bir kuştur. Bu sebeple uçuşları bir düzen ve sıra içinde olur. Turnanın yolunu şaşırtmak ve onu havada tutmak kimi şehirlerde günah sayılmaktadır. (Elçin,1997:64)

Mustafa Aydın sevdiğine kavuşup kavuşamayacağını düşünürken, sevdiği yanında olmadığı zaman turnaların ağladığını söylemiştir.

“Bana müjde verin dumanlı dağlar,
Bu yıl kar çiçeğim bitmeyecek mi?
Ovalar koynunda turnalar ağlar,
Yoksa bülbül gülsüz ötmeyecek mi?” (121/)

ALTINCI BÖLÜM

ŞİİRLER

DÖRT (4) HECELİLER

-1-

GELSİN

- 1 Yaraları,
Saran gelsin.
Sorunları,
Gören gelsin.
- 2 Yöremize,
Töremize,
Aramıza,
Giren gelsin.
- 3 Hak bülbülü,
Nefsi ölü,
Gönül gülü,
Deren gelsin.
- 4 Aydın dura,
Kavuş nura.
Yek huzura,
Varan gelsin.

-2-

HALİM GARİP

- 1 Düştüm aşka.
Halim garip.
Bu aşk başka,
Zalim garip.
- 2 Bahtım kara,
Gönlüm yara,
Uzak ara,
Yolum garip.
- 3 Çektim zulüm.
Taze gülüm,
Ben bülbülüm,
Gülüm garip.
- 4 Kaldım naçar.
Gölge kaçır.
Yaprak açır.
Dalım garip.
- 5 Giydim astar.
Yolu göster.
Lisan ister.
Dilim garip.
- 6 Aydın adım,
Attım adım.
Tatlı tadım,
Balım garip

-3-

VARDIR

- 1 Bu esrarı,
Kuran vardır.
Hak kararı,
Kur'an vardır.
- 2 Deli akı,
Hakkı saklı,
Kimin haklı,
Gören vardır.
- 3 Düşsen dara,
Hakk'ı ara.
Gizli yara,
Saran vardır.
- 4 Olma tezat,
Olursun mat.
Sana hayat,
Veren vardır.
- 5 Dünya çarşı,
Ukba karşı,
Arzı arşı,
Ören vardır.
- 6 Ben Mustafa,
Çektim cefa.
Cana şifa,
Soran vardır.

-4-

BİLİR

- 1 Aşka düşen,
Hali bilir.
Engel aşan,
Yolu bilir.
- 2 Açıp solan,
Aşkla dolan,
Bülbül olan,
Gülü bilir.
- 3 Yazmış kalem,
Çeksen elem,
Rabbü'l âlem,
Kulu bilir.
- 4 Aydın çile,
Çekse bile,
Elif ile,
Dalı bilir.

-5-

BİLMEZ

- 1 Cahil olan,
İşi bilmez.
İlim dolan,
Taşı bilmez.

2 Sudan duru,
Yoldan yürü.
Ateş kuru,
Yaşı bilmez.

3 Kavak kurur.
Yapar gurur.
Ayak yürür.
Başı bilmez.

4 Aydın buyur.
Sesin duyur.
Kirpik uyur.
Kaşı bilmez.

BEŞ (5) HECELİLER**-6-****BİLLAH**

- 1 Önce ismini,
Anarım billah.
Görsem cismini,
Yanarım billah.
- 2 Aşk düştü cana.
Bağladı sana.
Gel dedin bana.
Dönerim billah.
- 3 Yol kenarından,
Al çınarından.
Aşk pınarından,
Konarım billah.
- 4 Mustafa halim,
Sohbetli dilim,
Yandı fitilim,
Sönerim billah.

-7-**UYAN ASLANIM**

- 1 Gel gel lokmanım.
Derin çıbanım,
Neden bulunmaz?
Benim dermanım.

2 Yatar Osman'ım.

Öksüz vatanım

Sürü dağılmış.

Hasta çobanım.

3 Doğdum üryanım.

Yürek giryanım.

Sarın yaramı.

Akar al kanım.

4 Duysun sultanım.

Piri irfanım,

Tilki göz oyar.

Uyan aslanım.

5 Âşık Mustafa,

Çağırır affa.

Geldim huzura.

Al beni safha.

-8-

GELDİM

1 Yüzüm toprağa,

Sürdüm de geldim.

Kalktım ayağa,

Durdum da geldim.

2 Duyur ahını,

Mim selahını,

Şahlar şahını,

Sordum da geldim.

3 Buldum yönünü.
Yolun sonunu,
Gözüm önünü,
Gördüm de geldim.

4 Dünya elindir.
Kırk beş yolundur.
Mıstık kulundur.
Sardım da geldim.

-9-

EFENDİM

1 Girince safha,
Uğrarsın affa.
Hakkı müdafa,
Eyle efendim.

2 Bülbülsün şakı.
Yüzünün akı,
Her zaman hakkı,
Söyle efendim.

3 Kaldır bendini.
Sevdir kendini.
Nefsin fendini,
Kuyula efendim.

4 Mustafa dünü,
Unuttum günü.
Aşkın kanunu,
Böyle efendim.

-10-

ALLAH İÇİN

1 Ders al Kur'an'dan.

Şereften şandan,

Can ile candan,

Geç Allah için.

2 Aşkın silahı,

Yandım ilahi.

Nefsinden dahi,

Kaç Allah için.

3 Hakikat kolu,

Muhabbet dolu,

Gel doğru yolu,

Seç Allah için.

4 Ocak yakmadan,

Candan bıkmadan,

Kanat takmadan,

Uç Allah için.

5 Mustafa gayret,

Burası gurbet.

Aşk ile şerbet,

İç Allah için.

YEDİ (7) HECELİLER

-11-

SEVDALİYİM SANA BEN

- 1 Garibim bu ellerde.
Mecnunum şu çöllerde.
Ne günahım var yarap!
Dert çekerim kullarda.
- 2 Bağlanmışım sana ben.
Vuruldum bir cana ben.
Kalbim nasıl dayansın?
Sevdalıyım ana ben.
- 3 Yerin uzak bilirim.
Bir gün çıkar gelirim.
Sevda dolu yüreğim,
Sensiz kalsa ölürüm.
- 4 Vuruldum bir cana ben.
Bağlanmışım sana ben.
Kalbim nasıl dayansın?
Sevdalıyım ana ben.
- 5 Bela mısın başıma?
Nerden çıktın karşıma?
Mustafa'yı ağlattın,
Sebepsin gözyaşıma.
- 6 Vuruldum bir cana ben,
Bağlanmışım sana ben,
Kalbim nasıl dayansın,
Sevdalıyım ana ben.

-12-

REF REF

- 1 İnsanda onur şeref,
Olursa belli hedef.
Ahlak abidesini,
Aldı Miraç'a ref ref.
- 2 Güneş doğdu cihana.
Nur yayıldı zamana.
Tüm kainat muhtaçtır,
Şefaatçi sultana.
- 3 Mustafa'dır matlubum.
Yara karşı mahcubum.
Huzuruna kabul et.
Geldim sana mahcubum.

-13-

MAZLUMLAR GÜLMEDİKÇE

- 1 Ninem zülfün telini,
Bebeden sakınırdı.
Dedem ise ninemi,
Rüzgardan kıskanırdı.
- 2 Bir gün nurlu gün doğar,
Umudum zulmü boğar.
Yer yüzüne şer yağar,
Mazlumlara gülmedikçe.
- 3 Bize neler oluyor?
Sevgi gülü soluyor.
Artık zaman doluyor.
Ey Mustafa gel uyan.

-14-

KÖRFEZ 2

- 1 Savaş duvaksız gelin,
Barış damat adayı.
Düğün günü yaklaştı.
Kriz çekti halayı.
- 2 Gelin körfeze kaçtı.
Damat kenar dolaştı.
Petrol girdi araya.
Rakipler karşılaştı.
- 3 Çöl ikiye yarıldı.
Toprak taşa darıldı.
Sevgi huzur bulmadı.
Gelin damat ayrıldı.
- 4 Gelin düştü ziyana,
Koymaz damat uyana.
Orta Doğu şaşırdı.
Renksiz duvar boyana.
- 5 Küresellik yüzünden,
Gelin caydı sözünden.
Etik ayıklamadan,
Çıban çıktı gözünde.
- 6 Gelin açtı yüzünü.
Damat yumdu gözünü.
Cinayet arıyorsan,
Bul körfezde izini.

7 Sorun olunca midene,
 Böl parçala ye pide.
 Gelin damat doyarsa,
 Kavuşur gide gide.

8 Mustafa döktük yaşı.
 Yoluna koyduk başı.
 Hiç kimse istemiyor,
 Zulümatı savaşı.

-15-

7'li cinas

1 Başın kaldır yâra bak.
 Bağrım başı yara bak.
 Yorgun düştüm yol çıkmaz.
 Sarp uçurum yara bak.

2 Seyreyledim yazıya,
 Satır satır yazıya,
 Kimsenin gücü yetmez,
 Kaderdeki yazıya.

3 Mustafa der gözlerim.
 Bak eladır gözlerim.
 Kaç yıl geçti aradan?
 Yâr yolunu gözlerim.

-16-

HAYLAZIM

- 1 Ben sana ne yapayım?
Yaramazım haylazım.
İlah değil tapayım,
Yaramazım haylazım.
- 2 Yaramazım haylazım.
Yüreği kar beyazım.
Yaramazım haylazım.
Gerdanı gül beyazım.
- 3 Durağı yok parkı yok.
Bir çocuktan farkı yok.
Feleksizin çarkı yok.
Yaramazım haylazım.
- 4 Gitti beni aramaz.
Zaten yara saramaz.
Pis şımarık yaramaz.
Yaramazım haylazım.
- 5 Yaramazım haylazım.
Sinesi kar beyazım.
Yaramazım haylazım.
Dudakları kirazım.
- 6 Mustafa'yı seven yâr,
Saçlarına yağdı kar.
Tadın tuzun kimde var?
Yaramazım haylazım.

-17-

AŞKIN İLE GEZERİM

- 1 Ey sultanlar sultanı.
Aşkın ile gezerim.
Beklerim vuslat anı.
Aşkın ile gezerim.
- 2 Haktır benim sözlerim.
Kan ağlıyor gözlerim.
Görsem dahi özlerim.
Aşkın ile gezerim.
- 3 Can içinde can oldun.
Damarımda kan oldun
Mustafa'ya şan oldun.
Aşkın ile gezerim.

-18-

- 1 Savaş girdi körfeze.
Barış ne zaman gelir?
Bir gelseler yüz yüze,
Tadı dillerde kalır.
- 2 Demokrasi diyenler,
İnsan hakkı yiyenler,
Zulmün arkasındadır,
Zalimleri övenler.

3 Azarbaycan,Gürcistan,
Perişan Afganistan.
Kuveyt,Filistin,Kıbrıs
Kendine gel Türkistan.

4 Gel hele barış gel hele.
Seni alsınlar dile.
İnsanca yaşasınlar.
Savaşa güle güle.

5 Bakmayın nazımıza.
Kum dolar ağzımıza.
Diyorlar çöl ayısı,
Engeldir aşkımıza.

6 Mustafa der ne oldular?
Çukurlara doldular.
Bir delinin yüzünden,
Künfeye kün oldular.

SEKİZ (8) HECELİLER

-19-

BULMAYINCA

- 1 Asla mutlu olamazsın,
Sevdiğini almayınca.
Rahat huzur bulamazsın,
Mutluluğu bulmayınca.
- 2 Güneş asla boyanmıyor.
Çürük fikir dayanmıyor.
İnsanoğlu uyanmıyor.
Felek taşa çalmayınca.
- 3 Ey Mustafa olma naçar.
Gönül kuşu durmaz uçar.
Sevdiklerin senden kaçar.
İstekleri olmayınca.

-20-

Mustafa Aydın'ın başta annesi olmak üzere sevdiği bütün insanların manevi ruhlarını yanında hissedip 'Ayakları öpülesi biri vardır.' diyerek söylediği şiir.

YANIMDA

- 1 Umudumu bağladığım,
Biri vardır hep yanımda.
Sevdasına ağladığım,
Biri vardır hep yanımda.
- 2 Hiç sözünden cayamazdım.
Koklamaya kıyamazdım.
Gül yüzüne doyamazdım.
Biri vardır hep yanımda.

- 3 Mustafa'nın nur tanesi,
Yüreğimi okşar sesi.
Ayakları öpülesi,
Biri vardır hep yanımda.

-21-

İkinci eşiyle tartıştıktan sonra katıldığı bir radyo programında irticalen söylediği şiir. Bu şiiri söylerken hem sunucu ağlar hem de kendisi ağlar.

HAYATIMDAN

- 1 Bir başıma bırak beni,
Sen de çık git hayatımdan.
Ne hayalle sevdim seni,
Sen de çık git hayatımdan.
- 2 Çektiklerim yetmedi mi?
İstirabım bitmedi mi?
Onlar koyup gitmedi mi?
Sen de çık git hayatımdan.
- 3 Ağarmayan saçım mı var?
Ağrımayan başım mı var?
Bir dikili taşım mı var?
Sen de çık git hayatımdan.
- 4 Hayatımı soldurmadan,
Düşmanımı güldürmeden,
Mustafa'yı öldürmeden,
Sen de çık git hayatımdan.

-22-

YAZ ARASINDA

- 1 Sevdigimi geç anladım,
Kaş ile göz arasında.
Fırtınaya yakalandım,
Kış ile yaz arasında.
- 2 Hakikati heceledim.
Dağarcığı inceledim.
Çok gurbette geceledim.
Taş ile düz arasında.
- 3 Hayal ağı örmesinler.
Haksız kusur görmesinler.
Mustafa'yı vurmasınlar.
Baş ile diz arasında.

-23-

HASRETİM BİTMEDİ

- 1 Yıllar boyu çekiyorum.
Hasretimiz bitmez ana.
Gözyaşımı döküyorum.
Hasretimiz bitmez ana.
- 2 Bu hasretlik candan mıydı?
Senden miydi ondan mıydı?
Suçun ucu benden miydi?
Hasretimiz bitmez ana.
- 3 Eller baba diye güler.
Baba sözün bağrım deler.
Başımıza geldi neler?
Hasretimiz bitmez ana.

4 Ömrüm geçmesin beyhude.
Sevgi görmedim dünyada.
Ümit kesmem Yaradan'dan.
Hasretimiz bitmez ana.

5 Mustafa der yoktur yurdu.
Garip yerde mesken kurdu.
Bende gizli baba derdi.
Hasretimiz bitmez ana.

-24-

YOLLAR YUVA

1 Ressam çizmiş bak tabloya,
Dağlar mekân,çöller yuva.
Bir küçük kız kalmış yaya.
Ağlar mekân,yollar yuva.

2 Arzu etmiş olamamış.
Yaşadıkça gülememiş.
Bir kuş kadar olamamış.
Bağlar mekân,yollar yuva.

3 Dert onundu çocuk iken.
Ayağına batmış diken.
Bir yavrudur çile çeken.
Sağlar mekân,kullar yuva.

4 Mustafa der kamış naçar.
İnsanlardan küsmüş kaçır.
Ümit bekler ömür geçer.
Çağlar mekân ,yollar yuva.

-25-

Dünya bir han, insanın o hana uğrayan bir yolcu olduğunu ve bütün insanların fani olduğunu anlatan bir şiir.

ÖMÜR YALAN

- 1 Bazı insan murat alır.
Gelen gider bu dünyaya.
Kimi yarı yolda kalır.
Gelen gider bu dünyaya.
- 2 İnsan fani ömür yalan,
Bir gün hayat olur talan.
Bu âlemde var mı kalan?
Gelen gider bu dünyaya.
- 3 Mustafa'yım ağlayarak,
Gözyaşımı çağlayarak,
Yüreğini dağlayarak,
Gelen gider bu dünyaya.

-26-

Nazardan dağıldığına inandığı mutlu bir yuvanın ardından söylediği şiir.

ARAMIZDA

- 1 Hafta başı bekliyordum,
Pazar girdi aramıza.
Satır satır ekliyordum,
Yazar girdi aramıza.
- 2 Kalmadı dünyanın tadı.
Gözünde kaldı muradı.
Kara kedi gizli adı,
Nazar girdi aramıza.

- 3 Mustafa'ya neler oldu?
Hasret bağrım deler oldu.
Sana değmek haram oldu.
Mezar girdi aramıza.

-27-

SARILINCA

- 1 Ağlayarak feryad ettim,
Kundağına sarılınca.
Yeşil rengi ala kattım.
Yaşam renkle örülünce.
- 2 Aşk rüzgarı başa esti.
Bir esmer kız yolum kesti.
Söyleşmeden hemen küstü.
Sitem etti darılınca.
- 3 Bu yaşantı neye yeter?
Mustafa da bir gün gider.
Canlı ölür hayat biter.
Bir noktaya varılınca.

-28-

Kardelen Mustafa Aydın'ın bir zamanlar oturduğu mahallenin adıdır. Şimşeklerin çıktığı ve yağmurun yağdığı bir gece camın önünden dışarıyı seyrederken eşinin haftanın iki üç günü kendisini bu şekilde beklediğini hissederek yazdığı şiir.

KARDELENDE

- 1 Ahu gözlü biri vardır,
Yola bakar kardelende.
Dünya bensiz ona dardır.
Candan bıkar kardelende.
- 2 Bazı gece yıldız ağlar.
Gözlerimin yaşı çağlar.
Benim yüreğimi dağlar.
Canım yakar kardelende.
- 3 Ay karanlık gece doğsun.
İçimdeki zulmü boğsun.
Sabahıma rahmet yağsın.
Şimşek çakar kardelende.
- 4 Mustafa'ya neden küser?
Selamını dahi keser.
Poyraz yeli tersten eser.
Fidan yıkar kardelende.

-29-

Mustafa Aydın kendini bir gurbet yolcusu olarak değerlendirir. Yine yolculuğa çıktığı bir günde söylediği şiir.

SIR İÇİMDE

- 1 Gidiyorum gurbet ele.
Ayrılığın sır içimde
Gözyaşlarım döndü sele.
Bir sıkıntı var içimde.
- 2 Hasret kalbe olur düşman.
Bakarsın ki geçmiş zaman.
Gönül dağım sardı duman.
Erimeyen kar içimde.
- 3 Yazılanlar çark eder mi?
Hayal, rüya fark eder mi?
Bir gün beni terk eder mi?
Derdim sadık yâr içinde.
- 4 Mustafa'ya bulunmaz eş.
Bağlandığım bir ile beş.
Yüreğimde sönmez ateş.
Aşkı yanar kor içimde.

- 30-

BAYRAM GÜNLERİNDE

- 1 Gurbet elde gariplere,
Çile bayram günlerinde.
Sevda çeken elbet düşer.
Dile bayram günlerinde.

2 Yurt dışında soydaşlarım,
Yiğitlerim dadaşlarım,
Yarenlerim kardaşlarım,
Güle bayram günlerinde.

3 Mustafa'nın bak yasına.
Bütün kuşlar yuvasına,
Garip olan sılasına,
Gele bayram günlerinde.

-31-

Vergi haftasıyla ilgili olarak halkı teşvik etmek amacıyla Kültür Bakanlığının ozanlardan şiir istemesi üzerine Mustafa Aydın'ın gönderdiği ve yayınlandığı şiiri.

KARA GÜNLER DÖNMEMELİ

1 Vergiler devlete gider.
Vatandaş vergini öde.
Hizmet için sana döner.
Vatandaş vergini öde.

2 Yaşantını bol istersin.
Arı gibi bal istersin.
Okul, köprü, yol istersin.
Vatandaş vergini öde.

3 Göklerde uçağın olsun.
Barajın, bereket dolsun.
Gelecekte neslin gülsün.
Vatandaş vergini öde.

- 4 Beş on kuruş katkın destek.
Enflasyonu yere itsek.
Biz de göklere yükselsek.
Vatandaş vergini öde.
- 5 Sana hizmet borcu kalır.
Vermeyeni suçlu bulur.
Devlet millet güçlü olur.
Vatandaş vergini öde.
- 6 Devletimiz geçsin başa.
Eller aya biz güneşe.
Türk-İslam'sın şanlı yaşa.
Vatandaş vergini öde.
- 7 Mustafa, söyle sakınsın.
Yadlar kıskanıp yakınsın.
Devlet seninle kalkınsın.
Vatandaş vergini öde.

-32-

ARA YERDE

- 1 Ne şehirli ne de köylü,
Gezenler var ara yerde.
Garip huylu uzun boylu,
Yedi şamar ara yerde.
- 2 Nerden çıktı üç beş kaçkın?
Mezarda meftalar şaşkın.
Popçu topçu gayet taşkın.
Tantana gör ara yerde.

3 Boyuna bulaştı ya,
Kazanmaya çalıştı ya,
Avantaya alıştı ya,
Dönüyor zar ara yerde.

4 Mustafa'yı duymaz derler.
Hiç hesaba uymaz derler.
Enflasyona doymaz derler.
Bir canavar ara yerde.

-33-

Kayın validesine kızını şikayet etmek için yazdığı şiir.

SÖYLE

- 1 Ocağına düştüm ana,
Kızına bir şey söyle.
Şikâyetim vardır sana,
Dizine bir şeyler söyle.
- 2 Kirpikleri çakmak çakan,
Beni kendi ile yakan,
Kaşlarını çatıp bakan,
Gözüne bir şeyler söyle.
- 3 Konuştuğu an küstüren,
İşareti can astıran,
Yüreğime kan kusturan,
Nazına bir şeyler söyle.
- 4 Örülmesin nefret ağı.
Kirlletmesin pak toprağı.
Kırk boğumlu laf gırtlacağı,
Sözüne bir şeyler söyle.

5 Mert ol asla sözün yutma.
Nankör olma hak unutma.
Arkasından atıp tutma.
Yüzüne bir şeyler söyle.

6 Mustafa'ya dönüp de bak.
Alnım açık yüzümüz ak.
İradeni kullanarak,
Özüne bir şeyler söyle.

-34-

Mustafa Aydın'ın doğup büyüdüğü yerlere ve sevdiklerine özlemini dile getirdiği şiir.

YAR ELİNE

1 Hasretim doğduğum yere.
Gözyaşı kattım seline.
Ormanlar koynunda dere,
Akıp gider yâr eline.

2 Bülbul gülü için ötsün.
Artık bu hasretlik bitsin.
Benden yâra selam gitsin.
Vermişim seher yeline.

3 Mustafa gönül eriyim.
Yurdumdan ayrı biriyim.
Ben bu aşkın esiriyim.
Bağlı kaldım yâr diline.

-35-

VAR SIN DİYE

- 1 Postacıya mektup verdim,
Nazlı yâra versin diye.
Gönülden bir gül gönderdim,
Koklayarak dersin diye.
- 2 Alır başımı giderim.
Belli olmaz mekân yerim.
Kalmaz gam ile kederim,
Sen yanımda varsın diye.
- 3 Mustafa der bak buraya.
Dert deryadır çık karaya.
Sakın girme sen araya.
Yâr murada ersin diye.

-36-

ACI

- 1 Talihsizim dertlerim çok.
Biri hepsinden acı,
Senden başka dermanım yok.
Etme muhannet muhtacı.
- 2 Benliğimi verdim sana.
Aşk ateşi düştü cana.
Gülmek yakışmadı bana.
Kendime oldum davacı.

3 Mustafa'yım bağrım yara.

Çek zülfünle beni dara.

Çaresiz kaldıktan sonra,

Ölüm derdimin ilacı.

-37-

Sevenlerin arasında naz ve niyaz olur. Zaman zaman tartışmalar da olur. İşte bu tartışmaların birinde başıma bela mısın dediği eşine "Sen başıma gelen en tatlı belasın." diyerek yazdığı şiir.

BAŞ BELASI

1 Gözlerimi açıp gördüm.

Karşımdasın baş belası.

Çelik telden miğfer ördüm.

Başımdasın baş belası.

2 Halden anlar gönül eri.

Çark çemberi dönmez geri.

Çalıştığım alın teri,

İşimdesin baş belası.

3 İçimdeki sızım mısın?

Yaşadığım mazi misin?

Anlımdaki yazım mısın?

Karşımdasın baş belası.

4 Cehalet çektirir zarar.

İlme sebat egle karar.

Rahatım yok, uykum firar.

Düşümdesin baş belası.

- 5 Mustafa'yım vardır tadım.
Hayale yer bırakmadım.
Gölge gibi adım adım,
Peşimdesin baş belası

-38-

TÜRKÜ

- 1 Gönlümde aşkın ateşi,
Gözümde kan ile yaşı,
Yâr uğruna koydum başı.

İster kessin ister assın,
İsterse bağrına bassın.

- 2 Mevla'm vermiş bize nimet
Nasıl bilemeyiz kıymet.
Himmet ya sultanım himmet.

Vurgunum yapına senin.
Gelmişim kapına senin.

- 3 Dağlar dayanmaz ahıma.
Gidebilsem düz rahıma.
Layık olursam şahıma.

Alnım açık yüzüm aktır.
Benim sevdiceğim Hak'tır.

- 4 Belirsiz gönül durağım.
Yakın edilse ırağım.
Mustafa biter merakım.

Yâr ile bir hoş olurum.

Aşk ile sarhoş olurum.

-39-

Mustafa Aydın'ın lise öğrencisi olduğu yıllarda sevdiği liseli kızı anlattığı şiiri.

LİSELİ GÜZEL KIZ

- 1 Lacivert beyaz giyerdin,
Sen lisenin güzel kızı.
Tezgin ceylana benzerdin.
Dün lisenin güzel kızı.
- 2 Sarıkamış güzeliydin.
Kız lisesi hezalıydın.
İnce bel saz benizliydin.
Bin lisenin güzel kızı.
- 3 Ben âşık, sen müdür kızı.
Okulun en cici kızı.
Ağlattılar ikimizi.
Can lisenin güzel kızı.
- 4 Aşk bir hece gelir dile.
Yaşayanlar çeker çile.
Mustafa'nın aşkı ile,
Yan lisenin güzel kızı.

-40-

FAKÜLTELİ

1 Mahmur gözler mahsun bakar.

Ela gözlü fakülteli

Dudağından ballar akar.

Şirin sözlü fakülteli.

2 Dün lisede körpe kızdın.

Şu gönlüme nasıl sızdın?

Zülüfe gerdanı dizdin.

Biraz nazlı fakülteli.

3 Fakültede öğrencisin.

Sınıfında birincisin.

Güzellikte narincisin.

Kamer yüzlü fakülteli.

4 Entel aşkın menşesinde,

Ruhlar baygın neşesinde,

Okulun dört köşesinde,

Aşkın gizli fakülteli.

5 Sen aşkımın dili oldun.

Mustafa'nın gülü oldun.

Sevdamızın seli oldun.

Vildan özlü fakülteli.

-41-

Sevdiğinden gördüğü nazı ve çektiği çileyi anlatan şiiri.

PERİŞAN ETME

1 Nedir senden çektiklerim?

Dur perişan etme beni.

Meyve verdi ettiklerim.

Bar perişan etme beni.

2 Yaptığına taş dayanmaz.

Kulakların beni duymaz.

Bir anın bir ana uymaz.

Kör perişan etme beni.

3 Aşkın ağır bedelisin.

Bağlarımın güz yelisin.

Ne akıllı ne delisin.

Zor perişan etme beni.

4 Sevmiş oldum sen zalimi.

Soldurursun gül dalımı.

Mustafa'yım şu halimi.

Gör perişan etme beni.

-42-

Mustafa Aydın, bir gün eşiyle tartıştıktan sonra katıldığı radyo programında çok etkili şiirler söyler. Eve döndüğünde eşi onu çok iyi bir şekilde karşılar. Radyoda irticalen söylediği şiire cevap olarak yazdığı şiir.

DAĞ CEYLANIM

1 Kara gözlü dağ ceylanım,

Sen de koyup gitme beni.

Ettiğime bin pişmanım.

Sen de koyup gitme beni.

2 Göz uykusuz kalır gibi,
Toprak susuz kalır gibi,
Yemek tuzsuz kalır gibi,
Sen de koyup gitme beni.

3 Mustafa'yım yaşımla ile,
Çatık kirpik kaşımla ile,
Şu gayleli başımla ile,
Sen de koyup gitme beni.

-43-

Kocaeli'nin Körfez ilçesinde ikamet eden Gümüşhane asıllı Mütahit Mevlüt Bey 19 yaşındaki kızını evlendirir. Kendi evinin karşısında beş katlı apartmanda oturan kızı 17 Ağustos depreminde enkazdan ölü olarak çıkarılır. Bu enkazdan yalnızca altı aylık torunu sağ olarak kurtulur. Mustafa Aydın'ın bu öyküden esinlenerek yazdığı şiir.

NENNİ

1 Derin uykulardan uyan.
Gelip ak göğsüme dayan.
Demedim ki kana boyan.
Nenni küçük bebe nenni.

2 Yüreğimde sızı kaldı.
Beşiğinde gözüm kaldı.
Altı aylık kuzum kaldı.
Nenni küçük yavrum nenni.

3 Mustafa'yım duyamadım.
Zıbının soyamadım.
Kokusuna doyamadım.
Nenni körpe kuzum nenni.

-44-

BAĞIŞLA BİZİ

- 1 Ya Rab senden bu dileğim,
Affeyle bağışla bizi.
Dertlidir gönül Melek'im.
Affeyle bağışla bizi.
- 2 Ramazanın ilk gecesi,
Gözü yaşlıdır nicesi.
Âşığın dilde hecesi,
Affeyle bağışla bizi.
- 3 Boş eyleme emeğimi.
Boş çevirme dileğimi.
Bütün İslam âlemini,
Affeyle bağışla bizi.
- 4 Şu eşyanın cümlesisin.
Hekimlerin hekimisin.
Sen kâinatın hâkimisin
Affeyle bağışla bizi.
- 5 Bülbülüm öterim şeyda.
Gözyaşlarım akar çayda.
Şu mübarek kutsal ayda,
Affeyle bağışla bizi.
- 6 Kavuşayım muradıma.
Mustafa doymaz tadına.
Hazret-i Resul adına,
Affeyle bağışla bizi.

-45-

BOSNA ZULMÜ

- 1 Bosna Hersek zulüm gördü.
Hesabını kim soracak?
Sırplar mazlum insan vurdu.
Bu gerçeği kim görecek?
- 2 Kesti körpe bilekleri.
Ürküttüler yürekleri.
Kanlı durur gömlekleri.
Yarasını kim saracak?
- 3 Ayırmadan gelin kızı.
Payimaldır namus ırzı.
Tüm dünyaya saldı sızı.
Barış ağı kim örececek?
- 4 Durdurun şu canileri.
Kötülükten dönün geri.
Yeryüzünün katilleri,
Zulüm ne zaman duracak?
- 5 Mustafa der üzgün canlar.
Sokaklara akan kanlar.
Viran olmuş ocak hanlar.
Baykuşlar mesken kuracak.

-46-

AYRILAMAM

- 1 Dört yanım kuşatsalar,
Vatanımdan ayrılamam.
Saraylarda yaşatsalar,
Vatanımdan ayrılamam.
- 2 Zulümlere uğratsalar,
Hamur gibi yoğursalar,
Parça parça doğrasalar,
Vatanımdan ayrılamam.
- 3 Yaprığım,çiçeğim,dalım,
Vatansız lal olur dilim.
Ben bülbülü o da gülüm.
Vatanımdan ayrılamam.
- 4 Mustafa'yım yararımıdır.
Ayrılamaz kararımıdır.
Yurtsuz kalmak zararımıdır.
Vatanımdan ayrılamam.

-47-

DAYANAMAM

- 1 Ciğer parem benden kaçma.
Hasretine dayanamam.
Yüreğimde yara açma.
Hasretine dayanamam.

2 Dayanamam, dayanamam.

Dizlerinde uyanamam.

Yâr aşkına boyanmışım.

Başka renge boyanamam.

3 Yârim beni sabah uyar.

Koyup gitme diyar diyar.

Sevdamızı eller duyar.

Hasretine dayanamam.

4 Dayanamam dayanamam.

Dizlerinde uyanamam.

Yâr aşkına boyanmışım.

Başka renge boyanamam.

5 Mustafa'yım aklım çıkar.

Sevenlerim dahi bıkar.

Ayrılığın canım sıkar.

Hasretine dayanamam.

6 Dayanamam dayanamam.

Dizlerinde uyanamam.

Yâr aşkına boyanmışım,

Başka renge boyanamam.

-48-

Yaşlılar haftası nedeniyle yazdığı şiiri.

YAŞLILARI KORUYALIM

1 İnsanlara bir sözüm var.

Yaşlıları koruyalım.

Bu gün genç, yarın ihtiyar,

Yaşlıları koruyalım.

- 2 Bak dedeye bak nineye.
Okşayarak bas sineye.
Yaya git bindir bineğe.
Güzel diyalog kuralım.
- 3 Yaşlıya bakmak pahaadır.
Saygı, sevgi bir dehadır.
Pire hizmet Allah'adır.
Bu şuura hep varalım.
- 4 Bir zamanlar o da gençti.
Senin gibi yiğit dinçti.
Demek artık vakti geçti.
İnsanlığa yarayalım.
- 5 Bir gün biz de yaşlanınız.
Taşladıksa taşlanınız.
Güzel işten hoşlanınız.
Yaşlıları gel soralım.
- 6 Her gün yaşlı günü olsun.
Git halini sor ki gülsün.
Bize duada bulunsun.
Yaralarını saralım.
- 7 Mustafa bul çaresini.
Sen de düşün sonrasını.
Her yaşlının yarasını,
Öz elimizle saralım.

-49-

YARALIYIM

- 1 Aşk elinden aldım yara.
Derman bulmaz yaralıyım.
Gönül gitmek ister yâra.
Güman gelmez yaralıyım.
- 2 Hasret çeken kullar ağlar.
Söylenmeyen sır sevdalar.
Hatırası sisli yıllar,
Zaman dönmez yaralıyım.
- 3 Gün görmesin gecelerim.
Sevdiğimi incelerim.
Gizem ismin hecelerim.
Lisan bilmez yaralıyım.
- 4 Nere gitmiş eski hanlar?
Toprak olmuş dünkü canlar.
Sokaklara akan kanlar.
İnsan gülmez yaralıyım.

-50-

İlk sevdiğini kaybettiğini anlattığı şiiri.

HASRETİNLE ÖLECEĞİM

- 1 Erken buldum kayıp ettim.
Seni nerde bulacağım?
Gördüğüm ilk yere gittim,
Bulsam orda kalacağım.

- 2 Gidip sordum komşulara.
Derler göçtü uzaklara.
Hemen çıktım dar yollara.
Sürünsem de geleceğim.
- 3 Ardın sıra koşuyorum.
Seni kalpte taşıyorum.
Hayalinle yaşıyorum.
Bir gün kapın çalacağım.
- 4 Gezdim yalın ayak bir baş,
Feryat eder dağ ile taş,
Yürekte aşk, gözümde yaş,
Söyle nasıl güleceğim.
- 5 İşte böyle çaresizim.
El sanar ki yarasızım.
Ciğerimden karasızım.
Hasretinle öleceğim.
- 6 Bu rüyayı yoramadım.
Sana yuva kuramadım.
Mustafa'yım soramadım.
Nerden haber alacağım?

-51-

Ankara Batıkent Lisesinde okuyan ve üniversiteye hazırlanan genç bir kız sevdiğinin kendisini aldattığını öğrenince ilaç içerek intihara kalkışır. Yoğun bakıma kaldırıldığında hiçbir arkadaşı yanında yoktur.Sadece ailesi vardır. Bu olayın sonucunda Mustafa Aydın “Fırtınası eksik olmaz, Hayat dağı kardır kızım” diyerek bu şiiri yazar.

NASİHAT

- 1 Fırtınası eksik olmaz,
Hayat dağı kardır kızım.
Ana, baba yeri dolmaz,
Dar gününde yârdır kızım.
- 2 Hak emrine ol amade.
İffet ile yaşa sade.
Yüzündeki saf ifade.
Ak anlında nurdur kızım.
- 3 Başı dik er muradına.
Leke sürme pak adına.
Hayatının bak tadına.
Ömür yolu dardır kızım.
- 4 Yaradana olma asi.
Kötülerden çekme yesi.
Yanlışların çirkin sesi.
Gül etrafı hardır kızım.
- 5 Arkadaşın zevke zorlar.
Mesken olur pavyon barlar.
Göz üstünde yıldız parlar.
Dost düşmanın vardır kızım.

- 6 Mustafa gör sağı solu.
Gençliğin aydınlık yolu.
Etrafında tuzak dolu.
Fırsatçılar şerdir kızım.

-52-

Annesinin vefat ettiğini öğrendiği anda yazdığı şiir.

GARİBİM

- 1 Garip geldim bu cihana.
Garip anam can garibim.
Şimdi öksüz kaldım ana.
Garip anam can garibim.
- 2 Her gün başka bir diyarda,
Çile çektim nazlı yârdan.
Can bülbülüm intizarda,
Garip anam can garibim.
- 3 Kardeşlerin bir dalıyım.
Bal yanında zerdaliyim.
Üstelik de sevdaliyim.
Garip anam can garibim.
- 4 Çiçek açtı gönül bağım.
Başı sisli karlı dağım,
Yazık geçti gençlik çağım.
Garip anam can garibim.
- 5 Mustafa ne gelir elden?
Hasret düşmez oldu dilden.
Şu diyarı gurbet elde.
Garip anam can garibim.

-53-

Hayatı boyunca dürüst yaşadığını anlattığı şiiri.

OLABİLDİM

- 1 Şahin gibi yüksek uçtum.
Yuvada kuş olabildim.
Nazlı yâre gönül açtım.
İyi bir eş olabildim.
- 2 Her güzele dönüp bakmam.
Bozuk fikre ışık yakmam.
Ham pilava kaşık sokmam.
Kırılmaz diş olabildim.
- 3 Hayat tıpkı renkli çarşı,
Seyreyle arz ile arşı.
Zalimlere, zulme karşı,
Eğilmez baş olabildim.
- 4 Bülbül için var mı cürüm?
Sevgi yaşar dürüm dürüm.
Aklı, kalbi, gönlü, hürüm.
Güle nakkaş olabildim.
- 5 Mustafa çok engel geçtim.
Hatır için zehir içtim.
Zemini sert yeri seçtim.
Ağır bir taş olabildim.

-54-

GÖZBEBEĞİM

- 1 Talihine boyun eğmiş,
Duruyorum gözbebeğim.
Rüyalarda beyaz giymiş.
Görüyorum gözbebeğim.
- 2 Bazen kanar gizli yaram.
Gözlerime uyku haram.
Sevdan ile gram gram,
Eriyorum gözbebeğim.
- 3 Düşe kalka cana doğru,
Boynu bükük bana doğru,
İssız yoldan sana doğru,
Yürüyorum gözbebeğim.
- 4 Umut ile gör yarını.
Sakın bozma kararını.
Sevdalı sır duvarını,
Örüyorum gözbebeğim.
- 5 Mustafa'yım nur Araf'tan,
Ar insanda zer sarraftan,
Bulunmuyor her taraftan
Arıyorum gözbebeğim.

-55-

Sevgilinin ani gidişinin verdiği acıyla yazdığı şiir.

SEVECEĞİM

- 1 Sen de koyup gittin beni,
Ya ben kimi seveceğim?
Canımdan çok sevdim seni,
Söyle kimi seveceğim?
- 2 Hiç gülmez mi bahtı kara?
Düşünceme vermez ara.
Gönlüm kırık içim yara.
Böyle kimi seveceğim?
- 3 Yüreğimde aşkı kaldı.
Bir zerrecik aklım kaldı.
Beni taştan taş a çaldı.
Söyle kimi seveceğim?
- 4 Mustafa'ya inanırım.
Can içinde can tanırım.
Hasret ile kıvranırım.
Söyle kimi seveceğim?

-56-

KAVUŞMAK NİYETİM

- 1 Yolumu aydınlatacak,
Nura kavuşmak isterim.
Ümmetini kurtaracak,
Ere kavuşmak isterim.

- 2 Şahi nakşî pirim billah,
Gönül ister fena fillah.
Vahdet-i vücüt illallah,
Sırra kavuşmak niyetim.
- 3 Yöneldim baki seddara.
Kalbim, ruhum küs ağyara.
Aşığım ulu didara.
Yâra kavuşmak niyetim.
- 4 Mustafa gönül dolduran,
Bana nefsimi bildiren,
İki cihanda güldüren,
Bire kavuşmak isterim.

-57-

ANAMI ÇOK SEVERİM

- 1 Bir umudum var yaşarım.
Ben anamı çok severim.
Okşadıkça gül açarım.
Ben anamı çok severim.
- 2 Hayat biter hasret bitmez.
Üç dal kırık üçü yetmez.
Ceylanı var bize katmaz.
Ben anamı çok severim.
- 3 Gizli sırrın bilemedim.
Gurbet elden gelemedim.
İnan sensiz gülemedim.
Ben anamı çok severim.

4 Nice seven bana eşit.
Dert var bende çeşit çeşit.
Anam çekmiş çekmez taşıt.
Ben anamı çok severim.

5 Asker oldum soramadım.
İzin aldım varamadım.
Ay geçince duramadım.
Ben anamı çok severim.

6 Mustafa'nın bu sızısı,
Sevda bitmez tek mazisi.
Bir koyunun beş kuzusu,
Ben anamı çok severim.

-58-

EL GİBİYİM

1 Kız ben senden ayrılalı,
İssız kalan yol gibiyim.
Filiz açmaz hayat dalı,
Yaprak döken dal gibiyim.

2 Sevda ile engel aştım.
Olanlara durup şaştım.
Nazlı yârdan ayrı düştüm.
Sevdiğime el gibiyim.

3 Mustafa der bak dünyaya.
Aşk yolunda kalma yaya.
Dert anlattım yıldız aya.
Sana karşı lal gibiyim.

-59-

ARIYORUM

- 1 Sevdiğim gül çiçeklerde,
Her an seni arıyorum.
Mecnun gibi bak çöllerde,
Her an seni arıyorum.
- 2 Arıyorum bile bile.
Düştüm yola güle güle.
Tevhid ile iman ile,
Her an seni arıyorum.
- 3 Bağlıdır el bağlıdır kol.
Göster geleyim sana yol.
Sen bana Rab, ben sana kul,
Her an seni arıyorum.
- 4 Mustafa'yım budur ahım.
Aciz kaldım çok günahım.
Affet beni sen Allah'ım.
Her an seni arıyorum.

-60 -

SEVİYORUM

- 1 Ne eşi var ne benzeri,
Bir güzeli seviyorum.
Mekândan münezzeh yeri,
Hür güzeli seviyorum.

2 Seven gönül taşıyorum.

Saygı ile yaşıyorum.

Engel bilmez aşıyorum.

Zor güzeli seviyorum.

3 Musti ona kul olurum.

Bin bir çeşit hâl olurum.

Görsem yanar kül olurum.

Nur güzeli seviyorum.

-61-

KUMRU KUŞUM

1 Gözlerine bakamadım.

Uçtu gitti kumru kuşum.

Kınasını yakamadım.

Göçtü gitti kumru kuşum.

2 Yaylaların havasını,

Dağda koydum yuvasını.

Bizim köyün mevasını,

Seçti gitti kumru kuşum.

3 Yuvasının uzağına,

Seherlerin sazağına,

Kaderinin tuzağına,

Düştü gitti kumru kuşum.

4 Baştan esen sevda yeli,

Kaç yıl oldu görmeyeli?

Aşkı etti beni deli,

Koştı gitti kumru kuşum.

- 5 Mahsun bakan gözü vardı.
Günahsız saf yüzü vardı.
Mustafa'ya sözü vardı.
Şaştı gitti kumru kuşum.

-62-

Mustafa Aydın'ın hayatında çektiği ve gördüğü acıları anlattığı şiiri.

CEYLAN GÖZLÜM

- 1 Bakışların yüreğimde ,
Açtı yara ceylan gözlüm,
Muradıma eremedim,
Kaşı kara ceylan gözlüm.
- 2 Seni gördüm boynu bükük.
Genç yaşında ömrü sökük.
Gözü yaşlı perçem dökük,
Zülfün tara ceylan gözlüm.
- 3 Dağ başında soğuk vardı.
Geçit vermez duman kardı.
Her tarafı avcı sardı.
Düşme dara ceylan gözlüm.
- 4 Kaşlarının karasında ,
Kan süzülür yarasında.
Tikenlerin arasında,
Çık kenara ceylan gözlüm.
- 5 Sevdim, seçtim kul içinde.
Yorgun düştüm yol içinde.
Susuz kaldım göl içinde.
Gel pınara ceylan gözlüm.

- 6 Yaralı candan bezersin.
 Ovada kırdı gezersin.
 Mustafa'yla hür gezersin.
 Çık dağlara ceylan gözlüm.
 Eşin ara ceylan gözlüm.

-63-

DÜŞÜNÜRÜM

- 1 Gece gündüz aklımdasın.
 Her an seni düşünürüm.
 Uzak değil kalbimdesin.
 Her an seni düşünürüm.
- 2 Ben ki garip bir âşığım.
 Sen ki benim gün ışığım.
 Güzellikler karışığım.
 Her an seni düşünürüm.
- 3 Bir ilahî nur içimde,
 Esaretsiz hür içimde,
 Aşk ateşi kor içimde,
 Her an seni düşünürüm.
- 4 Mustafa'yı derde salan,
 Aşk ile kalbime dolan,
 Hayatımı benden alan,
 Her an seni düşünürüm.

-64-

DÖKTÜM

- 1 On iki yaşımdan beri,
Gurbetin kahrını çektim.
Kaldım bir kemik bir deri.
Ağladım gözyaşı döktüm.
- 2 Böyledir dünyanın işi,
Dağ gibi dumanlı başı,
Dertli anamın gözyaşı,
Hasretine boyun büktüm.
- 3 Mustafa uzun yollarda,
Derdin söylersin dillerde.
Yıllardır gurbet ellerde,
Yârimin yoluna baktım.

-65-

Eşini kaybettikten sonra bir Kurban Bayramı sabahı, kurban etini dağıtacak ve kızına bakacak kimsesi olmayan Mustafa Aydın, eti komşulara verdikten sonra kundaktaki kızını alır ve yollara düşer. Bu esnada yazdığı şiiri.

BEN GARİBAN

- 1 Ne gelen var ne de giden.
Yol gariban ben gariban.
Hasretine tutsak beden,
Hal gariban ben gariban.
- 2 Sevdiğimi mert edindim.
Yüreğime dert edindim.
Gurbet eli yurt edindim.
El gariban ben gariban.

3 Ne işim var benim burada?

Anamın mezarı orda.

Kaç yıldır gidemem yurda.

El gariban ben gariban.

4 Vardım köye viran olmuş.

Sordum bizim evler n'olmuş?

Dağların da rengi solmuş.

Çöl gariban ben gariban.

5 Kimi açtır kimi toktur.

Sinelere değen oktur.

Bayramların tadı yoktur.

Kul gariban ben gariban.

6 Mustafa'yım neler çekmiş?

Ağlayıp gözyaşı dökmüş.

Lale, sümbül boyun bükmüş.

Gül gariban ben gariban.

-66-

LEB DEYMEZ

1 İnsan gelir hayat yaşar.

Gelir, geri gider insan.

Hayat gider, canlı şaşar.

Yaşar insan, şaşar insan.

2 Senin adın candan candır.

Adın şanın aşka şandır.

Candan aşka gelen kandır.

Candır, şandır, kandır, insan.

- 3 Aydın senin aşkın arar.
 Senin tatlı dilin karar.
 Aşkın dili cana yarar.
 Arar, karar, yarar, insan.

-67-

ÖLEYİM BEN

- 1 Sevdiğim al kucağına.
 Kollarında kalayım ben.
 Düştüm aşkın ocağına.
 Muradımı alayım ben.
- 2 Kollarımı bağladılar.
 Yüreğimi dağladılar.
 Gözyaşımı çağladılar.
 Koymadılar güleyim ben.
- 3 Mustafa'dır âşık adım.
 Sevdan aldı ağız tadım.
 Can evime attın adım.
 Yollarına öleyim ben.

-68-

CEREN

- 1 Yuvasını kurmak için,
 Dağ başını seçer ceren.
 Sevdiğini görmek için,
 Kendisinden geçer ceren.

2 Seher yeli eser diye,
Avcı yolu keser diye,
Nazlı yâra küser diye,
Diyar diyar göçer ceren.

3 Yaşamalı gurbetini,
Göstermeli gayretini,
Ayrılığın şerbetini,
İstemeden içer ceren.

4 Mustafa'ya kurma tuzak.
İçin, dışın kadar berrak,
Gözyaşını akıtarak,
Kötülerden kaçır ceren.

-69-

KOÇAKLAMA

1 Koç yiğidim gir meydana.
Er meydanı boş kalmasın.
Selam gönder tüm cihana.
Namertlere iş kalmasın.

2 Hedefini boşa vurma.
Vicdanına toz kondurma.
Yolun uzak çalış durma.
Taş üstünde taş kalmasın.

3 Soğuk savaş yeli eser.
Merhameti kökten keser.
İnsanlıktan yoktur eser.
Cehaletli baş kalmasın.

4 Yeryüzünü sardı zillet.
 Haydi, dur de dursun illet.
 Ardın sıra gelsin millet.
 Çatılmadık kaş kalmasın.

5 Mustafa der atını sür.
 Masa başı oyun durdur.
 Son asrına mührünü vur.
 Gözden akan yaş kalmasın.

-70-

Eşinin “Bana hiç güzel söz söylemiyorsun.”demesi üzerine yazdığı
 şiiri.

ÇOK TATLISIN

1 Dün sabah gördüm yüzünü.
 Gül yanaklım çok tatlısın.
 Unutmadım ilk sözünü.
 Bal dudaklım çok tatlısın.

2 Kalp kitabı okuyorsun.
 Aşk nakışı dokuyorsun.
 Bir gül gibi kokuyorsun.
 Dal budaklım çok tatlısın.

3 Mustafa'nın gönlü vardır.
 Aşk insanı yakan nârdır.
 Gözlerime bakan yârdır.
 Hal buğaklım çok tatlısın.

-71-

Cehaletin ancak ilimle, eğitimle, birlik beraberlikle aşılabacağını anlatan şiiri.

CEZALANSIN

- 1 İlim ile tutsak edin.
Kör cehalet cezalansın.
Olgunluk göstermiş ceddin.
Sor cehalet cezalansın.
- 2 Kâinatın aslı nurdur.
Bunu görmeyenler ködür.
Gafillerin işi zordur.
Gör cehalet cezalansın.
- 3 Ne Kürt, Türk, Alevi, Çerkez,
Bu yurttaki kardeşler herkes.
Her köşeye ilmi merkez,
Kur cehalet cezalansın.
- 4 İnsan eğmez dik başını.
Herkes tanır öz işini.
Kardeş vurmaz kardeşini.
Dur cehalet cezalansın.
- 5 Mustafa bak sen yaşına,
Hakkı koy temel taşına.
Eğitim ile başına,
Vur cehalet cezalansın.

-72-

OTLANIRSIN

- 1 Sigaran bittiği zaman,
Ordan burdan otlanırsın.
Başında yükselir duman.
Köşelerden kurtlanırsın.
- 2 Olamadın akla malik.
Altın erir olmaz çelik.
Nasıl olsa filen delik,
Her golcüye şutlanırsın.
- 3 Senden önce iki kuşak,
Karakteri sert yumuşak,
Olmadılar asla uşak.
Sen dört yana katlanırsın.
- 4 Mustafa'yım bil harcını.
Alamazsın haracını.
Bu hayatın satrancını,
Oynadıkça matlanırsın.

-73-

Mustafa Aydın misafir olduğu evde sabah uyandığında kendini çok kötü hisseder. Cuma namazının 1. rekatından sonra yere düşer. Bu esnada çocukları ve eşi aklına gelir. "Bensiz ne yapacaklar?" dedikten sonra yazdığı şiiri.

KALACAKTIN

- 1 Ne yüzü gülmemiş kadın,
Gözü yaşlı kalacaktın.
Yarı kalmasın muradın,
Garip başlı kalacaktın.

2 Söylenecek söz kalmadı.
 Aramızda naz kalmadı.
 Bahar geçti yaz kalmadı.
 Dağı karlı kalacaktın.

3 Mustafa'nın şöhret ünü,
 Çeviremez geri dünü.
 Nevrim döndü cuma günü.
 Çatık kaşlı kalacaktın.

-74-

Murat isminde bir genci seven lise öğrencisi bir genç kız, derdini Mustafa Aydın'a anlatır. Kızın ailesi Almanya'da oturmaktadır. Sevdiği fakir bir çoban diye ailesi sevdiğiyle evlenmesine izin vermemektedir. Mustafa Aydın'ın bu hikayeyi dinledikten sonra yazdığı şiiri.

AYIRMAYIN

1 Ana size kurban olam,
 Sevdiğimden ayırmayın.
 Bırakın muradım alam.
 Sevdiğimden ayırmayın.

2 Ciğer paren değil miyim?
 Sevdalıyım cahil miyim?
 Bu çileye kail miyim?
 Sevdiğimden ayırmayın.

3 Âşık olmak suç mu ona?
 Koyma bizi yana yana.
 Sütün helal eyle bana.
 Sevdiğimden ayırmayın.

- 4 Yâra ilaç olur terim.
 Bana çıkar yol gösterin.
 Mustafa murat isterim.
 Sevdiğimden ayırmayın.

-75-

ANAM SENİN

- 1 Ana sözünü tutardım.
 Zehir olsaydı yutardım.
 Başımı koyup yatardım.
 Dizlerine anam senin.
- 2 Yazdım gönül yaprağıma.
 Toz kondurmaz yanağıma.
 Küpe yapsam kulağıma,
 Sözlerini anam senin.
- 3 Mustafa kalp kanamasın.
 Ciğerime damlamasın.
 Ağlama yaşlar dolmasın.
 Gözlerine anam senin.

-76-

AKROSTİŞ

- 1 Sen sevdiğim nazlı yârim,
 Aşın tadı tuzu oldun.
 Kara gözlü cefakârım,
 İrademin dozu oldun.
- 2 Neler çektin kul içinde?
 Elin tuttum yol içinde.
 Muhabbetin dil içinde,
 Umudumun özü oldun.

- 3 Sadakatin saygın bana,
Tükenmeyen sevgim sana,
Aşk ateşi düştü cana.
Farklı fikrin sözü oldun.
Aydın'ın sağ gözü oldun.

-77-

Güvercine benzettiği eşi ile mutlu bir hayat sürmeyi arzu ettiğini anlatan şiiri.

GÜVERCİNİM

- 1 Güvercinim nazlı yârim,
Mutluluklar bizim olsun.
Artık bitsin intizarım,
Hayatta hep yüzün gülsün.
- 2 Dünyada çok çile çektim.
Dertlerime boyun büktüm.
Uğruna gözyaşı döktüm.
Kıskananlar varsa ölsün.

- 3 Güvercinim kanat beyaz.
Hayatım değişti biraz.
Mustafa'yım ettim niyaz.
Günlerimiz neşe dolsun.

-78-

GÖREYİM YAR

- 1 Kanadım yok kuşlar gibi,
Uçup sana varayım yâr.
Gözden akan yaşlar gibi,
Al yanağın göreyim yâr.

2 Hasret kaldım sözlerine.
 Dalıp gitsem gözlerine.
 Başım koyup dizlerine,
 Ömür boyu durayım yâr.

3 Tutaydım yâr ellerini.
 Koklasaydım güllerini.
 Okşasaydım tellerini.
 Saçlarını öreyim yâr.

4 Mustafa'yı bulmak için,
 Muradını almak için,
 Kollarında kalmak için,
 Gönül köşkü kurayım yâr.

-79-

ZİKREDER

1 Cemalini görmüş akar.
 Seller Huda'yı zikreder.
 Peygamberin teri kokar.
 Güller Mevla'yı zikreder.

2 Tüm kainat sirru'l-kader ,
 Akli olan şükür eder.
 Doğru yürü Hakk'a gider.
 Yollar Mevla'yı zikreder.

3 Âşıklar aşk ile yanar.
 Gönül vuslat için kanar.
 Her mahluk Rabbini anar.
 Diller Mevla'yı zikreder.

- 4 Mustafa yoluna girdi.
Kavuşunca biter derdi.
Müminlerin dilde zikri,
Haller Huda'yı zikreder.

-80-

İnsan ilişkilerini ve insan hayatını konu alan şiiri.

AKAR GİDER

- 1 Kar üstüne yazı yazma.
Güneş vurur akar gider.
Derelere temel kazma.
Sel koparsa yıkar gider.
- 2 Can canandan haber alır.
Bir güzel söz şifa olur.
Dost dostundan ilgi bulur.
Düşman ise bakar gider.
- 3 Mustafa'nın garip özü,
Söylediği doğru sözü,
Yaşlılığın soğuk yüzü,
Oğlun kızın bıkar gider.

-81-

Oğlunun ve kızının annesiz kaldığı zaman yazdığı şiiri.

YARALIDIR

- 1 Dokunmayın sakın bana.
Benim gönlüm yaralıdır.
Ne yârim var, ne de ana.
Benim gönlüm yaralıdır.

2 Böyle imiş kader yazım,
Yüreğimde derin sızım,
Anasızdır oğlum kızım.
Benim gönlüm yaralıdır.

3 Mustafa'nın var efkârı.
Kayıp ettim nazlı yâri.
Gurbette kaldı mezarı.
Benim gönlüm yaralıdır.

-82-

VARDIR

1 Keman nedir, gitar nedir?
Saza saldıranlar vardır.
Oku atan kuvvet yaydır.
Hıza saldıranlar vardır.

2 Tarihten nasip almayanlar,
İhlâsı ikrarı bilmeyenler,
Fatih, Yavuz bilmeyenler,
İze saldıranlar vardır.

3 Yaraları saramayan,
Hedefine varamayan,
Hakikati göremeyen,
Göze saldıranlar vardır.

4 Tarihlere şan vermişiz.
Vatan için can vermişiz.
Al bayrağa kan vermişiz.
Beze saldıranlar vardır.

- 5 Sütçü imamların sesi,
Tepti gavurun süngüsü.
Bacımın iffet simgesi,
Beze saldıranlar vardır.
- 6 Bakın memleket ne oldu?
Bin türlü fitne doldu.
Partiler bahane oldu.
Öze saldıranlar vardır.
- 7 Haktan nasibini almayan,
Doğru yoluna gelmeyen,
Bu yurttaki hakkı olmayan,
Bize saldıranlar vardır.
- 8 Fitnenin her şeyi yalan,
İrtikaptan nasip alan,
Tadı damağında kalan ,
Tuza saldıranlar vardır.
- 9 Hakk'ın emaneti sana,
Nene Hatun,Fatma ana,
İffeti bedel cihana,
Kıza saldıranlar vardır.
- 10 Âşık Mustafa sesidir.
İman mümin ihlasıdır.
Kur'an Allah'ın lafsıdır.
Güce saldıranlar vardır.

-83-

DUDAK DEĞMEZ

- 1 Yaz gelince dağlar taşlar,
Al yeşil içinde kalır.
Gözlerinden akar yaşlar,
Sel yeşil içinde kalır.
- 2 Yiğitlerin narasında,
El çek gizli yarasında,
Çalıların arasında,
Dal yeşil içinde kalır.
- 3 Alın yazı, adı kader,
Yâri alır gizli keder,
Nerden gelir nere gider,
Yol yeşil içinde kalır.
- 4 Aydın'ı ağlatan yârdır.
Dağların eteği kardır.
Çiçeklerin yanı hardır.
Gül yeşil içinde kalır.

-84-

TERK EYLEMİŞ

- 1 Asker oldum nazlı yârim,
Bizim eli terk eylemiş.
Bitmez oldu intizarın,
Bülbül gülü terk eylemiş.

2 Dağ başında kış misali,
Gözden akan yaş misali,
Kanatsız bir kuş misali,
Uçup dalı terk eylemiş.

3 Mustafa'yı anmaz oldu.
Ocağımız yanmaz oldu.
Sözlerime kanmaz oldu.
Sohbet dili terk eylemiş.

-85-

Mustafa Aydın'ın, Kültür Bakanlığı'nın düzenlediği "İsrafı Önleme ve Tasarrufa Çağrı" konulu şiir yarışmasına gönderdiği şiiri.

TASARRUF

1 Sözlerimden uzak kalma.
İsraf etme tasarruf et.
Başkasına muhtaç olma.
İsraf etme tasarruf et.

2 Nimet Rabbin bereketi,
Çaba insan hareketi,
İsraf millet felaketi,
İsraf etme tasarruf et.

3 Emeğini bol istersen,
Arı çiçek bal istersen,
Okul köprü yol istersen,
İsraf etme tasarruf et.

4 Mustafa Aydın uzatma.
Zaman önemli unutma.
Ekmeğini çöpe atma.
İsraf etme tasarruf et.

-86-

Sevgiliden uzak kalmanın verdiği hasret acısının söylediği şiir.

GELMEZ OLDU

- 1 B lb l m n intizarı,
Gülden haber gelmez oldu.
Kayıp ettim nazlı yâri,
Elden haber gelmez oldu.
- 2 Konu urlar adımızı,
Ortak olan tadımızı,
Unuttun mu vaadimizi?
Dilden haber gelmez oldu.
- 3 G ld r bahçelerin s s .
Bülbül ile yoktur k s .
Mecnun leyli dağ öyküsü,
  lden haber gelmez oldu.
- 4 Gülüm gitti uzaklara,
Hasret açtı bende yara.
Selam söyledim rüzgara,
Yelden haber gelmez oldu.
- 5 Mustafa'nın bahtı kara,
Yaslandım durdum  ınara.
Ya lar akıttım pınara,
Selden haber gelmez oldu.

-87-

ANADOLU

- 1 Âşıkların dili sensin,
Cennet yurdum Anadolu.
Bülbüllerin dili sensin,
Cennet yurdum Anadolu.
- 2 Bereketli toprak taşı,
Kınalıdır kirpik kaşı.
Yok dünyada bir tek eşi.
Cennet yurdum Anadolu.
- 3 Nur akıtır pınarları.
Ayaktadır çınarları.
Anlatılmaz hünerleri.
Cennet yurdum Anadolu.
- 4 Ormanına kuş yakışır.
Dağlarına kış yakışır.
Dereler kekik kokuşur.
Cennet yurdum Anadolu.
- 5 Mustafa'yım aşkım ezel,
Gönül bağı dökmez gazel.
Sahilleri başka güzel,
Cennet yurdum Anadolu.

-88-

FAYDA GELMEZ

- 1 Ne ağlarsın garip bülbül,
Gülden sana fayda gelmez.
Çaren olsa Hak'tan olur,
Kuldan sana fayda gelmez.
- 2 Gel incitme beni doktor.
Tıp ilminde çarem yoktur.
Sevda derdi bende çaktır.
Dilden sana fayda gelmez.
- 3 Gönlüm sevda yolu oldu.
Rengim gller gibi soldu.
Mustafa'nın gz doldu.
Selden sana fayda gelmez.

-89-

KOÇAKLAMA

- 1 Namert ile işim olmaz.
Mertçe olur meydanımız.
Koç yiğidin yeri dolmaz.
Babacandır insanımız.
- 2 Hak düzeni fitne bozar.
İnsanlığa kuyu kazar.
Katlimize ferman yazar.
Hak'tan gelir fermanımız.

- 3 Mustafa'yım ezan için,
Hak kelâmı Kur'an için,
Bayrak için vatan için,
Feda olsun al kanımız.

-90-

BOSNA ZULMÜ

- 1 Bosna-Hersek'teki zulmün,
Hesabını soracağız.
Şahadet bildik ölümü.
Gerekse can vereceğiz.
- 2 Çözdük atılan ilmeği.
Bacımın kanlı gömleği,
Kesilmiş boynu bileği.
Yaraları saracağız.
- 3 Payimal olsaydı ırzın,
İşkence yapmazdı özün.
Tecavüz edilen kızın,
Bedelini istiyoruz.
- 4 Durdurun şu canileri.
Kötülükten dönsün geri.
Yeryüzünün katilleri
Soykırımı görüyoruz.
- 5 Dökülen kanlar bizimdir.
Şişlenen canlar bizimdir.
Mustafa hanlar bizimdir.
Otağ bizim kalacağız.

-91-

GELİYORUZ

- 1 Dünyada dökülen kanı,
Sor demeye geliyoruz.
Savaşsız can ile canı,
Gör demeye geliyoruz.
- 2 Kardeştir Hakk'ın kulları.
Kavuşturalım yolları.
Kucak açtık insanları.
Sar demeye geliyoruz.
- 3 İnsana verip kıymeti,
Sonra bekleriz hürmeti.
Kıtalarda adaleti,
Sür demeye geliyoruz.
- 4 Mustafa der dur sözünden.
Taviz verme sen özünden.
Kini küfre yeryüzünden,
Nur demeye geliyoruz.

ON BİR (11) HECELİLER

-92-

Babalar gününde söylediği şiiri.

BABA

- 1 Her zaman gözümde en büyük insan,
Allah'a yapılır hürmetin baba.
Hayatım boyunca olmuşum hayran,
Sıcak ve samimi niyetin baba.
- 2 Yurt için ölümü alırdın göze.
Hoşgörülü olmak yerleşti öze.
Vatanı sevmeyi öğrettin bize.
Başıma taç oldu devletin baba.
- 3 Şefkat ile aldın beni koluna.
Ömrünü harcadın evlat yoluna.
Acı söz almadın asla diline.
Lezzetli doyulmaz sohbetin baba.
- 4 Yılların hasreti özüne düştü.
Dertler çizgi çizgi yüzüne düştü.
Fersizlik dizine gözüne düştü.
Yavrular yıprattı hayatın baba.
- 5 Gözlerinde umut, sevgi zerresi.
Kalbimi ısıtır buğulu sesi.
Mustafa Aydın'ı korur gölgesi.
Aklı olan bilir kıymetin baba.

-93-

Dünyada sıkıntı çeken insanları anlatan şiiri.

DÜNYADA

1 Nereye bakarsan hep çile dolu.
Ağlayanlar gülmez oldu dünyada.
Bu yerde arif ol şaşırma yolu.
Giden geri gelmez oldu dünyada.

2 Bir hayat kavgası bir renkli dünya,
İmkânı olanlar gidiyor Ay'a.
Ben taşlı yollarda yürürken yaya,
Gönül rahat bulmaz oldu dünyada.

3 Mustafa ölmeden bulsa cananı.
Aştır sevenlerin şerefi şan.
Nicesi yâr için verirken canı,
Muradını almaz oldu dünyada.

-94-

BAĞINDA

1 Size arz edeyim seven halini,
Emrah zindanlarda selvi bağında,
Fidan yetişmezse eğer dalında,
Koparır götürür gül yaprağında.

2 Dağ aşıp Aslı'ya giden Kerem'i,
Öldürdü sevdanın derdi veremi.
Mecnun ah u zârda buldu çareyi.
Leyla çadırında Mecnun dağında.

- 3 Dağların ardında yârin mekânı,
Mustafa yoluna koymuştur canı.
Âşıkın maşuka vardı kervanı,
Gidemedim uçak füze çağında.

-95-

AĞLAMA

- 1 Ayrılık günleri geldi yaklaştı.
Ben gidince nazlı yârim ağlama.
Zaman mekân deyip yâr uzaklaştı.
Ben gidince nazlı yârim ağlama.
- 2 Aşkın ateşine düşmüş yanarım.
İnan seni hep kalbimde anarım.
Ömrüm olsa yine sana dönerim.
Ben gidince nazlı yârim ağlama.
- 3 Kardan beyaz inan süttten durusun.
İnsan değil cennetteki hurisin.
Ömrüm olsa yine sana dönerim.
Ben gidince nazlı yârim üzölme.

-96-

HASTAHANE

- 1 Babamı götürdüm hastaneye.
Danışmayı sordum gel dedi bana.
Göze sıra ancak gelir seneye,
O da şansa bağlı bil dedi bana.
- 2 Önce acil servis çıktı karşıma.
Kulak burun boğaz bela başıma.
Gözde sıra çoktur dosya taşıma
Dahiliye fişi bol dedi bana.

3 Kardiyoloji bölümüne girince,
 Numarayı hemşireye verince,
 Doktor bizi karşısında görünce,
 Kalp damar ne halde gel dedi bana.

4 Mustafa Aydın'ın bakmaz varına,
 Bu hâl ihtiyarın gitti zoruna.
 Artık fiş kalmadı belki yarına,
 İşte kapı işte yol dedi bana.

-97-

GELDİM CİHANA

1 Hayatımın hikâyesi gariptir,
 Dinle anlatayım sevdiğim sana.
 Benim gönlüm bir güzele taliptir,
 Sevmek sevilmeğe geldim cihana.

2 Ben doğarken sevda derdine düştüm.
 On yaşımda memleketi dolaştım.
 Yalnızca sırrımı sevene açtım.
 Belki sevmeyenler deli der bana.

3 Başladı gençliğin garip havası.
 Bir yanda istikrar insan kavgası,
 Yıllara sığmayan çiçek davası,
 Aşkın ateşini düşürdü cana.

4 Nemli rutubetli otel köşesi,
 Gurbet geceleri yoktur neşesi.
 Gözyaşımla dolu yaşam şişesi,
 Ne olur kırmayın döner ummana.

5 Yaralı,sevdalı bir âşık oldum.
Menfaatsiz sevdim aşk ile doldum.
Kendime münasip birini buldum.
Bunu benden çok isterdin sen ana.

6 Mustafa ömrünü yıla bağladım.
Zaman seli içindeyim çağladım.
Geri dönmez günlerime ağladım.
Gençliğime boşa geçen zamana.

-98-

Anneler Gününde yazdığı şiiri.

BAYRAKTIR ANA

- 1 Âdem ile başlar Havva mazisi.
Tuba dallarında yapraktır ana.
Sevgi taşımakta alın yazısı.
Cenettin sembolü bayraktır ana.
- 2 Muhabbetle yavru yüzüne bakar,
Bir teline değsen dünyayı yakar.
Ab-ı hayat suyu kalbinden akar,
Rahmet deryasında ırmaktır ana.
- 3 Mustafa Aydın'a nazlı yâr olur.
Anasız hayatım tarumar olur.
Canından kanından fedakâr olur.
Dokuz ay cenine hamaktır ana.

-99-

CENETTİR ANA

- 1 Allah'ın insana lütfu keremi,
Varlığı birliği vahdettir ana.
Eşrefi mahlukun en mükemmeli,
Ahlâk kavramında iffettir ana.
- 2 Kudreti ilahi övmüş yaratmış,
Mayasına sevgi denen ruh katmış,
Yüreğini merhametle donatmış,
Beşeriyet hakkı izzettir ana.
- 3 Pahası biçilmez verilen kıymet,
Dünyanın varlığı erilen mürvet,
Ayağı altına serilen servet,
Evlat için firdevs cenettir ana.
- 4 Mustafa anasız halim perişan.
Hayatın mührüdür şeref ile şan,
Mutluluk tablosu zevce ü nişan,
Kadere yazılan davettir ana.

-100-

DEMiŞTİM SANA

- 1 Her gün kulağımda çınlanır sesin,
Neden kıızıyorsun demiştım sana.
Buğulu gözlerin ılık nefesin,
Derdin yazıyorsun demiştım sana.

- 2 Yaprığı sararan güller gibiyim.
Yağmura muhtacım çöller gibiyim.
Akar boz bulanık seller gibiyim.
Gözden süzüyorsun demiştim sana.
- 3 Ben de kızıyorum bilmem ki neye.
Ne ağaya ne paşaya ne beye.
Solar yaprakları gül değe değe,
Hâra kızıyorum demiştim sana.
- 4 Mustafa'ya kızılıyorsun ne için?
Belki de sitemin sevdiğin için.
Dışın kadar berrak görünür için.
Güle benziyorsun demiştim sana.

-101-

ALİ USTA

- 1 Bir insanlık örneğidir yaptığı,
Herkes e meği var Ali Usta.
Haktır hakikattir onun taptığı,
Allah'tır sevdiği yâr Ali Usta.
- Ali Usta derler Allah adamı,
Şefkati ısıtır soğuk adamı.
- 2 Bu dünyada iyilik için yaşardı.
Komşuların her işine koşardı.
Bazen durup gençliğine şaşardı.
Hayat yolu gayet dar Ali Usta,

Ali Usta derler Allah adamı,
Şefkati ısıtır soğuk odamı.

- 3 Yedi kurdu tek bir mermiyle vurmuştu,
Konu komşu hayret ile görmüştü.
İlçe kaymakam halin sormuştu.
Yiğidim,koçağım er Ali Usta.

Ali Usta derler Allah adamı,
Şefkati ısıtır soğuk odamı.

- 5 Nur yüzlü babacan anlı pak durur.
Gönlü gayet engin, yapmazdı gurur.
İnsan sevgisiyle başı dik yürür.
Her hünerde elin var Ali Usta.

Ali Usta derler Allah adamı,
Şefkati ısıtır soğuk adamı.

- 6 Mustafa hayırdan geriye kalmaz.
Yaptığı işlerden karşılık almaz.
Allah rızasının bedeli olmaz.
Serveti sevaptır kâr Ali Usta.

-102-

Mustafa aydın Balıkesir Orduevi'nden terhis olduktan sonra önce İzmir'e gider.Ancak burada iş bulamayınca memleketine döner.Memlekete gelince lisede sevdiği kızın nakil yaptırdığını öğrenir.Sevdiğinin gittiği adresi alarak onu aramaya başlar.İstanbul,Kocaeli derken Sevdiğini Geyve'de bulur:Fakat o hafta sevdiği kızın düğünün ve nişanın olduğunu öğrenir.Bunun üzerine Mustafa Aydın ona mutluluklar dilemekten başka bir çaresi olmadığını düşünerek bu şiiri yazar.

GEYVEDE

- 1 Üç gün oldu geldim yine giderim.
Bu akşam da güneş açtı Geyve'de.
Böyle imiş benim yazım, kaderim.
İlk hevesim geldi geçti Geyve'de.
- 2 Son bir defa daha çıktı balkona.
Gözleri yaş doldu bakınca bana.
Talihin cilvesi bu dedim sana.
Düşmanlar şerbetin içti Geyve'de.
- 3 Mustafa'nın kader çıktı önüne.
Rastladım Gamze'min mutlu gününe.
Geyve'den aldılar Keçiören'e.
Sevdiğim yaslıca göçtü Geyve'de.

-103-

GURBET ELLERDE

- 1 Öyle bir zamanda bırakıp gittin,
Bensiz garip kaldın gurbet ellerde.
Gönlümün bağında gül gibi bittin,
Çiçek açtın, soldun gurbet ellerde.
- 2 Bir sabah girmiştik can pazarına,
Yüreğimi koydum köy kenarına.
Dualar gönderdim toy mezarına.
Yârim garip öldün gurbet ellerde.
- 3 Çeyizini bohçaladım bağladım.
Nazlı yârim baş ucunda ağladım.
Yüreğimi hasretinle dağladım.
Bağrımızı deldin gurbet ellerde.
- 4 Oğlun Ferhat, anam nerde soruyor.
On bir aylık Esra' m artık yürüyor.
Ders verdiğin öğrenciler soruyor
Ebedî mi kaldın gurbet ellerde.
- 5 Çok muhabbet tez ayrılık getirdi,
Melekler meleğim alıp götürdü.
Nazar mıydı yuvamızı batırdı.
Bizi derde saldın gurbet ellerde.
- 6 Mustafa alnına garip yazıldı.
Birlikte kurduğum yuva bozuldu.
Şehitler yurduna mezar kazıldı.
Uykuya mı daldın gurbet ellerde.

-104-

VAR SİZDE

- 1 Umudumu bağıladığım insanlar,
Diyorlar ki kriz aşmak zor sizde.
Hiç kimseye sunulmayan imkânlar,
Demek tükenmeyen kaynak var sizde.
- 2 Devlet malı kutsal bitiren vardır.
Hazine bir gemi batıran vardır.
İflas eşğine getiren vardır.
Gelen giden bu bütçeden yer sizde.
- 3 Şaibeli ihaleyi kapan kim?
Örtülü ödenek haksız yapan kim?
Çarpmak çırpma için etek öpen kim?
Kalmadı mı haya ile ar sizde?
- 4 Mustafa tahammül et sebahattir.
Suçu örtbas etmek çok kabahattir.
Ceylan derisinde koltuk rahattir.
Basiretsiz siyasetçi var sizde,

-105-

İsrafın yapılmaması için düzenlenen bir şiir yarışmasına gönderdiği eser.

TASARRUF EYLE

- 1 Vatandaş gereksiz saçma paranı.
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.
Düşün geleceğin bağla yaranı.
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.

- 2 Elektrikte, suda, yeme içmede,
Giyimde, geçimde, eşya seçmede,
Güçlü devletleri öne geçmede,
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.
- 3 Sosyo ekonomik hastalık sesi,
Yavaş yavaş kesilmeli neşesi.
Kalkınmaktır devletimin hamlesi.
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.
- 4 İsfraf bir milletin sıkılmasıdır.
Servetin ateşsiz yakılmasıdır.
Maddi ve manevi yıkılmasıdır.
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.
- 5 Bütçesine göre lükse gitmeden,
Yiyiniz içiniz israf etmeden.
Zamanı ömrü boşa tüketmeden,
İsraftan kaçınıp tasarruf eyle.

-106-

KİME NE

- 1 Canımdan can alıp versinler sana.
Seviyorum seviyorsun kime ne?
Hayatın rengini gösterdin bana.
Seviyorum seviyorsun kime ne?
- 2 Kimi bir yudum aşk için ölüyor.
Kimi sevda nedir diye gülüyor.
Mademki kalpleri Allah biliyor,
Seviyorum seviyorsun kime ne?

3 Rastlanır mı Mustafa'nın eşine?

Kulp takarlar padişahın peşine.

Aldırma kimseye sen bak işine.

Seviyorum seviyorsun kime ne?

-107-

Mustafa Aydın 1992'de yurt dışına çıkmaya karar verir. Bu sırada Kültür Bakanlığına kayıtlıdır. Bir âşık arkadaşıyla bakanlığa gittiklerinde Melek Hanımla tanışır. Yurt dışına gitmeyi erteler. Melek Hanımla evlenmeye karar verir. Annesini babasını, Melek Hanım'ı ailesinden istemeleri için çağırır. Ancak annesinin hasta olduğunu öğrenir. Bunu öğrendikten sonra köyüne gider. Bir tarafta hasta olan annesi diğer tarafta yeni tanıştığı ve söz yüzüğü taktığı sevdiği. Köyüne gittiğinde komşularının yaktığı soba etrafında bunları düşünerek irticalen söylediği türkü.

ANNELERE İTHAFEN

1 Anamı son gördüm hasta yatakta.

Gözü yaşlı düştüm gurbet yoluna.

Bir selam gönderdim ancak ırankan.

Gözü yaşlı düştüm gurbet eline.

2 Dertler yüreğinde taş oldu ana.

Bütün emeklerin boş oldu ana.

Ömür uçup giden kuş oldu ana.

Gözü yaşlı düştüm gurbet yoluna.

3 Mustafa terk ettim öz diyarımı.

Bülbül gibi arttırdılar zarımı.

Bari incitmeyin Meryem yârimi.

Gözü yaşlı düştüm gurbet eline.

-108-

Ermenilerin Türkleri katletmek için topladıkları insanlar içinde Zeze adlı genç ve güzel bir gelin vardır. Zeze (gerçek ismi Zeynep)Ermenilerin elinden kaçmayı başarır. Malakanların çalıştığı değirmene gizlenir.Ancak daha sonra Ermeniler Zeze'yi fark ederler. Onu Karaçayır'da vururlar.Mustafa Aydın'ın bu olayı anlattığı şiiri.

ZEZE

- 1 Zeze'yi vurdular Kara Çayır'da.
Sebepsiz günahsız vurulan zeze.
Feryadı duyuldu kırdan bayırda.
İmirhan düzüne serilen zeze.
- 2 Halkı toplamışlar yardım amaçlı.
Vurulan hilalli vuranlar haçlı.
Bir de gelin varmış duvaklı taçlı.
Her teline çiçek örülen zeze.
- 3 Zeze değirmene girip gizlendi.
Esirlerin arasında izlendi
Kar yağdı üstüne yerler buzlandı.
Sabahı bekledi yorulan zeze.
- 4 Güneş ağarınca kaçmak istemiş,
Kuzeyin çayından içmek istemiş,
Kurulan engeli geçmek istemiş,
Yüzüstü yerlere süzülen zeze.
- 5 Zeze ellerinden kaçmış gördüler,
Değirmen bendine pusu kurdular,
Kara Çayır, İmirhan'da vurdular,
Çiçeklerle kefen sarılan zeze.

6 Kazım Karabekir şark savaşında,
Deli Halit Paşa asker başında,
Serhat boylarında sınır taşında,
Şehitler içinde görülen zeze.

7 Eyüp Paşa askerine seslendi
Silah alıp dağa taş a yaslandı.
Esirler kurtuldu vatan uslandı.
Akan sular gibi durulan zeze.

8 Kaça kaç başladı halk arasında.
Mustafa savaşın yüz karasında.
Kan akar şehidin sırt yarasında.
Mezarı ovaya kurulan zeze.

-109-

NEVRUZ

1 Anadolu köylüleri nevruzu,
Akşamları ateş yakar kutlardı.
Bereketli geçsin baharı güzü,
Ellerine kına yakar kutlardı.

2 Yirmi bir mart gün dönümü sayarlar,
Leylek dönmüş yuvasını ovarlar,
Köylü, çiftçi mahsulünü ayarlar,
Tarlaya tohumu eker kutlardı.

3 Altı aylık kara kıştan bıılır,
Akşamüstü dışarıya çıkılır,
Çalı çırpı ile ateş yakılır,
Üstünden atlayıp kutlardı.

- 4 Bahar gelsin yine karlar eriyor,
Kardelenler ovaları bürüyor,
Koyun kuzu meralara yürüyor,
Serin yaylalara çıkar kutlardı.
- 5 Mustafa gün batmış ışıklar söner,
Herkes evin etrafını dört döner,
Demir çubuk ile çizmektir hüner,
Ayet el-Kürsi'yi okur kutlardı.

-110-

ALLAHU EKBER DAĞI

- 1 Eteği yaylalar üstü top taşı,
Eser yeli Allahu Ekber Dağı.
Duman çöker şiddetli başlar kışı,
Fırtınalı Allahu Ekber Dağı.
- 2 Allah nidasıyla Şeyhi Serani,
Canana gitmeye terk etmiş canı.
Enver Paşa orda döktürmüş kanı.
Tarih dili Allahu Ekber Dağı.
- 3 Taşlı burun kursak taş, cirit meydan,
Büyük çukur, ıssız dere o yandan,
Kış gelince gelinlik giyer boydan,
Budur hâli Allahu Ekber Dağı.
- 4 Kervan geçmez kuş uçmaz hâli var.
Doksan bin şehidi kıran dalı var.
Tarihçesi eski tozlu yolu var.
Çekmiş çile Allahu Ekber Dağı.

- 5 Kuzeydoğusunda Ardahan, Göle,
Bahçeleri ilham verir bülbüle.
Ankut kuşu konmakta Turna göle,
Açmış gülü Allahu Ekber Dağı.
- 6 Güneyde Sarıkamış, Selim, Doşkaya,
Kuzeybatısında Akşar, Şenkaya,
Zirveye çıkmaya kalırsın yaya.
Yoktur yolu Allahu Ekber Dağı.
- 7 Kıcıllı Pınarı Beyköy Yaylası,
Hasan Gözesi'nde doldur ver tası,
İmirhan'da gelir turnalar sesi,
Şen bülbülü Allahu Ekber Dağı
- 8 Dünya üzerinde jeopolitik,
Durumu var hani ne hizmet ettik?
Bir gün yaylasına piyade gittik.
Her yan halı Allahu Ekber Dağı.
- 9 Mustafa'dan güzel dağın tasviri.
Cennet misalidir yurdun her yeri.
Güreş tutar, cirit oynar çok eri.
Yiğit eli Allahu Ekber Dağı

-111 -

BİRİ OLMALI

- 1 Hayat apartmanı hep yıkılmakta,
Düşecek insanın yeri olmalı,
Ömür teyyaresi uçup gitmekte,
Hayatta şerefli biri olmalı.

- 2 Hayat bir uykudur rüyası tatsız,
 Şu temelsiz ömür uçar kanatsız,
 Mevla'ya karşı olma itaatsız,
 Zaidin dünyada piri olmalı.
- 3 Güneşe arkanı dönmüş yaşarsın.
 Gölgenin peşine durmaz koşarsın.
 Mustafa gafile neden şaşarsın?
 Daima şerefli biri olmalı.
 Öyleyse habibin yâri olmalı.

-112-

ELA GÖZLÜM

- 1 Ela gözlüm senden başka seversem,
 O zaman söksünler tırnaklarımı.
 Gidip kapısına boyun eğersem,
 Zincire vursunlar ayaklarımı.
- 2 Senin için gönlüm eyledim durak,
 Gelmezsen açılmaz dalımda yaprak.
 Sen yağmur misali ben kuru toprak,
 Aşkınla suladın yapraklarımı.
- 3 Âşık Mustafa'nın düşme kastına
 Tiken koklanır mı gülün üstüne?
 Belki bir damla yaş kabrim üstüne,
 Dökersen yeşertir topraklarımı.

-113-

BAKAR MI?

- 1 Benim suçum yalnız seni sevmektir.
Seni seven gönül senden bıkar mı?
Güzelliğin şu âleme örnektir.
Seni öven başkasına bakar mı?
- 2 Bu gizli esrarı görmek isterler.
Beni uzaklara sürmek isterler.
Sevmek suç mu diye vurmak isterler.
Sen yıkmasan beni atom yıkar mı?
- 3 Mustafa Aydın'ım ciğerim yara.
Tıp çaresiz kaldı sordum doktora.
Sevgili aşkına atsinlar nara
Sen yakmazsan beni ateş yakar mı?

114-

BİZİM KÖYÜN DAĞLARI

- 1 Sirtını dayamış kudret sırrına.
Sıralıdır bizim köyün dağları.
Seyre doyum olmaz ilkbaharına.
Törelidir bizim köyün dağları.
- 2 Yaz gelir başından kalkardı duman.
Evler yaylalara göçtüğü zaman.
Sular berrak akar yanmazdı orman.
Derelidir bizim yurdun dağları.

- 3 Yiğitler başı dik güreş tutardı.
Kıratlı hasmına cirit atardı.
Göksünde şehitler rahat yatardı.
Kınalıdır bizim yurdun dağları.
- 4 Yollar büklüm büklüm çıkar yaylaya.
Soğuk gözelere varırdık yaya.
Kaç asırdır bağlı yıldıza aya.
Buralıdır bizim köyün dağları.
- 5 Gündüz güzelleri bakar düzüne.
Mor menekşe koku vurmuş yüzüne.
Delikanlı âşık komşu kızına.
Meralıdır bizim köyün dağları.
- 6 Seherde ezanlar titretir arşı.
Çocuklar göz kırpar güneşe karşı.
Çoban kuzulara seslenir marşı.
Parelidir bizim köyün dağları.
- 7 Çevreyi temiz tut doğayı koru.
İnsanı severek Mevla'ya yürü.
Hoşgörülü millet sulardan duru.
Çarelidir bizim yurdun dağları.
- 8 İnsan sevgisine muhtaç dağlarım.
Çocuk gibi ilgi ister bağlarım.
Sevdiğim hasret kaldım ağlarım.
Kıralıdır bizim köyün dağları.

- 9 Mustafa hasrettir toprak taşına.
 Kar yerine ateş yağar başına.
 Kan karıştı pınarların yaşına.
 Yaralıdır bizim köyün dağları.

-115-

TÜRKÜ PINARI

- 1 Gönülden gönüle armağan olur,
 Dilden dile gezer türkü pınarı.
 Köyden şehre iner güzellik bulur,
 İlden ile gezer türkü pınarı.
- 2 İnsanlarda hoşgörüyü kazanır.
 Gelin olan kızlar gibi bezenir.
 Sevgiliden sevgiliye uzanır.
 Gülden güle gezer türkü pınarı.
- 3 Bülbül gibi şakır gül arasında.
 Muhabbetle döner dil arasında.
 Gönül arısıdır dal arasında.
 Baldan bala gezer türkü pınarı.
- 4 Mustafa Aydın'ım türkü söyleriz.
 Sevgi için barış için gürlерiz.
 Bazen halay çeker gönül eğleriz.
 Elden ele gezer türkü pınarı.

-116-

KALDIRIM TAŞI

- 1 Sesimizi sağır sultan duydu ya.
 Sen neden duymazsın kaldırım taşı?
 Kırk haremi memleketi soydu ya.
 Sen banka soymazsın kaldırım taşı.

- 2 Karanlık gecenin sabahı ışıık.
Bu günlerde gayet kafan karışık.
Gönlün yağmur çamur ile barışık.
Balçığa doymazsın kaldırım taşı.
- 3 Sokakta kalana döşek olursun.
Binmek isteyene eşek olursun.
Asırlık uykudan gevşek olursun.
Uyanıp aymazsın kaldırım taşı.
- 4 Varyoslar başını ezdi de gitti.
Ayaklar sırtında gezdi de gitti.
Seninle yaşayan bezdi de gitti.
Kimseye uymazsın kaldırım taşı.
- 5 Boykot seslerini duyan tanıksın.
Varoşların sevdasına yanıksın.
Mustafa'yı barındıran sanıksın.
Fikrinden caymazsın kaldırım taşı.

-117-

DERMANIMI BİLMEDİ

- 1 Ben kendi nefsimden uzlet eyledim,
Haller benim dermanımı bilmedi.
Bütün insanlara doğru söyledim,
Kullar benim irfanımı bilmedi.
- 2 Karar verdim dikensiz gül bitmeye
Bülbül ile seherlerde ötmeye.
Göçümü yükledim yâra gitmeye.
Yollar benim kervanımı bilmedi.

- 3 Âşık Mustafa'ya yardımcı Rabbi.
 Bir gün de çağırır mülkün sahibi.
 Âlemi görürdüm has bahçe gibi.
 Güller benim lisanımı bilmedi.

-118-

TECNİS

- 1 Aşkın ile diyar diyar gezerim.
 Geniş dünya bir başıma dar geldi.

Ben âşık dar geldi.
 Hırka giydim dar geldi.
 Yâr yüzüme bakmadı.
 Bu da bana dar geldi.

Sen olmazsan tatlı candan bezerim.
 Şu yeryüzü sevdamıza dar geldi.

- 2 Gurbet elden bana haber yaz gelsin.
 Mevsim geçti kış bitmedi yaz gelsin.

Ben âşığa yaz gelsin.
 Bahar olsun yaz gelsin.
 Şu karşıki yazıya.
 Çiçek açsın yaz gelsin.

Dertlerini birkaç satır yaz gelsin.
 Hayat sensiz çekilmiyor dar geldi.

- 3 Mustafa der yâr istemez yana ben.
 Ne söylesem bunu sevdadan yana ben.

Ben âşığam yana ben.
 Ateşe dayana ben.
 Duydum dara düşmüşsün,
 Geldim senden yana ben.

Başım alıp gitsem hangi yana ben.
 Yüz bin derdim beden ruha dar geldi.

-119-

GURBET DERDİ

- 1 Nice insanların boynunu bükmüş,
 Ayrılık,hasretlik,gurbetlik derdi.
 Gecenin kâbusu üstüme çökmüş,
 Ayrılık,hasretlik,gurbetlik derdi.
- 2 Kimi konuşturdum acizdir senden.
 Bir zaman sevdiğim ayırdın benden.
 Herkes şikâyetçi bugünden dünden.
 Ayrılık,hasretlik,gurbetlik derdi.
- 3 Acı, tatlı gelmiş idik bu çağa.
 Bütün dostlarımdan düştüm uzağa.
 En son Mustafa'yı koydun tuzağa
 Ayrılık,hasretlik,gurbetlik derdi.

-120-

KAR ÇİÇEĞİM

- 1 Bıraktığım yerden alayım derken,
 El aldı dediler karçiçeğimi.
 Haber veren rüzgarları beklerken,
 Yel aldı dediler karçiçeğimi.

2 Gmld gönlüme tertemiz mazi.
 Gizlenir mi bu sevdanın enkazı?
 Alın yazısına olmuşum razı.
 Fel aldı dediler karçıçeğimi.

3 Bu sevda uğruna koymuş idim ser.
 Kavuşmaya yemin ettik beraber.
 Mustafa'yı verem etti son haber.
 El aldı dediler karçıçeğimi.

-121-

BİTMEYECEK Mİ?

1 Bana müjde verin dumanlı dağlar,
 Bu yıl karıeğim bitmeyecek mi?
 Ovalar koynunda turnalar ağlar,
 Yoksa bülbül gülsüz tmeyecek mi?

2 Ben eşemem kazmam ile bağrını.
 Bir avuç ver pem topraklarını.
 Kara kış dondurmuş yapraklarını.
 Kar, boran başından gitmeyecek mi?

3 Benim sevdiğimi benden aldınız.
 Söyledim derdimi sessiz kaldınız.
 Mustafa'yı gurbet ele saldınız.
 Bizim için hasret bitmeyecek mi?

-122-

DEMEMİŞLER Mİ?

- 1 Yüz bin renge bürünmüşse bir insan,
Boyası bozuktur dememişler mi?
Aslı haramzade bekleme ihsan,
Soyası bozuktur dememişler mi?
- 2 Başkasına fena işi önlemez,
Demek kalın kafalıdır anlamaz.
Bir evlat ki atasını dinlemez,
Mayası bozuktur dememişler mi?
- 3 Mustafa der davasına yer bulan,
İnsanlığa zarar vermez er olan.
Düşüncesi fayda değil şer olan,
Gayesi bozuktur dememişler mi?

-123-

KURTAR BENİ

- 1 Sevdığım bilirsin nasıl haldeyim.
Seni sevdiğimi bil kurtar beni.
Kalan yok giden çok ıssız çöldeyim.
Götür nazlı yâra yol kurtar beni.
- 2 Akşamı ip ile çektiğim olur.
Her söze boynumu büktüğüm olur.
Bazen da gözyaşı döktüğüm olur.
Akan gözyaşımı sil kurtar beni.

3 Sevda çekmeyenler beni kınadı.
 Deli diye yürüttüler inadı.
 Bülbül oldum kanatlarım kanadı.
 Tiken ortasında gül kurtar beni.

4 Mustafa gönlümü çalan bir peri.
 Aklımı kuşatan sevda çemberi.
 Âşkın tutsağıyım yıllardan beri.
 Ne olur sevdiğim gel kurtar beni.

-124-

VURDULAR BENİ

1 Bedenim yeryüzü, gönlüm asuman,
 Sevgi bulutları sardılar beni.
 Başım arzdan arşa bürüdü duman,
 Sevda diyarına sürdüler beni.

2 Boş kalsın kalbimde sevgili yeri.
 Aşk dolu günlerim dönmüyor geri.
 Ruhen derbederim aklen serseri.
 Aşkın divanesi gördüler beni.

3 Bir parça sevgiye gönül aracı,
 Gözlerin ruhumdan alır haracı.
 Mustafa sevdana oldum kiracı.
 Bir acı söz ile vurdular beni.

-125-

KABUL ET BENİ

1 Gelene gidene her şeye kadir,
 Sana geliyorum kabul et beni.
 Bu keder, bu çile bu hasret nedir?
 Sana geliyorum kabul et beni.

2 Başım secde ile varsam divana.
 Ey yüce kabul et geleyim sana.
 Ayrılık uzarsa zor olur bana.
 Sana geliyorum kabul et beni.

3 Mustafa endişe ile birleştim.
 Artık yeter gönül için söyleştim.
 Geldim huzuruna senin yerleştim
 Sana geliyorum kabul et beni.

-126-

DİLARAM

1 Dağlarına duman çöktü kış geldi.
 Kar aldı götürdü dilaram seni.
 Gözlerimden damla damla yaş geldi.
 Zar aldı götürdü dilaram seni.

2 Önümüzde kaç mevsimlik yaz vardı?
 Yüzüme sevdalı bakan göz vardı.
 Aramızda gönül bağı naz vardı.
 Yâr aldı götürdü dilaram seni.

3 Yolumuz uğradı gönül dağına.
 Ne yiğitler düşmüş hasret ağına.
 Ciğer parem girdi aşk ocağına.
 Nâr aldı götürdü dilaram seni.

4 Sarın sevdiğimi bayrak içine.
 Sakla Mustafa'yı yaprak içine.
 Al yanağın düştü toprak içine.
 Yer aldı götürdü dilaram seni.

-127-

SEVİYORUM BEN SENİ

- 1 Nasıl ispat etsem aşkımı sana?
Ne yapayım seviyorum ben seni.
Taş olsaydı cevap verirdi bana.
Ne yapayım seviyorum ben seni?
- 2 Sevda ilmeğini başa örünce,
Hasretin öldürür uzun sürünce,
Kalp atışım nabzım artar görünce,
Ne yapayım seviyorum ben seni?
- 3 Mustafa başına çorap örmüyor.
Gönül bu yerinde rahat durmuyor.
Gözüm senden başkasını görmüyor.
Ne yapayım seviyorum ben seni?

-128-

BEKLE MAHŞERİ

- 1 Şu baygın gözlerin mahzun bakışı,
Bedbin ruhun kırık kalbin eseri.
Hoş geldin ömrümün sır arkadaşı.
Doldurdun gönlümde boş kalan yeri.
- 2 Kör etme kalbimin basiretini.
Gönlüm çeker sevda esaretini.
Vicdan ile göster cesaretini.
O zaman olursun gönüller eri

- 3 Ömrümün yarısı hasretle geçti.
 Bedenim kemirdi kanımı içti.
 Âşık Mustafa da gurbeti seçti.
 Yârimin yoluna veririm seri.
 Bir günde süsleriz ulu mahşeri.

-129-

Mustafa Aydın ikinci eşi Sakine Hanım'ı doktora götürür. Doktor, Sakine Hanım'ın ameliyat olması gerektiğini söyler. Mustafa Aydın, bunu duyunca aşağıdaki şiiri yazar. Doktor şiiri çok beğenir ve ameliyattan vazgeçer. Sakine Hanım'a ilaç tedavisi uygular.

DOKTOR

- 1 Bir insanın çektiği dert bitmez mi?
 Aman doktor sevdiğime iyi bak.
 Bu dördüncü operasyon yetmez mi?
 Aman doktor sevdiğime iyi bak.
- 2 Sakın yeni bir hastalık var deme,
 Tahlilleri kontrol et ur deme,
 Bir şeyi varsa da üzme dur deme,
 Aman doktor sevdiğime iyi bak.
- 3 Bu da benim şansım hanımdan yana.
 Yine mi hasretlik düşecek cana?
 Mustafa Aydın da yalvarır sana.
 Aman doktor sevdiğime iyi bak.

-130-

EY GAFİL

- 1 Aklını nefesine köle eyledin,
 Şeytan seni asker seçti ey gafil.
 Hayatın boyunca yalan söyledin.
 Zaman devran gelip geçti ey gafil.

2 Hep ben dedin kendi kendin avuttun.
Nefsini zapt ettin, putun büyüttün.
Öyle an oldu ki Hakk'ın unuttun.
İnsan senden uzak kaçtı ey gafil.

3 İnandığın gibi hiç yaşamadın.
Yaşamın inancın oldu hiç şaşmadın.
Güman harmanına ulaşamadın.
Tufan ot ekinin biçti ey gafil.

4 Hani bir zamanlar serin dağındım?
Mustafa Aydın'ım gül yaprağındım.
Senin şerrinden Allah'a sığındım.
Suzan sana kucak açtı ey gafil.

-131-

OĞUL

1 Sefalettir halim burda yaşanmaz.
Git de hayatını kazan sen oğul.
Dağımız kar sekiz ayı aşılmaz.
Bu hayatın çilesini yen oğul.

2 Bin güçlkle hayat içinde yaşarız.
Dertli olduk derman diye koşarız.
Bizler yaya karlı dağlar aşarız.
Ben görmedim bari sen gör gün oğul.

3 Mustafa der çalış Allah aşkına.
Yardım eyle garip kalan düşküne.
Ol Yaradan layık görsün köşküne.
Seni mutlu görmek bana şan oğul.

-132-

BEYAZ GÜL

- 1 Gönlümün neşesi bahar müjdesi,
Ak meneviş, sarı, pembe beyaz gül.
Ovalar aynası kırlar kınası,
Ak meneviş, sarı, pembe beyaz gül.
- 2 Altı yapraklıdır beyaz yanaklı,
Göğsünün deseni sarı benekli,
Seni sevmeyenin var mıdır aklı?
Ak meneviş, sarı, pembe beyaz gül.
- 3 Mustafa'yım oldum sevda bülbülü.
Sen yaylalar süsü tabiat gülü
Yaprağın çiseli gözlerin sulu.
Ak meneviş, sarı, pembe beyaz gül.

-133-

SEVDAM

- 1 Eğer sorar isen benim halimi,
Gençliğim çürüdü zây oldu sevdam.
Taze fidan idim kırdın dalımı.
Dağıldı dört yana pay oldu sevdam.
- 2 Göç ettin sıladan kavuşmamız güç.
Ne sende hata var, ne bende var suç.
Nasıldı başlangıç, ne oldu sonuç?
Bir damla gözyaşı çay oldu sevdam.

- 3 Mustafa derdime bulunmaz çarem.
Kara sevda derler olmuşum verem.
Yanıma gel yârim son defa görem.
Hasretin ölümü tay oldu sevdam.

-134-

BAHTI KARAM

- 1 Ben ovada toprak sen gökte yağmur.
Açtım şu bağrımı koş bahtı karam.
Âdemin aslıyız mayamız çamur.
Ne olur olma kalbi taş bahtı karam.

- 2 Aşkı düşündükçe içim ürperir.
Her gün vücudumda bir şeyler erir.
Hak'tan sabır iste inan ki verir.
Neden iki gözün yaş bahtı karam?

- 3 Çile tezgahını kurmuşlar düze.
Hasreti sevdayı verdiler bize.
Mustafa hatıra sözlerim size.
Hayat dünya kadar boş bahtı kara

-135-

DİYEMEM

- 1 Sevdığım gideli bizim ellerden,
Senden ayrı yüzüm güldü diyemem.
Haberini alamadım ellerden.
Ben yaşarken sana öldü diyemem.
- 2 Ben aciz değilim güzel sevmeden,
Kapına diz çöküp boyun eğmeden,
Beyaz gül kızarmaz yad el değmeden,
Gönlümün çiçeği soldu diyemem.

- 3 Sevgi kadehinden sunduğun zehir,
Mustafa Aydın'a oldu panzehir.
Gönlümü köşk yaptım bağrımı şehir,
Sen gelmeden köşküm doldu diyemem.

-136-

Medine'ye giden Şahin lakaplı bir Türk genci orda Meryem adında bir liseli kıza âşık olur. Kızın babası "Benim Türklere verecek kızım yok." diyerek Meryem'i Şahin'e vermez. Bu sevdanın dile getirildiği şiir.

MERYEM

- 1 Sabahları gezer aşk sokağında,
Arap kızı esmer güzeli Meryem.
Güneş mi kızartmış al yanağını?
Arap kızı esmer güzeli Meryem.
- 2 Meryem Medineli güzeller başı
Eladır gözleri, kalemdir kaşı
Sevdiğim liseli on altı yaşı
Arap kızı esmer güzeli Meryem.
- 3 Güzelliğin gören şaşırır yolu.
Bakışların şefkat dolu aşk dolu.
Ben Mecnun sen Leyla aşkımız ulu.
Arap kızı esmer güzeli Meryem.
- 4 Meryem Arap kızı Türk'e gelindir.
Senden ayrı kalmak bana ölümdür.
Mustafa der ayıranlar zalimdir.
Arap kızı esmer güzeli Meryem.

-137-

NE YAPACAĞIM

1 Aklımı başımdan bir güzel aldı.
Allah'ım ben şimdi ne yapacağım?
Gözümü gönlümü kalbimi çaldı.
Allah'ım ben şimdi ne yapacağım?

Yâra düştü; gönlüme yâra düştü
Hasret ile gezerim yol çıkmaz yara düştü.

2 Kırk umutla baktım sahraya.
Haykırdım aşkıyı yıldıza aya.
İki kuzum ile düştüm sevdaya.
Allah'ım ben şimdi ne yapacağım?

Yazıma; âlem şaştı yazıma,
Ezelden razı oldum kaderdeki yazıma.

3 Bir yağmurlu günde gördüm yüzünü.
Mahsun bakışlarla sordum özünü.
Ruhuna bağladım gönül gözünü.
Allah'ım ben şimdi ne yapacağım?

Gözlerim; yâr yolunu gözlerim
Belki kavuşmak olur, gel ağlama gözlerim

4 Bahçe kapısından girdim içeri.
Mustafa sözünden dönmedin geri
Yıllanmış yarama vurdum neşteri.
Allah'ım ben şimdi ne yapacağım?

-138-

VATANIM

- 1 Kan kokan laleler emanet bana.
Kanımın damlası güzel vatanım.
Sen gül bahçeleri ben bülbül sana.
Mecnun'un Leylası güzel vatanım.
- 2 Nice genç yiğitler verdi canını.
Bu vatan uğruna döktü kanını.
Çağlar söyledikçe büyük şanını,
Şahinler yuvası güzel vatanım.
- 3 Mustafa'nın kanı canı bayrağı,
Akıtsınlar karış karış toprağı,
Söyler Fatihlerin yurdu otağı,
Yiğitler kalesi güzel vatanım.

-139-

SEVGİLİLER GÜNÜ

- 1 Sevgililer günü elimde çiçek
Yollarına yüreğimi döşerim.
Ömrümüzden bir yıl daha geçecek.
Ben hâlâ ilk bakışınla yaşarım.
- 2 Sensiz geçen dakikaya üzüldüm.
Sevenlerin listesine yazıldım.
Sonsuzluğa kanat açıp süzüldüm.
Kolların aç sana doğru koşarım.

3 Yeter ki canım de sevdiğim bana.
 Servetim canımdır fedadır sana.
 Sevgi yakışıyor bütün insana.
 Nasibini almayan şaşarım.

4 Elimde çiçekler solacak diye,
 Heyecanım artacak gelecek diye,
 Mustafa aşkınla ölecek diye,
 Tut elimden yerden yere düşerim.

-140-

KARDAŞIM

1 Sessiz sessiz akıp durma karşımda.
 Ceyhan suyu nerde benim kardaşım?
 Deli dalgaların aşar başımdan.
 Ceyhan suyu nettin benim kardaşım?

2 Garibim, gurbeti gezmek istedi.
 Sılaya bir mektup yazmak istedi.
 Serinlemek için yüzmek istedi.
 Ceyhan suyu nettin benim kardaşım?

3 Derin deryalara emsal mi oldun?
 Can alıcı kuşa timsal mi oldun?
 Yataklı yorganlı kumsal mı oldun?
 Ceyhan suyu nettin benim kardaşım?

4 Mustafa Aydın'ı üzüyor nazar.
 Anamın babamın yarası azar.
 Kim bilir kimlere olmuşsun mezar?
 Ceyhan suyu nettin benim kardaşım?

-141-

KALMIŞIM

- 1 Biri bilir biri bilmez acımı,
İki sebi arasında kalmışım.
Derdim ile üzdüm kardaş, bacımı,
Yüreğimin yarasında kalmışım.
- 2 Güneş sabah doğup akşam batarken,
İnsanlık pazarı gıybet satarken,
Herkes birbirine çamur atarken,
İftiranın karasında kalmışım.
- 3 Mustafa'yı akliselim eleştir.
Gönül evi hak evini birleştir.
Hakikati benliğine yerleştir.
İnanlığın töresinde kalmışım.

-142-

PAYLAŞTIM

- 1 Ah çektim saçımı aklar bürüdü.
Yıllar ile gözyaşımı paylaştım.
Obacılar yaylalara yürüdü.
Yollar ile gözyaşımı paylaştım.
- 2 Kalbe aşk düşünce bir ahenk bulur.
Gönüle şölvesi vursa renk alır.
Akan gözyaşlarım çaya denk olur.
Seller ile gözyaşımı paylaştım.

- 3 Saçlar hangi dağdan alır beyazı.
Kudrete iltica olurum razı.
Gönül ehline sordum emrazı.
Haller ile gözyaşımı paylaştım.
- 4 Sevda duvarını çileyle ördüm.
Şu fani dünyada hayaller kurdum.
Mustafa dert çeken insanlar gördüm.
Kullar ile gözyaşımı paylaştım.

-143-

HÜR OLMAKTAYIM

- 1 Sevdiğim aşkınla gezip dolaştım.
Âlemler içinde hür olmuştayım.
Şu garip halime kendim de şaştım.
Ateşi aşk ile kor olmuştayım.
- 2 Yüz bin kalp birleşir tek vücut olur.
Bu sevda uğruna bir nefes alır.
Her gönül aşk ile sevgili bulur.
Çok mutluyum sana yâr olmuştayım.
- 3 Seher zamanları gamın bitirir.
Alır Mustafa'yı yâra götürür.
Âlemi emirden müjde getirir.
Kalbimden aklıma sır olmuştayım.

-144-

NAZLI BEBEĞİM

- 1 Elimi uzattım pamuk eline.
Gönlümü bağladım zülfün teline.
Kundağını verdim taze geline.

Bebeğim bebeğim nazlı bebeğim
Mahsun bakar melek yüzlü bebeğim

- 2 Kalbimin sarayı hamaktır uyu.
Gözlerine haram etme uykuyu.
Kuş sütü karışık içirdim suyu.

Bebeğim bebeğim nazlı bebeğim
Bal dudaklı şeker sözlü bebeğim

- 3 Başımı göğsüne koyup kaldığım
Kokusunu nefes nefes aldığım
Mustafa yüzüne bakıp daldığım

Bebeğim bebeğim nazlı bebeğim
Kalem kaşlı ela gözlü bebeğim.

-145-

CANIM SEVDİĞİM

- 1 Aklıma düştüğün an yorulmadan,
Koştum sana geldim canım sevdiğim.
Önüme çok engel çıktı durmadan,
Aştım sana geldim canım sevdiğim.

2 Sevdan hayatıma girdi yarıştı.
 Duygularım ömrüm ile barıştı.
 Durup seyrederken aklım karıştı.
 Şaştım sana geldim canım sevdiğim.

3 Aşkın Mustafa'ya eyledi tesir.
 Not düştü şairler yetmedi nesir.
 Gözü gönlü bağlı müebbet esir.
 Düştüm sana geldim canım sevdiğim.

-146-

DERLER SEVDİĞİM

Mustafa Aydın Erzurum'da bulunduğu sıralarda bir gün kendini çok halsiz hisseder ve doktora gider. Doktor ciğerlerinin mahvolduğunu söyler. Başka bir doktor da hiçbir şeyi olmadığını söyler. Mustafa Aydın'ı görenler "Ne talihi kara genç, kara sevdaya tutuldu." derler. Bu sözleri duyunca yazdığı şiiri.

1 Hasta düştüm yatağıma inlerim.
 Ciğerime yara derler sevdiğim.
 Kulağıma gelen sesi dinlerim.
 Talihime kara derler sevdiğim.

2 Yiyilmez içilmez aşka doyulmaz.
 İğnesi yapılmaz teşhis konulmaz.
 Bu yarama tıpta çare bulunmaz.
 Ela gözlüm çare derler sevdiğim.

3 Aşkın ateşidir içimde yanar.
 Sevdayı çekmeyen delidir sanar.
 Âşık Mustafa'nın yarası kanar.
 Nazlı yârin sara derler sevdiğim.

-147-

DIYELİM

- 1 Kulak verdim rüzgarların sesine.
Bütün olacağa oldu diyelim.
Bülbül uyanınca har gölgesinde.
Beyaz gül açıldı soldu diyelim.
- 2 Gurbetlik götürdü hasret başladı.
Ayrılığın ciğerime işledi.
Kahpe felek oyunumla tuşladı.
Ben yitirdim eller buldu diyelim.
- 3 Mustafa'nın aşka düştüğü gibi,
Güneşin şafaktan aştığı gibi,
Her canlı dünyadan göçtüğü gibi,
O da benim için öldü diyelim

-148-

HAZIR DEĞİLİM

- 1 Sevdan alır benden tüm cesareti.
Yüzünü görmeye hazır değilim.
Benliğimi sardı aşk esareti.
Adını sormaya hazır değilim.
- 2 Sana geleceğim yolum dolaşır.
Sesini duyunca dilim dolaşır.
Ayaklarım titrer elim dolaşır.
Karşında durmaya hazır değilim.

- 3 Mustafa Aydın'la bir hayat sürmek,
Elini tutup da yüzünü görmek,
Tenini okşayıp zülfünü örmek,
Hayalin kurmaya hazır değilim.

-149-

YALNIZ DEĞİLİM

- 1 Ben senden almışım aşkı sevdayı,
Sen varsın yanımda yalnız değilim.
Bıraktım dünyada bitmez davayı,
Servetsin şanımda yalnız değilim.
- 2 Sen ruhuma doğan nurlu akınsın.
Seni seven söyle neden sakınsın?
Bana şah damardan daha yakınsın.
Gezersin kanımda yalnız değilim.
- 3 Mustafa beşerim bazen şaşarım.
Haddimi bilerek kendim aşarım.
Uhrevî aşkını kalpte yaşarım.
Taht kurdun canımda yalnız değilim.

-150-

SUÇ BENİM

- 1 Sevdığım uğruna koydum başımı.
Hata benim, kusur benim suç benim.
İstersen parçala savur naşımı.
İnsaf senin, derman senin öç benim.
- 2 Kula karalığım Hakk'a ayanım.
Âlem duysun sana fedadır canım,
Sevdiğim sen için gelen kurbanım,
Bıçak senin, kurban senin koç benim.

- 3 Mustafa'nın kimse bilmez derdini.
 Bari benden ayrı al muradını.
 Mesken tutun yüce dağlar ardını.
 Kervan senin, yollar senin göç benim.

-151-

ASLANIM BENİM

- 1 Savaş meydanına girince görün,
 Yiğidim, koçağım ,aslanım benim.
 Aslını, neslini tarihe sorun,
 Yiğidim, koçağım ,aslanım benim.
- 2 Haklı davasını bırakıp gitmez,
 İnsanlık adına ne yapsa yetmez,
 Asla kötülüğe tahammül etmez,
 Yiğidim, koçağım ,aslanım benim.
- 3 Mustafa can bil Hak uğruna,
 Kıyametler kopar bayrak uğruna,
 Baş keser kan döker toprak uğruna,
 Yiğidim, koçağım ,aslanım benim.

-152-

YOK BENİM

- 1 Başımın tacısın can yoldaşımsın.
 İnan sensiz tadım tuzum yok benim.
 Bu dünyada benim tek sırdaşımsın.
 Söyleyecek başka sözüm yok benim.

2 El vurma yarama yeniden kanar.
 İçimde hasretlik ateşi yanar.
 Beni gören deli divane sanır.
 Sana da geçecek nazım yok benim.

3 Mustafa yıllardır seni arıyor.
 Hayalin karşımda canlı duruyor.
 Gözlerim her yerde seni görüyor.
 Senden gayri gören gözüm yok benim.

-153-

KÜL OLDUM YÂRİM

1 Sen aslı olalı ben kerem oldum.
 Aşkın ile yandım kül oldum yârim.
 Hasretin çekerek gül gibi soldum.
 Yaprığı sararmış gül oldum yârim.

2 Âşkın maşuka olur hitabı.
 Seveni anlatır aşkın kitabı.
 Yusuf Züleyha'ya olmadı tabi.
 Ben senin kapına kul oldum yârim.

3 Mustafa Aydın'ın bahtı karadır.
 Âşık gözü yaşlı bağı yaradır.
 Günahın sevabın yeri buradır.
 Şimdi senin için el oldum yârim.

-154-

YAKAR GİDERİM

- 1 Allah Allah diye çıksam meydana,
Yiğit meydanına bakar giderim.
İsterse katarım tozu dumana,
Zalimin canını yakar giderim.
- 2 Vatan,millet,bayrak,namus gururum.
Baş keser, kan döker yurdu korurum.
Gözümü kırpmadan çeker vururum.
Şimşekler misal çakar giderim.
- 3 İmanı olmayan döner şaşkına.
İnşallah çıkarız Hakk'ın köşküne.
İslam davasına Allah aşkına.
Tağut engelini yıkar giderim.
- 4 Mustafa vursunlar hançer bağrına.
Şehit olsam sarın al bayrağına.
Bir savaş olsun da vatan uğruna,
Can vermek üzere çıkar giderim.

- 155-

HASRETİM

- 1 Gönül çiçeğini deremez oldum.
Yaprağı solmayan dala hasretim.
Yâr ile murada eremez oldum.
Sevgiye susamış kula hasretim.

2 Bazı yerde insan dostluk ararmış.
 Duygular körelmiş ruhlar kararmış.
 Bahçeler virane güller sararmış.
 Bülbüller ağlıyor güle hasretim.

3 Bizim elde yaşayanlar çok kârlı.
 Kadir kıymet bilir komşu duyarlı.
 Gelinler iffetli yiğitler arlı.
 Doğup büyüdüğüm ele hasretim.

4 İlbaharda aşklar coşar bir tanem.
 Duygular hedefe koşar bir tanem.
 Gönül yeni sevda yaşar bir tanem.
 Yâra giden gizli yola hasretim.

5 Mustafa seveni gözünden tanır.
 Mutlu insan sevgi ile kuşanır.
 Hayat anlatılır duygu yaşanır.
 Muhabbet yapacak dile hasretim.

-156-

MUSTAFA BEY

1 Aslımı sorana belge sunarım,
 Beyoğlu Bey köylü Mustafa Beyim.
 Ecdadımı yedi göbek sayarım,
 Beyoğlu Beyköylü Mustafa Beyim.

2 Dedem İso Ağa sürü beslermiş.
 Fakir fukarayı hayra seslermiş.
 Yardım yapar gönülleri süslermiş.
 Beyoğlu Beyköylü Mustafa Beyim.

- 3 Ahmet Bey amcamın kıratı vardı.
 Selam dur diyince şaha kalkardı
 Konak sahibiydi cömert nandardı.
 Beyoğlu Beyköylü Mustafa Beyim.
- 4 Babam Hacı Ali derde dermandır.
 Komşulara yardım eden insandır.
 İnsanı kâmil olanlar irfandır.
 Beyoğlu Beyköylü Mustafa Beyim.
- 5 Allahu Ekber dağında köyüm var.
 Torun Beylerinden Oğuz boyum var.
 Halil İbrahim'den gelen soyum var.
 Beyoğlu Beyköylü Mustafa Beyim.

-157-

YOLLAR GİBİYİM

- 1 Yıllar sonra beni görmek isteme,
 Yolcusu olmayan yollar gibiyim,
 Son ayrılık gözyaşını gösterme,
 Akar boz bulanık seller gibiyim.
- 2 Kalbim yarasına bulunmaz ilaç.
 Gözlerin ruhumdan alıyor haraç.
 Bir damla yağmura gönülden muhtaç.
 Hararetten yanan çöller gibiyim.
- 3 Âşık Mustafa'ya diyorsan deli,
 Bütün bunlar sevgimizin bedeli.
 İstemezdim değsin sana yad eli.
 Yaprığı sararan güller gibiyim.

-158-

DERTLİYİM

- 1 Kimse bilmez içimdeki derdimi.
Sevdalıyım, perişanım, dertliyim.
Vefasız yâr muradına erdi mi?
Sevdalıyım perişanım dertliyim.
- 2 İki başlı sevda çekmek güldürür,
Tek taraflı aşka düşmek öldürür.
Bu aşk benim gül benzimi soldurur.
Sevdalıyım perişanım dertliyim.
- 3 Mustafa'yım diyar diyar göçmüşüm.
Ağrımaz başıma bela açmışım.
Aşkın badesini dolu içmişim.
Sevdalıyım perişanım dertliyim.

-159-

SESLENİYORUM

- 1 Müslüman ahlâklı, imanlı yaşar.
Şükredip tevhitte besleniyorum.
Aklıselim insan bendini aşar.
Hakk'a yaklaştıkça uslanıyorum.
- 2 İffet-i izzeti insan taşıyor.
İllete zillate şeytan düşüyor.
Hücceti sünneti mümin yaşıyor.
Peygamber yoluna yaslanıyorum.

3 Nefsini terbiye edecek ilaç
Amel araç, ihlas itikat amaç
Tüm mevcudiyet hükmü Kur'an'a muhtaç
Bütün insanlığa sesleniyorum.

4 Kalbinizde nefret gülü solmalı.
Yerine hoşgörü, sevgi dolmalı.
Mustafa âleme örnek olmalı.
İtikat nuruyla süsleniyorum.

-160-

DİYORUM

1 Böyle gider isen yolda kalırsın.
Aklını başına devşir diyorum.
Başına bin türlü bela alırsın.
Ahmaklar bu yükü taşır diyorum.

2 İhtiyatlı kullan sıcak parayı.
Muhafaza eyle soğuk arayı.
Elleme kapanmış gizli yarayı.
Düşmanlar yeniden kaşır diyorum.

3 Mustafa yoksulun karnı doyunca,
Zalimin zulmüne karşı koyunca,
Engeller tanıma hayat boyunca.
Arabani dağdan aşır diyorum.

-161-

GÜLEMİYORUM

1 Ben de bu dünyada şaşar kalırım,
Aklımı başıma alamıyorum.
Bir gün bir yerlerde düşer kalırım.
Yol uzun yorgunum gelemiyorum.

- 2 Kaldım gurbet elde yalnız başıma.
Kan karıştı gözlerimde yaşıma.
Arzumu yazsınlar mezar taşıma.
Artık bu yerlerde kalamıyorum.
- 3 Bebeğim sevdamız aşka boyansın.
Gözlerin uykudan artık uyansın.
Mustafa yüreğim nasıl dayansın?
Sensiz bu hayatta gülemiyorum.

-162-

ÇOK İSTİYORUM

- 1 Bir cana ihtiyaç duyduğum zaman,
Seninle olmayı çok istiyorum.
Gönlümün sesine uyduğum zaman,
Yanına gelmeyi çok istiyorum.
- 2 Yüreğimde yanıp burnumda tüter.
İçimdeki bülbül çok hazin öter.
Sana hasret olmak ölümden beter.
Dizinde kalmayı çok istiyorum.
- 3 Yâr sürmeyi çekmiş ela gözüne.
Ne kadar yakışmış mahsun yüzüne.
Mustafa Aydın'ın inan sözüne.
Kalbini çalmayı çok istiyorum.

-163-

İŞ İSTİYORUM

- 1 Aklın cezasını çekermiş ayak.
Ayağı yürüten baş istiyorum.
Bozulan gidişi kadere sayak.
Gediğe konulan taş istiyorum.
- 2 Bir acı söz benim ciğerim oyar.
Kulun feryadını yaradan duyar.
Avucuma bakan anam babam var.
Alın teri ile aş istiyorum.
- 3 Âşık Mustafa'ya ver ilacından.
Geçici dünyanın mihnet ucundan.
Kim öldü dünyada derler acından?
Durumuma uygun iş istiyorum.

-164-

ÖZENİYORUM

- 1 Bu sevda gönlüme düştü düşeli,
Ben kendi kendime sızlanıyorum.
Sevdiğim yoluna mayın döşeli,
Koşup kavuşmaya özeniyorum.
- 2 Herkes dostu ile dem havasında,
Ben bu akşam yine gam odasında,
İçtiğim gözyaşı sevda tasında,
Kendimden geçtikçe gamlanıyorum.

3 Bu sevdaya düşen gönül eridir.
 Bu dünya sevgimin gurbet yeridir.
 Şu canım aşk için bir özveridir.
 Sevenler adına özleniyorum.

4 Sevenleri çoktur yâr yöresinde.
 Bu sevda dünyanın her yöresinde,
 Bu rüya âşığın var töresinde.
 Aşkın ateşinde közleniyorum.

5 Mustafa ağlayıp gülmemeliyim.
 Gaflet uykusuna dalmamalıyım.
 Artık bu yerlerde kalmamalıyım.
 Yârin ülkesinde gözleniyorum.

-165-

YUNUS'UM

1 Taptuğa bağlandı pirim diyerek,
 Mürşidine hizmet veren Yunus'um.
 Aşkın gömleğini zevkle giyerek,
 Zerrelere hikmet gören Yunus'um.

2 İnsan âleminin gönüllerini,
 Fethetti gösterdi karakterini.
 Asırlardır dolduran yok yerini,
 Gönülden gönüle giren Yunus'um.

3 İçini kemiren tek şey günahı.
 Dili gönlü dua ile refahtı.
 Vicdanı sevapla dolu ferahtı.
 Canlı yarasını saran Yunus'um.

4 Zillet zincirini aşk ile kıran,
 Peygamber âşığı, maşuğu Kur'an,
 İlahi sevginin tadına varan,
 Tek "Çalabı " seçti yaren Yunusum.

5 Âşık Mustafa der Hakk'a ikrarı.
 Kardeşlik hoşgörü onun şiarı.
 Seyretti eşyadan gördü esrarı.
 Hakikat sırrına eren Yunus'um.

-166-

GEL ELA GÖZLÜM

1 Yağmurun toprağa geldiği gibi,
 Sen de benim için gel ela gözlüm.
 Çisenin yaprağa güldüğü gibi,
 Sen de benim için gül ela gözlüm.

2 Gözlerine bakan destan yazarmış.
 Seni gören âşık gurbet gezermiş.
 Yanakların elma gibi kızarmış.
 Dudakların kiraz bal ela gözlüm.

3 Mustafa gül has bahçede biter ya,
 Garip bülbül gülüm diye öter ya,
 Bir bakışın ölmem için yeter ya,
 Canım feda olsun al ela gözlüm.

-167-

YOLLARIMIZ PERİŞAN

- 1 Yârim sen gideli gurbet ellere,
Hiç sordun mu hallerimiz perişan?
Bir zaman sevdamız düştü dillere.
Uzak kaldı yollarımız perişan.
- 2 Bu hasret başıma çok bela açtı.
Sevdiğim gurbeti mesken mi seçtin?
Sensiz kaç ramazan, kaç bayram geçti?
Ay, gün, yaslı yıllarımız perişan.
- 3 Mustafa sesimi şu âlem duyar.
Gençlikte başıma yağdı beyaz kar.
Sevdan ve hasretin etti ihtiyar.
Solmaktadır güllerimiz perişan.

-168-

HALLER PERİŞAN

- 1 Yağmurlar yağmadı, sular kurudu.
Bu sene de hallerimiz perişan.
Yapraklar sarardı gazel bürüdü.
Bu sene de hallerimiz perişan.
- 2 Vekiller dertleri dinlemez oldu.
Topraklar çatladı, çiçekler soldu.
Köylü çiftçi tarlasını boş buldu.
Bu sene de hallerimiz perişan.

- 3 Âşık Mustafa'nın halis niyeti.
Söylerim arzuhal verin kıymeti.
Ekonomik Çiller Hanım paketi.
Bu sene de hallerimiz perişan.

-169-

UYAN

- 1 Seher uykusuna dalan gözlerin,
Sabah oldu şafak sökecek uyan.
Bakıp da gözüme dalan gözlerin,
Kalbimi yerinden sökecek uyan.
- 2 Elimi yüzüne süremiyoru.
Kızıl saçlarını öremiyorum.
Kaç yıldır karşımda göremiyorum?
Hasretin boynumu bükecek uyan.
- 3 Gönlümün deryası dolup da taşıtı.
Hasret dalgaları başımdan aştı.
Hayatın güneşi dağa yaklaştı.
Akşam karanlığı çökecek uyan.
- 4 Sevda ile geçti gençlik baharı.
Bilmem bulur muyum vefalı yâri?
Esmesin bağrımda hazan rüzgarı.
Ömür yaprağımı dökecek uyan.
- 5 Akıtır gözünden yaşlar Mustafa.
Yeni bir hayata başlar Mustafa.
Feryat eder dağlar taşlar Mustafa.
Gök kubbe başıma çökecek uyan.

-170-

ZAMAN GEÇTİ

- 1 Bir zaman göklere haykırıyordum.
Zaman geçti vefası yok dünyanın.
Zillet zincirini ben kırıyordum.
Devran geçti vefası yok dünyanın.
- 2 Gençlikte yükseldi şöhreti şanımlı.
Rakiplere karşı güçlü aslanım.
Pehlivanım boş kanlıca meydanım.
Meydan geçti vefası yok dünyanın.
- 3 Mustafa alasın diye muradı,
Gün geçtikçe bozulur ağız tadı.
Yollar uzun yolcu hakkı aradı.
Kervan geçti vefası yok dünyanın.

-171-

REÇETE

- 1 Hasta adam kalkmak için ayağa,
Doğal kaynakları işletmelisin.
Âtiyi görerek geçip atağa,
Hemen üretimi başlatmalısın.
- 2 Rüşvete vurguna dur diyeceksin.
Yasaya, yargıya sor diyeceksin.
Bu ülkede kanun var diyeceksin.
Ecdadın ruhunu yaşatmalısın.

- 3 Su akıp gitmesin başı boş bizde.
 Gelenek görenek ahlâk hoş bizde.
 Virüsü üretmez köhne baş bizde.
 Gençliği sağlıklı yaşatmalısın.
- 4 Çalışmadan bir şey var olmaz yoktan.
 El açıp da para beklenmez Hak'tan.
 İstikbali arıyorsan topraktan,
 Gökyüzünü dahi kuşatmalısın.
- 5 Mustafa yakışır bu lisana.
 Birliği dirliği ver insanına.
 Haksız vergi ile düşme canına.
 Bedbaht düşmanları şaşırtmalısın.

-172-

KALACAKSIN

- 1 Aşkımın baharı olan sevdiğim,
 Dört mevsim gönlümde yaz kalacaksın.
 İçime aşk ile dolan sevdiğim,
 Ruhumun iksiri öz kalacaksın.
- 2 Mahmur gözler ile mahzun bakarsın,
 Aşkın şimşeğini kalbe çakarsın.
 Ateşsiz alevsiz yürek yakarsın,
 Gönül ocağında köz kalacaksın.
- 3 Kalbimin içine yazdım adını.
 Bitmeyen sevginin çıkar tadını.
 Mustafa Aydın'la al muradını.
 Benimle bir ömür naz kalacaksın.

-173-

UTANSIN

- 1 Ahlâksızca hareketi gafile,
Yavaş yavaş başlatanlar utansın.
Hayasızlık nasıl olmuş defile?
Rezaleti işleyenler utansın.
- 2 Ahlâk kavramına kalırsan aciz,
İffet dükkânına koyarlar haciz.
Haya pahalıdır deyyusluk ucuz,
Genç nesile aşlatanlar utansın.
- 3 Yetmez mi bu denli uzun uyumak?
Şerefsiz ellerde oldun oyuncak.
Güneş tutulur mu el ile ahmak?
Sana ceddin taşlatanlar utansın.
- 4 Mustafa'yım söylüyorum severek.
Her sorumlu ele bir forum vererek.
İnsanlık adına reform gerek.
Hakikatı boşlatanlar utansın.

-174-

DESTANI KARSIN

- 1 Milattan çok önce tarihi başlar.
Urartu,İskitler zamanı Kars'ın.
Oğuz akınları diktiği taşlar,
Tarihte yol almış kervanı Kars'ın

- 2 Kafkas'tan gelen kavimler sesi,
Hazar Türklerinin durur gölgesi.
Uzun sürse Sasanlılar kalesi
Beyliklerde açmış divanı Kars'ın.
- 3 Küçük Arsaklının sözü bulunur.
Torun Beylerinin özü bulunur.
Bulgar Türklerinin izi bulunur.
Elden ele geçmiş vatanı Kars'ın.
- 4 Yedinci yüzyılda Araplar aldı.
Araplar elinde üç yüz yıl kaldı.
Çağrı Bey Bizans'a galebe çaldı.
Aras kıyısında meydanı Kars'ın.
- 5 Sürmeli çukuru, İğdır civarı,
Nizamülmülk orduların serdarı,
Melikşah,Alpaslan,Tuğrul diyarı,
Bin altmış dört yılı celvanı Kars'ın.
- 6 Celalettin Cürcüleri bitirdi.
Saltuklu Kıpçaklar savaşa girdi.
Anide Şeddatın Beyleri vardı.
Adaletli Ani Şirvanı Kars'ın.
- 7 Moğollar yel gibi esti savurdu.
Harzemşah'ı yerden yerlere vurdu.
Karakoyunlu'lar meskeni kurdu.
Akkoyunlu Uzun Hasan'ı Kars'ın.

- 8 Timurlu İlhanlı yolu saptılar,
Safeviler çokça hamle yaptılar,
Avşarlar, Kaçarlar paye yaptılar,
Asla bulunmadı dermanı Kars'ın.
- 9 Çıldır, Tiflis Beylerbeyi kırıdır,
Azerbaycan, Batum halkı dargındır,
Ahıska,Ardahan,Posof sürgündür.
Perişan can ile cananı Kars'ın.
- 10 Kanuni Nahçıvan, Revan'a çıktı .
Üçüncü Murat Han sefere çıktı.
Lala Mustafa Bey mührünü çaktı.
Osmanlı yazılı fermanı Kars'ın
- 11 On dokuz asırda Rus kâbusu var.
Doksan üç savaşı etti tarumar .
Kaç ha kaç feryadı asuman duyar.
Yollara döküldü alkani Kars'ın.
- 12 Ahmet Muhtar Paşa canla uğraştı.
Karapapak Mihrali Bey savaştı.
Ermeni Malakan Rumlar yerleşti.
Dilden dile gezer destanı Kars'ın.
- 13 Bin sekiz yüz yetmiş yedi Kars düşer.
Sarıkamış, Selim, Kâğızman mahşer.
Bolşevik saldatı Ermeniler şer.
Kalkmadı başından dumanı Kars'ın

- 14 Şu birinci Dünya Savaşı sonunda,
Enver Paşa Harekatı anında,
Doksan bin şehidi etti canında.
Bin dokuz yüz on beş tufanı Kars'ın.
- 15 Kars,Erzurum yine düştü şivana.
Kazım Karabekir çıktı meydana.
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana.
Diyen Âşık Şenlik ozanı Kars'ın.
- 16 Yerli, Terekeme, Azeri, Kürdü,
Türkmen, Karapapak ittifak kurdu.
Kırk yıl kaderinde kara gün gördü.
Çok çileler çekti insanı Kars'ın.
- 17 Büyük millet meclisimiz kuruldu.
Deli Halit Paşa vurdu vuruldu.
Arpaçay bulanık aktı duruldu.
Zamanla kurtuldu her yanı Kars'ın.
- 18 Kars böylece birçok uygarlık görmüş.
Hanlar medeniyet merkezi kurmuş.
Kavimler severek canları vermiş.
Bunun için yoktur düşmanı Kars'ın.
- 19 Yemek kültüründe haşıl, bozbaşı,
Kete, pağaç, hingel, kesmeli aşı,
Yemlik, kımı, kuymak,kaz eti,bişi,
Özünü anlatır lisanı Kars'ın.

- 20 Âşık Mustafa da senden kan aldı.
 Allahu Ekber'im nice can aldı.
 Hasan Harrakkani şeref şan aldı.
 Cennet mekânı Şeyhi Serani Kars'ın.

-175-

ANA İÇİN

- 1 Bir güne sığar mı anneler günü?
 Üç yüz altmış beş gün az ana için.
 Peygamber müjdeler Hakk'ın övgüsü.
 Cenneti vaat eder söz ana için.
- 2 Yavruları için uykusuz kalmış.
 Nenni söyleyerek kundağa salmış.
 Mutluluk bu diye hayale dalmış.
 Allahım bin sevap yaz ana için.
- 3 Evladın hasreti başın döndürür.
 Sevgisi kalplerde ateş yandırır.
 Bütün güller kokusunu andırır.
 Gönüle yerleşmiş naz ana için.
- 4 Mustafa uğrunda gerek ölesin.
 Sırtında taşıyıp yüzü gülesin.
 Yine de ödenmez hakkı bilesin.
 Diyardan diyara gez ana için.

-176-

KARA PELİN

- 1 Dağların başını süsleyen çiçek,
İn de ovaları gez kara pelin.
Bulutlar gölgeyi üzerinden çek,
Damlalara kırpar göz kara pelin.
- 2 Yazın güneş yakar düşer bayılır.
Yağmur çamur derken baygın ayılır.
Yaylaların yaban gülü sayılır.
Yapar sevdiğine naz kara pelin.
- 3 Arı süzer çiçeklerin özünü.
Kelebekler hiç dinlemez sözünü.
Mustafa Aydın'a göster yüzünü.
Nerelerde kaldın kız kara pelin?

-177-

YAR DEĞİL MİSİN

- 1 Benden yüz çevirip yürür gidersin.
Son görüp sevdiğim yâr değil misin?
Gün doğmadan neden erir gidersin?
Sen gönlüme yağın kar değil misin?
- 2 Kalbimin sesini dinleyemedim.
Seni sevdiğimi önleyemedim.
Aşkından hiçbir şey anlayamadım.
Yoksa aklıselim hür değil misin?

- 3 Mustafa başıma dert olacaksın.
 Bilmezdim bu kadar sert olacaksın.
 Her işinde gayet mert olacaksın.
 Namertlere karşı er değil misin?

-178-

GİDERİM

- 1 Dağlar mı kocaldı ben mi yorgunum?
 Bu yıl bu dağları yaylar giderim.
 Talihimin sevdasına vurgunum.
 Belki gurbet eli boylar giderim.

- 2 Hayat duvarımın yıkık köşesi.
 Gönlümün kalmadı artık neşesi.
 Bizim yaylaların var endişesi.
 Derdimi dağlara söyler giderim.

- 3 Mustafa aldanmaz dünya huyuna.
 Gönlümü kaptırdım sevda suyuna.
 Bir garip yolcuyum geldim köyüne.
 Bu gece gönlümü eyler giderim.

-179-

VATAN

- 1 Anadolu denen yurda âşığıım.
 Canımdan çok vatanımı severim.
 İffete, izzete ırza ışığım.
 Şanımdan çok vatanımı severim.

- 2 Bayrağım ki kanımın rengindedir.
 Toprağım ki canımın dengindedir.
 Yapağım ki anamın bengindedir.
 Anamdan çok vatanımı severim.

3 Anasız yaşanır yurtsuz yaşanmaz.
Türk-İslam diyarı haktan boşanmaz.
Vatan sevildikçe duygu aşınmaz.
Kanımdan çok vatanımı severim.

4 Yurt olmazsa hakkı nasıl yaşarım.
Milli birlik ile küfrü aşarım.
Vatan sevgisiyle iman taşırım.
Canımdan çok vatanımı severim.

5 Vatanın milletin sevgidir özü.
Güzel seyredenin nurludur yüzü.
Âşık Mustafa'nın budur son sözü.
Kanımdan çok vatanımı severim.

-180-

BEN DELİ MİYİM?

1 Eli sende değil seni ellerde,
Görmeye başladım ben deli miyim?
Nakışın mızrapta, desenin telde,
Örmeye başladım ben deli miyim?

2 Okulda birini benzettim sana.
Seni sevdiğimi anlattım ona.
Meğer o da gönül bağlamış bana.
Sormaya başladım ben deli miyim?

3 Gizledim gönlüme sakın canlanma.
Çilemin mimarı suçunu anla.
Gönül şişesini miraslarınla,
Kırmaya başladım ben deli miyim?

- 4 Mustafa Aydın'ın tut ellerini.
 Kalp ile tasdik et emellerini.
 Fakülteli kızın hayallerini.
 Kurmaya başladım ben deli miyim?

-181-

GÜNEŞ DEDİN

- 1 Güneş gibi doğdum bahtına senin.
 Güneş doğar batar amma bilesin.
 Layık olsam gönül tahtına senin.
 Sevenler içine katar bilesin.
- 2 Âşık sevgi ile gider ölüme.
 Kimse dayanamaz böyle Zulüme.
 Sevda çivisini yara gönlüme,
 Çakarsan perçinsiz, tutar bilesin.
- 3 Mustafa Aydın'ı kavuştur yâra.
 Hasret gözyaşlarım döndü pınara.
 Kollarımı bağla atma kenara.
 Yâr dizinde rahat yatar bilesin.

-182-

YÂR OLDUN GİTTİN

- 1 Dün akşam yüzüme sevdalı baktın.
Gönlüme münasip yâr oldun gittin.
Kıvılcım düşürdün kalbimi yaktın.
İçimde sönmeyen kor oldun gitin.
- 2 Sen ağlattın beni gülemiyorum.
Hayatın tadını alamıyorum.
İzini kaybettim bulamıyorum.
Ardına bakmadan sır oldun gittin.
- 3 Mustafa konuşmaz sustu benimle.
Bilmiyorum neden küstü benimle?
Selamı sabahı kesti benimle.
Kavuşması gayet zor oldun gittin.

-183-

KOÇAKLAMA

- 1 Serhat boylarında girdik meydana.
Namert belli olsun mert belli olsun.
Yara derin oldu danış lokmana.
Deva belli olsun dert belli olsun.
- 2 Avcının önünde ceylanlar gezer.
Daima güçlüler güçsüzleri ezer.
Aslanın peşinde sırtlanlar gezer.
Koyun belli olsun kurt belli olsun.

- 3 Mustafa yoluna candan olurum.
 Damardan dolaşan kandan olurum.
 Onurdan şereften şandan olurum.
 Vatan belli olsun yurt belli olsun.

-184-

GÖNÜL DOSTU YUNUS

- 1 Lezzeti eksilmez tadı bozulmaz.
 Gönül sofrasında balı Yunus'un.
 Bülbül olmayınca gülü sezilmez.
 Muhabbet bağında dalı Yunus'un.
- 2 Taptuk dergâhında dökünce teri,
 Çalab'ın yolunda oldu aşk eri.
 Bambaşkadır halkın gönlünde yeri.
 Dervîştir, âşıktır hali Yunus'un.
- 3 Vicdan ruh aynası, gönüldür yüzü.
 Aşk penceresinde, kalp bakan gözü.
 Dostluk rüzgarının sevgidir özü.
 Eser gönüllerde yeli Yunus'un.
- 4 Mahluku severim hak rızasına,
 Diyen Yunus oldu can pahasına,
 Aşk şarabı dolar sevgi tasına.
 Hikmet pınarında seli Yunus'un.
- 5 Ayrım yapmadan insan severdi.
 Âdemoğulları kardeşim derdi.
 Kâinatın gizli sırrına erdi.
 İlim şehrine gider yolu Yunus'un.

- 6 Âşık Mustafa da geçer canından.
 Tad aldı şu âlem hür lisanında.
 Düşman dahi dosttur Yunus yanında.
 Kalbi hassas,sevgi dolu Yunus'un,

-185-

GÖTÜRÜN

- 1 Vatanımın hasretini çekerim.
 Dostlar beni o diyara götürün.
 Ömür tarlasına emek ekerim.
 Mahsulümü yavrulara götürün.
- 2 Çok istedim memlekete varayım.
 Dost ahababın yarasını sarayım.
 Gönül arz ediyor hatır sorayım.
 Selamımı komşulara götürün.
- 3 Olmaz imiş garip kuşun yuvası.
 Rengarenk çiçekler zümrüt ovası,
 Dağların koynunda temiz havası,
 Bu yıl beni yaylalara götürün.
- 4 Köy güzeli yükseklerden bakardı.
 Akşam olmuş çalı çırpı yakardı.
 Kar suları boz bulanık akardı.
 Kış bitince ilk bahara götürün.
- 5 Yine akşam oldu hava karardı.
 Sensizlik korkusu ruhumu sardı.
 Aramızda küsülecek ne vardı.
 Mustafa'yı nazlı yâra götürün.

-186-

MEYRO

- 1 Seninle oynayıp gezdiğim yere,
Artık ayaklarım varmıyor Meyro.
Dünya güzelleri olmadı çare,
Gözüm senden başka görmüyor Meyro.
- 2 Ben de şu feleğin işine şaştım.
Sensiz geçen zaman ile savaştım.
Ağlayarak karlı dağlardan aştım.
Kimse gelip halim sormuyor Meyro.
- 3 Mustafa Aydın der murat mı alır?
Hasretin içimde ebedî kalır.
Ah çektikçe ciğerimden kan gelir.
Doktorlar yaramı sarmıyor Meyro

-187-

Özel bir radyoda canlı olarak sunduğu programa, Serap isminde genç bir bayan telefonla katılır. Talihsiz bir evlilik yaptığını, eşinden ayrıldığını ve çektiği çileleri anlatır. Mustafa Aydın'ın da dinleyicinin feryadına kulak verip irticalen yazdığı şiiri.

SERAP

- 1 Hedefi belirsiz yönü kaybolmuş,
Perişan yollarda koşuyor serap.
Yarını umutsuz dünü kaybolmuş,
Kara hayallerle yaşıyor serap.

- 2 Gençliğinin baharını yâr almış.
Hayatının dağlarını kar almış.
Çiçeğinin etrafını har almış.
Hayatta her işe şaşıyor serap.
- 3 Kan görünür gözlerinin yaşında.
Kara izbe kirpiğinde kaşında.
Aşkın fırtınası eser başında.
On beş yıl oldu ki üşüyor serap.
- 4 Mustafa her şeyde seni görüyor.
İsmi andıkça kalbi duruyor.
Ömür ağacının dalı kuruyor.
Her gün bir yaprağı düşüyor serap.

-188-

SABAHA KADAR

- 1 Hastalar şafağı niçin beklermiş,
Bu gece anladım sabaha kadar.
Eyüp'ün derdine sabır eklermiş.
Şükürle inledim sabaha kadar.
- 2 Dökülen her damla yatağa kanım,
Çektiren günahım, çeken vicdanım.
Yorgan diken olmuş ürperen canım.
Feryadı önledim sabaha kadar.
- 3 Gözüm kan çanağı uykum firarda.
Her geçen gün ömrüm için zararda.
Mustafa Aydın'ım yüz bin diyarda,
Ruhumu dinledim sabaha kadar.

-189-

SAHTEKÂR

- 1 Bir destanım vardır sahtekârlara,
Sermayeye haram katar sahtekâr.
Mevla fırsat verme zulümkârlara,
Çünkü doğru yoldan sapar sahtekâr.
- 2 İnsanların arasında gezerler.
Vatandaşın huzurunu bozarlar.
Çürük ipliklere hülya dizerler.
Şeytanın ipinden tutar sahtekâr.
- 3 Eskiden söz senet idi diyorlar.
Şimdi senet olsa da hak yiyorlar.
Aslı haramzade şu köftehorlar.
Günah batağına batar sahtekâr.
- 4 Beni dolandırdı birkaç mütahhit.
Ukbada müflistir ortağı şahit.
Kul hakkı yiyenler olamaz zahit.
Leş kargası gibi öter sahtekâr.
- 5 Memleketi soydu zalim adamlar.
Titanlar, bezmenler, civan yamyamlar.
Yediği yemeğe irin, kan damlar.
Haşa sizden leş de yutar sahtekâr.
- 6 Vicdan onlar için bostanda biter.
Devlet kasaları hepsinden beter.
Artık irtikaba demeli yeter.
Bilmem hangi dine tapar sahtekâr.

7 İşte göz önünde görün yapıyı.
 Anahtar teslimi açın kapıyı.
 Noter huzurunda vermiş tapuyı.
 Bir evi üç şahsa satar sahtekâr.

8 Şerefli insanı tenzih ederim.
 Düzenbazın üzerine giderim.
 Mustafa Aydın'ım bellidir yerim.
 Belki gelip bana çatar sahtekâr.

-190-

DAĞLAR

1 Bizim ele bahar gelmiş yaz gelmiş.
 Şimdi gezilecek zamandır dağlar.
 Dağlar çektiklerim bana az gelmiş.
 Başım sizin gibi dumandır dağlar,

2 Dağlar kış gelince kar ile yaşar.
 Yazın yaylalara sevenler koşar.
 Sular harıl harıl çağlayıp coşar.
 Bir tarafın yeşil ormandır dağlar.

3 Dağlar yüz bin çiçek ile süslenir.
 Koyun kuzu yamacında beslenir.
 Çoban kaval çalar dere seslenir.
 Eteğiniz çayır çimendir dağlar.

4 Dağlar her feryattan nasibin almış.
 Âşıklar yaslanıp sazını çalmış.
 Kiminin muradı yarıda kalmış.
 Kulak ver ağlayan insandır dağlar.

- 5 Dağlar Mustafa'yı kara düşürür.
Hasret içerime yara düşürür.
Bir ah alır bin efkâra düşürür.
Derdini anlatan lisandır dağlar.

-191-

KOŞMA

- 1 Ela gözlüm seni tutsak etmişler,
Bana ömür boyu ceza diyorlar.
Sana sevmeyi yasak etmişler,
Bana yanacaksın köze diyorlar.
- 2 Köze diyorlar ya sevda yarası,
Her gönülden ayrı yanar çırası.
Sevda esirinin aşk macerası,
Karıştı maziye söze diyorlar.
- 3 Söze diyorlar ya derman ve zehir,
Her ikimize de çektirir kahr.
Senin gözyaşların çağlayan nehir,
Bana kurumayan göze diyorlar.
- 4 Göze diyorlar ya dert dolu pınar,
Bu sudan içmeyen içeni kınar.
Bin tane âşığa bir damla sunar.
Bu aşk badesine rıza diyorlar.
- 5 Rıza diyorlar ya ruh onun yeri,
Kalbim durak oldu aklım serseri.
Gönül hikâyesi, hayat eseri,
Aşkın kitabını yaza diyorlar.

- 6 Yaza diyorlar ya yazmayla bitmez,
Sevda Mustafa'nın serinden gitmez.
Uydu yerleşemez kozmonot gitmez,
Her gönül bir büyük feza diyorlar.

-192-

DOSTLAR

- 1 Bir gizli sırrım var yaradan bilir.
Açmayın yaramı üzgünüm dostlar.
İnsan ağlayarak dünyaya gelir.
Gam dolu hayattan bezginim dostlar.

- 2 Ne anlayan oldu ne soran beni.
Dar günde terk eder dost, yaren beni.
Öz yakınım daha çok vuran beni.
Muhannet kişiye kızgınım dostlar.

- 3 Mustafa hedefe ulaşamadım.
Dünyada bir işe alışamadım.
Canım diyarına kavuşamadım.
Kendi talihimden bezginim dostlar.

-193-

DUDAK DEYMEZ

- 1 Yazın yaylalarda çiçekler açar.
Kış gelince dağlar kar ile yaşar.
Aşkın yarasına kalınca naçar.
Aşk ehli âşıklar sır ile yaşar.

2 Her şey açık seçik ayet içinde.
 Acı tatlı geçer hayat içinde.
 Hayatını yaşa izzet içinde.
 Cihanda insanlar ar ile yaşar.

3 Aydın oğlu aşkı getirir dile.
 Dediler yâr gele yaşların sile.
 Can canandan ayrı çekiyor çile.
 Gönül işi sırlar yâr ile yaşar.

-194-

NERESİNDE VAR

1 Ey insan hakları ey demokrasi!
 Özgürlük dünyanın neresinde var?
 Siyasi düzende din teokrasi,
 Bu da batılının yöresinde var.

2 Bir yanda kurulur bir yanda batar.
 Hisse senetleri tahviller satar.
 Avrupa Birliği dolara çatar.
 Çünkü soğuk savaş parasında var.

3 Cehaletin hatasında sürümek,
 Hakikatin potasında erimek,
 İnsanlığın rotasında yürümek,
 Mustafa Aydın'ın töresinde var.

-195-

DERDİM VAR

- 1 Ne sorarsın otuz yıllık mazimi?
Bir ayrılık bir hasretlik derdim var,
Hasret olma her gün açar sızımı.
Bir ayrılık bir hasretlik derdim var.
- 2 Ana hasret baba uzak yârim yok.
Kardeşlerden ayrı kaldım varım yok.
Yine de kadere intizarım yok.
Bir ayrılık bir hasretlik derdim var.
- 3 Çile var gurbetin neşelerinde.
Gül solmuş sılanın meşelerinde.
Mustafa da gurbet köşelerinde.
Bir ayrılık bir hasretlik derdim var.

-196-

GÜZEL LİSAN VAR

- 1 Canın selameti lisan dediler.
Gel sükut dil için güzel lisan var.
Akıl taşıyana insan dediler.
Bil sükut kul için ilim irfan var.
- 2 Kalbi rıza dolan gözünü yummaz.
Bir huşu içinde o tada doymaz.
Bu yolun yolcusu yemez uyumaz.
Kal sükut yol için yolcu kervan var.

3 Gel uyuma bülbül gülü beklesin.
 Bir murat almadan beni söylersin.
 Bu sabahtan ahu feryat eylersin.
 Dal sükut gül için bağda bağban var.

4 Nefsini bilmeyen kendini yakar.
 Hikmetle uyanan ibretle bakar.
 Çağlayan nehirler denize akar.
 Gel sükut sel için büyük umman var,

5 Âşık Mustafa'ya etme kuruntu.
 Ruh ayna misali gönül görüntü.
 Arifler bu sırra olmuşlar örtü.
 Bu sükut hal için gizli lisan var.

-197-

ÂŞIGIN HALİ

1 Aşktır âşıkları deli eyleyen.
 Bir arzu gönülde kalır da gider.
 Terk etse nefsinin hakkı söyleyen.
 Elbet arzusunu bilir de gider.

2 Şehvete itidal nefse selamet,
 Fazlası şer olur ortası iffet.
 Akla yenilirse başlar seyahat.
 O zaman aşk adı alır da gider.

3 Âşık bir sevendir sevgilisi var.
 Ya aşkın sebebi güzel sayıklar.
 Gözünde büyütür gönlüne koyar.
 Bir kara sevdalı olur da gider.

- 4 Aklımı fikrimi düşünce sardı.
Gözlerim gülümser rengim sarardı.
İçimde bir duygu yâri arardı.
Her zaman aklıma gelir de gider.
- 5 Ruh ilahtan alır aşkın nurunu.
Kalp vücutta çalar rıza surunu.
İnsan için şehvet zillet ürünü.
Nefsini düşmanın bilir de gider.
- 6 Vicdan muhasebe gönüldür kurum
Haya tezgahından iffet dokurum.
Âşık Mustafa'yım aşkı okurum.
Bir gün de bu halde solar da gider.

-198-

BULGAR ZULMÜNE

- 1 Tarihi köleler utanmasınlar.
Gün gelecek geleceğiz bilsinler.
Boşa kendisini avutmasınlar.
Gün gelecek geleceğiz bilsinler.
- 2 Köle dil uzatır yıldıza, aya.
Yine ispat edeceğiz dünyaya.
Allah sesleriyle bir gün Sofya'ya.
Gün gelecek geleceğiz bilsinler.
- 3 Türk yazılı toprağına taşına.
Moskof'un desteğı kalır başına.
İman yumruğunu küfrün başına.
Gün gelecek vuracağız bilsinler.

4 Türklere yapılan işkence bitsin.
 Jivkof makamını hemen terk etsin.
 İslâm hâkim olsun hele emretsin.
 Gün gelecek geleceğiz bilsinler.

5 Mustafa çekeriz soydaş yasını.
 Bütün dünya duysun benim sesimi.
 Yediden yetmişe zulmün hepsini.
 Gün gelecek sileceğiz bilsinler.

-199-

İNER

1 Hayat kavuşmayla bitse, sezilse,
 Yanar da çırası söner mi söner.
 Ömürler boyunca dünya gezilse,
 İnsan bir durakta iner mi iner.

2 Gidenin yerini gelen doldurur.
 Sanma ki her gelen kına soldurur.
 Kendi yetiştirir, kendi öldürür.
 Kudretiyle çarkı döner mi döner.

3 Kurmuş bu dünyayı baksan sanata.
 Al da nakışını işle hayata.
 Mustafa tahtadan yapılmış ata.
 Alır da yükünü biner mi biner.

-200-

ÇAPRAZ

1 Gelişini müjde verir hislerim.
 Ya gidişin hep seninle giderler.
 Gidişinle korku sarar dizlerim.
 Sen gidince çıkma odamdan derler.

2 Sevdığım o hissi bir de bana sor.
 Bir elim perdede bir elim cam açar.
 Aşk ateşi sönmez bir alevli kor.
 Ocağa da sığmaz etrafa saçar.

3 Alıştım her sabah balkona çıkıp,
 Günün doğuşunu seyretmeye ben.
 Caddelerde parlar hep sana bakıp,
 Gitme karanlığa dayanamam ben.

4 Açma perdeleri kapalı kalsın.
 Şaşıрма güneş her sabah doğar.
 Issız kalan odan karanlık olsun.
 Korkun Mustafa'yı her zaman arar.

-201-

SOYAN VAR

1 Halktan selam vebal taşıyanlara,
 Devlet bütçesini soyan var derler.
 Milletin sırtında yaşayanlara,
 Huzur-ı Bari'de hesap ver derler.

2 Karışıktır partilerin arası,
 Yolsuzluktur yüzlerinin karası.
 Düzelmedi memleketin yarası.
 Vatandaşın çektiği zarar derler.

3 İki binli yıllar arasın çare.
 Ninni söylemiyor bulanık dere.
 Gidilmiyor doğduğumuz yerlere.
 Şimdi bizim dağlar duman kar derler.

4 Fakir kayıp etti orta direği.
 Köylü dolduramaz ambar mereği.
 İş bitirmek politika gereği.
 Bu zamanda doymaz kursaklar derler.

5 Mustafa Aydın der kârı zararı,
 Hayatında yanlış verme kararı.
 Hasılı insana gerçek esrarı,
 Âlemlere rahmet olan nûr söyler derler.

-202-

BU YERLER

1 Gece karanlığı çöktü üstüme.
 Sabah şafak atan yerdir bu yerler.
 Feryadımı duymaz oldu sevdiğim.
 Nice canı yutan yerdir bu yerler.

2 Burası Kaynaşlı o yanı Düzce.
 Aklımı fikrimi aldı düşünce.
 Bir duman yükselir inceden ince.
 Zelzeleyle batan yerdir bu yerler.

3 Bolu Dağı duman almış başını,
 Kimse bilmez neye verdi yaşını.
 Mustafa Aydın'ın mezar taşını,
 Yazın garip yatan yerdir bu yerler.

-203-

SEVDADIR

- 1 Ömrümün gizemli ilkbaharında,
Bana bir hatıra kalan sevdadır.
Seven insan cefa çeker yârinden.
Aklımı başımdan alan sevdadır.
- 2 Gönül bardağını taşıran sebep,
Gideni düz yoldan şaşıran sebep,
Saçlarıma aklar düşüren sebep,
Beni taştan taş a çalan sevdadır.
- 3 Gönül kapısını açan mutludur.
Mustafa hoşgörü saçan mutludur.
Hevâ-yi hevesten kaçan mutludur.
Gerisi dünyada yalan sevdadır.

-204-

AKROSTİŞ

- 1 Mahmur gözler mahsun bakar yaş döker.
Eyvah çektiğimiz göz azabıdır.
Lal olsun bilmeden dudağın büker.
Ellerden duyduğum söz azabıdır.
- 2 Kalbime yazılı Kur'an'ın sözü.
Mevla'ya yücelmek duamın özü.
Uykudan uyanmış baygındır gözü.
Susayan gönlümün öz azabıdır.

- 3 Tuttum ellerini yüzüme baktı.
 Ağlattı gözyaşım kalbine aktı.
 Fakat aşk ateşi Mustafa'yı yaktı.
 Âşığın maşuğa naz azabıdır.

-205-

YEDEKLİ KOŞMA

- 1 Kainatı altı günde yaratan,
 Kur'an'da zikrolan bir Allah vardır.

Eziz bir Allah vardır.
 Kerim yâr Allah vardır.
 Yerin göğün sahibi.
 Rahman nur Allah vardır.

Hikmeti her zerrede aratan,
 Mekândan münezzeh bir Allah vardır.

- 2 Mustafa Aydın'ım yazdım yazı ben,
 Ömrümde geçirdim bahar yazı ben,

Men ezzinem yazı ben.
 Gezdim yayla yazı beni
 Bu dünyada gördüğüm,
 Kaderdeki yazı ben,

Hayatta yaşadım gül beyazı ben.
 Dünyada ukbada bir Allah vardır.

-206-

NAZ KALIR

- 1 Ela gözlüm yaktın aşk ateşini.
Gönül ocağında sönmez köz kalır.
Kuşlar dahi sever koklar eşini.
Senin bana yaptıkların naz kalır.
- 2 Göz ile gönülden aşkım sırlarsın.
Yaktıkça kalbimi ruhen parlarsın.
Gölgemi hissedip cama fırlarsın.
Perde arasında bakan göz kalır.
- 3 Gel sevdiğim şimdi kulak ver bana.
Mustafasız yaşam haramdır sana.
İkrar eyledik ya biz yaradana.
Aramızda bir kesili söz kalır.

-207-

ORMAN

- 1 Yeşil fidan bozkırların süsüdür.
Orman tabiatın güzelliğidir.
İnsan hayatının hoş neşesidir.
Orman tabiatın güzelliğidir.
- 2 Kalemim,defterim,kitabım ağaç.
Hayatta her canlı ormana muhtaç.
Beşikten mezara olmakta araç.
Orman tabiatın güzelliğidir.

3 Göklerde uçacağım kanadım odur.
Denizlerde gemim,dümenim odur.
Ayrılmaz bir parça muradım odur
Orman tabiatın güzelliğidir.

4 Dereler koynuna orman yaslansın.
Şu çıplak dağları fidan süslesin.
Ağaç dallarında kuşlar beslensin.
Orman tabiatın güzelliğidir.

5 Gönüller neşesi yeşillik yurdu.
Mustafa fidanı hep böyle gördü.
Dağlara taşlara seslendi sordu.
Orman tabiatın güzelliğidir.

-208-

GEREKİR

1 Sen benim kadrimi bilemedin ya,
Başını taşlara vurman gerekir.
Gözümde bir zerre olamadın ya,
Bu hali kendine sorman gerekir.

2 Dikkat et ağzından çıkan söze.
Aklı olan zarar vermez özüne.
Mademki dönüp de bakmam yüzüne.
O zaman hatanı görmen gerekir.

3 Mustafa'ya feda canın yok senin.
Demek ki vicdansız kanın yok senin.
Yiyilir yutulur yanın yok senin.
Hiç olmazsa rahat durman gerekir.

-209-

CUMHURİYETTİR

- 1 Bin dokuz yüz yirmi üçte kuruldu.
Halkın hürriyeti cumhuriyettir.
Yirmi dokuz ekim günü kan bulan,
Milletin gayreti cumhuriyettir.
- 2 Milletimiz seksen bir yıl yaşıyor.
Seçme ve seçilmek için koşuyor.
Demokrasi hüviyeti taşıyor.
Hakkın bir rahmeti cumhuriyettir.
- 3 Egemenlik temel prensip olmuş.
Yasama,yürütme,yargı kurulmuş.
Gücünü milletten almış yürümüş.
Dünyanın cenneti cumhuriyettir.
- 4 Milletçe seçilen meclis açıldı.
Gelişmiş devletin şekli biçildi.
Özgür düşüncenin rengi seçildi.
Hayatın kıymeti cumhuriyettir.
- 5 Demokratik ,lâik, sosyal bir devlet.
Hak hukuk güvence verir adalet.
Mustafa yıkılmaz hür olan millet.
Milletin niyeti cumhuriyettir.

-210-

BANA SOR

- 1 Bir canı canana kul eden derdi,
Sevende gör, çekene bak bana sor.
Sıla terk ettirir gezdirir yurdu.
Sevende gör, çekene bak bana sor.
- 2 Her gönülde vardır değişmez yeri.
Gah iter ileri gah atar geri.
Ağaçtır saçları, döker dişleri.
Sevende gör, çekene bak, bana sor.
- 3 Gönülden gönüle sevdıyla akış,
Bazen bir cümledir bazen bir bakış.
Gözyaşı desendir ıstırap nakış.
Sevende gör, çekene bak bana sor.
- 4 Bazen karçiçeği olur dağlarda.
Bazen Mustafa da kârda zararda,
Bazen gül misali vefasız yârda,
Sevende gör, çekene bak bana sor.

-211-

CAN PAZARI

- 1 Bir savaş başladı sebepsiz yere.
Her atılan bomba canlar yakıyor.
İnsanlığın yüzü çevrildi yere.
Sokaktan sokağa kanlar akıyor.

- 2 On bir eylül senaryosu şahane.
Kitle imha silahları bahane.
Sattığını istiyormuş daha ne.
Bu nedenle bildiğini okuyor.
- 3 Koalisyon gücü verdi kararı.
Bombalandı Basra, Bağdat diyarı.
Çaresiz sivil halk çekti zararı.
Akıllı füzeler yanlış çakıyor.
- 4 Yok mu Kerbela'da feryadı duyan?
Mezarda rahatsız Hz.Hasan.
Zülfikâr elinde ya Ali uyan.
Methi Resul yollarına bakıyor.
- 5 Mezapotamya çıyan taşımakta.
Yorgun Fırat, Dicle kan taşımakta.
Musul, Kerkük mührü han taşımakta.
Ecdat yadigarı tarih kokuyor.
- 6 Mustafa'yım bebeklere şin düştü.
Anaların gözyaşına sin düştü.
Menfaatin yüreğine kin düştü.
Yardım yapacaktı neden yıkıyor?

-212-

YEDEKLİ KOŞMA

- 1 Ayrılık âşığın kolunu bağlar.
Kerem gibi diyar diyar ara dur.

Âşık der ki ara dur.
Gece gündüz ara dur.
Mahşere dek yolu var.
Uzak düştü ara dur.

Aşk hırsızı gönül yolumu bağlar.
Belki inadından cayar ara dur.

- 2 Yeşil derler gözlerine karadır.
Yâr gözlerin kömürden de karadır.

Âşık der ki karadır.
Talihimiz karadır.
Semaya bak aydınlık,
Yere baksan karadır.

Benim yüzüm yâr yanında karadır.
Affetmese cana kıyar ara dur.

- 3 Mustafa Aydın'ın gönlü yaradır.
Saramasın sinem göz göz yaradır.

Âşık der ki yaradır.
Açma bağrım yaradır.
Beni mahsun bırakan.
Sitemim o yaradır.

Gören der ki bu ne acı yaradır
Beni sana hasret koyar ara dur

-213-

YAŞ BENİM OLUR

- 1 Ne baharı belli ne de yazı var.
Dağlar gibi duman baş benim olur.
Sen ağlama yüreğimde sızı var.
Senin için akan yaş benim olur.
- 2 Yazan kalem böyle yazmış yazımı.
Dertlerime ortak ettim sazımı.
Çileli geçirdim bahar yazımı.
Ömür ikliminde kış benim olur.
- 3 Yaradan lütfetmiş can eserini.
İnsan kadar güzel şaheserini.
Kimse dolduramaz senin yerini.
Dünyada en garip eş benim olur.

-214-

GÖRÜNÜR

- 1 Gezerim dünyayı ben karış karış.
Er meydanı koç yiğide görünür.
Teknoloji çağı teknikle yarış.
Var meydanı koç yiğide görünür.
- 2 Allah'ın aslanı Hz. Ali,
Düşün sen Hamza'yı, Rüstem'i, Zalı.
Haksızın önünde bir kale gibi,
Dur meydanı koç yiğide görünür.

- 3 Milletler düşünce zevk sefasına.
Fırsat kaçınılmaz her defasına.
İman yumruğunu şer kafasına.
Vur meydanı koç yiğide görünür.
- 4 Hayatın dağını bürüdü duman.
Var ise kurtarır göğsünde iman.
Kine küfre alet olmaz Müslüman.
Er meydanı koç yiğide görünür.
- 5 Fatih besmeleyle çağ açıverdi.
Yavuz üç kıtada hükmünü sürdürdü.
Muhteşem Süleyman köşkünü kurdu.
Gör meydanı koç yiğide görünür.
- 6 Sakın düşme tarihteki hataya.
Layık olmalısın ana ataya.
Ataların gibi üç beş kıtaya.
Gir meydanı koç yiğide görünür.
- 7 Mehmetçiktir ordumuzun fertleri,
Savaşlarda ölçtü çok namertleri.
Viyana'dan Çin Seddi'ne yurtları,
Sor meydanı koç yiğide görünür.
- 8 Mustafa beklenen günler gelecek.
Bir zaman Kur'an da nasip alacak.
Allah'ın emrini hakim kılacak.
Nur meydanı koç yiğide görünür.

-215-

KARDAŞ

- 1 Kaç yıl oldu görmeyeli resmini?
Ben senin yüzüne hasretim kardaş.
Rüyalarda görüyorum cismini.
Kaşına, gözüne hasretim kardaş.
- 2 Eski günlerine kavuşmak için,
Bir parça ekmeği bölüşmek için,
Karşına geçip de konuşmak için,
Diline,sözüne hasretim kardaş.
- 3 Mustafa Aydın'a hasret bitiyor.
Virane bağlarda bülbül ötmüyor.
Baba diyarında duman tütmüyor.
Ocakta közüne hasretim kardaş.

-216-

YAR YALAN İMİŞ

- 1 Kusursuz dost dikensiz gül gibidir,
Kim demiş ki gülde hâr yalan imiş.
Gül dikensiz insan kusursuz olmaz.
Ömür dağa benzer kar yalan imiş.
- 2 Şu gölge dağını aşamıyorsa,
Hakikat peşinde koşamıyorsa,
Dünyada şerefle yaşamıyorsa,
İffetsiz insanda ar yalan imiş.

- 3 Mustafa'nın söylediği huriydin.
Yad ellere vermediği sırrıydın.
Hayatımla söz verdiğim biriydin.
Meğer Hak'tan başka yâr yalan imiş.

-217-

MEYDANI VARMIŞ

- 1 Güreş tutmuş cirit atmış, at binmiş.
Bizim yiğitlerin meydanı kalmış.
Artık koçaklığın meydanı dönmüş.
İlim kullanmanın zamanı gelmiş.
- 2 Müslüman teknikte sür yarışını.
Peygamber yolunda gör barışını,.
Zulüme uğratma bir karışını.
Atan kan dökerek vatanı almış.

- 3 Mustafa ilmimi kaçırsalar da,
Zehirli sulardan içirseler de,
Savaş uçakları uçursalar da,
Zafer İslam'ındır fermanı gelmiş.

-218-

İHTİYAR OLMUŞ

- 1 Şu koca dünyanın ömrü sökülümüş.
Zaman geçmiş çağlar ihtiyar olmuş.
Gül bahçenin yaprakları dökülmüş.
Hazan değmiş bağlar ihtiyar olmuş.
- 2 Gafil insan yaşar zahmet içinde.
Aklıselim olan ülfet içinde,
Mümin mezarında rahmet içinde,
Kamet eğişmiş sağlar ihtiyar olmuş.

- 3 Mustafa Aydın'ın sabır taşı var.
 Hayatı zikzaklı gözde yaşı var.
 Banim gibi çok gayleli başı var.
 Duman çökmüş dağlar ihtiyar olmuş.

-219-

BAHTİYAR OLMUŞ

- 1 Sonunda sevdiğim güldü dediler.
 Demek ki evlenip bahtiyar olmuş.
 Bir de oğlu kızı oldu dediler.
 Yuvasına bağlı sadık yâr olmuş.
- 2 Yâr buldum hayatın tadını çıkar.
 Bazen insan kendi kendinden bıkar.
 Dünyanın çilesi canını sıkar.
 Bir gün de bakarsın ihtiyar olmuş.
- 3 İhtiyarlık candan bezdirir canı.
 Sorumsuz tüketme geçen zamanı.
 Mustafa insanın hayatı fani.
 Dünyalık mekânı bir mezar olmuş.

-220-

FAHRİ KAINAT

- 1 Kainatın aslı nuri Muhammet,
 Dünya onun hürmetine var olmuş.
 Varlığı ahlâkı cihana rahmet,
 Büsbütün âleme nazlı yâr olmuş.

2 Yar habibim demiş haslar hasına.
Mahbubi muhibbi ol atasına.

Şefaât mubini mucit nasına,
Mahfuzda edeple mazbut ar olmuş.

3 Ar ile yaşamak destan dillere.
Sevgisi nakşolmuş tüm gönüllere.
Terinden bir zerre düştü güllere.
Bülbüller aşk ile bergüzar olmuş.

4 Zarafet letafet bir Mustafa'nın,
Yaratılışında nur Mustafa'nın,
Ezelden ebede yâr Mustafa'nın,
Mustafa'yı seven bahtiyar olmuş.

-221-

YÂRİ OLUR MU?

1 Bir adam nefisle düşerse derde,
İnsan meclisinde yeri olur mu?
Edebi hayası şerefi nerde?
Vcdansız insanın arı olur mu?

2 İpi diplomalı dar ağacının,
Bir millete değer ucu acının.
Meyvesini bekle nar ağacının.
Söğüdün kavağın barı olur mu?

3 Âşık Mustafa der tanı düşmanın.
Artık husumete yoktur zamanın.
Dar günde terk eder dostu insanın.
Yaratandan başka yâri olur mu?

-222-

AĞ DÜŞTÜ

- 1 Yıllar boyu hasretini çekerim.
Gör sevdiğim saçlarıma ak düştü.
Aşkın ile kanlı yaşlar dökerim.
Ayırdılar kollarıma bağ düştü.
- 2 Sevdan içeriye düşürür yara.
Dünyada ben miyim talihi kara?
Seni alıp çıksam yüce dağlara.
Engelimiz yalçın kaya dağ düştü.
- 3 Mustafa üşüdüm sarıl sar beni.
Ne haldeyim işte o an gör beni.
İster yaşat, ister isen vur beni.
Ciğer parem ellerine sağ düştü.

-223-

A BEYLER

- 1 Görmüyorsan vatandaşın halini.
Gören göze ihtiyaç var a beyler!
İ.M.F. kasabı kesti elini.
Saran beze ihtiyaç var a beyler!
- 2 Her gelen kemeri sık dedi bize.
Bu işin içinden çık dedi bize.
Kokuşmuş siyaset bak dedi bize.
Sadık söze ihtiyaç var a beyler!

3 Vatandaş parayı göremez oldu.
Elektrik kira veremez oldu.
Güvenip mutfağa giremez oldu.
Ekmek tuza ihtiyaç var a beyler!

4 Hani enflasyonu düşürecektin?
Ülkeyi engelden aşırıacaktın.
Mademki tabanın şaşırıacaktın,
Güzel yüze ihtiyaç var a beyler!

5 Vatan kurtarmaksa kurbandır özüm.
Alternatif derviş yetersiz gözüm.
Mustafa bu millet bekliyor çözüm.
Sağlam öze ihtiyaç var a beyler!

-224-

BIRE HEY!

1 Pehlivandım meydanlara çıkardım.
Künde yapar rakibimi yıkardım.
Nâra atıp şimşek gibi çakardım.
Gençlik bana kalmaz oldu bire hey!

2 İnsanın dünyada olmaz muradı.
Gün geçtikçe bozulur ağız tadı.
Mustafa anılır yiğidin adı.
Ömür geri gelmez oldu bire hey!

-225-

BEYLER HEY!

- 1 Bir şeyler yapmanın zamanı geldi.
Düşünmeyin kara kara beyler hey!
Belirsizlik beyin zararını aldı.
Ülkeyi soktular zora beyler hey!
- 2 Esnafı kudurttuk döktük sokağa.
Topal ekonomi kalkmaz ayağa.
Düşünce suç oldu girdi konağa.
Size de gelecek sıra beyler hey!
- 3 Yaşayan ölüye hayat pek durgun.
Dünyadan mahşere edildik sürgün.
Enerjiden, gazdan, petrolden vurgun,
Hazineye yoktur para beyler hey!
- 4 Mustafa yaşarız şok üstüne şok.
Batık bankalardan kimin karnı tok?
Eğitim kör, kültür sağır, sağlık yok.
Yüreklerde açtı yara beyler hey!

-226-

AŞK SAKLAMBACI

- 1 Ben bu aşk yoluna girdim gireli,
Nereye gideyim yolu görünmez.
Kimi gördüm benim gibi yaralı,
Kaybetmiş yurdunu eli görünmez.

2 Açılan sevdanın sır tarihçesi,
Yârin zambak kokan nişan bohçası,
Bir bağbandan hizmet gören bahçesi,
Bağlarının gonca gülü görünmez.

3 Âdemin mirası tüm insanlara,
Geçmiş hatıralar nakış çağlara,
Gözüm takılınca karşı dağlara,
Mecnun'un Leyla'sı çölü görünmez.

4 Mustafa'nın canla oldu pazarı.
Sevenlerin komşu olur mezarı.
Esince başıma aşkın rüzgarı,
Bu sevdanın esen yeli görünmez.

-227-

ŞAŞARIZ

1 Çok umutsuz olma saf vatandaşım,
Nasıl olsa bu krizi aşarız.
El ele, sırt sırta verin kardeşim,
Önümüzde çok engel var aşarız.

2 Banka hortumlanıp suyu kurudu.
Esnaf yazar kasa attı yürüdü.
İşçi memur sokaklarda yürüdü.
Artık yeter deyip biz de beşeriz.

3 Üretici bağban terk etti bağı.
Çiftçiyi sarınca kredi ağı.
Zam furyası yine kurdu tuzağı.
Alıştık ya her gelişte düşeriz.

- 4 Başsız ayak birbirine uymuyor.
İrtikapçı kanaatsız doymuyor.
Garip amma adam bizi duymuyor.
Davamızı sokaklara taşırız.
- 5 Çiçeksiz göllerde arı bal vermez.
Kurdun yüzü soğuk, kuş akli ermez.
Bu dava vekili gerçeği görmez.
Daha niçin peşlerinden koşarız.
- 6 Bizdeki bu sabır sizdeki zulüm,
Bu asil millete yapılmaz gülüm.
Memur bu gidişle bekliyor ölüm.
Emekliyi mezarda mı yaşarız?
- 7 Bufalo etinin oldu ihracı.
Buğdaya kattılar fare ilacı.
Mustafa vergiyle verir haracı.
Faturaya yansınınca şaşarız.

-228-

İSTİYORUZ BİZ

- 1 Bir hayat düzeni aranıyorsa,
Millette istikrar istiyoruz biz.
Mademki bu düzen ters dönüyorsa,
Memlekete yarar istiyoruz biz.
- 2 İnsan şu dünyada öz muradına,
Sevgiyle ermeli huzur tadına.
Bütün ülkelerden barış adına,
Her konuda vakur istiyoruz biz.

3 Daima birlikten dirlik doğuyor.
Kardeşçe yaşantı zulmü boğuyor.
Barış ülkesine rahmet yağıyor.
Gönüllere ayar istiyoruz biz.

4 Doğruyu göreceğ göz olmalısın.
Mustafa yad değil, öz olmalısın.
Eğri büğrü değil düz olmalısın.
İnsanca bir karar istiyoruz biz.

5 Artık fark edilmiş zalim oyunu.
Firavun düzeni Nemrut kanunu.
Mustafa Aydın'dan bilanço sonu.
Bir yiğit er muhtar istiyoruz biz.

-229-

ÇANAKKALE DESTANI

1 On sekiz Mart bin dokuz yüz on beşte,
Kanlı bir savaşa girdi ordumuz.
Ayağı denizde başı güneşte,
Kanlı muharebe gördü ordumuz.

2 Düşmanlar çıkınca Teke Buruna,
Haber saldı dede ile toruna.
Kimse dayanamaz Türk'ün zoruna.
Conkbayır düzünü sardı ordumuz.

3 Türk ordusu vatan için var dedi.
Kanlı sırtta düşmanına dur dedi.
Çanakkale hürdür boğaz dar dedi.
Düşman engelini yardı ordumuz.

- 4 Tarihler boyunca şanlı tepede,
Kahraman ordumuz canlı tepede,
Bir savaş başladı kanlı tepede.
Düşmanı denize sürdü ordumuz.
- 5 Kır tepede toz karıştı dumana.
Zoru gören elbet gelir imana.
Aslan Tepe mezar oldu düşmana.
Dünyaya nizamı kurdu ordumuz.
- 6 Vatanın bağrından çıkan şahsiyet,
Anafartalar'dan bakan şahsiyet,
Düşman ordusunu yıkan şahsiyet,
Yiğitçe cephede durdu Mehmedim.
- 7 Bir kıyamet koptu Çanakkale'de.
Asker silah kaptı Çanakkale'de.
Toprak çok can öptü Çanakkale'de.
Baş verdi korudu yurdu ordumuz.
- 8 Kanlı çizme taktım ayaklarıma.
Destursuz girilmez topraklarıma.
Top sesi geliyor kulaklarıma.
Allah aşkı ile vurdu ordumuz.
- 9 Nice fidan diktim kıraçlarına.
Çiçekler serpildi yamaçlarına
Şehitler kavuştu amaçlarına.
Severek canını verdi ordumuz.

- 10 Mustafa toprağa kızıl kan verdik.
Çanakkale geçilmedi şan verdik.
Asker, sivil vatan için can verdik.
Sonunda murada erdi ordumuz.

ON ÜÇ (13) HECELİLER

-230-

MÜSTEZAT

Ben derdime derman aradım gördüm yârı
 sultan bul dedi.
 Eğer beni ister isen bırak ağyarı
 subhana gel dedi.
 Yoluna gözden ne çıkar verdim başımı
 akıttım yaşımı.
 Sakınma aşk ateşinde yaksa da nârı
 dermanıdır kıl dedi.
 Gel uzak seyretme ruhumun aynası göz
 onu gör birdir öz.
 Aslını bulmak muradın etme firarı
 vadinde kal dedi,
 Dünya senin için bir süslü dılaradır
 bak içi karadır.
 Artık nefsin şişesine al kararı
 bir taşa çal dedi,
 Mustafa Aydın kendi gönlüne verdi söz
 İçimde yansın köz.
 Hiç kimseye vermek istemezsen zararı
 yaşarken öl dedi.

-231-

MÜSTEZAT

Âşığa aşkın çilesi sanma cefadır
 çekse sefadır.
 Kahrına rıza göstermek sabri kafidir
 hayli mesafedir.
 Can ile canana bağlı şerefi şandır
 sadık insandır.
 Yâra kavuşmak bayramdır gün arifedir
 ruha şifadır.
 Yeryüzünün bereketi aşkı mutlaktır
 cemali Hak'tır.
 Âşıkı sadık olana Hak müdafadır
 sevgi vefadır.
 Rahmetinle âlemindir cihan selveri
 gönüller eri.
 Beşeri âlem içinde kul müreffedir
 ruhi ziyafedir.
 Mustafa Aydın kuluna eyle hidayet
 haslolsun niyet.
 İnsanların en güzeli ol Mustafa'dır
 nuri izafedir.

-232-

MÜSTEZAT

Âdemi yaratan Allah varlığı vahdet
 kudreti kesret.
 Kâinatı var eyledi gösterdi hikmet
 kul eyler hizmet.
 Nefsine köle olanlar kurtulmaz şerden
 bendi beşerden.
 İnsanın şerefi şanı ruhunda izzet
 ar ile iffet.
 Âlemler içinde teksin ey yüce varlık
 isteme darlık.
 Şayet Hak için dünyada çekersen zahmet
 bulursun rahmet.
 Can yakma azap çekersin olursun harap
 sonumuz turap.
 Cahil insan nankör olur bilmesek kıymet
 bulamaz hürmet.
 Kadim dostum dediğine sadakat göster
 özveri ister.
 Halk içinde gizlenmişsin ehli keramet
 Nefse nedamet.
 Rahmetine gark eylemiş aşkı elemi
 Surrul âlemi.
 Bak Mustafa Aydın kulun ister muhabbet
 cemale vuslat
 Yoluna can feda olsun eyle ziyaret
 ben zayıf ümmet

ON DÖRT (14) HECELİLER

-233-

KÖRFEZ I

1 Körfez olay aynası dünyanın baş belası,
İnsanların azması fitnenin kaynaması,
Hayatın can pahası atomun patlaması,
Bu aynanın davası yer altının menbası.

Vuran kim vurulan kim kan akıyor damarlarda.
Petrolün sebebine nur yurdu tarumarda.

2 İnsan hakları hani hak yiyen etti fani.
Hayvan diye katleder Filistin'de insanı.
Bu yaranın dermanı tanımalı düşmanı.
Yükselir İslam şanı İsrail durdur kanı.

Gören kim görülen kim kan izi var duvarda.
Ortadoğu kan gölü hesaplaşın mezarda.

3 Adamın sır niyeti işgal etti Kuveyt'i.
İlk gecenin dehşeti yamyamların vahşeti.
Yok mu barış heyeti durdursun rezaleti?
Krizin ticareti can yakar harareti.

Kıran kim kırılan kim vatani oldu hurda.
Yine haçlı oyunu oynandı senaryoda.

4 Vahabiler sesledi Birleşmiş Milletleri.

Kukla liderler besler körfezdeki itleri.

Maketle oyalandı müttefik kuvvetleri.

Dolanır heyetleri bilinmez niyetleri.

Yoran kim yorulan kim ortak denen pazarda.

Hakk'ın ipine sarıl kurtarır seni darda.

5 Adam bir yanlış yaptı conî paçadan kaptı.

Çöl fırtınası çıktı tozu dumana kattı.

Canlının günahı ne kuşlar denize battı.

Biyolojik kimyasal silahları kim sattı.

Soran kim sorulan kim kimin firması kârda.

Demode silahları olan devlet zararda.

6 Gökte bombardımanlar yerde uçaksavarlar.

Müslüman suratına atılır tüm şamarlar.

Sucd füzelerine karşılık patriotlar.

Gökte yıldız rahatsız yerde bütün canlılar.

Gören kim görülen kim kan izi var duvarda.

Demokrasi kantarda ölçü düşük ayarda.

7 Bu aynada neyin var seyredersen oyun var.

Vahşi aslan saldırısa karşısında koyun var.

Gövde gösterisinde koparılan koyun var.

Neden korkarsın ö.....î.....dayın var.

Saran kim sarılan kim dermen kayıp arada.

Ayrılırsan İslam'dan eremezsin murada.

- 8 Bu aynadan bakanın o ateşi yakanın,
Sana arka çıkanın senden ne farkı vardır?
Kozmik zaman ötesi hayatın meşalesi.
Dünyanın ne suçu var ahiretin meziresi.

Zombinin dirilmesi esrarlı büyümesi
Karşıda kriz sesi havanın kirlenmesi

- 13 Atmosferin basıncı ozonun delinmesi,
İman mümin mayası yok kalbinde riyası.
Atalar ne söylemiş âlemin maskarası.
E.....kurda verdi s.....oynaması.
- 14 Korkarım gerçekleşir s.....ların rüyası.
Mustafa bütün bunlar kıyametin hamlesi.
Eren kim erilen kim düşünenler sırada?
Nur doğunca Hira'da âlem erdi murada.
- 15 Nurdan muradın alan kurtuldular kirada.
Tağut rengine boyanır zulüm arşa dayanır.
Mesih göklerden iner küfrün ateşi söner.
Bir gün bu devran döner İslam ışığı yanar.

-234-

AZERBAYCAN

- 1 Dünya gözü önünde ateşte yanan közüm,
Bosna Hersek'te zulüm işkence gören özüm,
Orta Doğu'da kalbim Azerbaycan'da gözüm,
Kalbimi kanatırlar gözlerimi oyarlar.

- 2 Ey benim can yoldaşım bir gün çilen dolacak.
Vurdumduymaz milletler görecektir nolacak.
Endülüs can çekişti haçlıların elinde.
Bugün aynı vahşet var Saray-Bosna elinde.
- 3 Seyirci kalan batı menfi çıkar yolunda.
Kandan petrol aksaydı Sırp zulmünü duyarlar.
Hani insan hakları soykırımı soracak?
Nerede demokrasi hep güçlü mü vuracak?
- 4 Ateş küpü cehalet can yakmaya hevesli.
Bosna,Çeçen,Karabağ ağlıyor sesli sesli.
İnşallah bir gün doğar soylu ejdadın nesli.
Uyanmayasın diye gözlerini boyarlar.
- 5 Uyan artık ey yiğit asır bizim olacak.
İnsanlığa yön veren düzen hakim olacak.
Biter mi Filistin'de sürgün katliam sonu?
Dünden bugüne Kıbrıs senaryolara konu.
- 6 Sanırım kanlı biter perdenin son oyunu.
Yıllardır uğraşırlar yavaş yavaş cayarlar.
Öcümüz kanımızdır sanma yerde kalacak.
Hep böyle inanmışız haksız bela bulacak.
- 7 Silah yüklü bulutlar ateş yağmuru yağar.
Reva mıdır mazlumu her yerde zulmet boğar.
Sabret vefalı dostum nurdan güneşin doğar.
Mustafa pişman olup kötülükten doyarlar.

-235-

KÖRFAEZ5

- 1 Barış görkemli gelin savaş damat adayı.
Bu gelinin kınası insanların kanıdır.
Yine karanlık bastı komşuların odayı.
Kaç asırlık kıyamet Nuh Nebi tufanıdır.
- 2 Silah tacirleridir savaşın uzmanları.
Ya Hızır, Methi, İsa zamanın gezmenleri.
İnsanlığın adına bulun demokrasiyi.
Bir adım öne çıkıp görsün bürokrasiyi.
- 3 Batı hayat kültürü yaşar teokrasiyi.
Kim kimin temsilcisi hakikat zamanıdır.
Bir senaryo yazdılar kutsal yerde gezdiler.
Biberonla bebeğin mezarını kazdılar.
- 4 İnsanların ayıbı bir kayıp aranıyor.
Barış, sevgi, hoşgörü, nerede saklanıyor.
İnsana yardım bu mu Ortadoğu kanıyor.
Sebepsiz kan dökenler ya melun ya canidir.
- 5 Milletler versin karar uygarlık nizam arar.
Dünyada zulüm varken insanlık çeker zarar.
İnsanlık dramını kim nasıl unutacak.
Medeni canavarlar petrole kan batacak.
- 6 Mustafa Akdeniz'i serçeler mi yutacak?
Kartal kanadı kırık kuşların aslanıdır.
Bu yapılan tahribat adalete uymuyor.
Apaçi canavarlar kan içmeye doymuyor.

ON BEŞ (15) HECELİLER

-236-

DİVAN

- 1 Ey Yarabbi yardım eyle burada Mustafa'ya.
Bütün İslam âlemine sonra da Mustafa'ya.
Ol Muhammed Mustafa var orada şefaatçi.
Bağışla aziz kulunu arada Mustafa'ya.
- 2 Benim bilip bilmediğim her şey senin nişanın.
Kulda cehd sende muradı çalışana beyanın.
Affedici affetmektir senin en büyük şanın.
Keremin affın gerektir orada Mustafa'ya.
- 3 Der Mustafa hep yalvarmak benim hakkım dünyadan.
Günahlarım yüzüm kara rahmet boldur Huda 'dan.
Korkusuz umut beklerim işlediğim duadan.
Kavuştur hasretin bitsin murada Mustafa'ya

-237-

SATRANÇ

- | | | | | |
|---|---|---|---|--|
| 1 | Ben âşığım
Tek Allah'a
Anılacak
Canandır | tek Allah'a
seslenirim
her yerde
duyar beni | anılacak
her yerde
eşsiz kudret
sahibidir | canandır,
duyar beni,
sahibidir,
kainatın. |
| 2 | Düşünsene
Bu dünyayı
Hiç kimseye
Yâr olmaz | bu dünyayı
isteyenler
yanında
kârı kalmaz | hiç kimseye
yanında
götürecek
varı vermez | yâr olmaz
kârı kalmaz.
varı vermez,
bu hayatın |

3	Mustafa'yım	garibanım	yardım eyle	Yarabbi,
	Garibanım	günahkârım	derde derman	bekliyorum.
	Yardım eyle	derde derman	tek sende var	Ey Yarabbi,
	Yarabbi	bekliyorum	Ey Yarabbi	hidayetin.

-238-

SATRANÇ

1	Varlığını	birliğini	kudretini	gözlerim
	Birliğini	tasdik eder	cemalini	özlerim
	Kudretini	cemalini	hikmetini	izlerim
	Gözlerim	özlerim	izlerim	yolu rahman için
2	Mecnun çölde	aşk sarhoşu	Leyla diye	seslenir
	Aşk sarhoşu	olan insan	Mevla'ya	heveslenir
	Leyla diye	Mevla'ya	kavuşunca	kafeslenir
	Seslenir	heveslenir	kafeslenir	canan için
3	Mustafa'yı	aydınlatır	Kur'an'daki	ayetin
	Aydınlatır	kainatı	hak hukuk	beyanatın
	Kur'an'daki	hak hukuk	tasdik eder	hidayetin
	Ayetin	beyanatın	hidayetin	insan için

-239-

SATRANÇ

- | | | | | |
|---|--------------------|-----------------|--------------------|------------------|
| 1 | Yaz gelince | ovalarda | lale sümbül | gül biter |
| | Ovalarda | mor menekşe | açınca | bülbül öter. |
| | Lale sümbül | açınca | mis kokusu | cana yeter, |
| | Gül biter | bülbül öter | cana yeter | memleketim. |
-
- | | | | | |
|---|--------------------|--------------------|------------------|-----------------|
| 2 | Kış gelince | şu dağların | fırtınalı | karı var |
| | Şu dağların | eteğinde | yaylanın | baharı var |
| | Fırtınalı | yaylanın | bilinmeyen | esrarı var |
| | Karı var | baharı var | esrarı var | memleketim |
-
- | | | | | |
|---|--------------------|------------------|------------------|------------------|
| 3 | Mustafa'yım | vatanımın | toprağına | taş olsam |
| | Vatanımın | kollarına | atılıp | yoldaş bulsam |
| | Toprağına | atılıp | bayrağına | selam dursam |
| | Taş olsam | yoldaş bulsam | selam dursam | memleketim |

-240-

DİVAN

- 1 İlet, zillet seni bulmaz iffetini bil yeter.
 Hiçbir yerde küçülmezsin izzetini bil yeter.
 Vatan sevgisi imandır gözünden dahi sakın.
 Kimseye muhtaç olmazsın milletini bil yeter.
- 2 Kul olan eksik var olmuş muhtaçtır hidayete.
 Hakk'a riayet edenler düşmezler nedamete.
 Yaradana boyun eğen uğramaz ihanete.
 Hoşgörülü insan olup niyetini bil yeter.
- 3 Mustafa Aydın inanır furkan hakkın sesidir.
 Eşrefi mahluk dediği açık ibaresidir.
 İnsan nushayı kübradır yerin halifesidir.
 Sen düşürme yerden yere kıymetini bil yeter.

-241-
DİVAN

- 1 Hak Teala kullarına hidayeti bildirir.
İki cihanın selveri Muhammedi bildirir.
Sen olmazsan âlemleri yaratmazdım sevdiğim.
Habibi zişana olan muhabbeti bildirir.
- 2 Şumur, mülcem, ibni sebe cehaleti işledi.
Ehl-i beyte düşman olma cesareti işledi.
Kıydı evladı resule cinayeti işledi.
Küreyi arza kan döküp ihaneti bildirir.
- 3 Yecüc, Mecüc kavmi çıkar deccâl şeytan birleşir.
Ne acı dönem geçirir ehli iman hırlaşır.
Hızır, Methi, Mesih gelir ahır zaman yaklaşır.
Kunfeye kün emri ile kıyameti bildirir.
- 4 Mustafa Aydın düşmanı güldürmeden yaşayın.
Gülün etrafı dikenli soldurmadan yaşayın.
Sevgi ölçülmez nesnedir öldürmeden yaşayın.
Âdemin nesli kardeştir zürriyeti bildirir.

-242-

DİVAN

- 1 Gülün dalını kırmayın bülbüller ötmez olur.
Yıkılan yuva yapılmaz ocaklar tütmez olur.
Dünyayı düzeltemesin hazır düzeni bozma.
Başına ateş yağarsa çileler bitmez olur.
- 2 Gönülleri incitmeyin yürekler dağlanmasın.
Mahsun çocuklar vurulup analar ağlamasın.
Savaş zulüm basiretin yolunu bağlamasın.
Aklı fikri esir etme el ayak tutmaz olur.
- 3 Mustafa Aydın soruyor bu mu savaş sanatı?
Gece gündüz ateş alır hayatın kol kanadı.
Daha da kötüye gider sürdürürsen inadı.
Geceleri kirletmeyin şafaklar atmaz olur.

SONUÇ

Türk edebiyatı içinde edebiyatımızın bir kolu olan âşık edebiyatı; halk inanışlarını, geleneklerini, duygu ve düşünce birikimini yansıtmaları açısından çok önemli görevler ifa etmiş ve âşıklar tarafından yaşatılarak günümüze kadar ulaşmış bir gelenektir.

Halk şairleri kültürümüzün birer taşıyıcısı olmuş, geleneğimizin devamını sağlamış birer gönül eri olarak karşımıza çıkmaktadır. Temsilcileri, Türklerin bilinen ilk tarihlerine kadar uzanan bu kişilerin önceleri toplum içerisinde birçok görevleri bulunmaktaydı. Ozan, kam , baksı gibi isimlerle anılan bu kişilerin ilk dönemlerde hekimlik, büyücülük gibi görevler üstlendikleri tespit edilmiştir. Daha sonra bu görevlerini bırakmışlar ve sazları ellerinde, dillerinde koşmaları, destanları, türkülerini ile bazen diyar diyar gezip insanlara kendilerini anlatmışlar bazen de bulundukları bölgelerde hayatlarını sürdürmüşlerdir. Âşıklar, geleneği devam ettirirken toplumda meydana gelen değişikliklerden de etkilenmişlerdir. Temelinin daha eski dönemlere dayandığı düşünülmekle birlikte XVI. yüzyıldan itibaren başlatılan âşıklık geleneği XX. yüzyıla gelinceye kadar farklı evrelerden geçmiştir. Her yüzyılın kendine has bir özelliği oluşmuştur. Bu da geleneğin canlı bir varlık hüviyetinde olduğunu bize göstermektedir.

XX. yüzyılda ise âşıkların rolü önceki asırlara nazaran daha da sınırlanmıştır. Özellikle son on yılda bilim ve teknolojiye gelişmeler insanoğlunun çevresine daha farklı bir gözle bakmasını sağlamıştır.

Günümüzde âşıklar teknolojinin imkânlarından çeşitli şekillerde faydalanmaktadırlar. Şiirlerini kitaplaştıranlara ve kaset çıkaranlara sıklıkla rastlanabilmektedir. Bununla birlikte şiirlerini CD'lere kaydederek, dinleyicilere ulaştıranlar da vardır. Şiirlerin CD'lere kaydedilerek bilgisayar ortamına aktarılması muhafazayı daha da kolaylaştırmıştır. Radyo ve televizyon programlarına katılan âşıklar sadece ülkelerinde değil bütün dünyada kendilerini ve sanatlarını tanıtmaya imkânı bulmuşlardır. Kültür ve teknolojinin değişmesiyle izleyici ve dinleyicilerin de beğenileri ve ilgileri değişmiştir. İnsanların çoğu bilgisayar kullanmakta ve internet aracılığıyla

dünyanın her yerinde meydana gelen değişikliklerden anında haberdar olmaktadır.

Popüler kültür her yaştan insanı etkisi altına almıştır. Ortaya konan ürünlerin bu popüler kültür içinde yer bulup, etki alanını genişletebilmesi için icranın değişmesi gerekmektedir. Bu cihetten bakıldığında geleneğin yaşayabilmesi için zamanın değer yargılarıyla sentez oluşturması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Çünkü çağın gerisinde kalan her şey tozlu raflarda unutulmaktadır. Günümüzde görsellik de insanlar üzerinde etkili olmaktadır. Bu yüzden saz şiirinin sanat değeri kadar âşığın kılık kıyafeti, üslubu da önem kazanmıştır. Önceden saz eşliğinde icra edilen âşıkların güzellemleri, taşlamaları, koçaklamaları... şimdilerde gitar, bateri gibi enstrümanlarla söylenmektedir. Âşıkların çalgılarıyla birlikte sanatlarını icra ettikleri yerler de değişmiştir. Daha önce kahvehanelerde söyleyen âşıklar şu anda radyo ve televizyon programları yapıp sanatlarını bu programlarda icra etmeye çalışmaktadırlar. Bütün bunlara rağmen âşıkların toplumun tamamına hitap ettiğini söyleyemeyiz. Şiir kalitesi bakımından üst düzeyde olan eserler bile halk tarafından dinlenmemektedir. Bunda da medyanın büyük bir payı olduğu düşünülebilir. Çünkü halka sunulan ürünlerin birçoğu ya orijinalliyini kaybetmiş ya da gelenekle ilgisi olmayan ürünlerdir.

Günümüzde dikkati çeken başka bir özellik de âşıkların çeşitli ideolojik ve siyasi propagandalarda iletişim aracı olarak kullanılmasıdır. Aslında bu faaliyet Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren yapılmaya başlanmıştır. Yapılan inkılâplar âşıklar tarafından halka tanıtılmıştır.

Halkın temsilcisi olarak kabul edilen âşıklar hayatın her türlü rengini şiirlerinde işlemişlerdir. Bu yüzden geleneğin temsilcilerinin yapıtlarında tarih, sosyoloji, dilbilim,vb. bilim dallarına yardımcı olabilecek birçok malzeme bulunmaktadır. Halkın hayatında meydana gelen her türlü değişiklik âşıkların şiirlerinden yola çıkılarak tespit edilebilir. Tarihî süreç içerisinde âşıklar kendilerini halkın aynası gibi görmüşlerdir. İşte bu yüzden gerek kendi duygularını anlatırken gerekse de milletimizin hassasiyetlerini anlatırken çeşitli tür ve konularda eserler vücuda getiren âşıkların incelenmesi ve

yorumlanması ilim dünyası açısından üzerinde durulması gereken bir konudur.

Hayatını, sanatını ve şiirlerini incelemeye çalıştığımız geleneğin günümüzdeki temsilcilerinden biri olan Mustafa Aydın, 30 Ocak 1963 yılında Kars'ın Selim ilçesine bağlı Beyköy köyünde dünyaya gelmiştir. Mustafa Aydın'ın ailesinde âşıklık geleneğiyle ilgilenen bulunmamaktadır. Kendisi ilkokul yıllarında hiçbir şiir ezberlemeden irticalen birkaç dize de olsa şiir söylemeye başlamıştır. Yaşıtı olan bir gencin trafik kazası sonucu can vermesi üzerine bir destan yazmıştır. Bunlara bakılarak onda âşıklık ruhunun birdenbire oluşmadığını ve ruhundaki hassasiyetin çocukluğundan itibaren başladığını söyleyebiliriz.

Ortaokul yıllarında İzmir'e çalışmaya gitmiş, otellerde garsonluk yaparak kazandığı paralarla kendisine bir saz almıştır. Lise yıllarında da bu kez saz eşliğinde şiirlerini söylemeye devam etmiştir. Özellikle daha önceden rüyasında gördüğü ve "Karçiçeği" adını verdiği ela gözlü sevdiğini gördükten sonra yüreğindeki âşıklık ruhu alev alev yanmaya başlamıştır. Âşık Mevlüt İhsani'den aldığı bilgilerle de bu geleneğe tam anlamıyla vâkıf olmuştur.

Mustafa Aydın, herhangi bir hazırlık yapmadan irticalen şiir söyleyebilmektedir. Ona göre yetenek, ilham ve birikim sonucu şiir yazılır. Mustafa Aydın, badeli bir âşık değildir. Zaten badeli âşıklığı da inanmamaktadır. Bir pirin veya güzelin elinden bade içilebilir; ama önemli olanın ona yoğunlaşmak ve sadık kalabilmek olduğunu düşünmektedir.

Mustafa Aydın'a göre âşık, soyut değerlerle mürekkep gönül adamıdır. Günümüz nesline âşıklığı bu şekilde ifade etmemiz gerektiğini düşünmektedir. Âşık her konuda bilgi sahibi olmalıdır. Etrafındakilere de gönül gözüyle bakmasını bilmelidir. Çünkü geçmişten günümüze gelene kadar âşıklar hep sevgi tohumu eken kişiler olarak kabul edilmişlerdir. Mustafa Aydın, bunu hem şiirlerinde hem de günlük yaşantısında yansıtmaya çalışmaktadır.

Mustafa Aydın, teknolojik gelişmeleri takip eden ve ondan yararlanan bir âşıktır. Şimdiye kadar 10 kaset, 5 CD, 2 VCD çıkarmıştır. Bunları tanıtmak amacıyla da 5 tane klip çekmiştir. Bu tür teknolojik öğeleri kullanarak

geleneğin daha geniş kitlelere yayılmasını sağladığını belirtebiliriz. Bunu katıldığı şenlik ve programlarla da pekiştirmektedir. O zamanın şartlarına uyarak sanatını icra etmeye çalışan ve her türlü yeniliğe açık bir âşıktır. Gelenek içerisinde fazla değişmeden orijinalliği aramaya çalışmaktadır. Farklı olanı sevmekte ve yapmaya gayret etmektedir.

Mustafa Aydın'ın hayatında dönüm noktası olan olaylardan biri de ilk eşi Melek Hanım'ı bir trafik kazasında kaybetmesidir. Karçıçeğinin yerine koyduğu Melek Hanım'ı kaybetmesi onun şiirlerindeki lirizmi daha da arttırmıştır.

Çalışmamızda Mustafa Aydın'ın 242 tane şiirini inceledik. Bu şiirlerin tasnifini ise şu şekilde yaptık: Öncelikle şiirleri 4'lü, 5'li, 7'li, 8'li, 11'li, 13'lü, 14'lü ve 15'li hece ölçülerine göre ayırdık. Sonra bunları ilk hanelerinin son harfine göre alfabetik bir şekilde sıraladık. Şiirlerinin 5 tanesi 4'lü, 5 tanesi 5'li, 8 tanesi 7'li, 73 tanesi 8'li, 139 tanesi 11'li, 3 tanesi 13'lü, 3 tanesi 14'lü ve 6 tanesi de 15'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Görüldüğü üzere şiirlerini daha çok 11'li hece ölçüsüyle yazmıştır. Âşıklarımızın çok fazla kullanmadığı 4'lü ve 5'li hece ölçüleriyle de şiirler yazmıştır. Biz de onun (daha önce de belirttiğimiz gibi) yeniliklere açık olduğunu ve farklı olanı yapmaya gayret ettiğini göstermek amacıyla bu ölçülerle yazılmış şiirlerine çalışmamızda yer verdik.

Mustafa Aydın'ın ustası ona "Aydınoğlu" mahlasını vermiştir. O, bu mahlası orijinal bulmadığı için kullanmamıştır. Şiirlerinde birden fazla mahlas kullanmıştır. En çok kullandığı mahlas da "Mustafa" dır. Birden fazla mahlas kullanması bize bir arayış içerisinde olduğunu göstermektedir.

Teşbih, İstiare, mübalağa, istifham, teşhis, tenasüp, telmih, tariz onun şiirlerinde kullandığı edebî sanatlardandır. Özellikle teşbih sanatında oldukça başarılıdır. Kullandığı orijinal benzetmeler şiirlerine farklı bir hava katmaktadır. Çoğu âşığın bilmeden kullandığı edebî sanatları Mustafa Aydın, bilerek kullanmaktadır.

Mustafa Aydın, şiirlerinde atasözü kullanmamıştır. Buna karşılık şiirlerinde 285 tane deyim tespit ettik. Mustafa Aydın, çağın gelişmelerine ve teknolojik ilerlemelere karşı kayıtsız değildir. Bunu şiirlerinde kullandığı yeni

terim ve sözcüklerden de anlayabiliriz. Mustafa Aydın'ın şiirlerinin dili yalındır. Onun şiirleri kolayca anlaşılabilir. Şiirlerinde ikinci,üçüncü anlam aramaya gerek yoktur. Zaten o âşıkların halkın sesi olması gerektiğini savunmaktadır. Bu sebeple de söylenenlerin anlaşılabilmesi için şiirlerinde sade bir dil kullanmıştır. Uzun yıllar Kars'tan ayrı yaşamasına rağmen şiirlerinde mahallî söyleyişler de bulunmaktadır.

Şiirlerinde değişik anlatım türlerinden örnekler vermiştir. Anlatım şekillerinden de en çok ,”hikâye yoluyla anlatma”, “tasvir yoluyla anlatma”, “doğrudan doğruya anlatma” ve “soru yoluyla anlatma” anlatım şekillerini kullanmıştır.

Mustafa Aydın, şiirlerinde en çok koşma nazım şeklini kullanmıştır. Hem biçim bakımından hem de konu bakımından koşmanın neredeyse bütün çeşitleriyle şiir yazmıştır. Koşmalarında dikkati çeken en önemli unsur yoğun lirizmidir. Koşmadan sonra en çok destan şeklini kullanmıştır. Destanlarında da toplumsal olaylara değinmiştir. Mustafa Aydın kendini hiçbir zaman toplumsal olaylardan soyutlamamıştır. Sadece ülkemizde değil dünyadaki bütün kanayan yaralar onun şiirlerinde hayat bulmuştur. Koşma ve destanın dışından ilahi, nefes, naat, müstezat vb. türlerde şiirler yazmış olan Mustafa Aydın 10 değişik türü kullanmıştır. Mustafa Aydın, halk edebiyatında kullanılan türlerle de sınırlı kalmamıştır. Divan edebiyatı nazım türleriyle de şiirler yazmıştır; fakat bu şiirlerini aruz ölçüsü değil bizim milli ölçümüz olarak kabul edilen hece ölçüsüyle yazmıştır. Aruz ölçüsüyle şiir denemeleri olmasına rağmen hece ölçüsünden hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Aruz ölçüsüyle yazılan ve halk edebiyatı nazım biçimlerinden olan divan ve satranç biçimlerini de hece ölçüsüyle yazmıştır.

Mustafa Aydın, gördüğü, okuduğu, duyduğu vb. her şeyden etkilenecek şiirlerini yazdığı için şiirlerindeki konu çeşitliliği oldukça fazladır. İyi bir müşahittir. Hem yaşadıklarından hem de gözlemlediklerinden yola çıkarak başarılı şiirler yazmıştır. Şiirlerinde daha çok beşerî aşkı işlediğini belirtebiliriz. Çünkü ona göre ilahî aşka giden yol beşerî aşktan geçmektedir. O şiirlerinde sevdiğine güvercinim, kuşum, ceylan gözlüm, ela gözlüm ... diye hitap etmektedir. Aşkını anlatırken Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat

ile Şirin gibi efsaneleşmiş halk hikâyelerinden de yararlanmıştır. Özellikle gül ile bülbül onun şiirlerinde en çok kullandığı mazmunlardır. Mustafa Aydın'ın şiirlerindeki ilahî aşk beşerî aşkı kadar derin değildir. Tasavvuf bilgisi olmasına rağmen bunu şiirlerine çok fazla yansıtmamıştır. Yine de Allah, Peygamberler özellikle Hz.Muhammed (SAV), nefis, ölüm, şeytan, kader, vahdet-i vücud ve fenafillah vb. unsurlar şiirlerinde işlediği dinî konulardır. Haksızlık, onu harekete geçiren ve olabildiğince sesini yükseltmesine neden olan önemli olaylardan biridir. Haksızlıkların illa ki kendisine yapılması gerekmemektedir. Dünyanın neresinde olursa olsun yapılan haksızlıklar onun ruhunda fırtınalar koparmaktadır. Rüşvet, yolsuzluk, sahtekârlık, geçim sıkıntısı, siyasetçilerin halkın sorunlarıyla ilgilenmemesi gibi konular onun taşlamalarında yer alan konulardır. Taşlamalarında oldukça başarılıdır. Mustafa Aydın, diğer ülkelerde yaşananlara da şiirlerinde yer vermiştir. Batının kendi çıkarları doğrultusunda haksızca yaptığı savaşlar ve bu savaşlar sonucu acı çeken insanlar onun dizeleriyle tekrar gözler önüne serilmiştir. Özellikle Körfez Savaşı'nı bir âşık duyarlılığıyla anlatmıştır. Bunların dışında Azerbaycan, Afganistan, Bosna Hersek, Filistin gibi ülkeler de onun şiirlerinde yer almıştır. Mustafa Aydın, küçük yaşlardan itibaren memleketinden ayrıldığı için gurbet kavramı şiirlerinde fazlasıyla yer almıştır. Memleketinin insanları, dağları, çiçekleri, kuşları... onun hep özlem duyduğu ve dile getirdiği unsurlardır. Mustafa Aydın vatanını, bayrağını çok sevmektedir. Atalarımızın her karış toprağına kanlarını dökerek kurtardığı bu vatan için seve seve canını vermeye hazırdır. Her vesilede şiirlerinde, vatanımıza ve bayrağımıza sahip çıkmamız gerektiğini vurgulamıştır. Bunu âdeta kendine vazife edinmiştir. Herkesi birliğe ve beraberliğe davet etmiştir. Çünkü ülkemizin ilerlemesi birlik ve beraberlikle gerçekleşecektir.

Mustafa Aydın, günümüz âşıklık geleneğinin temsilcilerinden biridir. Aynı zamanda âşıklığı meslek edinmiş olan Mustafa Aydın'da âşıklık geleneğinin özellikleri mevcuttur.

Radyo ve televizyon programlarıyla birlikte birçok şenlik ve festivallere de katılmaktadır. Âşıklık geleneğini devam ettiren bir âşığın bu tür programlara katılması halka özellikle de gençlere geleneğin tanıtılması ve sevdirmesi

açısından önemlidir. Mustafa Aydın sadece ülkemizde değil yurt dışında da geleneğin yayılması ve tanıtılması için çalışan bir âşıktır.

Çağdaş motiflerle geleneksel unsurları birleştirdiği için Mustafa Aydın'ın bu geleneğin içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Yüzyıllar boyunca tek başına müziğimize hakim olan -kopuzun devamı da olarak kabul edilen- bağlamayla birlikte yeni enstrümanları kullanması geleneğimizde yeni sentezlerin oluşmasını sağlamaktadır. Onun sanatında çerçeve farklı olmasına rağmen içerik aynıdır.

Mustafa Aydın hâlen kutsal bir görev olarak gördüğü âşıklığa devam etmektedir.

KAYNAKÇA

AKSOY, Ömer

1998 **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2.** İnkılâp Kitabevi.
İstanbul.

ARTUN, Erman

2001 **Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı.** Akçağ Yay. Ankara.

ARSLANOĞLU, Cemender

1986 **Türklerin İslam Dinini Kabulü ve Kuzeydoğu Anadolu’da Türk İslam Medeniyeti.** Azerbaycan Kültür Derneği Yay.:22 Ankara.

ASLAN, Ensar

1975 **Çıldırli Âşık Şenlik. Hayatı, Şiirleri ve Hikâyeleri(İnceleme, Metin, Sözlük).** Sevinç Matbaası. Ankara

ATALAY, Besim

1985 **Divanü Lûgati’it Türk Dizinini “Endeks” IV.** Türk Dil Kurumu Yay. Ankara

ATAK, Sadi

1946 **Doğunun Kapısı Kars.** İbrahim Horoz Matbaası.

BANARLI, Banarlı

1998 **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.** MEB Yay. İstanbul.

BAŞGÖZ, İlhan

1986 **Folklor Yazıları.** Adam Yay. İstanbul.

BATUR, Suat

1998 **Açıklamalı Örnekli Türk Halk Edebiyatı.** Altın Kitaplar Yayınevi.İstanbul

BEZİRCİ, Asım

1990 **Türk Halk Şiiri Antolojisi.** İstanbul.

1999 **Deyimlerimizin Sözlüğü.** İstanbul.

BORATAV, Pertev Naili

1946 **Halk Hikâyeleri ve Hikâyeciliği.** MEB Yay.Ankara.

CAFEROĞLU, Ahmet

1942 **Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar.** İstanbul.

ÇELEBİ, Evliya

2005 **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**.II.cilt II.bölüm. Yapı Kredi Yay.

DEVELLİOĞLU, Ferit

1997 **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**. Aydın Kitabevi.

Ankara.

DİLÇİN, Cem

1992 **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**. Türk Dil Kurumu Yay. Ankara.

DİZDAROĞLU, Hikmet

1969 **Halk Şiirinde Türler**. Ankara.

DULKADİR, Hilmi

1997 **Kars Günlüğü**.Tarih- Folklor- Halk Edebiyatı

Araştırmaları.Mersin.

ELÇİN, Şükrü

2000 **Kerem ile aslı Hikâyesi**.(Araştırma –İnceleme).Akçağ Yay.

Ankara.

1997a **Halk Edebiyatı Araştırmaları**. Akçağ Yay. Ankara.

1997b **Halk Edebiyatına Giriş**. Akçağ Yay. Ankara

ERCİLASUN, Ahmet Bican

2001 **Kars İli Ağızları**. Türk Dil Kurumu Yay. Ankara.

ERGİN, Muharrem

1997 **Türk Dil Bilgisi**. Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım. Ankara

GÜNAY, Umay

1986 **Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**. Türk Dil Kurumu Yay.

Ankara.

GÜNDÜZ, Tufan

2001 “Kars” İslam Ansiklopedisi.Ankara.Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

Cilt 24 s.515-518

GÖKYAY, Orhan Şaik

1979 **Dede Korkut Hikâyeleri**.Kültür Bakanlığı Yay. Ankara

GÜREL, Hasan

1988 **Kars ve Köyleri**. Güney Matbaası. Ankara.

HALICI, Feyzi

1992 **Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri Güldeste.**

Ankara.

KABAKLI, Ahmet

1997 **Türk Edebiyatı.**Cilt 2. İstanbul.

KALKAN, Emir

1991 **XX.Yüzyıl Türk Halk Şairleri.** Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.

KAYA, Doğan

2001 **Âşık Edebiyatına Giriş.** Bişkek.

1997 **V.Milletlerarası Türk Halk Kongresi Halk edebiyatı Seksiyon Bildirileri II.** Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.1-35

KAYABALI,İsmail ve C. ARSLANOĞLU

1973 “Kuzey Doğu Anadolu Sınırlarının Tarihi” Türk Kültürü.Cilt XI.No 126.

KARAHANLI,Leyla

1996 **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması.** Ankara.

KARAGÖZ, İsmail

2005 **Dinî Kavramlar Sözlüğü.**Diyanet İşleri Başkanlığı Yay. Ankara.

KARTARI, Hasan

1997 **Doğu Anadolu’da Âşık Edebiyatının Esasları.**Demet Matbaacılık Sanayi.Ankara.

KIRZIOĞLU, M. Fahrettin

1952 “Kars” İslam Ansiklopedisi.MEB Yay.İstanbul.Cilt VI.360-363

1953 **Kars Tarihi.** Işıl Matbaası. İstanbul.

1958 **Edebiyatımızda Kars II.** Işıl Matbaası. İstanbul.

2000 **Dede-Korkut Oğuznameleri.** I.Kitap.Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara

KÜLEKÇİ, Numan

2001 **Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar.** Akçağ.Yay. Ankara.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad

1940 **Türk Saz Şairleri.**Cilt 1.İstanbul

1988 **Edebiyat Araştırmaları.**İstanbul.

- 2001 **Türk Edebiyatı Tarihi**.Akçağ Yay. Ankara
MUTLUAY,Rauf
- 1996 **Türk Halk Şiirleri Antolojisi**. Milliyet Yay. İstanbul.
NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver
- 1987 **Posoflu Âşık Zülali**. Ankara.
OĞUZ, M. Öcal
- 1997a **Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları**. Akçağ Yay.
Ankara
- 1997b **Halk Şiirinde Tür Şekil ve Makam**.Akçağ Yay. Ankara.
ONAY, Ahmet Talât
- 1995 **Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i**.(Hazırlayan: Cemal
Kurnaz).Akçağ Yay. Ankara
ORTAYLI, İlber
- 1978 **Çarlık Rusya'sı Yönetiminde Kars**.Tarih Enstitüsü Dergisi.Sayı
IX.Edebiyat Fakültesi Dergisi.İstanbul.
ÖKLEM, Necdet
- 1985 **I. Cihan Savaşı ve Sarıkamış**. İzmir.
ÖZARSLAN, Metin
- 2001 **Erzurum Âşıklık Geleneği**.Akçağ Yay. Ankara
ÖZDEMİR, Yavuz
- 2003 **Bir Savaşın Bilinmeyen Öyküsü (Sarıkamış Harekâtı)**.Erzurum
Kalkınma Vakfı Yay. Erzurum.
ÖZMEN, İsmail
- 1998 **Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi**.Cilt V. Kültür Bakanlığı Yay.
Ankara.
PALA, İskender
- 1998 **Divân Şiiri Sözlüğü**. Ötüken Yay. İstanbul.
PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali
- 2001 **Türkçe Deyimler Sözlüğü**. Arkadaş Yay. Ankara.
- 2003 **Türkçedeki Yabancı Sözcükler Sözlüğü**. Arkadaş Yay. Ankara
- SAKAOĞLU, Saim

1989 **Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı.** Türk Dil Kurumu Yay. Ankara.
Sayı 445.

ŞAHİN, Salih

1985 **Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri.** Yorum
Matbaacılık. Ankara.

TATCI, Mustafa

1995 **Edebiyattan İçeri.** Akçağ Yay. Ankara.

TAŞPINAR, Zeki

1969 **Bütün Yönleriyle Kars.** Haşmet Matbaası.

TURAN, Osman

1980 **Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi.** Boğaziçi Yay. İstanbul.

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

1974 Kars. Cilt 21 MEB

TÜRKÇE SÖZLÜK

2001 **Türkçe Sözlük.** Türk Dil Kurumu Yay. Ankara.

ULUDAĞ, Süleyman

2005 **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü.** Kabalıcı Yayınevi. İstanbul

YAKICI, Ali

1991 **Konyalı Âşık Mehmet(Hayatı-Sanatı-Şiirleri).** Ankara.

(Gazi Üniv. Sos. Bil. Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora

Tezi)

YALÇIN, Osman

1969 **Kars.** Özyürek Yay. İstanbul.

YAZIM KILAVUZU

2005 **Yazım Kılavuzu.** Türk Dil Kurumu Yay. Ankara.

YENİ TARAMA SÖZLÜĞÜ

1983 **Yeni Tarama Sözlüğü.** Türk Dil Kurumu Yay. Ankara.

YILDIRIM, Dursun

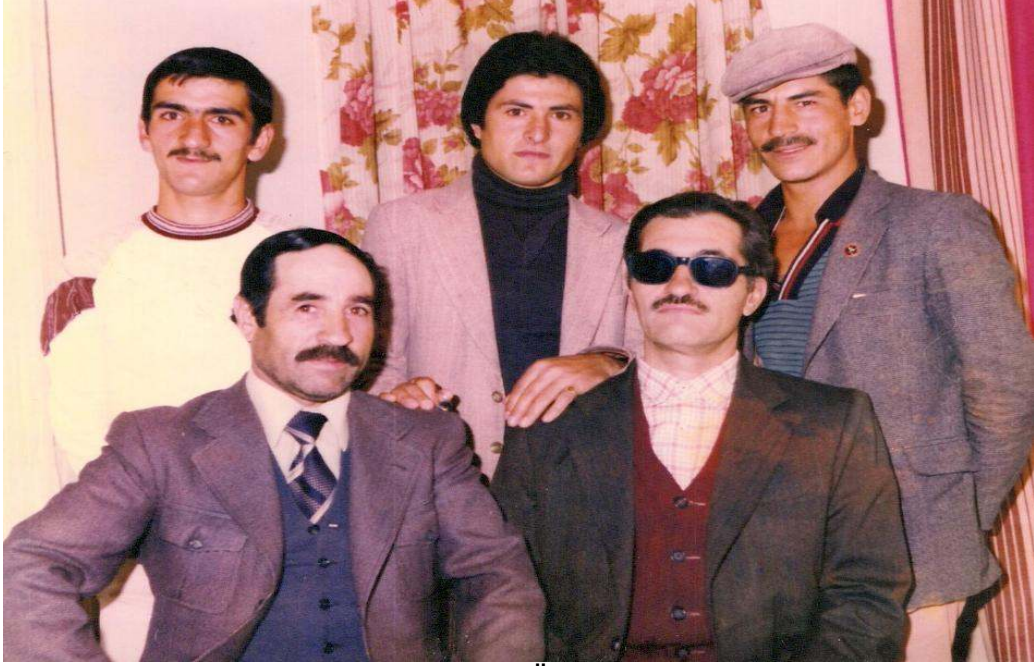
1998 **Türk Bitiği.** Araştırma / İnceleme Yazıları. Akçağ Yay. Ankara.

YINANÇ, M. Halil

1942 **Türkiye Tarihi, Selçuklular Devri I: Anadolu'nun Fethi.**

YURT ANSİKLOPEDİSİ İstanbul, 1981.

MUSTAFA AYDIN'LA İLGİLİ RESİMLER



Resim 1: (1982) Soldan sağa; Taner Özden, Mustafa Aydın, Gıyas Eroğlu. Sol tarafta oturan Âşık Reyhani, sağ tarafta oturan da Mevlüt İhsani.



Resim 2 ve 3: 1983 yılında askere giderken Ankara Dışkapı'da çektiği resimler.



Resim 4: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde yapmış olduğu programdan sonra Mustafa Aydın, bölüm başkanı Ahmet Kırkılıç, öğretim görevlileri ve öğrencilerle birlikte.



Resim 5: Sağda sola; Mustafa Aydın, abisi Recep, yurt dışından tez hazırlamak için Türkiye 'ye gelen Daniel Popuga, en büyük abisi Arif. (1986)



Resim 6: Mustafa Aydın, âşıkların “Gönül Dostları” adını verdikleri toplantıda. (1994)



Resim 7: Mustafa Aydın, Ankara Büyükşehir Belediyesinin Gençlik Parkında âşıklar için açmış olduğu “Âşıklar Kültür Evi’nde” sanatını icra ederken.(1997)



Resim 8: Mustafa Aydın, Altın Başak Şenliklerinde. (1997)



Resim 9: Sağdan sola; Mustafa Aydın, amcasının oğlu Rifat Aydın, eniştesi ve amcasının oğlu Mevlüt Aydın ve babası Ali Aydın. (1999)



Resim 10: Mustafa Aydın, ikinci eşi Sakine Hanım ve babasıyla. (1999)



Resim 11: Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlemiş olduğu 30 Ağustos Zafer Şenlikleri. Sağdan sola; Zeki Erdali, Mustafa Aydın, İsmail Aladağlı, Muhlis Denizer, Âşık Kul Nuri ve Âşık Sefer Fırgani.(2000)



Resim: 12 (2006)